Biblioteca Polirom

Amy Tan

Clubul Norocoaselor

„Splendid scrisă! O bijuterie de carte."
The New York Times Book Review

POLIROM

AMY TAN

Clubul norocoaselor

Traducere de DOMNICA DRUMEA

Colecția „Biblioteca Polirom”
Editura POLIROM

2005

Titlul original:

Amy Tan
The Joy Luck Club
(1989)

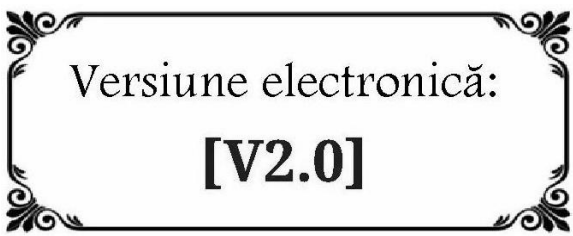

Corectură [V1.0]: aprilie 2016
Corectură [V2.0]: aprilie 2016

Una dintre cele mai în vogă autoare americane contemporane, Amy Tan s-a născut în 1952 în Oakland, California. Părinții ei imigraseră din China în urma Războiului Civil. Studiază limba engleză şi lingvistica la San Jose State University. În 1974 se căsătoreşte cu Louis DeMattei. Debutează cu proză scurtă în reviste literare de prestigiu precum *FM* şi *Seventeen.* În 1987, după o călătorie în China, începe să scrie romanul *Clubul Norocoaselor*, publicat mai întâi în foileton în *Ladies' Home Journal*, *Atlantic Monthly* şi *San Francisco Focus*. Publicat în 1989, *Clubul Norocoaselor* a rămas nouă luni pe lista de bestselleruri a prestigiosului *New York Times* şi a fost tradus în peste douăzeci şi cinci de limbi. Romanul a fost nominalizat la Național Book Award şi Național Book Critics Circle Award şi a fost distins cu Bay Area Book Reviewers Award for Fiction şi Commonwealth Club Gold Award. Romanele *Soția zeului bucătăriei* (1991), *Cele o sută de simțuri secrete* (1998) şi *Fiica dregătorului de oase* (2001) îi consolidează poziția în fruntea listelor de bestselleruri. A mai publicat volumul de nonficțiune *Împotriva sorții* (2003), precum

şi două cărți pentru copii. Amy Tan este, de asemenea, solista formației Rock Bottom Remainders, din care mai fac parte scriitori celebri precum Stephen King şi Dave Barry şi care susține concerte în scopuri caritabile. Bestsellerul *Clubul Norocoaselor* îmbină poveştile mai multor femei, mame şi fiice, explorând tensiunile şi, deopotrivă, relațiile puternice dintre generații. În 1949, în San Francisco, patru imigrante chinezoaice se întâlnesc pentru a juca mah jong şi a sta de vorbă. Deşi puternic marcate de tragediile personale, superstițioase şi pline de tot felul de spaime, ele îşi spun totuşi „Clubul Norocoaselor", hotărâte să-şi crească fiicele cu speranța că acestea vor duce o viață mai bună, deplângând, în acelaşi timp, pierderea unei moşteniri spirituale pe care tinerele nu o mai pot înțelege. Dureroase, tandre, misterioase şi profund emoționante, poveştile personajelor se desprind una din cealaltă, fermecându-şi cititorii.

În 1993, *Clubul Norocoaselor* a fost ecranizat cu mare succes de regizorul Wayne Wang.

De aceeaşi autoare, în colecția „Biblioteca Polirom" urmează să apară romanul *Fiica dregătorului de oase.*

Mulţumiri

Autoarea le rămâne recunoscătoare membrilor grupului ei de creaţie pentru amabilitate şi sugestiile primite în timpul scrierii acestei cărţi. De asemenea, mulţumiri speciale următoarelor persoane: Louis DeMattei, Robert Foothorap, Gretchen Schields, Amy Hempel, Jennifer Barth, precum şi familiei mele din China şi America. O mie de flori pentru fiecare dintre următoarele trei persoane pe care am avut norocul să le întâlnesc: redactorul meu, Faith Sale, pentru că a crezut în această carte; agentul meu literar, Sandra Dijkstra, pentru că mi-a salvat viaţa; şi profesoara mea, Molly Giles, care mi-a spus s-o iau de la capăt, iar apoi m-a îndrumat cu răbdare până la sfârşit.

Pentru mama mea şi în memoria mamei ei
M-ai întrebat odată ce anume îmi voi aminti.
Toate acestea şi multe altele.

CLUBUL NOROCOASELOR

MAMELE FIICELE

Suyuan Wu Jingmei „June” Wu
Anmei Xu Rose Xu Jordan
Lindo Yong Waverly Yong
Yingying St. Clair Lena St. Clair

Pene de la o mie de *li* depărtare

Bătrâna îşi aduse aminte de o lebădă pe care o cumpărase cu mulți ani în urmă în Shanghai la un preț de nimic. Pasărea asta, se lăuda vânzătorul, a fost cândva o rață care şi-a lungit gâtul trăgând nădejde să devină gâscă, şi acum uită-te la ea! – e prea frumoasă ca să fie mâncată.

Apoi femeia şi lebăda au străbătut cu vaporul un ocean ce se întindea pe mii de li, *lungindu-şi gâturile către America. În timpul călătoriei, îi spuse lebedei pe un ton drăgăstos:*

— În America voi avea o fată care îmi va semăna leit. Însă acolo nimeni nu va spune că meritele ei se măsoară după cât de tare îi râgâie bărbatul. Acolo nimeni nu se va uita de sus la ea, fiindcă o voi pune să vorbească numai într-o engleză americană perfectă. Şi acolo va fi întotdeauna prea mândră ca să înghită vreo umilință! Va înțelege ce vreau să spun, căci îi voi da ei lebăda asta – o făptură care a ajuns să fie mai mult decât se spera de la ea.

Dar când femeia a ajuns în noua țară, funcționarii care se ocupau de imigranți i-au înşfăcat lebăda, lăsând-o cu brațele goale şi doar cu o pană ca amintire. Iar pe urmă a trebuit să completeze atâtea formulare, încât a uitat pentru ce venise şi ce lăsase în urmă.

Acum femeia îmbătrânise. Şi avea o fată care crescuse vorbind numai engleză şi înghițind mai multă Coca-Cola decât umilință. De multă vreme femeia voia să-i dea fiicei sale pana de lebădă şi să-i spună, „Poate că pana asta ți se pare neînsemnată, dar vine de departe şi poartă în ea cele mai bune gânduri ale mele”. Şi aştepta, an după an, ziua în care avea să izbutească să-i spună aceste vorbe fiicei sale într-o engleză americană perfectă.

Jingmei Wu

Clubul Norocoaselor

Tata m-a rugat să stau pe locul din al patrulea colț al mesei la Club. O voi înlocui pe mama, al cărei loc la masa de mah jong a rămas liber de când a murit, acum două luni de zile. Tata crede că propriile ei gânduri au omorât-o.

— Îi intrase o nouă idee în cap, zicea tata. Dar înainte să o poată rosti, i s-a umflat peste măsură şi a explodat. Trebuie să fi fost o idee tare proastă.

Doctorul a zis că a murit din cauza unui accident cerebral. Iar prietenele ei de la Club au zis că a murit exact ca un iepure: repede şi lăsând în urmă câteva treburi nerezolvate. Mama urma să găzduiască următoarea întâlnire a Clubului.

Cu o săptămână înainte să moară, m-a chemat la ea, plină de mândrie, plină de viață:

— Mătuşa Lin a gătit supă de fasole roşie pentru Club. Eu o să gătesc supă din boabe de susan negru.

— Nu te umfla în pene, am spus.

— Nu e vorba de umflat în pene.

Mi-a explicat că supele astea două erau aproape la fel, adică *chabuduo.* Sau poate că a zis *butong,* ceea ce nu înseamnă deloc acelaşi lucru. Era una dintre acele expresii chinezeşti care înseamnă jumătatea plină a paharului. Nu reuşesc niciodată să-mi amintesc lucruri pe care nu le înțeleg de prima dată.

Mama a început versiunea din San Francisco a Clubului în 1949, cu doi ani înainte să vin eu pe lume. Acela a fost anul în care mama şi tata au plecat din China cu un geamantan aspru de piele umplut doar cu nişte rochii fistichii de mătase. N-a avut timp să împacheteze nimic altceva, a fost explicația oferită tatei după ce s-au urcat la bordul vasului. Cu toate acestea, mâinile lui răscoleau frenetic printre mătăsurile alunecoase, căutându-şi cămăşile de bumbac şi pantalonii de lână.

Când au ajuns în San Francisco, tata a pus-o să ascundă hainele acelea lucioase. Aşa că mama a purtat aceeaşi rochie chinezească, maro în carouri, până când Societatea de

Ajutorare a Refugiaților i-a oferit două rochii de ocazie, care erau prea mari pentru americance. Societatea era formată dintr-un grup de doamne americane misionare cu părul alb de la Prima Biserică Baptistă Chineză. Şi din pricina darurilor primite, părinții mei nu au putut să le refuze invitația de a se alătura şi ei bisericii. Nici n-au putut să ignore sfatul folositor al bătrânelor doamne de a-şi îmbunătăți engleza la cursurile de studiere a Bibliei care se țineau miercuri seara şi, mai târziu, la orele de cor de duminică dimineața. Aşa au ajuns părinții mei să cunoască familiile Xu, Yong şi St. Clair. Mama a înțeles că şi femeile din aceste familii aveau tragedii nerostite pe care le lăsaseră în urmă în China şi speranțe cărora nu puteau să le dea glas cu bruma de engleză pe care o ştiau. Sau, cel puțin, mama a recunoscut amorțeala de pe chipurile acestor femei. Şi a văzut cum le-au lucit ochii când le-a împărtăşit ideea ei de a înființa Clubul.

Clubul a fost o idee care i-a venit mamei încă din zilele primei ei căsnicii din Kweilin, înainte de sosirea japonezilor. De aceea mă gândesc la Club ca la povestea ei kweiliniană. Era povestea pe care mi-o spunea întotdeauna când era plictisită, când nu era nimic de făcut, când fiecare vas fusese spălat şi masa de plastic laminat ştearsă de două ori, când tata se aşeza să citească ziarul şi fuma țigări Pall Mall una după alta, un avertisment să nu fie deranjat. Acesta era momentul când mama scotea o cutie cu pulovere vechi de ski, trimise de nişte rude din Vancouver pe care nu le văzusem niciodată. Tăia cu foarfecele partea de jos a unui pulover şi trăgea de un fir creț de ață, prinzându-l de o bucată de carton. Şi când începea să-l înfăşoare cu o mişcare ritmică, iute, pornea să-şi depene şi povestea. De-a lungul anilor, mi-a spus aceeaşi poveste, cu excepția sfârşitului, care devenea tot mai întunecat, aruncând umbre lungi peste viața ei şi, în cele din urmă, şi peste a mea.

— Am visat Kweilinul înainte să-l văd, începea mama, vorbind în chineză. Am visat piscuri zimțate mărginind un râu şerpuitor, cu malurile înverzite de muşchi fermecat. Pe vârfurile acestor piscuri pluteau cețuri albe. Iar dacă izbuteai să pluteşti în jos pe râu şi să te hrăneşti cu muşchi, însemna că erai îndeajuns de puternic ca să urci în vârf. Dacă alunecai, nu făceai decât să cazi râzând într-un pat de muşchi moale.

Iar odată ajuns în vârf, puteai să cuprinzi totul cu privirea şi să simți o asemenea fericire, încât îți era de ajuns ca să nu mai ai nicio supărare pentru tot restul vieții.

În China, toată lumea visa la Kweilin. Iar când am ajuns acolo, mi-am dat seama cât de meschine erau visele mele, cât de lipsite de imaginație îmi erau gândurile. Când am văzut culmile, am râs şi m-am cutremurat totodată. Piscurile semănau cu nişte capete uriaşe de peşti prăjiți, încercând să sară afară din ceaunul cu ulei încins. În spatele fiecărei culmi, se zăreau umbrele altor peşti, apoi ale altora şi ale altora. Iar norii se mişcau doar un pic şi culmile deveneau dintr-o dată elefanți monstruoşi înaintând încet spre mine! Poți să-ți închipui? Iar la poalele culmilor se aflau tainice peşteri. Înăuntrul lor creşteau grădini de piatră suspendate, în care distingeai formele şi culorile verzei, cantalupilor, napilor şi cepei. Erau nişte lucruri atât de ciudate şi de frumoase, încât nici nu ți le poți imagina.

Dar n-am venit în Kweilin ca să văd cât de frumos era. Soțul meu m-a adus pe mine şi pe copilaşii noştri la Kweilin pentru că s-a gândit că aici vom fi în siguranță. El era ofițer în Guomindang şi după ce ne-a instalat într-o cămăruță dintr-o casă cu două etaje, a pornit spre nord, la Chungking.

Ştiam că japonezii câştigau războiul, chiar şi atunci când ziarele spuneau că nu e aşa. Zi de zi, oră de oră, mii de oameni se revărsau în oraş, înghesuindu-se pe trotuare, căutându-şi un loc unde să se aşeze. Veneau din est, vest, nord şi sud. Erau bogați şi săraci, din Shanghai, din Canton, din nord şi nu numai chinezi, ci şi străini şi misionari de toate religiile. Şi mai erau, desigur, Guomindangul şi ofițerii lor de armată, cărora nu le ajungeai cu prăjina la nas.

Eram un oraş de rămăşițe adunate laolaltă. Dacă n-ar fi fost japonezii la mijloc, ar fi existat o mulțime de motive ca să izbucnească lupta între aceşti oameni diferiți. Înțelegi? Oameni din Shanghai cu țărani din regiunea apelor din nord, bancheri cu bărbieri, refugiați din Burma cu cei care trăgeau la ricşă. Fiecare disprețuia pe fiecare. Nu conta că toți împărțeau acelaşi trotuar pe care să scuipe şi sufereau de aceeaşi diaree galopantă. Cu toții răspândeam aceeaşi duhoare, dar fiecare se plângea că celălalt miroase mai urât. Eu? O, eu îi uram pe ofițerii trupelor aeriene americane, care scoteau sunete

neruşinate ca să mă facă să roşesc. Dar cei mai nesuferiți erau țăranii din nord, care îşi suflau nasul în palmă, îmbrânceau oamenii şi le transmiteau tuturor bolile lor murdare.

Aşadar poți să-ți dai seama cât de repede Kweilinul şi-a pierdut frumusețea pentru mine. Nu mai escaladam piscurile ca să exclam, Ce minunate sunt culmile acestea! Nu făceam decât să mă întreb pe care dintre ele au ajuns japonezii. Stăteam în ungherele întunecate ale casei mele cu câte un copilaş sub fiecare braț şi aşteptam, tropăind de nervi. Când sirenele se porneau să urle ca să ne avertizeze că se apropie bombardierele, vecinii mei şi cu mine săream în picioare şi ne repezeam să ne ascundem în cavernele adânci, ca nişte animale sălbatice. Dar nu poți sta în întuneric atât de mult timp. Ceva înăuntrul tău începe să pălească şi ajungi asemenea unei ființe subnutrite, cu o foame nebună de lumină. Afară auzeam bombardamentele. Bum! Bum! Şi apoi sunetul ploii de pietre. Iar înăuntru nu mai tânjeam după varza sau napii grădinilor suspendate. Vedeam numai intestinele revărsate ale vreunei culmi străvechi gata să se prăbuşească peste mine. Poți să-ți închipui cum vine asta, să nu vrei să fii nici înăuntru, nici afară, să vrei să fii nicăieri şi să dispari?

Aşadar, când sunetele bombelor se îndepărtau, ieşeam ca nişte pui de mâță nou-născuți, răzbind cu greu să ne găsim drumul înapoi spre oraş. Şi întotdeauna eram peste măsură de uimită să descopăr că acele culmi care se înălțau spre cerul în flăcări nu fuseseră doborâte la pământ.

Am născocit Clubul într-o noapte de vară atât de fierbinte, încât până şi moliile leşinau, atât de încărcate le erau aripile de arşița umedă. Fiecare petic de pământ era atât de aglomerat, că n-aveai loc nici să respiri. Mirosurile insuportabile ale canalelor se ridicau până la fereastra mea de la etajul al doilea şi duhoarea nu avea unde să se ducă decât în nările mele. La orice oră din zi şi din noapte auzeam țipete. Nu ştiam dacă e vreun țăran care despică gâtlejul unui porc fugar sau un ofițer care bate un țăran pe jumătate mort pentru că îi stă în cale pe trotuar. Nu mă apropiam de fereastră ca să aflu. Ce rost ar fi avut? Atunci a fost momentul în care m-am gândit că am nevoie de ceva care să mă ajute să ies din amorțeală.

M-am gândit să adun un grup de patru femei, una pentru fiecare colț al mesei mele de mah jong. Ştiam pe care femei voiam să le invit. Erau toate tinere ca mine, cu chipuri dornice. Una era soția unui ofițer de armată, ca şi mine. Alta era o fată cu maniere foarte alese, dintr-o familie bogată din Shanghai. Scăpase doar cu o fărâmă de avere. Şi mai era o fată din Nanking care avea cel mai negru păr pe care l-am văzut vreodată. Se trăgea dintr-o familie săracă, dar era drăguță şi agreabilă şi se măritase bine, cu un bărbat bătrân care murise şi îi asigurase un trai mai bun.

În fiecare săptămână una dintre noi avea să găzduiască o petrecere pentru a strânge bani şi pentru a ne ridica moralul. Gazda trebuia să servească *dianxin* – mâncăruri speciale care să cheme norocul de toate felurile – găluşte în formă de lingouri de argint, tăiței lungi din orez pentru o viață lungă, arahide fierte pentru zămislirea de prunci, şi, firește, multe portocale purtătoare de noroc pentru o viață dulce, îmbelşugată.

Cu ce mâncăruri alese ne desfătam la veniturile noastre mizere! Nu băgam de seamă că găluştele erau umplute mai mult cu un terci ațos şi că portocalele erau pătate cu găuri de viermi. Mâncam cumpătat, dar nu ca şi cum n-am fi avut destul, ci ca să protestăm că nu mai putem lua nicio înghițitură, fiindcă deja ne-am fi ghiftuit, chipurile, mai devreme în acea zi. Ne dădeam seama că ne bucuram de plăceri pe care puțini oameni şi le puteau permite. Eram nişte norocoase.

După ce ne umpleam burțile, umpleam un vas cu bani şi îl puneam la vedere. Pe urmă ne aşezam la masa de mah jong. Masa aparținuse familiei mele şi era făcută dintr-un lemn roşu, foarte parfumat, nu ceea ce se numeşte lemn de trandafir, ci *hong mu,* un lemn atât de minunat încât nu există un cuvânt englezesc pentru el. Tăblia mesei era foarte groasă, astfel că, atunci când împrăştiai piesele *pai* de mah jong pe masă, singurul sunet care se auzea era acela de plăcuțe de fildeş frecându-se una de cealaltă.

Odată jocul început, nimeni nu mai avea voie să spună nimic, în afară de *„Pong!”* sau *„Chi!”* atunci când luai o piesă. Trebuia să jucăm cu seriozitate şi să nu ne gândim la nimic altceva decât să ne îmbogățim fericirea prin câştig. Dar după

şaisprezece runde, începeam din nou să chefuim, de data aceasta ca să ne sărbătorim norocul. După aceea ne puneam pe vorbit toată noaptea până în zori, spunând poveşti despre vremurile bune din trecut şi vremurile bune care aveau să vină.

Ah, ce poveşti grozave! Toată casa răsuna de poveşti! Ne prăpădeam de râs. Era una despre un cocoş care năvălise în casă, cârâind cocoţat pe oalele cu mâncarea pentru cină, aceleaşi oale în care avea să zacă tăiat în bucăţele a doua zi! Şi una despre o fată care compunea scrisori de dragoste pentru două prietene care iubeau acelaşi bărbat. Şi una despre o cucoană proastă din altă ţară care leşinase pe toaletă când artificiile izbucniseră lângă ea.

Lumea spunea că nu facem bine să dăm ospeţe în fiecare săptămână în vreme ce o mulţime de oameni din oraş mureau de foame, se hrăneau cu şobolani şi, mai târziu, cu gunoaiele din care mâncau cei mai prăpădiţi şobolani. Alţii îşi imaginau că suntem posedate de demoni – ca să fim în stare să sărbătorim când chiar în familiile noastre pierduserăm generaţii, pierduserăm case şi averi şi fuseserăm despărţiţi soţ de soţie, frate de soră, mamă de fiică. Hmmm! Cum de puteam să râdem? se întrebau oamenii.

Nu făceam asta din cauză că eram lipsite de inimă sau că nu vedeam suferinţa. Tuturor ne era frică. Toate aveam necazurile noastre. Dar să disperăm însemna să ne dorim să recăpătăm ceva ce pierduserăm deja pentru totdeauna. Sau să prelungim ceva ce ajunsese deja de nesuportat. Cât de mult poţi să tânjeşti după haina ta preferată, atât de călduroasă, care atârna în dulapul casei care a ars din temelii cu tot cu mama şi cu tatăl tău? Cât de mult poţi să revezi în minte braţe şi picioare atârnând de fire de telefon şi câini înfometaţi alergând pe străzi cu mâini pe jumătate mâncate bălăngănindu-li-se între fălci? Ce era mai rău, ne întrebam între noi, să stăm şi să ne aşteptăm propria moarte, într-o atitudine solemnă, cum s-ar fi cuvenit? Sau să ne alegem propria fericire?

Aşa că ne-am hotărât să dăm petreceri şi să ne prefacem că fiecare săptămână era un nou an. Cu fiecare săptămână puteam să dăm uitării răul care ni se făcuse în trecut. N-aveam voie să ne facem gânduri negre. Petreceam, râdeam,

jucam, pierdeam şi câştigam, spuneam cele mai grozave poveşti. Şi în fiecare săptămână speram că norocul nu ne va ocoli. Speranța era singura noastră bucurie. Şi aşa am ajuns să le spunem micilor noastre petreceri Clubul Norocoaselor.

Mama obişnuia să-şi încheie povestea pe o notă veselă, făIindu-se cu priceperea ei la joc.

— Am câştigat de multe ori şi eram atât de norocoasă încât celelalte mă tachinau spunând că jucam ca un trişor de meserie, povestea ea. Am câştigat zeci de mii de yuani. Dar nu eram bogată. Nu. Pe atunci banii de hârtie ajunseseră să nu mai valoreze nimic. Până şi hârtia igienică valora mai mult. Iar asta ne făcea să râdem şi mai tare, să ne gândim că o bancnotă de o mie de yuani nu era bună nici măcar să ne ştergem la fund cu ea.

Niciodată nu mi-am închipuit că povestea despre Kweilin a mamei era altceva decât un basm chinez. Sfârşitul se schimba întotdeauna. Uneori spunea că folosea bancnota de o mie de yuani ca să cumpere o jumătate de cană de orez. Orezul acela se preschimba într-un blid de terci de ovăz. Apoi dădea terciul la schimb pe două picioare de porc. Acele două picioare deveneau şase ouă, cele şase ouă deveneau pui de găină. Povestea se tot complica.

Iar apoi, într-o seară, după ce o implorasem să-mi cumpere un radio cu tranzistori, după ce mă refuzase şi eu stătusem bosumflată timp de o oră, îmi zise:

— Ce te face să crezi că îți lipseşte ceva ce n-ai avut niciodată?

După care mi-a spus un final complet diferit al poveştii.

— Într-o dimineață devreme, un ofițer de armată a venit la mine acasă, a început ea, şi mi-a spus să mă duc repede la soțul meu în Chungking. Iar eu mi-am dat seama că îmi spunea să fug din Kweilin. Ştiam ce îi aştepta pe ofițeri şi pe familiile lor când japonezii aveau să sosească. Dar cum anume să fug? Din Kweilin nu pleca niciun tren. Prietena mea din Nanking a fost atât de bună cu mine. A mituit un om să fure o roabă folosită la cărat cărbune. Mi-a promis să le prevină şi pe celelalte prietene ale noastre.

Mi-am înghesuit lucrurile şi cei doi copilaşi în roabă şi am început să împing spre Chungking cu patru zile înainte ca

japonezii să intre defilând în Kweilin. Pe drum am auzit vestea masacrului de la oamenii care alergau pe lângă mine. Era îngrozitor. Până în ultima zi, Guomindangul a stăruit că oraşul Kweilin era în siguranţă, apărat de armata chineză. Dar mai târziu în acea zi, străzile din Kweilin erau împânzite cu grămezi de ziare care relatau mari victorii ale Guomindangului, iar pe aceste grămezi, ca nişte peşti proaspeţi înşiraţi pe tejgheaua măcelarului, zăceau rânduri de oameni – bărbaţi, femei şi copii, care nu-şi pierduseră nicio clipă speranţa, îşi pierduseră în schimb viețile. Când am auzit veştile acestea, am început să merg tot mai repede, întrebându-mă la fiecare pas, Oare erau proşti? Erau oare curajoşi?

Am tot împins spre Chungking până când roaba s-a rupt. Am părăsit frumoasa mea masă de mah jong, făcută din lemn de *hong mu.* Dar în clipa aceea eram prea golită de sentimente ca să pot plânge. Am încropit nişte cordoane din eşarfe legate cap la cap şi mi-am agăţat copilaşii de câte un umăr. Duceam o sacoşă în fiecare mână, una cu haine, iar cealaltă cu mâncare. Am tot cărat lucrurile astea până când în palme mi s-au format bătături adânci. Şi în cele din urmă le-am dat drumul sacoşelor una după alta, atunci când mâinile au început să-mi sângereze şi au devenit prea alunecoase ca să poată apuca ceva.

Pe drum, am băgat de seamă că şi alţii procedaseră la fel ca mine, renunţând treptat la speranţă. Părea o cărare presărată cu comori care creşteau în valoare de-a lungul drumului. Stofe scumpe şi cărţi. Portrete ale strămoşilor şi ustensile de tâmplărie. Până când puteai să vezi cuşti cu orătănii acum tăcute, doborâte de sete, şi mai departe urne de argint zăcând în drum, acolo unde oamenii fuseseră prea obosiţi ca să le care mai departe pentru vreo speranţă viitoare. Când am ajuns în Chungking, pierdusem tot în afară de trei rochii fistichii de mătase pe care le purtam una peste cealaltă.

— Cum adică „tot”? am întrebat-o la sfârşit cu respiraţia tăiată. Eram uluită să descopăr că povestea fusese pe de-a-ntregul adevărată. Ce s-a întâmplat cu copilaşii?

Nici n-a stat să se gândească. A spus simplu, pe un ton care lăsa limpede să se înţeleagă că nu mai era nimic de adăugat:

— Tatăl tău nu e primul meu soţ. Iar voi nu sunteţi copilaşii aceia.

Când ajung acasă la familia Xu, unde Clubul se întruneşte astă seară, prima persoană de care dau cu ochii este tatăl meu.

— Iat-o, în sfârşit! Niciodată la timp! îmi vesteşte el sosirea.

Şi are dreptate. Toată lumea se află deja aici, şapte prieteni de familie, având între şaizeci şi şaptezeci de ani. Ridică privirile şi îmi zâmbesc, întotdeauna întârzii, tot copil ai rămas şi la treizeci şi şase de ani.

Tremur, străduindu-mă să-mi ascund sentimentele. Ultima oară când i-am văzut, la înmormântare, am făcut o cădere nervoasă şi am plâns în hohote. Probabil că acum se întreabă cum ar putea cineva ca mine să o înlocuiască pe mama. Un prieten mi-a spus cândva că eu şi mama semănăm întru totul, că avem aceleaşi gesturi delicate, acelaşi râs feciorelnic şi acelaşi fel pieziş de a ne uita. Când i-am povestit mamei, cu sfială, s-a arătat jignită şi mi-a zis:

— Nu mă cunoşti câtuşi de puțin! Cum să fii ca mine?

Şi avea dreptate. Cum să-i țin locul la Club?

— Mătuşă, unchiule, spun de mai multe ori, înclinând pe rând capul către fiecare persoană prezentă.

Întotdeauna m-am adresat acestor vechi prieteni de familie cu Mătuşă şi Unchiule. Pe urmă străbat încăperea şi rămân lângă tatăl meu.

El se uită la fotografiile familiei Yong din recenta lor călătorie în China.

— Ia uite! spune politicos, arătând spre o poză în care grupul de turişti stă pe nişte trepte largi pavate cu dale.

Nimic din această fotografie nu indică faptul că a fost făcută în China şi nu în San Francisco sau mă rog, în oricare alt oraş. Însă oricum, tata nu pare atent la ea. E ca şi cum i-ar fi egal, nimic nu îl impresionează. A manifestat întotdeauna o politețe indiferentă. Dar care este cuvântul chinez care înseamnă „indiferent fiindcă nu poți *să vezi* nicio diferență”? Cred că în asemenea măsură l-a afectat moartea mamei.

— Ia uite aici! spune, arătând spre o altă fotografie la fel de neutră.

În casa familiei Xu miroase puternic a grăsime arsă. Prea multe mâncăruri chinezeşti gătite într-o bucătărie prea mică, prea multe mirosuri, cândva plăcute, comprimate într-un strat

subțire, invizibil de grăsime. Îmi amintesc că, atunci când mergea în casele altora sau la restaurant, mama strâmba din nas, apoi şoptea cu glas tare:

— Pot să văd şi să simt putoarea cu nasul.

De mulți ani n-am mai fost în casa familiei Xu, însă sufrageria câte exact la fel cum mi-o aduc aminte. Când mătuşa Anmei şi unchiul George s-au mutat din Chinatown în cartierul de vest acum douăzeci şi cinci de ani, şi-au cumpărat mobilă nouă. Este toată aici, arătând încă aproape nouă sub plasticul îngălbenit. Aceeaşi canapea turcoaz, în formă de semicerc, din petice de tweed. Mesele în stil colonial făcute din lemn masiv de arțar. O veioză crăpată, din imitație de porțelan. Numai calendarul atârnat pe perete, oferit gratis de Bank of Canton, se schimbă în fiecare an.

Îmi amintesc toate lucrurile astea fiindcă atunci când eram copii, mătuşa Anmei nu ne lăsa să ne atingem de mobila ei nouă decât prin învelitoarele transparente din plastic. În serile când se întrunea Clubul, părinții mei mă luau cu ei la familia Xu. Cum eram musafir, trebuia să am grijă de toți copiii mai mici, atât de mulți încât parcă întotdeauna era câte un copilaş care țipa fiindcă se lovise cu capul de piciorul mesei.

— Tu eşti responsabila, îmi spunea mama, ceea ce însemna că eu dădeam de bucluc dacă se întâmpla să se verse, să se ardă, să se piardă, să se spargă sau să se murdărească ceva. Eu eram responsabila, indiferent cine o făcuse. Mama şi mătuşa Anmei se îmbrăcau în rochii chinezeşti caraghioase, cu gulere înalte, scrobite, şi ramuri înflorite din mătase brodată cusute peste sâni. Rochiile acestea mi se păreau prea extravagante pentru chinezii adevărați şi prea ciudate pentru petrecerile americane. Pe vremea aceea, înainte ca mama să-mi spună povestea ei despre Kweilin, îmi închipuiam că Clubul era un obicei chinezesc ruşinos, ca întrunirile secrete ale Ku Klux Klan-ului sau dansurile în bătăi de tam-tam ale indienilor de la televizor pregătindu-se de război.

Însă astă seară nu mai e niciun mister. Toate mătuşile de la Club poartă bluze largi, cu imprimeuri în culori deschise, şi diferite modele de pantofi rezistenți. Suntem cu toții aşezați în jurul mesei din sufragerie, sub o lustră care arată ca un candelabru spaniol. Unchiul George îşi pune ochelarii şi

deschide şedinţa citind procesul verbal:

— Capitalul nostru este de 24.825 $, în jur de 6.206 $ de familie, 3.103 $ de persoană. Am vândut acţiuni Subaru în pierdere, cu şase dolari şi şaptezeci şi cinci de cenţi. Am cumpărat o sută de acţiuni la Smith Internaţional cu şapte dolari. Le mulţumim lui Lindo şi Ting Yong pentru dulciuri. Supa de fasole roşie a fost nemaipomenit de gustoasă. Întâlnirea din martie a trebuit să fie amânată până la noi dispoziţii. Ne-a părut rău că a trebuit să ne luăm rămas-bun de la draga noastră prietenă Suyuan şi ne exprimăm simpatia faţă de familia Canning Wu. Al dumneavoastră respectuos, George Xu, preşedinte şi secretar.

Şi asta-i tot. Mă tot gândesc că vor începe să vorbească despre mama, despre minunata prietenie care i-a legat şi cum este alături de ei prin mine, în al patrulea colţ al mesei, cum voi duce eu mai departe ideea care i-a venit mamei într-o zi dogoritoare în Kweilin.

Însă ei nu fac decât să aprobe în tăcere cele scrise în procesul verbal. Până şi capul tatei saltă ritmic pe umeri. Iar mie mi se pare că viaţa mamei a fost pusă la păstrare pentru alte treburi.

Mătuşa Anmei se ridică de la masă şi se duce încet la bucătărie ca să pregătească mâncarea. Iar mătuşa Lin, cea mai bună prietenă a mamei, se îndreaptă spre sofaua turcoaz, îşi încrucişează braţele şi îi priveşte pe bărbaţii încă aşezaţi la masă. Mătuşa Ying, care mi se pare tot mai mică de fiecare dată când o văd, scotoceşte prin sacoşa cu lucrul de mână şi scoate un început de pulover micuţ, de culoare albastră.

Unchii din Club se apucă să vorbească despre acţiunile pe care i-ar interesa să le cumpere. Unchiul Jack, fratele mai mic al mătuşii Ying, se arată foarte entuziasmat de o companie care exploatează mine de aur în Canada.

— E o excelentă măsură de protecţie vizavi de inflaţie, spune el cu o voce autoritară.

Vorbeşte cel mai bine engleza, aproape fără accent. Cred că engleza mamei era cea mai proastă, însă întotdeauna a considerat că vorbeşte cel mai bine în chineză, adică dialectul mandarin cu un uşor accent de Shanghai.

— Nu trebuia să jucăm mah jong astă seară? îi şoptesc tare mătuşii Ying, care e puţin surdă.

— Mai târziu, îmi răspunde ea, după miezul nopții.

— Doamnelor, sunteți prezente sau nu? zice unchiul George.

După ce toată lumea votează pentru acțiunile la compania auriferă din Canada, mă duc la bucătărie şi o întreb pe mătuşa Anmei de ce a început Clubul să investească în acțiuni.

— Obişnuiam să jucăm mah jong după regula „câştigătorul ia tot". Însă mereu câştigau aceiaşi oameni, mereu pierdeau aceiaşi oameni, îmi spune ea.

Face supă cu *wan tan*, împinge cu bețişorul o găluşcă de carne condimentată într-un aluat subțire, pe urmă, cu o singură mişcare precisă a mâinii închide învelişul în forma unei mici bonete de infirmieră.

— Nu poți să ai noroc în timp ce altcineva are îndemânare. Aşadar, cu mult timp în urmă, ne-am hotărât să investim la bursa de valori. Nu-ți trebuie multă pricepere. Chiar şi mama ta a fost de acord.

Mătuşa Anmei numără găluştele de pe tava din fața ei. A făcut deja cinci rânduri a câte opt bucăți fiecare.

— Patruzeci, opt oameni, zece de persoană, încă cinci rânduri, gândeşte ea cu voce tare, apoi începe iar să umple. Am fost isteți. Acum putem cu toții să câştigăm şi să pierdem la fel. Putem să avem noroc la bursă. Şi putem să jucăm mah jong doar ca să ne distrăm, pe câțiva dolari, după regula „câştigătorul ia tot". Cine pierde ia acasă restul de mâncare! Aşa că toată lumea poate să se bucure. O mişcare inteligentă, nu?

O urmăresc pe mătuşa Anmei cum face şi mai multe găluşte. Are nişte mâini iuți, pricepute. Nu are nevoie să se gândească la ce face. Şi mama se plângea de asta – mătuşa Anmei nu se gândeşte niciodată la ce face.

— Nu e proastă, a spus mama într-un rând, dar nu are coloană vertebrală. Săptămâna trecută mi-a venit o idee bună în legătură cu situația ei. I-am zis, Hai să mergem la consulat şi să cerem acte pentru fratele tău. Şi aproape că a vrut să lase lucrul baltă şi să meargă pe loc. Însă după aceea a vorbit cu cineva. Cine ştie cu cine? Şi acea persoană i-a spus că i-ar putea crea mari necazuri fratelui ei din China. Acea persoană i-a spus că FBI-ul o s-o treacă pe o listă şi o să-i facă probleme în State pentru tot restul vieții. Acea persoană i-a spus, Tu ceri

un împrumut pentru casă şi ei zic niciun împrumut, pentru că fratele tău e comunist. I-am spus, Tu ai deja o casă! Dar tot era speriată. Mătuşa Anmei aleargă încoace şi încolo, spunea mama, şi habar n-are de ce.

Mă uit la mătuşa Anmei şi văd o femeie scundă şi încovoiată, trecută de şaptezeci de ani, cu un piept greoi şi picioare subțiri, fără formă. Vârfurile degetelor îi sunt netede şi turtite, ca ale unei bătrâne. Mă întreb ce a făcut mătuşa Anmei ca să-şi atragă, o viață întreagă, un şir neîntrerupt de critici din partea mamei. În plus, mama părea mereu nemulțumită de toți prietenii ei, de mine şi chiar de tata. Mereu lipsea ceva. Mereu ceva avea nevoie de îmbunătățiri. Ceva nu era echilibrat. Asta sau cealaltă avea prea mult dintr-un singur element şi prea puțin din altul.

Elementele aparțineau versiunii proprii a mamei despre chimia organică. Fiecare persoană este alcătuită din cinci elemente, îmi spunea ea.

Prea mult foc şi ai un caracter irascibil. Aşa era tata, pe care mama îl critica întotdeauna pentru obiceiul lui de a fuma şi care îi striga mereu să-şi țină părerile pentru sine. Cred că acum se simte vinovat că nu a lăsat-o pe mama să spună ce gândeşte.

Prea puțin lemn şi te laşi prea repede influențat de ideile altora, fără să fii capabil să ai propria ta părere. Aşa era mătuşa Anmei.

Prea multă apă şi pluteşti în prea multe direcții, ca mine, care făcusem doi ani la biologie, apoi doi ani la arte, apoi renunțasem la amândouă şi mă apucasem să lucrez pentru o mică agenție de asigurări ca secretară, pentru ca mai târziu să devin copywriter.

De obicei nu-i luam în seamă remarcile critice, aşa cum făceam şi cu superstițiile ei chineze, credințe care se potriveau cutării sau cutării împrejurări. La douăzeci şi ceva de ani, când frecventam un curs numit Introducere în psihologie, am încercat să-i explic de ce nu trebuie să critice atât de mult, de ce lucrul acesta nu duce la un mediu propice învățării.

— Există o şcoală de gândire, i-am zis, care arată că părinții nu trebuie să-şi critice copiii. În schimb ar trebui să-i încurajeze. Ştii, oamenii vor să se ridice la înălțimea aşteptărilor celorlalți. Iar atunci când critici înseamnă că te

aştepți la un eşec.

— Asta-i problema, mi-a spus mama. Niciodată nu te ridici. Ți-e lene să te ridici. Ți-e lene să te ridici la înălțimea aşteptărilor.

— Ora mesei, ne anunță veselă mătuşa Anmei, aducând un vas aburind cu găluştele pe care tocmai le împachetase. Pe masă sunt grămezi de mâncare, servită în stil bufet, exact ca la ospețele din Kweilin. Tata îşi taie din *chow mein,* care încă se află într-o cratiță uriaşă de aluminiu, înconjurată de mici pachete din plastic cu sos de soia. Probabil că mătuşa Anmei le-a cumpărat de pe Clement Street. Supa de *wan tan* miroase minunat, cu crenguțele fine de cilantro plutind deasupra. Mai întâi îmi face cu ochiul un platou mare de *chasui,* friptură dulce de porc, tăiată în felii mici, ca nişte monede, după care mă reped la un întreg aranjament din ceea ce întotdeauna am numit „bunătăți de te lingi pe buze" – plăcinte din foi subțiri umplute cu carne tocată de porc, vită, cu crevete şi chestii necunoscute despre care mama spunea că sunt „alimente nutritive".

Aici nu se mănâncă manierat. Toată lumea pare hămesită. Îşi vâră furculița plină în gură, înfulecă mai multe felii de friptură, una după alta. Nu seamănă cu doamnele din Kweilin, pe care întotdeauna mi le-am imaginat savurându-şi mâncarea cu o anume delicatețe detaşată.

Pe urmă, aproape la fel de repede cum au început, bărbații se ridică şi pleacă de la masă. Iar apoi, ca la un semn, femeile ciugulesc ultimele bucățele, după care duc farfuriile şi oalele la bucătărie şi le îngrămădesc în chiuvetă. Se spală pe rând pe mâini, frecându-le energic. Cine a pornit acest ritual? Îmi aşez şi eu farfuria în chiuvetă şi mă spăl pe mâini. Femeile vorbesc despre călătoria în China a soților Yong, apoi se îndreaptă spre o cameră aflată în partea din spate a apartamentului. Trecem pe lângă o altă încăpere, care a fost dormitorul celor patru fii ai familiei Xu. Paturile etajate, cu scările lor tocite, crăpate, sunt tot acolo. Unchii din Club s-au aşezat deja la masa de joc. Unchiul George împarte cărțile rapid, ca şi cum ar fi deprins tehnica asta într-un cazinou. Tata îi serveşte cu țigări Pall Mall, având deja una care îi atârnă între buze.

Pe urmă ajungem în camera din spate, care a fost cândva împărțită de cele trei fete ale familiei Xu. Eram prietene în

copilărie. Iar acum toate au crescut şi s-au măritat şi eu sunt din nou aici, ca să mă joc în camera lor. În afară de mirosul de camfor, totul pare neschimbat – ca şi cum Rose, Ruth şi Janice ar putea să apară în orice clipă cu părul răsucit pe nişte cutii mari de suc de portocale şi să se prăbuşească pe paturile lor la fel de înguste. Cuverturile, albe cu franjuri, s-au uzat atât de tare încât sunt aproape transparente. Eu şi Rose obişnuiam să le jumulim umplutura în timp ce vorbeam despre problemele noastre legate de băieți. Totul este neschimbat, doar că acum o masă de mah jong de culoarea mahonului stă în mijlocul camerei. Iar lângă ea se află o veioză, un suport lung şi negru cu trei spoturi ovale ataşate ca nişte frunze late de arbust decorativ.

Nimeni nu îmi spune: „Stai aici, acesta e locul unde stătea mama ta". Dar îl văd înainte chiar ca toată lumea să se aşeze. Scaunul aflat cel mai aproape de uşă are un aer pustiu. Însă senzația aceasta nu e legată neapărat de scaun în sine. E vorba de locul ei la masă. Şi fără să mi-o spună cineva, ştiu că locul ei era colțul dinspre răsărit.

Răsăritul este locul unde încep lucrurile, mi-a spus mama odată, direcția din care răsare soarele, din care vine vântul.

Mătuşa Anmei, care stă în stânga mea, împrăştie piesele pe tăblia verde, de pâslă, a mesei, după care îmi spune:

— Acum amestecăm piesele.

Le învârtim în mâini cu o mişcare circulară. Scot un sunet rece, şuierător, când se lovesc unele de altele.

— Şi tu câştigi, ca mama ta? mă întrebă mătuşa Lin, care stă în fața mea.

Nu zâmbeşte.

— Am jucat de puține ori la facultate cu nişte prieteni evrei.

— O! Mah jong evreiesc, spune ea cu dezgust. Nu acelaşi lucru.

Asta spunea şi mama, deşi nu putea niciodată să explice de ce.

— Poate că n-ar trebui să joc astă seară. Mă uit numai, propun eu.

Mătuşa Lin pare exasperată, de parcă aş fi un copil:

— Cum jucăm în trei? Ca o masă cu trei picioare, fără echilibru. Când soțul mătuşii Ying a murit, l-a rugat pe fratele ei să-i ia locul. Tatăl tău te-a rugat pe tine. Aşa că e hotărât.

— Care-i diferența dintre mah jong-ul evreiesc şi cel chinezesc? am întrebat-o odată pe mama.

Nu puteam să-mi dau seama din răspunsul ei dacă jocurile erau diferite sau doar atitudinea ei față de chinezi şi evrei.

— Stil complet diferit de joc, mi-a răspuns, pe tonul pe care îl folosea când dădea explicații în engleză. Mah jong evreiesc, fiecare numai cu tăblița lui, joacă numai cu ochii.

După care a început pe chineză:

— La mah jong-ul chinezesc, trebuie să-ți foloseşti mintea, să fii foarte şmecher. Trebuie să observi ce aruncă toți ceilalți şi să ții bine minte. Şi dacă nimeni nu joacă bine, atunci jocul devine ca mah jong-ul evreiesc. De ce să mai joci? Nu-i nicio strategie. Doar te uiți cum fac oamenii greşeli.

Astfel de explicații mă făceau să simt că eu şi mama vorbeam două limbi diferite, ceea ce era adevărat. Îi vorbeam în engleză, iar ea îmi răspundea în chineză.

— Până la urmă care-i diferența dintre mah jong-ul chinezesc şi cel evreiesc? o întreb pe mătuşa Lin.

— Aii-ia, exclamă ea pe un ton ironic şi dojenitor. Maică-ta nu te-a învățat nimic?

Mătuşa Ying mă bate uşurel pe mână.

— Tu fată deşteaptă. Te uiți la noi şi faci la fel. Ajută-ne să strângem piesele şi să facem patru şiruri.

O urmez pe mătuşa Ying, dar mă uit mai mult la mătuşa Lin. E cea mai rapidă, ceea ce înseamnă că aproape pot să țin pasul cu celelalte, urmărind mai întâi ce face ea. Mătuşa Ying aruncă zarurile şi mi se spune că mătuşa Lin a devenit vântul de răsărit. Eu sunt vântul dinspre miazănoapte, ultima la rând. Mătuşa Ying este cel dinspre miazăzi, iar mătuşa Anmei cel dinspre apus. Apoi începem să luăm piese, să aruncăm zarul, să socotim pe tăbliță locurile exacte unde stau piesele pe care le-am ales. Îmi rearanjez piesele, serii de bambus şi cercuri, perechi cu numere colorate, piese ciudate care nu se potrivesc nicăieri.

— Mama ta era cea mai bună, ca o profesionistă, spune mătuşa Anmei, în timp ce îşi sortează piesele pe îndelete, cercetând-o cu grijă pe fiecare.

Acum începem să jucăm, privindu-ne mâinile, aruncând piesele, luând altele, într-un ritm molcom, plăcut. Mătuşile din Club încep să pălăvrăgească, fără să se asculte cu adevărat

una pe alta. Vorbesc limba lor aparte, jumătate într-o engleză stricată, jumătate în dialectul propriu chinez. Mătuşa Ying pomeneşte că a cumpărat aţă la jumătate de preţ, undeva pe stradă. Mătuşa Anmei se laudă cu un pulover pe care l-a tricotat pentru noul bebeluş al fiicei sale Ruth.

— A crezut că l-am cumpărat, spune ea cu mândrie.

Mătuşa Lin le povesteşte cât de furioasă a fost pe un vânzător care nu a lăsat-o să înapoieze o fustă cu fermoarul stricat.

— Eram *qi sile*, zice ea, încă clocotind de mânie, am murit de nervi.

— Lindo, dar eşti încă lângă noi. N-ai murit, o tachinează mătuşa Ying, iar apoi, în timp ce ea râde, mătuşa Lin spune „*Pong!*" şi „Mah jong!" şi împrăştie piesele pe masă, râzând şi ea spre mătuşa Ying şi numărându-şi punctele. Începem din nou să amestecăm piesele şi se face linişte. Mă plictisesc şi mi-e somn.

— A, să vă zic o poveste, strigă mătuşa Ying, speriind pe toată lumea.

Mătuşa Ying a fost dintotdeauna cea mai ciudată mătuşă, pierdută în lumea ei proprie. Mama obişnuia să spună: „Mătuşa Ying nu stă prost cu auzul. Stă prost cu ascultatul".

— Poliţia l-a arestat pe fiul doamnei Emerson weekendul trecut, spune mătuşa Ying ca şi cum s-ar mândri că e prima care aduce această veste mare. Mi-a povestit doamna Chan la biserică. Găsit prea multe televizoare în maşina lui.

Mătuşa Lin se grăbeşte să spună:

— Aii-ia, doamna Emerson, femeie aşa de cumsecade, ceea ce înseamnă că doamna Emerson nu merită să aibă un fiu atât de rău. Însă acum îmi dau seama că spune asta şi pentru mătuşa Anmei, căci băiatul ei cel mic a fost arestat în urmă cu doi ani fiindcă vindea casetofoane furate din maşini. Mătuşa Anmei îşi lustruieşte piesa cu grijă înainte să o arunce pe masă. Pare îndurerată.

— Acum toată lumea are televizor în China, spune mătuşa Lin, schimbând subiectul. Toţi din familia noastră au televizor – nu doar alb-negru, ci color şi cu telecomandă! Au de toate. Aşa că atunci când i-am întrebat ce să le aducem, au spus că nu le trebuie nimic, e destul dacă venim să-i vedem. Dar, oricum, le-am cumpărat diverse lucruri, video şi walkmanuri

Sony pentru copii. Ne-au spus, Nu, să nu ni le dați, dar cred că le-a plăcut.

Sărmana mătuşă Anmei îşi lustruieşte piesele şi mai tare. Îmi amintesc că mama mi-a povestit despre călătoria familiei Xu în China în urmă cu trei ani. Mătuşa Anmei pusese deoparte două mii de dolari ca să-i cheltuiască pe toți pentru familia fratelui său. I-a arătat mamei ce conțineau geamantanele ei grele. Unul gemea de See's Nuts & Chews, M&M's, semințe de acaju învelite în zahăr candel, ciocolată fierbinte instant cu prăjiturele minuscule. Mama mi-a spus că în celălalt geamantan se găseau cele mai caraghioase haine, toate noi: costume de baie lucioase de California, şepci de baseball, chiloți de bumbac cu talie elastică, geci de pilot, bluze Stanford, ciorapi trei sferturi.

Mama i-a spus:

— Cine are nevoie de toate lucrurile astea inutile? Nu vor decât bani.

Însă mătuşa Anmei i-a răspuns că fratele ei este atât de sărac şi ei sunt atât de bogați în comparație cu el. Aşa că nu a ținut seama de sfatul mamei mele şi şi-a dus geamantanele grele şi cei două mii de dolari în China. Iar când au ajuns în sfârşit în Hangzhou, toată familia din Ningbo se afla acolo ca să-i întâmpine. Nu era numai fratele mai mic al mătuşii Anmei, ci şi frații şi surorile vitrege ale soției lui, şi o verişoară îndepărtată şi soțul acelei verişoare şi unchiul soțului. Cu toții îşi aduseseră soacrele şi copiii, chiar şi prietenii din sat care nu erau îndeajuns de norocoşi ca să aibă rude în străinătate cu care să se mândrească.

După cum mi-a spus mama:

— Mătuşa Anmei a plâns înainte să plece în China, gândindu-se că îl va face pe frate-său foarte bogat şi fericit după standardele comuniste. Însă când s-a întors, mi s-a plâns că toată lumea s-a ales cu ceva, pe când ea a fost singura care a plecat cu mâna goală.

Suspiciunile mamei se adeveriseră. Nimeni nu a vrut bluzele, toate hainele alea inutile. M&M's-urile au fost azvârlite în aer, au dispărut. Iar după ce valizele au fost golite, rudele i-au întrebat pe soții Xu ce altceva au mai adus.

Mătuşa Anmei şi unchiul George au fost decavați, nu numai din cauza celor două mii de dolari pe care îi dăduseră pe

televizoare şi frigidere, ci mai ales din cauză că găzduiseră peste noapte douăzeci şi şase de oameni în camere cu vedere spre Lake Hotel, din cauza a trei mese festive la un restaurant pentru străinii bogaţi, din pricina celor trei cadouri speciale pentru fiecare rudă şi, în sfârşit, din cauza unui împrumut în valută, echivalentul a cinci sute de mii de yuani, unui aşa-zis unchi al unui văr, care voia să cumpere o motocicletă, dar care mai târziu a dispărut pentru totdeauna cu tot cu bani. După ce trenul a plecat din Hangzhou a doua zi, soţii Xu s-au trezit uşuraţi de bunele lor intenţii în valoare de aproximativ nouă mii de dolari. Câteva luni mai târziu, după o înviorătoare slujbă de Crăciun la Prima Biserică Baptistă Chineză, mătuşa Anmei a încercat să se despăgubească pentru pierderea suferită spunând că era o binecuvântare mai mare să dai decât să primeşti, iar mama a fost de acord, vechea ei prietenă avea să aibă parte de binecuvântări pentru cel puţin câteva vieţi.

Ascultând-o acum pe mătuşa Lin cum se laudă cu meritele familiei ei din China, îmi dau seama că mătuşa Lin a uitat de suferinţa mătuşii Anmei. Oare mătuşa Lin este răutăcioasă sau e din cauză că mama nu i-a povestit nimănui în afară de mine povestea ruşinoasă a lacomei familii a mătuşii Anmei?

— Deci, Jingmei, acum eşti la şcoală? întreabă mătuşa Lin.

— O cheamă June. La toate li se spune pe numele lor americane, zice mătuşa Ying.

— Nu face nimic, spun eu şi chiar nu mă deranjează.

De fapt, este chiar o modă pentru chinezii născuţi în America să-şi folosească numele chinezeşti.

— Nu mai sunt la şcoală, spun. Au trecut mai mult de zece ani de-atunci.

Mătuşa Lin ridică din sprâncene.

— Poate că mă gândesc la fiica altcuiva, spune, dar ştiu imediat că minte.

Ştiu că mama i-a spus, probabil, că mă întorc la şcoală ca să-mi iau diploma, deoarece cu câtva timp în urmă, poate chiar acum şase luni, am avut din nou o discuţie despre faptul că eram o ratată, o „fostă studentă", şi că ar trebui să mă întorc să-mi termin studiile.

Încă o dată îi spusesem mamei ce voia să audă:

— Ai dreptate. O să mă ocup de asta.

Întotdeauna mi-am imaginat că manifestăm o înţelegere

tacită față de aceste lucruri: ea nu credea cu adevărat că sunt o ratată, iar eu credeam cu adevărat că o să încerc să-i respect mai mult părerile. Dar ascultând-o astă seară pe mătuşa Lin, îmi aduc aminte încă o dată: eu şi mama nu ne-am înțeles niciodată cu adevărat. Ne traduceam una alteia intențiile, iar eu păream să ascult mai puțin decât mi se spunea, în timp ce mama auzea mai mult. Fără îndoială că i-a spus mătuşii Lin că aveam de gând să mă întorc la colegiu ca să-mi iau doctoratul.

Mătuşa Lin şi mama erau atât cele mai bune prietene, cât şi cele mai aprige duşmance; au petrecut o viață întreagă comparându-şi copiii. Eram cu o lună mai mare decât Waverly Yong, fiica premiantă a mătuşii Lin. De când eram copii, mamele noastre ne-au comparat încrețiturile buricelor, lobii urechilor, cât de repede ni se vindecau zgârieturile de la genunchi, cât de des şi negru aveam părul, câte perechi de pantofi rupeam într-un an şi, mai târziu, cât de talentată era Waverly la şah, cât de multe trofee câştigase luna trecută, în câte ziare îi apăruse numele, câte oraşe vizitase.

Ştiu că mama se necăjea să o asculte pe mătuşa Lin vorbind despre Waverly pe când ea nu avea cu ce să-i răspundă. La început, mama a încercat să cultive un anume talent ascuns în mine. Făcea menajul pentru un bătrân profesor de pian, ieşit la pensie, care locuia la parter şi care în schimb îmi dădea lecții şi mă lăsa să exersez la pianul său. Când nu am reuşit să devin o pianistă de concert sau măcar acompaniatoare la corul de tineret al bisericii, mama a conchis că îmi voi da drumul mai târziu, ca Einstein, pe care toată lumea l-a crezut retardat până când a descoperit bomba atomică.

Cea care câştigă runda asta e mătuşa Ying, aşa că ne numărăm punctele şi o luăm de la capăt.

— Ştiai că Lena s-a mutat la Woodside? întreabă mătuşa Ying, privind în jos la piese fără să-şi ascundă satisfacția şi fără să se adreseze cuiva anume. Îşi ia repede o înfățişare serioasă şi încearcă să abordeze un ton mai modest. Fireşte, nu cea mai bună casă din cartier, de un milion de dolari, încă nu. Dar e o investiție bună. Mai bine decât să plăteşti chirie. Mai bine decât să-ți ia şi pielea de pe tine.

Acum îmi dau seama că fiica mătuşii Ying, Lena, i-a povestit că am fost dată afară din apartamentul meu din zona săracă de pe Russian Hill. Cu toate că Lena şi cu mine suntem încă

prietene, ne ferim să ne spunem prea multe. Totuşi, oricât de puține lucruri ne-am spune, adesea se întorc trunchiate. E acelaşi joc vechi, telefonul fără fir.

— Se face târziu, spun după ce terminăm runda.

Dau să mă ridic, însă mătuşa Lin mă împinge la loc pe scaun.

— Stai, stai. Povestim un pic, te cunoaştem din nou, spune. Trecut atâta timp.

Ştiu că e un gest de politețe din partea mătuşilor din Club – să protesteze când de fapt sunt la fel de nerăbdătoare să mă vadă plecată cum sunt şi eu să mă duc.

— Nu, chiar trebuie să plec, mulțumesc, mulțumesc, spun, bucuroasă că mi-am adus aminte cum stau de fapt lucrurile.

— Dar trebuie să rămâi! Avem ceva important să-ți spunem din partea mamei tale, îi scapă mătuşii Ying cu vocea ei stridentă. Celelalte par încurcate, ca şi cum nu în felul acesta ar fi intenționat să-mi transmită vreo veste proastă.

Mă aşez. Mătuşa Anmei părăseşte grăbită încăperea şi se întoarce cu un bol cu alune, apoi închide încet uşa. Toată lumea rămâne tăcută, ca şi cum nimeni n-ar şti cum să înceapă.

În cele din urmă, cea care vorbeşte e mătuşa Ying.

— Cred că mama ta murit cu gând important în minte, spune în engleza ei poticnită. După care începe să vorbească în chineză, liniştită, cu un glas plăcut: Mama ta a fost o femeie foarte puternică, o mamă bună. Te-a iubit nespus de mult, ai fost lumina ochilor ei. Şi de aceea poți să-ți dai seama de ce o mamă ca ea nu poate niciodată să-şi uite celelalte fiice. Ştia că trăiesc şi înainte să moară a dorit să le caute în China.

Copilaşii din Kweilin, îmi spun. Eu nu sunt unul din ei. Copilaşii prinşi cu o curea pe umărul ei. Celelalte fiice ale ei. Iar acum mă simt de parcă aş fi în Kweilin, în toiul bombardamentului şi pot să-i văd pe acei copilaşi stând la marginea drumului, cu degetul mare înroşit scos din gură, țipând să fie luați înapoi. Cineva i-a găsit şi i-a luat. Sunt în siguranță. Iar acum mama m-a părăsit pentru totdeauna, s-a întors în China ca să-i ia pe acei copilaşi. De-abia mai aud vocea mătuşii Ying.

— A căutat ani de zile, a trimis scrisori peste tot, spune mătuşa Ying. Iar anul trecut a primit o adresă. Avea de gând

să-i spună tatălui tău curând. Aii-ia, ce ruşine. Să aştepţi o viaţă întreagă.

Mătuşa Anmei o întrerupe cu un glas emoţionat:

— Aşa că mătuşile tale şi cu mine am scris pe adresa asta, spune. Noi spus că o anume parte, mama ta, vrut să întâlnească o altă parte. Şi partea aceasta răspuns la noi. Sunt surorile tale, Jingmei.

Surorile mele, repet în sinea mea, rostind aceste două cuvinte împreună pentru prima dată.

Mătuşa Anmei ţine în mână o foaie de hârtie subţire ca un şerveţel. În şiruri verticale, perfect drepte, văd caracterele chinezeşti scrise cu cerneală albastră. Un cuvânt e pătat. O lacrimă oare? Iau scrisoarea cu mâinile tremurânde, minunându-mă cât de deştepte trebuie să fie surorile mele dacă ştiu să scrie şi să citească în chineză.

Mătuşile îmi zâmbesc cu toate, ca şi cum aş fi o muribundă care şi-a revenit în mod miraculos. Mătuşa Ying îmi întinde încă un plic. Înăuntru găsesc un cec pe numele lui June Wu, în valoare de 1.200 $. Nu-mi vine să cred.

— Surorile mele îmi trimit *mie* bani? întreb.

— Nu, nu, îmi răspunde mătuşa Lin cu vocea ei zeflemitoare, exasperată. În fiecare an, punem deoparte câştigurile de la mah jong pentru o masă festivă la restaurant şic. Mama ta câştigat de cele mai multe ori, aşa cei mai mulţi sunt ai ei. Noi completat numai puţin, ca să poţi să mergi la Hong Kong, să iei un tren spre Shanghai şi să-ţi vezi surorile. În plus, nouă merge prea bine, prea grase.

Şi se bate peste burtă ca să-mi arate dovada.

— Să-mi văd surorile, spun eu buimacă.

Mă îngrozeşte planul acesta, încercând să-mi imaginez ce o să văd. Şi mă simt încurcată din pricina minciunii cu masa festivă de sfârşit de an pe care mătuşile mele mi-au spus-o ca să-şi ascundă generozitatea. Acum plâng, suspin şi râd în acelaşi timp, văzând, dar neînţelegând loialitatea aceasta faţă de mama mea.

— Trebuie să-ţi vezi surorile şi să le spui de moartea mamei tale, zice mătuşa Ying. Dar cel mai important, trebuie să le povesteşti despre viaţa ei. Mama pe care nu au cunoscut-o trebuie să o cunoască acum.

— Să-mi văd surorile, să le povestesc despre mama, spun,

clătinând din cap. Ce-o să le spun? Ce pot să le spun despre mama? Nu ştiu nimic. A fost mama mea.

Mătuşile mă privesc de parcă aş fi luat-o razna sub ochii lor.

— Nu cunoşti propria mamă? ţipă mătuşa Anmei nevenindu-i să creadă. Cum aşa ceva? Eşti sânge din sângele ei!

— Spune-le povestea familiei tale de aici. Cum reuşit mama ta, îmi sugerează mătuşa Lin.

— Spune-le poveştile pe care ţi le-a zis, ce te-a învăţat, ce ştii despre gândurile ei care au devenit ale tale, spune mătuşa Ying. Mama ta femeie foarte deşteaptă.

Aud şi mai multe refrene care încep cu „Spune-le, spune-le", în timp ce fiecare dintre ele se străduieşte cu înfrigurare să-şi închipuie ce-ar trebui transmis.

— Bunătatea ei.

— Isteţimea ei.

— Devotamentul faţă de familie.

— Speranţele ei, lucrurile importante pentru ea.

— Mesele delicioase pe care le pregătea.

— Închipuie-ţi, o fiică nu cunoaşte mama!

Atunci îmi dau seama. Sunt înspăimântate. În mine, îşi văd propriile fiice, la fel de neştiutoare, la fel de nepăsătoare faţă de toate adevărurile şi speranţele pe care le-au adus cu ele în America. Îşi văd fiicele, care îşi pierd răbdarea când mamele lor vorbesc în chineză, care le cred prostuţe când încearcă să explice ceva într-o engleză poticnită. Îşi dau seama că „fericire" şi „noroc" nu înseamnă acelaşi lucru pentru fiicele lor, că pentru minţile lor obtuze de fete născute în America, „Clubul Norocoaselor" nu sunt cuvinte, nici nu există. Îşi văd fiicele dând naştere unor nepoţi fără să le lase nicio speranţă transmisă din generaţie în generaţie.

— O să le povestesc totul, spun eu cu simplitate, iar mătuşile mă privesc neîncrezătoare. O să-mi amintesc totul despre ea şi o să le povestesc, spun pe un ton mai hotărât.

Şi treptat, una câte una, încep să zâmbească şi mă bat uşor pe mână. Încă par îngrijorate, ca şi cum tot ar mai lipsi ceva. Dar în acelaşi timp par să aibă speranţa că se va adeveri ceea ce le spun acum. Ce altceva mai pot să îmi ceară? Ce altceva le mai pot promite?

Se apucă din nou să mănânce alunele lor moi, fierte,

spunându-şi poveştile. Sunt din nou tinere, visând la vremurile bune din trecut şi la cele care or să vină. Un frate din Ningbo care îşi face sora să radieze de bucurie când îi înapoiază cei nouă mii de dolari plus dobânda. Fiul cel mai mic a cărui afacere de reparat casetofoane şi televizoare merge atât de bine, încât vinde ce îi rămâne în China. O fiică ai cărei bebeluşi înoată ca peştii într-o piscină extravagantă din Woodside. Poveşti atât de grozave. Cele mai grozave. Ele sunt norocoasele lumii.

Iar eu stau în locul mamei mele la masa de mah jong, spre răsărit, acolo unde e începutul tuturor lucrurilor.

Anmei Xu

Cicatricea

În China, pe când eram copil, bunica mi-a spus că mama e o stafie. Asta nu însemna că era moartă. Pe vremea aceea, o stafie însemna orice lucru despre care nu aveam voie să vorbim. Aşa că mi-am dat seama că *popo* voia dinadins să o uit pe mama şi aşa am ajuns să nu-mi mai aduc deloc aminte de ea. Viaţa de care îmi aduc aminte începe în casa mare din Ningpo, cu coridoarele ei reci şi scările înalte. Aceasta era casa familiei unchiului şi mătuşii mele, unde locuiam cu *popo* şi fratele meu mai mic.

Însă adesea auzeam poveşti despre o stafie care încerca să fure copii, mai ales fetiţe încăpăţânate care nu-şi ascultau părinţii. De multe ori, *popo* le spunea cu voce tare tuturor celor care puteau să o audă că eu şi fratele meu am căzut din intestinele unei gâşte proaste, două ouă pe care nimeni nu le-a vrut şi care nu erau bune nici să le spargi peste un terci de orez. Spunea toate astea ca să nu ne fure stafiile. Vezi aşadar că lui *popo* îi eram şi foarte dragi.

Toată viaţa *popo* n-a încetat să mă sperie. Am devenit şi mai speriată când s-a îmbolnăvit. Asta s-a întâmplat în 1923, când aveam nouă ani. *Popo* se umflase ca un dovleac răscopt, toată pielea i s-a înmuiat, a prins mucegai şi răspândea un miros urât. Mă chema în odaia ei care puţea groaznic şi îmi spunea poveşti.

— Anmei, îmi zicea, chemându-mă pe numele pe care mă strigau la şcoală. Ascultă cu atenţie.

Îmi spunea poveşti pe care nu le puteam înţelege. Una dintre ele era despre o fată lacomă a cărei burtă s-a făcut tot mai mare. Fata aceasta s-a otrăvit după ce a refuzat să spună al cui copil îl purta în pântece. Când i-au deschis trupul, călugării au găsit înăuntru un cantalup mare şi alb.

— Dacă eşti lacomă, ce ai înăuntru te face să-ţi fie mereu foame, mi-a zis *popo*.

Altă dată, *popo* mi-a povestit despre o fată care refuza să asculte de cei mai în vârstă. Într-o zi, fata cea rea a scuturat

atât de tare din cap, refuzând să îndeplinească o simplă rugăminte a mătuşii sale, încât o mică minge albă i-a căzut din ureche şi tot creierul i s-a scurs afară, limpede ca supa de pui.

— Gândurile ți se învălmăşesc atât de tare în cap, încât toate celelalte sunt împinse afară, mi-a spus *popo.*

Chiar înainte ca *popo* să se îmbolnăvească atât de tare încât nu mai putea vorbi, m-a tras lângă ea şi mi-a povestit despre mama.

— Să nu-i pomeneşti niciodată numele, m-a prevenit. Dacă i-l rosteşti, e ca şi cum ai scuipa pe mormântul tatălui tău.

Singurul tată pe care îl ştiam era un tablou mare care atârna în holul principal. Era un bărbat solid, cu o înfățişare serioasă, trist că nu se mişca de pe perete. Ochii săi vii mă urmăreau prin toată casa. Până şi din camera mea aflată la capătul coridorului puteam să văd cum ochii tatălui meu stau la pândă. *Popo* spunea că mă urmăreşte ca să descopere cea mai mică urmă de lipsă de respect. Aşa că uneori, după ce aruncam cu pietre în alți copii la şcoală sau pierdeam din neatenție câte o carte, treceam grăbită pe lângă tata cu o privire neştiutoare şi mă ascundem într-un colț al odăii mele unde nu putea să-mi vadă chipul.

Simțeam că în casa noastră era atâta nefericire, însă frățiorul meu nu părea să gândească la fel. Mergea cu bicicleta prin curte, gonind puii şi pe ceilalți copii, râzând de cei care țipau cel mai tare. Înăuntrul casei tăcute, sărea pe cele mai bune canapele din piele ale unchiului şi mătuşii când ei erau plecați să-şi viziteze prietenii din sat.

Însă până şi fericirea fratelui meu s-a stins. Într-o zi toridă de vară, când *popo* era deja foarte bolnavă, stăteam afară privind un cortegiu funerar defilând pe lângă curtea noastră. În clipa când a trecut pe lângă poartă, fotografia grea înrămată a defunctului s-a desprins din suportul ei şi a căzut în praf. O bătrână a țipat şi a leşinat. Fratele meu a râs, iar mătuşa i-a tras o palmă.

Mătuşa mea, care se aprindea foarte repede cu copiii, i-a spus că nu avea *shou,* niciun pic de respect pentru strămoşi sau pentru familie, exact ca mama noastră. Mătuşa avea o limbă ca un foarfece flămând care mănâncă dintr-o stofă de mătase. Aşa că atunci când fratele meu i-a aruncat o privire acră, mătuşa a zis că mama noastră a fost atât de nesăbuită

încât a fugit în nord în mare grabă, fără să-şi ia mobila de zestre din căsătoria cu tatăl meu, fără să-şi ia cele zece perechi de beţişoare din argint, fără să se închine la mormântul tatălui meu sau la cele ale strămoşilor noştri. Când fratele meu a acuzat-o că a alungat-o pe mama, mătuşa i-a strigat că mama s-a măritat cu un om pe nume Wu Jing care avea deja o soţie, două concubine şi alţi copii nelegitimi.

Iar când fratele meu i-a strigat că e o găină guralivă fără minte, l-a izbit de poartă şi l-a scuipat în obraz.

— Îmi arunci vorbe grele, dar tu eşti un nimeni, a zis mătuşa. Eşti fiul unei femei care a arătat atât de puţin respect încât a devenit *ni*, o trădătoare faţă de strămoşii noştri. A decăzut atât de tare, că până şi diavolul trebuie să se uite în jos ca să o vadă.

Atunci am început să înţeleg poveştile pe care le învăţasem de la *popo*, lecţiile pe care trebuia să le învăţ despre mama mea.

— Anmei, atunci când îţi pierzi onoarea, îmi spunea *popo* adesea, e ca şi cum ţi-ai pierde colierul în fântână. Singura cale de a-l găsi este să te arunci după el.

Iar acum puteam să mi-o închipui pe mama, o femeie nesăbuită care râdea şi îşi scutura capul, care apuca de multe ori cu beţigaşele ca să mai mănânce încă o felie dintr-un fruct dulce, fericită că a scăpat de *popo*, de soţul ei trist de pe perete şi de cei doi copii neascultători. Mă simţeam nenorocită din pricină că ea era mama mea şi că ne părăsise. Astfel de gânduri îmi treceau prin minte în timp ce mă ascundeam în colţul odăii mele, unde tata nu putea să mă vadă.

Stăteam în capul scărilor când a sosit. Am ştiut că era mama chiar dacă nu mi-o aduceam deloc aminte. Stătea chiar în pragul uşii, astfel că faţa îi părea o umbră întunecată. Era mult mai înaltă decât mătuşa, aproape cât unchiul de înaltă. De asemenea, avea o înfăţişare ciudată, ca doamnele misionare care veneau la şcoala noastră şi care erau îndrăzneţe şi autoritare, în pantofii lor prea înalţi, în hainele lor străine şi cu tunsorile lor băieţeşti.

Mătuşa mea s-a uitat repede în altă parte şi nu i-a spus pe nume, nici nu i-a oferit ceai. O servitoare bătrână s-a îndepărtat în grabă cu o privire nemulţumită. Am încercat să

rămân calmă, însă îmi simțeam inima ca un greiere de casă zbătându-se să iasă din colivie. Probabil că mama a auzit, fiindcă s-a uitat în sus. Iar atunci când s-a uitat, mi-am văzut propriul chip privindu-mă. Ochi care stăteau larg deschişi şi vedeau prea multe.

În camera lui *popo*, mătuşa protesta, „Prea târziu, prea târziu" în timp ce mama se apropia de pat. Dar asta n-a făcut-o pe mama să se oprească.

— Întoarce-te, nu pleca, i-a murmurat mama lui *popo*. *Nuyer* e aici. Fata ta a venit înapoi.

Ochii lui *popo* erau deschişi, însă acum mintea îi era împrăştiată în mai multe direcții, fără să stea prea mult într-un loc ca să apuce să vadă ceva. Dacă *popo* ar fi fost cu mintea limpede, şi-ar fi ridicat brațele şi ar fi azvârlit-o pe mama din cameră.

Am privit-o pe mama, văzând-o pentru prima oară, o femeie drăguță cu pielea albă şi chipul oval, nu atât de rotund ca al mătuşii sau ascuțit ca al lui *popo*. Am băgat de seamă că avea un gât lung şi alb, aidoma gâştei care mă ouase. Părea să plutească încoace şi încolo ca o stafie, storcând comprese pe care le punea pe fața umflată a lui *popo*. De fiecare dată când cerceta ochii lui *popo*, scotea un oftat uşor de îngrijorare. O urmăream cu atenție, deşi ceea ce mă zăpăcea era glasul ei, un sunet familiar dintr-un vis uitat.

Când, mai târziu în acea după-amiază, m-am întors în odaia mea, ea era acolo, în picioare. Şi fiindcă mi-am adus aminte că *popo* îmi spusese să nu-i rostesc numele, n-am scos niciun cuvânt. Ea m-a luat de mână şi m-a condus spre divan. După care s-a aşezat şi ea, ca şi cum am fi făcut asta în fiecare zi.

Mama a început să-mi despletească şuvițele şi să-mi pieptene părul, cu mişcări largi şi cuprinzătoare.

— Anmei, ai fost o fiică ascultătoare? m-a întrebat, zâmbind pe ascuns.

I-am aruncat privirea mea neştiutoare, însă sufletul îmi era cuprins de emoție. Eram fata care purta în pântece un cantalup fără culoare.

— Anmei, tu ştii cine sunt, mi-a spus, cu o nuanță dojenitoare în glas.

De data asta n-am privit-o de teamă că inima avea să-mi sară din piept şi creierul avea să mi se scurgă prin urechi.

S-a oprit din pieptănat. Şi i-am simţit degetele lungi şi fine pipăind şi căutându-mi sub bărbie, găsind locul unde aveam cicatricea netedă de pe gât. În timp ce îmi atingea locul acela, m-am liniştit cu totul. Parcă mi-ar fi adus amintirile înapoi în trup. Pe urmă, mâna i-a căzut şi a început să plângă, prinzându-şi gâtul în mâini. Plângea cu o voce tânguitoare care suna atât de trist. Şi apoi mi-am amintit visul cu glasul mamei mele.

Aveam patru ani. Bărbia îmi ajungea chiar deasupra mesei şi puteam să-l văd pe fratele meu aşezat în poala lui *popo* şi plângând cu o faţă înfuriată. Auzeam voci care lăudau supa aburindă, întunecată, care fusese adusă la masă, voci care murmurau pe un ton politicos *„Qing! Qing!”* – Vă rog, serviţi!

Pe urmă vorbăria încetă. Unchiul meu se ridică de pe scaun. Toată lumea se întoarse să privească spre uşă, unde stătea o femeie. Eu am fost singura care a vorbit.

— Mama, am ţipat, ridicându-mă în grabă de la masă, dar mătuşa mi-a tras o palmă şi m-a împins înapoi la locul meu. Acum toată lumea stătea în picioare şi vocifera, şi am auzit glasul mamei strigându-mă, „Anmei! Anmei!” Peste toată hărmălaia asta, se auzi vocea ascuţită a lui *popo*.

— Cine e stafia asta? Nu e o văduvă onorabilă. Nu e decât concubina numărul trei. Dacă îţi iei fata cu tine, o să ajungă ca tine. Cu onoarea pierdută. Niciodată nu va putea să-şi ţină capul drept pe umeri.

Cu toate astea, mama tot mă chema să vin cu ea. Acum îmi amintesc atât de bine glasul ei. Anmei! Anmei! Am văzut chipul mamei de partea cealaltă a mesei. Între noi stătea oala cu supă, pe suportul ei greoi, cilindric – clătinându-se uşor, înainte şi înapoi. După care, dintr-o singură lovitură, toată supa aceasta întunecată, aburindă, se răsturnă pe masă şi mă stropi pe gât. A fost ca şi cum furia tuturor s-ar fi revărsat asupra mea.

A fost o durere atât de groaznică, încât niciun copil nu trebuie să şi-o amintească vreodată. A rămas însă în amintirea trupului meu. N-am ţipat mult, fiindcă în curând am simţit cum carnea începe să mi se zvârcolească şi să mi se taie respiraţia.

Nu puteam vorbi din pricina acestei groaznice senzaţii de

sufocare. Nu puteam vedea din pricina lacrimilor care-mi şiroiau ca să-mi spele durerea. Dar am auzit plânsetul mamei. *Popo* şi mătuşa mea ţipau. Iar apoi glasul mamei nu se mai auzi.

Mai târziu în acea noapte, vocea lui *popo* veni la mine.

— Anmei, ascultă cu atenţie. Vocea ei avea acelaşi ton certăreţ pe care îl folosea când alergam pe coridor. Anmei, ţi-am pregătit hainele şi pantofii de înmormântare. Sunt albe, din bumbac.

Am ascultat, înmărmurită.

— Anmei, a murmurat ea, pe un ton mai blând. Hainele tale de înmormântare sunt foarte simple. Nu sunt arătoase, pentru că eşti încă un copil. Dacă mori, o să ai o viaţă scurtă şi tot o să rămâi cu o datorie faţă de familia ta. N-o să ai parte de o înmormântare mare. Şi o să purtăm doliu foarte puţin.

După care *popo* a spus ceva şi mai groaznic decât arsura mea de pe gât.

— Chiar şi mamei tale i-au secat lacrimile şi a plecat. Dacă nu te faci bine curând, o să te uite.

Popo era foarte isteaţă. M-am întors în grabă de pe lumea cealaltă ca să o găsesc pe mama.

Plângeam în fiecare noapte, aşa că şi ochii, şi gâtul mă ardeau. Lângă patul meu stătea *popo.* Îmi turna apă rece pe gât dintr-o jumătate scobită de grepfrut. Îmi tot turna până când respiram mai uşor şi puteam să adorm. Iar dimineaţa, *popo* se apuca să rupă membranele moarte cu unghiile ei ascuţite ca nişte pensete.

În doi ani de zile, cicatricea mi s-a făcut albă şi lucioasă şi am uitat-o cu totul pe mama. Aşa se întâmplă cu rănile. Rana începe să se închidă, să protejeze carnea vie atât de dureroasă. Şi o dată închisă, nu mai poţi vedea ce se află dedesubt, ce a provocat durerea.

Am venerat-o pe mama din vis. Însă femeia care stătea lângă patul lui *popo* nu era femeia pe care mi-o aminteam. Cu toate astea, am ajuns să o iubesc şi pe ea la fel de mult. Nu pentru că a venit la mine şi m-a implorat să o iert. Nu a făcut asta. Nu a fost nevoie să-mi explice că *popo* a alungat-o de acasă când eram pe moarte. Ştiam asta. Nu a fost nevoie să-mi spună că s-a măritat cu Wu Jing ca să schimbe o nefericire cu

alta. Ştiam şi asta.

Iată cum am ajuns să o iubesc pe mama. Cum am văzut în ea adevărata mea ființă. Ceea ce se afla sub piele. În sângele meu.

Era noaptea târziu când m-am dus în odaia lui *popo.* Mătuşa mi-a spus că *popo* era pe moarte şi că trebuie să fiu cuviincioasă. Mi-am pus o rochie curată şi m-am aşezat între mătuşa şi unchiul, la picioarele patului unde zăcea *popo*. Am plâns puțin, nu prea tare.

Am văzut-o pe mama în partea cealaltă a camerei. Tăcută şi tristă. Pregătea o supă, vărsând ierburi şi medicamente în oala aburindă. Pe urmă am văzut cum îşi suflecă mâneca şi scoate un cuțit ascuțit. A pus lama cuțitului pe porțiunea cea mai netedă a brațului ei. Am încercat să închid ochii, însă n-am putut.

Iar apoi mama şi-a tăiat o bucată de carne din braț. Au podidit-o lacrimile şi sângele a curs pe podea.

Mama a luat bucata de carne şi a pus-o în supă. Făcea o vrajă după tradiția străveche ca să încerce să o vindece pe mama ei pentru ultima oară. A deschis gura lui *popo,* care se înțepenise deja prea tare încercând să-i țină sufletul înăuntru. I-a dat să mănânce, însă în acea noapte *popo* şi-a dat duhul, răpusă de boală.

Chiar dacă eram mică, am putut să văd durerea cărnii şi prețul durerii.

Aşa îşi respectă o fiică mama. E vorba despre *shou,* ascuns atât de adânc în ființa ta, încât îți pătrunde în vine, în oase. Suferința cărnii nu înseamnă nimic. Trebuie să o uiți. Pentru că uneori numai în felul acesta îți poți aminti ce ai în sânge. Trebuie să-ți rupi pielea şi pe aceea a mamei tale şi pe aceea a mamei mamei tale. Până când nu mai rămâne nimic. Nici cicatrice, nici piele, nici carne.

Lindo Yong

Lumânarea roşie

Cândva mi-am sacrificat viața ca să-mi țin promisiunea față de părinții mei. Lucrul acesta nu înseamnă nimic pentru tine, fiindcă pentru tine promisiunile nu înseamnă nimic. O fiică poate să promită că vine la cină, dar dacă o doare capul, dacă se blochează în trafic, dacă vrea să se uite la televizor să vadă unul dintre filmele ei preferate, nu-şi mai ține promisiunea.

Tot la filmul acesta mă uitam atunci când nu ai venit. Soldatul american îi promite fetei că se va întoarce şi o va lua de soție. Ea varsă lacrimi sincere şi el îi spune:

— Promit! Promit! Scumpa mea, cuvântul meu e prețios ca aurul.

După care o împinge în pat. Dar nu se mai întoarce. Aurul lui e ca al tău, de numai paisprezece carate.

Pentru chinezi, aurul de paisprezece carate nu e aur adevărat. Pune mâna pe brățările mele. Probabil că sunt de douăzeci şi patru de carate, aur pur şi pe dinăuntru, şi pe dinafară.

E prea târziu să te mai schimb, însă îți spun toate astea fiindcă îmi fac griji pentru copilaşul tău. Mi-e teamă că într-o zi o să-mi spună:

— Mulțumesc, bunico, pentru brățara de aur. N-o să te uit niciodată.

Dar mai târziu o să-şi uite promisiunea. O să uite că are o bunică.

În acelaşi film de război, soldatul american se întoarce acasă şi cade în genunchi în fața altei fete cerând-o de nevastă. Iar fata se uită sfioasă în stânga şi-n dreapta, ca şi când nu s-ar mai fi gândit niciodată înainte la asta. Şi deodată! – ochii ei privesc drept în jos şi îşi dă seama acum că îl iubeşte, atât de tare că îi vine să plângă.

— Da, îi răspunde în cele din urmă şi rămân împreună pentru totdeauna.

Cu mine nu a fost aşa. În loc de asta, peţitoarea satului a

venit la familia mea când eu aveam doar doi ani. Nu, nimeni nu mi-a povestit, însă îmi aduc aminte exact cum a fost. Era vară, afară era foarte cald şi mult praf şi auzeam greierii cântând în grădină. Stăteam la umbra pomilor din livadă. Servitorii şi fraţii mei culegeau pere undeva deasupra mea. Iar eu stăteam în braţele calde şi lipicioase ale maică-mii. Îmi mişcăm mâna într-o parte şi-n alta fiindcă în faţa mea plutea o mică pasăre cu antene şi aripi colorate, subţiri ca hârtia. Apoi pasărea de hârtie şi-a luat zborul şi în faţa mea se aflau două doamne. Mi le aduc aminte fiindcă una din ele scotea nişte sunete, „şşşuu, şşşuu" ca de apă curgând. După ce am mai crescut, am ajuns să recunosc acest accent de Peking, care li se părea foarte pronunţat celor din Taiyuan.

Cele două doamne mă priveau fără să spună nimic. Doamna cu glasul curgător avea chipul pictat cu o vopsea care începea să se topească. Cealaltă doamnă avea o faţă aspră ca un trunchi de copac bătrân. Mai întâi s-a uitat la mine, apoi la doamna pictată.

Desigur, acum ştiu că doamna cu faţa ca un trunchi de copac era bătrâna peţitoare a satului, iar cealaltă era Huang taitai, mama băiatului cu care aveam să fiu obligată să mă mărit. Nu, nu este adevărat ce spun unii chinezi, cum că fetiţele nu fac nicio leţcaie. Depinde ce fel de fetiţă eşti. În cazul meu, oamenii puteau să vadă că eram o comoară. Arătam şi miroseam ca o delicioasă prăjitură cu stafide, dulce şi proaspătă.

Peţitoarea m-a lăudat:

— Un cal de pământ şi o oaie de pământ. E cea mai bună combinaţie pentru o căsătorie.

M-a bătut uşor pe braţ, iar eu i-am dat mâna la o parte. Huang taitai a şoptit cu glasul ei şşuu-şşuu că poate aveam un *piqi* neobişnuit de rău, o fire năbădăioasă. Însă peţitoarea a râs şi i-a răspuns:

— Nu aşa, nu aşa. E un cal puternic. O să ajungă o fată harnică şi o să te slujească bine când o să fii bătrână.

În acel moment Huang taitai s-a uitat în jos la mine cu o faţă înnegurată, ca şi cum ar fi putut să-mi citească gândurile şi planurile de viitor. N-o să uit niciodată expresia chipului ei. Ochii i s-au deschis larg, mi-a cercetat faţa cu atenţie, pe urmă a zâmbit. Am putut să văd un dinte mare de aur care mă fixa

aidoma unui soare orbitor, după care şi ceilalți dinți s-au căscat de parcă ar fi avut de gând să mă înfulece dintr-o înghițitură.

Aşa am ajuns să fiu logodită cu fiul lui Huang taitai, despre care am aflat mai târziu că era doar un bebeluş, cu un an mai mic decât mine. Îl chema Tyanyu – *tyan* însemnând „cer", fiindcă era atât de important, şi *yu* – „rămăşiţe", deoarece, atunci când se născuse, tatăl lui fusese foarte bolnav şi familia lui a crezut că ar putea să moară. Tyanyu avea să fie rămăşița sufletului tatălui său. Însă tatăl său a trăit şi bunica lui s-a speriat că fantomele or să-şi îndrepte atenția asupra acestui băiețel şi îl vor lua pe el în schimb. Aşa că l-au supravegheat îndeaproape, au hotărât mereu în locul lui, iar el a ajuns foarte răsfățat.

Dar chiar dacă aş fi ştiut că urma să am parte de un soț atât de nătâng, n-aveam de ales, nici atunci, nici mai târziu. Aşa erau familiile înapoiate de la țară. Eram întotdeauna ultimii care să renunțe la obiceiurile prosteşti şi învechite. Deja în alte oraşe un bărbat putea să-şi aleagă soția, desigur, cu permisiunea părinților. Însă noi eram rupți de acest tip nou de gândire. Niciodată nu auzeai că ar exista idei mai bune în alt oraş, numai dacă se întâmpla să fie mai proaste. Ni se spuneau poveşti despre fii care se lăsau atât de mult influențați de soțiile lor rele, încât ajungeau să-şi arunce bătrânii părinți, care plângeau în stradă. Aşa că mamele din Taiyuan continuau să-şi aleagă nurorile, care aveau să-şi crească fiii cum se cuvine, să aibă grijă de bătrâni şi să mă ture supuse lespezile mormintelor multă vreme după ce bătrânele doamne treceau în lumea celor drepți.

Fiindcă m-au făgăduit de soție fiului familiei Huang, propria mea familie a început să se poarte cu mine de parcă aş fi aparținut altcuiva. Când se întâmpla să duc castronul cu orez de prea multe ori la gură, mama îmi spunea:

— Uite ce mult mănâncă fata lui Huang taitai.

Mama nu mă trata astfel fiindcă nu mă iubea. Îmi spunea lucrurile astea muşcându-şi limba, căci nu-şi mai putea dori ceva ce nu-i mai aparținea.

De fapt, eram un copil foarte ascultător, însă uneori aveam o înfățişare posacă – numai fiindcă îmi era cald sau eram obosită sau foarte bolnavă. Atunci mama îmi spunea:

— Ce față urâtă! Familia Huang n-o să te vrea şi toată familia noastră o să se facă de ruşine.

Iar eu plângeam şi mai tare ca să mă fac şi mai urâtă.

— N-are rost să plângi, îmi spunea mama. Am făcut o înțelegere. Nu poate fi încălcată.

Iar eu plângeam şi mai cu foc.

Nu mi-am văzut viitorul soț până când am împlinit opt sau nouă ani. Lumea pe care o cunoşteam era proprietatea familiei mele din satul de lângă Taiyuan. Familia mea locuia într-o casă modestă cu două etaje şi încă o căsuță în aceeaşi împrejmuire, care avea de fapt numai două încăperi, una lângă alta, pentru bucătăreasă, o servitoare şi familiile lor. Casa noastră era aşezată pe un mic deal. Îi spuneam acestui deal La Trei Paşi de Cer, dar în realitate era alcătuit numai din straturi de noroi întărit, formate în sute de ani şi erodate de râul Fen. Lângă zidul dinspre răsărit al proprietății noastre era râul, despre care tata spunea că îi place să înghită copii. Ne-a povestit că odată a înghițit tot oraşul Taiyuan. Vara apa râului se făcea maronie. Iarna, era verde-albăstruie în locurile înguste şi învolburate. În porțiunile mai largi era înghețat, acoperit cu o crustă albicioasă din pricina gerului.

O, îmi amintesc când, de Anul Nou, familia mea s-a dus la râu şi a prins mulți peşti – nişte creaturi uriaşe, alunecoase, smucite afară când încă mai dormeau în culcuşurile lor înghețate – atât de proaspeți încât şi după ce au fost curățați mai zvâcneau încă din coadă în timp ce erau azvârliți în tigaia fierbinte.

Acela a fost şi anul în care mi-am văzut prima oară soțul, pe atunci doar un băiețel. Când artificiile au explodat, a țipat – ua! – în gura mare cu toate că nu mai era un bebeluş.

Mai târziu l-am văzut la sărbătorile ouălor roşii la care băieților de o lună li se dădeau numele lor adevărate. Stătea pe genunchii obosiți ai bunicii sale, aproape strivindu-i sub greutatea lui. Şi nu voia să mănânce nimic din ce i se oferea, întorcând mereu capul ca şi cum i s-ar fi oferit o murătură rău mirositoare, şi nu o prăjitură.

Aşa că nu m-am îndrăgostit pe loc de viitorul meu soț aşa cum vezi astăzi la televizor. Mă gândeam la băiatul acesta mai mult ca la un văr enervant. Am învățat să mă port frumos cu familia Huang şi mai ales cu Huang taitai. Mama mă împingea

spre Huang taitai şi îmi spunea:

— Cum îi spui mamei tale?

Iar eu mă zăpăceam, neştiind la care mamă se referă. Aşa că mă întorceam spre mama mea adevărată şi îi spuneam „Scuză-mă, mamă", după care mă întorceam spre Huang taitai şi îi dăruiam ceva bun de mâncare, spunându-i:

— Pentru tine, mamă.

Îmi aduc aminte că odată i-am oferit o bucată de *xiaomai*, o mică găluşcă după care mă topeam. Mama i-a spus lui Huang taitai că eu o pregătisem special pentru ea, chiar dacă eu nu făcusem decât să-i împung cu degetul marginile aburinde când bucătăreasa a vărsat-o pe platou.

Viața mi s-a schimbat complet când am împlinit doisprezece ani, în vara când au venit ploile torențiale. Râul Fen, care străbătea pământul familiei mele, a inundat câmpurile. A distrus tot grâul pe care îl plantasem în acel an, iar terenul a devenit impracticabil pentru următorii ani. Până şi casa noastră din vârful micului deal n-a mai putut fi locuită. Când am coborât de la etaj, am văzut că podelele şi mobila erau acoperite cu noroi lipicios. Curtea era plină de copaci smulşi din rădăcină, bucăți de zid şi pui morți. Rămăseserăm atât de săraci în mijlocul acestei harababuri.

Atunci nu te puteai duce la o companie de asigurări şi să spui, Cineva a distrus toate astea, plătiți-mi un milion de dolari. Pe vremea aceea, dădeai de necaz dacă îți iroseai propriile resurse. Tata a spus că n-avem de ales şi că trebuie să ne mutăm la Wushi, în partea de sud, lângă Shanghai, unde fratele mamei avea o mică moară. Tata a precizat că toată familia, în afară de mine, va pleca imediat. Aveam doisprezece ani, eram destul de mare ca să mă despart de ai mei şi să trăiesc cu familia Huang.

Pe drumuri erau atâta noroi şi atâtea gropi, că niciun camion nu se aventura să vină până la casa noastră. Toată mobila grea şi aşternuturile de pat au trebuit să fie lăsate acolo şi au fost făgăduite familiei Huang ca fiind zestrea mea. În felul acesta, familia mea şi-a dovedit simțul practic. Zestrea era suficientă, mai mult decât suficientă, a spus tata. Dar nu a putut să o împiedice pe mama să-mi dea *zhang*-ul ei, un colier făcut dintr-o piatră roşie de jad. Când mi l-a prins la gât, avea

o înfățișare foarte severă, aşa că mi-am dat seama că era nespus de tristă.

— Supune-te familiei tale. Nu ne face de ruşine, mi-a spus. Să fii veselă când ajungi la ei. Eşti foarte norocoasă, să ştii.

Şi casa familiei Huang se afla lângă râu. În timp ce a noastră fusese distrusă de ape, a lor rămăsese neatinsă. S-a întâmplat astfel deoarece casa lor era înălțată undeva mai sus în vâlcea. Atunci mi-am dat seama pentru prima oară că familia Huang deținea o poziție mult mai bună decât a familiei mele. Se uitau de sus la noi, ceea ce m-a făcut să înțeleg de ce Huang taitai şi Tyanyu aveau nasurile atât de lungi.

Când am trecut pe sub poarta boltită, din lemn şi piatră, a familiei Huang, am văzut o curte largă cu trei sau patru şiruri de case mici şi joase. În unele se depozitau alimente, în altele stăteau servitorii cu familiile lor. În spatele acestor căsuțe modeste, se înălța clădirea principală.

M-am apropiat, privind cu mirare casa care avea să fie căminul meu pentru tot restul vieții. Casa fusese moştenită din generație în generație. De fapt, nu era chiar atât de veche sau impozantă, însă am putut să văd că crescuse odată cu familia. Avea patru etaje, unul pentru fiecare generație: străbunici, bunici, părinți şi copii. Avea o înfățişare puțin haotică. Fusese construită în grabă, iar camerele, şi etajele, şi aripile, şi ornamentele fuseseră adăugate fiecare în altă manieră, exprimând prea multe opinii diferite. Primul nivel fusese construit din pietre de râu lipite cu chirpici. Al doilea şi al treilea nivel fuseseră făcute din cărămizi netede, cu un culoar la vedere, ca să semene cu un turn de castel. Iar ultimul etaj avea pereți din ardezie cenuşie şi un acoperiş de țiglă roşie. Ca să pară impozantă, casa avea două coloane mari care susțineau veranda, în fața uşii de la intrare. Coloanele acestea erau vopsite în roşu, asemeni pervazelor de lemn ale ferestrelor. Cineva, probabil Huang taitai, pusese nişte capete de dragon imperial în colțurile acoperişului.

Înăuntru, casa afişa un alt fel de opulență. Singura încăpere frumoasă era un salon de la parter, unde cei din familia Huang îşi primeau oaspeții. Se găseau acolo mese şi scaune sculptate şi date cu lac roşu, perne elegante, pe care era brodat numele familiei cu caractere vechi şi multe lucruri de preț care dădeau

încăperii un aer fastuos şi lăsau impresia că familia se bucură de un prestigiu străvechi. Restul casei era modest şi inconfortabil, iar peste tot răsunau plângerile a douăzeci de rude. Cred că o dată cu fiecare generație interiorul casei a devenit tot mai mic, mai înghesuit. Din fiecare cameră s-au făcut două.

Nu a avut loc nicio sărbătoare când am sosit. Huang taitai nu înălțase flamuri roşii ca să mă întâmpine în încăperea elegantă de la parter. Iar Tyanyu nu era acolo ca să mă salute. În schimb, Huang taitai m-a zorit la etaj şi la bucătărie, unde copiii familiei nu prea mergeau. Acolo stăteau bucătăresele şi servitoarele. Aşa că mi-am dat seama unde îmi era locul.

În prima zi, îmbrăcată cu cea mai bună rochie cu căptuşeală a mea, m-am aşezat la masa joasă de lemn şi am început să tai legume. Mâinile îmi tremurau. Îmi era dor de ai mei şi simțeam o durere în stomac, ştiind că am ajuns în cele din urmă acolo unde viața îmi spunea că îmi e locul. Dar în acelaşi timp eram hotărâtă să îmi respect cuvântul dat față de părinții mei, pentru ca Huang taitai să n-o poată acuza niciodată pe mama că s-a făcut de ruşine. N-aveam să o las să obțină asta de la familia mea.

Pe când îmi spuneam toate astea, am văzut o bătrână servitoare aplecată deasupra aceleiaşi mese joase curățând un peşte şi privindu-mă cu coada ochiului. Plângeam şi îmi era teamă că îi va spune lui Huang taitai. Aşa că i-am oferit un zâmbet larg şi am strigat:

— Ce fată norocoasă sunt! O să am o viață minunată.

Şi tocmai când inventam la repezeală ceva, probabil că i-am fluturat cuțitul prea aproape de nas, fiindcă s-a răstit supărată:

— *Shenma bende ren!* – Da' proastă mai eşti!

Şi am ştiut imediat că era un avertisment, fiindcă în clipa în care strigasem acea declarație de fericire, aproape m-am convins pe mine însămi că ar putea să se adeverească.

L-am văzut pe Tyanyu la masa de seară. Eram tot cu câțiva centimetri mai înaltă decât el, însă se purta ca un mare tiran. Mi-am dat seama ce fel de soț avea să fie, fiindcă se străduia înadins să mă facă să izbucnesc în lacrimi. S-a plâns că supa nu era destul de fierbinte şi apoi s-a prefăcut că răstoarnă din greşeală castronul. A aşteptat să mă aşez la masă, după care a

cerut încă o farfurie cu orez. M-a întrebat de ce mă uit la el cu o față atât de supărată.

În anii care au urmat, Huang taitai le-a poruncit celorlalte servitoare să mă învețe să cos colțurile fețelor de pernă şi să brodez viitorul meu nume de familie. Cum poate o soție să țină curată casa soțului ei dacă nu s-a murdărit niciodată pe mâini, obişnuia să spună Huang taitai de fiecare dată când îmi dădea o nouă sarcină. Nu cred că Huang taitai s-a murdărit vreodată pe mâini, însă era foarte bună la dat ordine şi la criticat.

— Învață-o să spele orezul până când apa rămâne curată. Soțul ei nu poate să mănânce orezul tulbure, îi spunea unei servitoare de la bucătărie.

Altă dată, i-a spus unei servitoare să îmi arate cum să curăț o oală de noapte:

— Pune-o să-şi bage nasul înăuntru ca să fie sigură că e curată.

Astfel am învățat să fiu o soție supusă. Am învățat să gătesc atât de bine, încât puteam să miros dacă umplutura de carne era prea sărată înainte să o gust. Coseam atât de mărunt, că broderia părea pictată. Până şi Huang taitai spunea, prefăcându-se nemulțumită, că de cum aruncă o bluză murdară pe jos, îndată e spălată şi pusă la loc pe ea, astfel că poartă în fiecare zi aceleaşi haine.

După o vreme nu mai credeam că viața mea e un calvar, nu, nu mai gândeam chiar aşa. După o vreme, sufeream atât de tare, că nu mai simțeam nicio diferență. Ce fericire mai mare putea fi decât să văd că toată lumea se înfrupta din ciupercile strălucite şi din mugurii de bambus la pregătirea cărora ajutasem şi eu în acea zi? Ce mulțumire mai mare puteam să am decât să o văd pe Huang taitai cum clatină din cap şi mă bate uşor pe cap după ce i-am periat părul de o sută de ori? Ce fericire mai mare puteam avea decât să-l văd pe Tyanyu mâncând o farfurie întreagă de tăiței fără să se plângă nici măcar o dată de gustul lor sau de felul cum arăt? Eram aidoma acelor femei pe care le vezi astăzi la televizor, care sunt atât de fericite că au reuşit să scoată o pată şi hainele lor arată ca noi.

Poți să-ți dai seama cum cei din familia Huang aproape că mi-au băgat în cap ideile lor? Am ajuns să mă gândesc la

Tyanyu ca la un zeu, ca la cineva ale cărui păreri valorau mult mai mult decât propria mea viață. Am ajuns să o consider pe Huang taitai adevărata mea mamă, pe care îmi doream să o mulțumesc, să o urmez şi să o ascult orbeşte.

Când am împlinit şaisprezece ani în noul an lunar, Huang taitai mi-a spus că era gata să întâmpine un nepot primăvara următoare. Chiar dacă nu voisem să mă mărit, unde puteam să locuiesc? Chiar dacă eram ca un cal de puternică, unde puteam să fug? Japonezii invadaseră fiecare colțişor al Chinei.

— Japonezii s-au invitat singuri, a zis bunica lui Tyanyu, de aceea n-a mai venit nimeni.

Huang taitai şi-a făcut planuri amănunțite, însă nunta noastră a fost foarte mică. Chemase tot satul, prieteni şi familii din celelalte oraşe. Pe vremea aceea, nu puteai să refuzi o invitație. Era nepoliticos să nu vii. Huang taitai nu şi-a imaginat că războiul avea să schimbe manierele oamenilor. Aşa că bucătăreasa şi ajutoarele sale au preparat sute de mâncăruri. Mobila veche a familiei mele a fost lustruită şi aşezată în salonul din față ca o zestre impresionantă. Huang taitai avusese grijă să îndepărteze toată apa şi petele de noroi. A însărcinat chiar pe cineva să scrie mesaje de felicitare pe steaguri roşii, ca şi cum înşişi părinții mei ar fi confecționat aceste ornamente ca să mă felicite pentru norocul meu. Şi a aranjat să închirieze un palanchin care să mă aducă din casa vecinilor la ceremonia nupțială.

Ziua nunții noastre a fost plină de ghinioane, chiar dacă peţitoarea alesese o zi norocoasă, a cincisprezecea zi a lunii a opta, când luna e perfect rotundă şi mai mare decât în oricare altă perioadă a anului. Dar cu o săptămână înainte ca luna să apară pe cer, au venit japonezii. Au invadat provincia Shanxi, precum şi provinciile care se învecinau cu noi. Oamenii erau agitați. Iar în dimineața celei de a cincisprezecea zile, în ziua nunții, a început să plouă, un semn foarte rău. Când a început să tune şi să fulgere, oamenii au crezut că sunt bombele japonezilor şi n-au vrut să iasă din casă.

Am auzit mai târziu că sărmana Huang taitai a aşteptat multe ceasuri să mai sosească invitați, însă în cele din urmă, când n-a mai putut scoate oaspeți din mânecă, a hotărât să înceapă ceremonia. Ce putea să facă? Nu putea să schimbe

războiul.

Eu mă aflam acasă la vecinii noştri. Când m-au strigat să cobor şi să mă urc în palanchinul roşu, stăteam la o măsuţă de toaletă lângă o fereastră deschisă. Am început să plâng şi m-am gândit cu amărăciune la promisiunea făcută părinţilor mei. M-am întrebat de ce soarta îmi fusese hotărâtă, de ce trebuia să am o viaţă nefericită pentru ca altcineva să poată avea una fericită. De la fereastră vedeam râul Fen cu apele lui maronii, noroioase. M-am gândit să mă arunc în râul acesta care distrusese fericirea familiei mele. Îţi vin cele mai ciudate gânduri când ţi se pare că viaţa ta se va sfârşi.

S-a pornit din nou ploaia, o ploaie măruntă de data asta. Oamenii de la parter mi-au strigat iarăşi să mă grăbesc. Iar gândurile mi-au devenit şi mai năvalnice, şi mai ciudate.

M-am întrebat, Ce e în adâncul sufletului omenesc? Aveam să mă schimb tot aşa cum râul îşi schimbă culoarea, dar să rămân aceeaşi persoană? Pe urmă am văzut cum perdelele s-au ridicat, umflate de vântul sălbatic, şi a început să plouă cu găleata, iar toată lumea a luat-o la goană ţipând. Am zâmbit. Şi mi-am dat seama că era pentru prima oară când vedeam puterea vântului. Nu puteam să-l văd, în schimb puteam vedea cum duce apa care umplea râurile şi modela satele. Îi făcea pe oameni să chiuie şi să danseze.

M-am şters la ochi şi m-am uitat în oglindă. Am fost uimită de ceea ce am văzut. Purtam o frumoasă rochie roşie, dar ceea ce am văzut era şi mai important. Eram puternică. Eram pură. Aveam gânduri adevărate pe care nimeni nu putea să le vadă, pe care nimeni niciodată n-avea să mi le ia. Eram asemenea vântului.

Mi-am aruncat capul pe spate şi am zâmbit cu mândrie spre fata din oglindă. Apoi mi-am aranjat eşarfa roşie, brodată, pe faţă ca să-mi ascund aceste gânduri. Dar nu uitasem cine sunt dincolo de eşarfă. Mi-am luat un angajament: întotdeauna aveam să-mi aduc aminte de dorinţele părinţilor mei, însă niciodată nu aveam să mă uit pe mine însămi.

Când am ajuns la nuntă, aveam eşarfa roşie pe faţă şi nu vedeam nimic. Dar când îmi aplecam capul, puteam să văd prin părţile laterale. Veniseră foarte puţini oameni. I-am văzut pe cei din familia Huang, pe aceleaşi rude bătrâne şi plângăreţe, stânjenite acum de acest spectacol jalnic,

animatorii cu viorile şi flautele lor. Mai erau şi câțiva oameni din sat care fuseseră destul de curajoşi ca să vină pentru o masă gratis. I-am văzut până şi pe servitori cu copiii lor, care probabil că fuseseră chemați pentru ca adunarea să pară mai numeroasă.

Cineva m-a luat de mână şi m-a condus pe o cărare. Parcă eram o oarbă, mergând să-mi împlinesc destinul. Însă nu-mi mai era frică. Ştiam cine sunt.

Un înalt oficial a condus ceremonia, vorbind prea mult despre filosofi şi modele de virtute. Pe urmă am auzit-o pe bătrâna peţitoare vorbind despre zilele noastre de naştere, despre armonie şi fertilitate. Mi-am aplecat capul acoperit cu voal şi i-am văzut mâinile desfăcând o eşarfa roşie de mătase şi ținând o lumânare roşie ca să vadă toată lumea.

Lumânarea avea două capete. Pe unul era încrustat cu aur numele lui Tyanyu, iar pe celălalt numele meu. Peţitoarea le-a aprins pe amândouă şi a anunțat:

— Cununia a început.

Tyanyu mi-a smuls eşarfa de pe față şi le-a zâmbit prietenilor şi familiei sale, fără să-mi arunce nici măcar o privire. Îmi amintea de un păun tânăr pe care îl văzusem cândva şi care se purta de parcă tocmai s-ar fi făcut stăpân pe întreaga curte doar înfoindu-şi coada încă scurtă.

Am văzut cum peţitoarea a pus lumânarea aprinsă într-un suport de aur, pe care i l-a întins unei servitoare cu o înfățişare tulburată. Servitoarea aceasta trebuia să aibă grijă de lumânare în timpul petrecerii şi toată noaptea, pentru ca niciun capăt să nu se stingă. Dimineața peţitoarea trebuia să arate rezultatul, o mână de cenuşă neagră şi să anunțe:

— Lumânarea a ars fără încetare la amândouă capetele fără să se stingă. Căsnicia asta n-o să se desfacă niciodată.

Şi acum îmi aduc aminte. Lumânarea aceea era o garanție a căsniciei care valora mai mult decât jurământul catolic de a nu divorța. Însemna că nu puteam divorța şi nu mă puteam recăsători niciodată, chiar dacă Tyanyu ar fi murit. Acea lumânare roşie urma să mă lege pe vecie de soțul meu şi de familia sa, fără să mă mai pot plânge după aceea.

Şi firește, a doua zi dimineața peţitoarea a făcut anunțul, arătând că îşi îndeplinise sarcina, însă eu ştiu ce s-a petrecut de fapt, fiindcă am stat trează toată noaptea şi mi-am plâns

soarta.

După ospăț, micul nostru alai de nuntaşi ne-a împins şi aproape ne-a dus pe sus până la etajul al treilea, în odăița noastră de culcare. Oamenii făceau glume şi îi trăgeau pe băieți de sub pat. Pețitoarea i-a ajutat pe copii să scoată ouăle roşii care fuseseră ascunse între pături. Băieții care erau cam de o vârstă cu Tyanyu ne-au pus să ne aşezăm pe pat unul lângă altul şi toată lumea ne-a silit să ne sărutăm până când fețele ni s-au îmbujorat de ruşine. Artificiile au izbucnit deasupra terasei din fața ferestrei noastre deschise, iar cineva a spus că era o scuză bună ca să sar în brațele soțului meu.

După ce toată lumea a plecat, am rămas acolo unul lângă altul fără să spunem nimic minute în şir, ascultând râsetele de afară. Când s-a făcut linişte, Tyanyu a spus:

— Ăsta e patul meu. Tu o să dormi pe canapea.

Mi-a aruncat o pernă şi o pătură subțire. Cât de bucuroasă am fost! Am aşteptat până a adormit, după care m-am ridicat încetişor şi am ieşit, am coborât scările şi am ajuns în curtea învăluită în întuneric.

Aerul mirosea a ploaie. Plângeam, păşind desculță şi încă simțind zăpuşeala umedă din cărămizi. În cealaltă parte a curții, am zărit-o pe servitoarea pețitoarei printr-o fereastră deschisă, la lumina galbenă a unei lămpi. Stătea la masă şi părea foarte somnoroasă, în vreme ce lumânarea roşie ardea în suportul ei special din aur. M-am aşezat lângă un copac, privind cum îmi e pecetluită soarta.

Probabil că am adormit, fiindcă îmi amintesc că am fost trezită brusc de bubuitul tunetelor. Atunci am văzut-o pe servitoare ieşind în fugă din odaie, ca o găină speriată că-şi va pierde capul. Mi-am zis, O, şi ea a adormit şi acum crede că au venit japonezii. Am râs. Tot cerul se lumină, brăzdat de şi mai multe fulgere, iar ea părăsi în goană curtea şi o luă în jos pe drum, alergând atât de repede, că puteam să văd pietricelele sărind în urma ei. Unde îşi închipuie că fuge, m-am întrebat şi am râs din nou. Iar apoi am văzut lumânarea roşie pâlpâind uşor în bătaia vântului.

Nu ştiam ce fac când picioarele m-au purtat de-a curmezişul curții, spre camera luminată. Însă nădăjduiam – mă rugam lui Buddha, zeiței Milosteniei şi lunii pline – să sting lumânarea

aceea. A tremurat puţin şi flacăra s-a înclinat mult, însă amândouă capetele încă ardeau cu putere. Gâtlejul mi se umplu de atâta speranţă, că în cele din urmă izbucni şi stinse capătul de lumânare al soţului meu.

M-am cutremurat îngrozită. Mi-am imaginat că un cuţit o să apară din senin şi-o să mă răpună. Sau cerul se va deschide şi mă va şterge de pe faţa pământului. Dar nu s-a întâmplat nimic şi când mi-am venit în simţiri, am pornit-o repejor, spăşită, spre odaia mea.

A doua zi dimineaţa, peţitoarea a făcut mândră anunţul în faţa lui Tyanyu, a părinţilor săi şi în faţa mea.

— Mi-am îndeplinit sarcina, a spus ea, vărsând grămăjoara de cenuşă neagră pe faţa de masă roşie.

Am văzut privirea ruşinată, posomorâtă a servitoarei.

Am învăţat să-l iubesc pe Tyanyu, însă nu cum îţi imaginezi. De la început mi se făcea întotdeauna greaţă când mă gândeam că într-o zi o să se urce pe mine şi-o să-şi facă treaba. De fiecare dată când intram în dormitorul nostru, mi se încreţea deja pielea. Dar în timpul primelor luni nu m-a atins niciodată. Dormea în patul lui, iar eu pe canapeaua mea.

În faţa părinţilor lui, eram o soţie supusă, aşa cum mă învăţaseră. Am instruit-o pe bucătăreasă să taie un pui proaspăt în fiecare dimineaţă şi să-l frigă până când i se scurgea tot sucul. Eu însămi strecuram zeama într-un vas, fără să adaug niciodată apă. Şi i-o serveam la micul dejun, murmurând urări de sănătate. Iar în fiecare seară pregăteam o supă tonică specială, numită *tounau*, care nu numai că era delicioasă, dar conţinea şi opt ingrediente care garantau viaţă lungă pentru mame. Lucrul acesta o încânta nespus de mult pe soacra mea.

Dar nu era de ajuns să o fac pe ea fericită. Într-o dimineaţă, Huang taitai şi cu mine stăteam în aceeaşi încăpere, cosând broderii. Eu visam la copilăria mea, la o broască pe care o avusesem odată şi pe care o chema Vânt Năprasnic. Huang taitai părea agitată, ca şi cum ar fi avut un cui în pantof. Am auzit cum pufneşte şi dintr-o dată s-a ridicat din scaun, s-a apropiat de mine şi m-a plesnit peste obraz.

— Soţie rea ce eşti! a strigat. Dacă nu vrei să te culci cu fiul meu, nici eu nu mai vreau să-ţi dau de mâncare şi să te

îmbrac.

Aşa mi-am dat seama ce îi spusese soţul meu ca să-i potolească furia. Şi eu eram înfuriată la culme, dar n-am zis nimic, amintindu-mi de promisiunea făcută părinţilor mei că voi fi o soţie supusă.

În acea noapte m-am aşezat pe patul lui Tyanyu şi am aşteptat să mă atingă. Însă n-a făcut-o. M-am simţit uşurată. În noaptea următoare, m-am întins în pat lângă el. Şi tot nu m-a atins. Aşa că noaptea următoare mi-am scos cămaşa de noapte.

În acel moment am putut vedea ce avea Tyanyu pe dedesubt. A fost îngrozit şi s-a uitat în altă parte. Nu simţea nicio dorinţă pentru mine, dar mi-am imaginat că din pricina fricii nu simţea dorinţă pentru nicio femeie. Era ca un băieţel care nu crescuse niciodată. După o vreme, nu mi-a mai fost teamă. Am început chiar să mă gândesc altfel la Tyanyu. Nu în felul în care o soţie îşi iubeşte soţul, ci mai mult ca o soră care îşi protejează fratele mai mic. Mi-am tras pe mine cămaşa de noapte, m-am întins lângă el şi am început să-l frec pe spate. Am ştiut că nu mai avea de ce să-mi fie teamă. Dormeam cu Tyanyu. N-avea să mă atingă niciodată şi mă odihneam într-un pat confortabil.

După ce au trecut câteva luni, iar burta şi sânii tot nu mi s-au umflat, Huang taitai a fost cuprinsă de un alt soi de furie.

— Fiul meu spune că a plantat destulă sămânţă ca să ajungă pentru o mie de nepoţi. Unde e toată sămânţa? Probabil că faci ceva rău.

După care mi-a poruncit să mă urc în pat, pentru ca sămânţa nepoţilor ei să nu se împrăştie atât de uşor.

O, crezi că e atât de plăcut să stai toată ziua în pat, să nu te dai niciodată jos? Dar te asigur că era mai rău ca la închisoare. Cred că Huang taitai o luase puţin razna.

Le-a spus servitorilor să strângă toate obiectele ascuţite din cameră, închipuindu-şi că foarfecele şi cuţitele îi retezau generaţiile viitoare. Mi-a interzis să mai cos. Mi-a spus că trebuie să mă concentrez şi să nu mă gândesc la nimic altceva decât la faptul că trebuie să am copii. Iar de patru ori pe zi, o servitoare foarte drăguţă venea în odaia mea, scuzându-se întruna în timp ce mă făcea să beau un medicament cu un gust groaznic.

O invidiam pe fata aceasta pentru faptul că era liberă să iasă pe uşă. Uneori, când o urmăream cu privirea de la fereastră, îmi imaginam că eu sunt fata aceea, stând în curte, târguindu-mă cu cizmarul ambulant, bârfind cu alte servitoare, luându-mă la harță cu un băiat de prăvălie chipeş.

Într-o zi, după ce trecuseră două luni fără niciun rezultat, Huang taitai a chemat-o pe bătrâna peţitoare. Aceasta m-a cercetat cu atenție, mi-a căutat ziua şi ora la care m-am născut, după care a întrebat-o pe Huang taitai despre firea mea. În cele din urmă, şi-a exprimat concluziile:

— E limpede ce s-a întâmplat. O femeie poate avea copii numai dacă nu are îndeajuns din unul dintre elemente. Nora ta s-a născut cu destul lemn, foc, apă, pământ, dar cu mai puțin metal, ceea ce e un semn bun. Dar când s-a măritat ai încărcat-o cu brățări de aur şi podoabe, iar acum are toate elementele, metal de asemenea. E prea echilibrată ca să poată avea copii.

Aceasta s-a dovedit a fi o veste îmbucurătoare pentru Huang taitai, fiindcă nimic nu-i plăcea mai mult decât să-şi revendice tot aurul şi toate bijuteriile ca să mă ajute să devin fertilă. Şi pentru mine a fost o veste bună. Fiindcă după ce aurul mi-a fost îndepărtat de pe trup, m-am simțit mai uşoară, mai liberă. Se spune că asta se întâmplă dacă nu ai destul metal. Începi să gândeşti ca o persoană independentă. Din acea zi am început să mă gândesc cum să fac să scap de căsnicia asta fără să-mi încalc promisiunea față de părinții mei.

De fapt, a fost destul de simplu. I-am făcut pe cei din familia Huang să creadă că lor le-a venit ideea să scape de mine, încât ei vor fi aceia care vor pretinde anularea contractului de căsătorie.

Am reflectat la planul meu timp de multe zile. I-am urmărit pe toți cei din jurul meu, gândurile ce li se citeau pe chipuri, iar apoi am fost gata. Am ales o zi prielnică, a treia zi din luna a treia. Atunci se celebrează Ziua Cerului Senin. În această zi, gândurile trebuie să ți se limpezească, fiindcă te pregăteşti să-i comemorezi pe strămoşii tăi. Atunci toată lumea se duce la mormintele familiei. Îşi iau cu ei săpăligi ca să scoată buruienile şi mături ca să curețe lespezile şi aduc ofrandă zeilor mere în foietaj şi portocale. O, nu e o zi sumbră, ci seamănă mai mult cu un picnic şi are o semnificație aparte

pentru cineva care aşteaptă nepoţi.

În dimineaţa acelei zile, am trezit toată casa şi pe Tyanyu cu văicărelile mele. Lui Huang taitai i-a luat mult timp să ajungă la mine în cameră.

— Acum ce-a mai păţit? a strigat din odaia ei. Du-te şi spune-i să tacă.

Dar în cele din urmă, văzând că văicărelile mele nu se opresc, a năvălit în camera mea şi m-a certat, strigând din răsputeri.

Cu o mână mă ţineam strâns de gură şi cu cealaltă îmi acopeream ochii. Trupul mi se zvârcolea de parcă aş fi suferit de o durere cumplită. Eram foarte convingătoare, fiindcă Huang taitai s-a dat înapoi şi s-a făcut mică aidoma unui animal speriat.

— Ce s-a întâmplat, fetiţo? Spune-mi repede, a strigat ea.

— O, e atât de groaznic, că nici nu vreau să mă gândesc, mi-e şi frică să povestesc, am spus printre gâfâieli şi vaiete.

După ce m-am văicărit îndeajuns, am rostit în cele din urmă ceva de neimaginat.

— Am avut un vis, am început eu, în care se făcea că strămoşii noştri au venit la mine şi mi-au spus că vor să vadă nunta noastră. Aşa că Tyanyu şi cu mine am mai ţinut încă o dată ceremonia pentru strămoşii noştri. Am văzut cum peţitoarea aprinde lumânarea şi o dă servitoarei să o păzească. Strămoşii noştri erau atât de încântaţi, atât de încântaţi...

Huang taitai păru să-şi piardă răbdarea când am început din nou să suspin.

— După aceea servitoarea a plecat cu lumânarea şi un vânt puternic s-a pornit şi a stins-o. Iar strămoşii noştri s-au supărat foarte tare. Au strigat că unirea noastră e blestemată! Au spus că partea de lumânare a lui Tyanyu se stinsese! Strămoşii noştri au spus că Tyanyu va muri dacă nu rupe căsnicia asta!

Tyanyu s-a albit la faţă. Dar Huang taitai doar s-a încruntat.

— Ce fată proastă eşti să ai asemenea vise urâte!

Şi le-a poruncit tuturor să se vâre la loc în pat.

— Mamă, i-am şoptit cu un glas răguşit. Te rog, nu mă părăsi! Mi-e frică! Strămoşii noştri au spus că dacă nu rezolvăm problema, or să înceapă ciclul distrugerii.

— Ce prostie! a țipat Huang taitai, întorcându-se spre mine.

Tyanyu o urma, cu chipul la fel de posomorât. Şi mi-am dat seama că erau aproape prinşi în laț, două rațe deasupra ceaunului.

— Erau siguri că n-o să mă crezi, am spus cu un glas pocăit, fiindcă ei ştiu că nu vreau să dau la o parte bucuriile căsniciei. Aşa că au spus că vor planta semnele, ca să arate că acum unirea noastră e pe cale să se destrame.

— Ce prostii spui! a zis Huang taitai, oftând. Dar nu s-a putut abține: Ce fel de semne?

— În visul meu, am văzut un bărbat cu o barbă lungă şi o aluniță pe obraz.

— Bunicul lui Tyanyu? a întrebat Huang taitai.

Am încuviințat dând din cap, amintindu-mi de tabloul pe care îl zărisem pe perete.

— A spus că sunt trei semne. Mai întâi, a desenat o pată neagră pe spatele lui Tyanyu, iar pata aceasta va creşte tot mai mult şi va mânca trupul lui Tyanyu tot aşa cum i-a mâncat fața strămoşului nostru înainte să moară.

Huang taitai s-a întors repede spre Tyanyu şi i-a ridicat cămaşa.

— Vai, vai! a țipat, fiindcă era acolo, aceeaşi aluniță neagră, cât un vârf de deget, pe care o văzusem mereu în aceste ultime cinci luni în care dormisem ca soră şi frate.

— Pe urmă strămoşul nostru mi-a atins gura, şi, spunând asta, m-am bătut uşor peste obraz ca şi cum deja m-ar fi durut. Mi-a spus că dinții or să înceapă să-mi cadă unul câte unul, până când n-o să mai pot striga că mă opun desfacerii acestei căsnicii.

Huang taitai mi-a cercetat gura, tresărind la vederea locului gol de unde o măsea stricată îmi căzuse cu patru ani în urmă.

— Şi, în sfârşit, l-am văzut cum plantează o sămânță în pântecele unei servitoare. A spus că fata asta numai se preface că vine dintr-o familie nevoiaşă. De fapt, are sânge albastru şi…

Mi-am lăsat capul pe pernă, ca şi cum aş fi fost prea istovită ca să mai continuu. Huang taitai m-a prins de umăr.

— Şi ce-a spus?

— A spus că această servitoare este adevărata soție spirituală a lui Tyanyu. Iar din sămânța pe care a plantat-o va

creşte fiul lui Tyanyu.

Pe la jumătatea dimineții, o aduseseră deja acasă la noi pe servitoarea peţitoarei şi scoseseră de la ea cumplita mărturisire.

Iar după multe căutări au găsit-o pe servitoarea care îmi era atât de dragă, aceea pe care o priveam de la fereastra mea în fiecare zi. Băgasem de seamă că ochii i se făceau mari şi vocea cicălitoare îi devenea timidă ori de câte ori îşi făcea apariția băiatul de prăvălie cel chipeş. Iar mai târziu, am văzut cum pântecele i se rotunjeşte şi chipul i se aspreşte de teamă şi îngrijorare.

Aşa că îți poți imagina cât de fericită a fost când au silit-o să spună adevărul despre originea ei nobilă. Am auzit după aceea că a fost atât de uluită de minunea care i se întâmplase, încât a devenit o persoană foarte religioasă care le poruncea servitorilor să măture mormintele strămoşilor nu doar o dată pe an, ci în fiecare zi.

Aşa s-au petrecut lucrurile. Nu m-au învinovățit prea mult. Huang taitai şi-a primit nepotul. Eu mi-am primit hainele înapoi, un bilet autentic spre Peking şi destui bani ca să mă duc în America. Cei din familia Huang nu mi-au cerut decât să nu spun nimănui, oricât de neînsemnată ar fi persoana în cauză, povestea căsniciei mele sortite pieirii.

E o poveste adevărată despre cum mi-am ținut făgăduiala, despre cum mi-am sacrificat viața. Vezi aurul pe care acum îl pot purta. I-am născut pe frații tăi, iar apoi tatăl tău mi-a oferit aceste două brățări. După care te-am avut pe tine. Şi la fiecare câțiva ani, când am nişte bani în plus, cumpăr încă o brățară. Îmi cunosc meritele. Brățările sunt întotdeauna de douăzeci şi patru de carate, toate veritabile.

Însă nu voi uita niciodată. Iar de Ziua Cerului Senin, îmi scot toate brățările. Îmi aduc aminte de ziua când am avut în sfârşit prima mea dorință adevărată şi am reuşit să mi-o îndeplinesc. Eram o fată cu chipul ascuns sub o eşarfă roşie de măritiş. Mi-am promis să nu mă uit niciodată pe mine însămi.

Ce bine e să fiu din nou fata aceea, să-mi scot eşarfa, să văd ce se află sub ea şi să simt cum lumina îmi inundă din nou trupul!

Yingying St. Clair

Doamna Lună

În toți aceşti ani, am ținut gura închisă pentru ca dorințele-mi egoiste să nu scape afară. Şi fiindcă am rămas tăcută atât de multă vreme, acum fiica mea nu mă mai aude. Stă lângă piscina ei modernă şi aude numai walkmanul ei Sony, telefonul cordless şi pe soțul ei mare, important, care o întreabă de ce au cărbuni şi niciun pic de gaz.

În toți aceşti ani, mi-am ascuns ființa lăuntrică, lăsând-o să alerge pe lângă mine ca o umbră ştearsă pentru ca nimeni să nu ne poată prinde. Şi fiindcă m-am tot furişat, acum fiica mea nu mă mai vede. Vede doar o listă cu lucrurile pe care trebuie să le cumpere, carnetul de cecuri tot mai subțire, scrumiera aşezată strâmb pe o masă dreaptă.

Şi îmi vine să-i mărturisesc: Suntem pierdute, ea şi cu mine, nevăzute şi neputând vedea, neauzite şi neputând auzi, neştiute de ceilalți.

Nu mi-am pierdut ființa dintr-o dată. De-a lungul anilor mi-am tot lustruit chipul pentru a-mi alunga durerea, aşa cum apa toceşte pietrele.

Cu toate astea, astăzi îmi aduc aminte de o vreme când alergam şi strigam, când nu puteam sta locului. E cea mai veche amintire a mea: spunându-i Doamnei Lună dorința mea secretă. Şi pentru că am uitat ce anume îmi doream, amintirea aceea a rămas îngropată într-un ungher al minții mele toți aceşti ani.

Însă acum mi-am amintit care era dorința mea, şi pot să-mi rechem în minte toate amănuntele acelei zile, la fel de limpede cum o văd pe fiica mea şi nechibzuința vieții sale.

În 1918, anul în care am împlinit patru ani, în Wushi, Festivalul Lunii a căzut într-o toamnă, o toamnă neobişnuit de caldă, cumplit de caldă. Când m-am trezit în dimineața aceea, a cincisprezecea zi din luna a opta, rogojina care îmi acoperea patul era deja umedă. Totul în odaie mirosea a iarbă udă clocotind în arşiță.

Mai devreme, în timpul verii, servitorii acoperiseră toate ferestrele cu obloane de bambus ca să împiedice razele soarelui să pătrundă înăuntru. Fiecare pat a fost acoperit cu o rogojină, singurul nostru aşternut în timpul lunilor de arşiță umedă neîntreruptă. Iar pe dalele fierbinți din curte au fost aşezate în zigzag alei de bambus. Venise toamna, însă fără dimineţile şi serile ei reci. Aşa că arşița moleşitoare rămăsese încă în umbrele din spatele draperiilor, înteţind mirosurile acre ce răzbăteau dinspre oala mea de noapte, strecurându-mi-se în pernă, frecându-mi ceafa şi umflându-mi obrajii, aşa că în dimineața aceea m-am trezit smiorcăindu-mă întruna.

De afară venea încă un miros, dinspre ceva care ardea, o aromă înțepătoare, pe jumătate dulce, pe jumătate amară.

— Ce miroase aşa urât? am întrebat-o pe *ama,* care reuşea întotdeauna să se ivească lângă patul meu în clipa în care mă trezeam. Dormea într-un pat de campanie într-o odăiță lângă a mea.

— Ți-am explicat şi ieri, a spus, ridicându-mă din pat şi aşezându-mă pe genunchii ei.

Iar mintea mea somnoroasă a încercat să îşi aducă aminte ce anume îmi spusese la trezire cu o dimineață în urmă.

— Le-am dat foc celor Cinci Duhuri Rele, am spus somnoroasă şi am coborât din poala ei caldă.

M-am urcat pe un scăunel şi m-am uitat pe fereastră jos în curte. Am văzut o funie verde încolăcită în formă de şarpe, cu o coadă din care se ridica un fum galben. Cu o zi în urmă, *ama* îmi arătase cum ieşise şarpele dintr-o cutie colorată decorată cu cinci creaturi diabolice: un şarpe de apă, un scorpion care sărea, un miriapod zburător, un păianjen care ţesea pânză şi o şopârlă elastică. Muşcătura fiecăreia dintre aceste creaturi putea omorî un copil, mi-a explicat *ama*. Aşa că am respirat uşurată la gândul că prinsesem cele Cinci Duhuri Rele şi le ardeam leşurile. Nu ştiam că funia verde nu era decât tămâie folosită la alungarea țânțarilor şi a musculiţelor.

În ziua aceea, în loc să mă îmbrace cu o vestă uşoară din bumbac şi pantaloni largi, *ama* a scos o jachetă din mătase grea, galbenă, şi pantaloni cu şnur negru pe margini.

— Azi nu e timp de joacă, a zis *ama,* desfăcând jacheta împăturită. Mama ta ți-a făcut haine noi şi arătoase pentru Festivalul Lunii… Mi-a tras pantalonii pe mine. E o zi foarte

importantă şi acum eşti fetiță mare, aşa că poți să participi la ceremonie.

— Ce-i aia o ceremonie? am întrebat, în timp ce *ama* mi-a pus jacheta peste lenjeria de corp din bumbac.

— Te învață să te porți cum se cuvine. Faci asta şi asta, pentru ca zeii să nu te pedepsească, a zis *ama* pe când îmi închidea găitanele.

— Ce fel de pedeapsă? am întrebat cu îndrăzneală.

— Prea multe întrebări! a strigat *ama*. Nu-i nevoie să înțelegi. Doar poartă-te frumos, urmează exemplul mamei tale. Aprinde tămâia, adu-i o ofrandă lunii, pleacă-ți capul. Nu mă face de ruşine, Yingying.

Mi-am lăsat capul în jos îmbufnată. Am dat cu ochii de şnurul negru de pe mâneci, micuții bujori brodați crescând din înfloriturile cusute cu fir de aur. Mi-am amintit cum o priveam pe mama împungând cu un ac de argint, mângâind cu blândețe florile şi frunzele şi vița de vie ca să înflorească pe pânză.

Apoi am auzit voci în curte. În picioare pe scăunelul meu, m-am întins să văd ale cui sunt. Cineva se plângea de arşiță:

— …să-mi simt brațul, parcă mi-ar lua foc.

Multe rude din nord sosiseră pentru Festivalul Lunii şi stăteau toată săptămâna.

Ama a încercat să-mi treacă un pieptene cu dinții rari prin păr, iar eu m-am prefăcut că mă rostogolesc de pe scaun de îndată ce a dat de un nod.

— Stai cuminte, Yingying! a strigat, văicăreala ei obişnuită, în vreme ce eu chicoteam şi mă fâțâiam pe scaun. Iar apoi mi-a apucat pletele ca pe nişte hățuri şi, înainte să apuc să mă arunc din nou de pe scaun, mi-a împletit iute părul într-o singură cosiță într-o parte, răsucind prin ea cinci fâşii de mătase colorată. Mi-a înfăşurat coada strâns într-un coc, apoi a tot aranjat şi a scurtat cu foarfecele firele de mătase desprinse până a făcut din ele un ciucure cochet.

M-a răsucit spre ea ca să-şi admire opera. Simțeam că iau foc în jacheta şi pantalonii de mătase căptuşiți care fuseseră făcuți probabil pentru zile mai friguroase. Țeasta îmi ardea de durere de la atâta migăleală. Ce fel de zi era aceea care merita atâta suferință?

— Drăguț, s-a pronunțat *ama*, deşi eu aveam o privire

încruntată.

— Cine vine astăzi? am întrebat.

— *Dajia* – Toată familia – a spus ea veselă. Mergem cu toții la lacul Tai. Familia a închiriat un vas care are la bord un vestit bucătar. Şi diseară la ceremonie o s-o vezi pe Doamna Lună.

— Doamna Lună! Doamna Lună! am spus, țopăind de încântare. Iar apoi, nemaifiind atât de uimită de sunetele plăcute produse de glasul meu rostind noile cuvinte, am tras-o pe *ama* de mânecă şi am întrebat: Cine e Doamna Lună?

— Chang'e. Trăieşte pe lună şi astăzi este singura zi în care o poți vedea şi-ți poate îndeplini o dorință secretă.

— Ce-i aia o dorință secretă?

— E ceva ce-ți doreşti, dar nu poți cere, a zis *ama*.

— De ce nu pot cere?

— Pentru că... pentru că... atunci n-ar mai fi o dorință, ci o cerere egoistă, a spus *ama*. Nu te-am învățat că nu e bine să te gândeşti numai la nevoile tale? O fată nu poate niciodată să ceară, ci numai să asculte.

— Şi atunci cum o să ştie Doamna Lună dorința mea?

— Aii! Deja pui prea multe întrebări! Poți să o rogi pe ea pentru că nu e o persoană obişnuită.

Mulțumită în cele din urmă, am spus repede:

— Atunci o să-i spun că nu mai vreau să port hainele astea.

— Ah! N-ai auzit ce ți-am explicat? a zis doica. Acum că mi-ai mărturisit-o, nu mai e o dorință secretă.

La masa de dimineață, nimeni nu a părut că se grăbeşte să ajungă la lac; tot timpul se găsea câte cineva care mai voia să servească puțin din asta sau din cealaltă. Iar după micul dejun, toți au continuat să vorbească despre lucruri neînsemnate. Cu fiecare clipă, deveneam tot mai îngrijorată şi mai nefericită.

— ...Luna de toamnă se aprinde. O! Umbrele rațelor se întorc.

Baba recita un lung poem pe care îl descifrase din străvechile inscripții în piatră.

— Al treilea cuvânt din versul următor, a explicat *baba*, s-a şters de pe tăbliță, secole de ploi i-au măcinat înțelesul, care aproape că s-a pierdut pe vecie pentru posteritate.

— O, însă din fericire, a spus unchiul meu, şi ochii i-au

scânteiat, eşti un pasionat specialist în istoria şi literatura antică. Cred că ai izbutit să-l descifrezi.

Tata a răspuns cu versul:

— Strălucitoare flori de ceață. O!…

Mama le explica mătuşii şi doamnelor în vârstă cum să amestece diferite ierburi şi insecte ca să prepare un balsam:

— Şi cu asta masezi aici, între aceste două puncte. Masezi cu putere până când pielea ți se încălzeşte şi durerea se topeşte.

— Ai! Dar cum pot să masez un picior umflat? s-a plâns doamna în vârstă. Mă doare cumplit şi pe dinăuntru, şi pe dinafară. Nici nu-l pot atinge!

— E din cauza arşiței, s-a plâns încă o mătuşă în vârstă. Te prăjeşti ca-ntr-un cuptor!

— Iar ochii îți iau foc! a exclamat sora bunicii.

Oftam întruna de fiecare dată când schimbau subiectul. În cele din urmă doica m-a zărit şi mi-a dat un cornuleț în formă de iepure. Mi-a spus că pot să stau în curte şi să-l mănânc împreună cu cele două surori vitrege mai mici ale mele, Numărul Doi şi Numărul Trei.

Uiți repede de vapoare când ții în mână un cornuleț în formă de iepure. Am ieşit toate trei în grabă din încăpere şi de îndată ce-am trecut de poarta împodobită care dădea în curtea interioară, am început să facem tumbe şi să țipăm, luându-ne la întrecere care ajunge prima la banca de piatră. Eu eram cea mai mare, aşa că m-am aşezat pe partea cu umbra, unde plăcile de piatră erau reci. Surorile mele vitrege s-au aşezat pe partea cu soarele. I-am rupt iepurelui câte o ureche pentru fiecare. Urechile erau făcute numai din aluat, fără umplutură dulce sau gălbenuş de ou, însă surorile mele vitrege erau prea mici ca să-şi dea seama.

— Sora mea mă iubeşte pe mine cel mai mult, a spus Numărul Doi spre Numărul Trei.

— Ba pe *mine*, a zis Numărul Trei către Numărul Doi.

— Potoliți-vă! le-am spus.

Am mâncat trupul iepuraşului, trecându-mi limba peste buzele pline cu umplutura lipicioasă de fasole.

Ne-am cules una alteia firimiturile de pe haine şi, după ce ne-am terminat festinul, s-a lăsat tăcerea şi m-a cuprins din nou neliniştea. Deodată am văzut o libelulă cu un trup mare,

purpuriu şi aripi transparente. Am sărit de pe bancă şi am pornit în urmărirea ei, iar surorile mele au venit după mine, sărind şi azvârlindu-şi braţele în sus în vreme ce libelula se făcea nevăzută.

— Yingying! am auzit-o pe *ama* strigând, iar Numărul Doi şi Numărul Trei au fugit.

Ama stătea în curte, iar mama şi celelalte doamne intrau acum pe poartă. *Ama* a fost într-o clipă lângă mine şi s-a aplecat să-mi netezească jacheta galbenă.

— *Xin yifu! Yi dafang duo!* – Cu hainele tale nou-nouţe! Te vâri peste tot! striga plină de năduf.

Mama a zâmbit şi s-a apropiat de mine. Mi-a netezit câteva fire de păr rebele şi le-a vârât înapoi în cosiţa împletită.

— Un băiat poate să alerge după libelule, fiindcă aşa e firea lui, a spus. Dar o fată trebuie să stea liniştită. Dacă stai liniştită multă vreme, libelula n-o să te mai vadă. Atunci o să vină la tine şi o să caute adăpost la umbra ta.

Doamnele în vârstă au aprobat cloncănind spusele mamei, iar pe urmă m-au părăsit toate în mijlocul curţii încinse.

Stând perfect nemişcată, mi-am descoperit umbra. La început a fost numai un punct negru pe rogojinile din bambus care acopereau dalele din curte. Avea picioare scurte şi braţe lungi, şi o cosiţă împletită întunecată exact ca a mea. Când scuturam din cap, scutura şi ea din cap. Ne-am fluturat braţele. Ne-am ridicat un picior. M-am întors ca să plec şi ea m-a urmat. Am făcut iute stânga-mprejur şi am dat nas în nas cu ea. Am ridicat rogojina de bambus ca să văd dacă pot să-mi smulg umbra, dar s-a mutat dedesubtul rogojinii, pe dale. Am scos un strigăt de încântare văzând isteţimea umbrei mele. Am fugit şi m-am aşezat la umbra copacului, şi ea după mine. A dispărut. Mi-era dragă umbra, această parte întunecată a mea care avea aceeaşi fire energică.

Apoi am auzit-o pe *ama* strigându-mă iarăşi.

— Yingying! Haide, e ora de plecare. Eşti gata să mergi la lac? Am dat din cap şi am început să alerg spre ea, cu fiinţa mea lăuntrică înaintea mea. Încet, ia-o încet, m-a certat *ama.*

Toată familia noastră ieşise deja şi pălăvrăgea cuprinsă de însufleţire. Toată lumea era îmbrăcată în veşminte impozante. *Baba* purta o pelerină nouă, maro deschis, care, deşi era simplă, era dintr-o mătase fină şi meşteşugit lucrată. Mama

purta o jachetă şi o fustă ale căror culori erau exact invers față de cele ale hainelor mele: mătase neagră cu șnururi galbene. Surorile mele vitrege purtau nişte tunici trandafirii, asemenea mamelor lor, concubinele tatei. Fratele meu mai mare avea o haină albastru deschis, cu broderii reprezentând sceptrele lui Buddha, care simbolizau viață lungă. Chiar şi doamnele în vârstă îşi puseseră cele mai bune veşminte de sărbătoare: mătuşa mamei, mama lui *baba* şi verişoara ei, precum şi nevasta grasă a fratelui bunicului, care îşi ținea fruntea tot goală şi păşea întotdeauna de parcă ar fi traversat un pârâu alunecos: doi paşi mărunți şi apoi o privire speriată.

Servitorii pregătiseră deja proviziile necesare şi le încărcaseră într-o ricşă: un coş de nuiele împletit plin cu *zongzi*: orezul lipicios împachetat în frunze de lotus, unele umplute cu şuncă prăjită, unele cu semințe dulci de lotus; un mic arzător ca să fiarbă apa pentru ceai; încă un coş în care se găseau ceşti şi vase şi beţişoare; un sac de pânză plin cu mere, rodii şi pere; vase aburite de lut, cu carne şi legume conservate; grămăjoare de cutii roşii, umplute cu câte patru cornulețe fiecare; şi, desigur, rogojini pentru odihna noastră de după-amiază.

Apoi toată lumea s-a urcat în ricşe, copiii mai mici stând lângă *amele* lor. În ultimul moment, înainte să pornim, m-am furişat din brațele *amei* şi am sărit din ricşă. M-am cățărat în ricşa unde se afla mama, lucru care a nemulțumit-o pe *ama*, fiindcă era o dovadă de trufie din partea mea şi de asemenea fiindcă *ama* mă iubea mai mult decât orice pe lume. Îşi abandonase propriul copil, un băiat, când bărbatul ei murise, iar ea venise la noi acasă ca să-mi fie doică. Însă eu eram foarte răsfățată din cauza ei; nu mă învățase niciodată să mă gândesc la sentimentele ei. Aşa că mă gândeam la ea doar ca la cineva aflat mereu la dispoziția mea, în felul în care te poți gândi la un evantai vara sau la o sobă iarna, o binecuvântare pe care o apreciezi şi o iubeşti numai când nu mai ai parte de ea.

Când am ajuns la lac, am fost dezamăgită să văd că nu adia nicio briză răcoroasă. Servitorii care trăgeau ricşele erau leoarcă de sudoare şi gâfâiau cu gurile deschise ca nişte cai. Pe doc, am privit cum bărbații şi doamnele în vârstă au început să se urce la bordul unui vas mare pe care familia noastră îl

închiriase. Vasul arăta ca o ceainărie plutitoare, cu un pavilion deschis mai mare decât cel din curtea noastră. Avea multe coloane roşii, un acoperiş ţuguiat de ţiglă şi în spatele lui ceva ce semăna cu un chioşc cu ferestre rotunde.

Când ne-a venit rândul, *ama* m-a prins strâns de mână şi ne-am urcat la bord. Însă de îndată ce picioarele mi-au atins puntea, mi-am eliberat mâna din strânsoare şi, împreună cu Numărul Doi şi Numărul Trei, mi-am făcut loc pe lângă picioarele oamenilor, înfăşurate în valuri de veşminte de mătase în culori deschise şi întunecate, luându-ne la întrecere cine ajunge prima în capătul vasului.

Îmi plăcea nespus senzaţia de instabilitate, cum aproape cădeam într-o parte sau alta. Lămpaşele roşii care atârnau din tavan şi balustradele se clătinau, suflate parcă de vânt. Eu şi surorile mele vitrege ne treceam degetele peste băncile şi măsuţele din pavilion. Desenam cu degetele conturul balustradelor ornamentale de lemn şi ne vâram feţele prin deschizături ca să ne uităm la apa de dedesubt. Şi încă mai erau atâtea lucruri de cercetat!

Am deschis o uşă grea care dădea în chioşc şi am trecut în fugă pe lângă o încăpere ce semăna cu un salon spaţios. Surorile mele mă urmau râzând. Printr-o altă uşă, am văzut nişte oameni într-o bucătărie. Un bărbat ţinând în mână o toporişcă mare s-a întors şi ne-a văzut, apoi ne-a chemat la el, pe când noi zâmbeam sfioase şi ne dădeam înapoi.

La capătul vasului, am văzut oamenii sărmani: un bărbat care arunca lemne într-o vatră înaltă, o femeie care toca zarzavaturi, doi băieţandri murdari stând lipiţi de marginea vasului şi ţinând în mână ceva ce semăna cu o bucată de sfoară, de care era legată o cuşcă din plasă ce plutea aproape de suprafaţa apei. Nici măcar nu s-au uitat la noi.

Ne-am întors în partea din faţă a vasului, chiar la timp ca să vedem docul îndepărtându-se de noi. Mama şi celelalte doamne se aşezaseră deja pe băncile din jurul pavilionului, făcându-şi furioase vânt cu evantaiele şi plesnindu-se una pe cealaltă de fiecare dată când zăreau vreun ţânţar. *Baba* şi unchiul meu stăteau sprijiniţi de o balustradă, vorbind pe un ton jos, grav. Fratele meu, împreună cu câţiva veri de-ai lui găsiseră un băţ lung de bambus şi vâsleau cu el prin apă ca şi cum ar fi putut să facă vasul să meargă mai repede. Servitorii

stăteau grămadă în față, încălzind apa pentru ceai, desfăcând semințe prăjite de gingko şi golind coşurile de alimente pentru un prânz rece.

Cu toate că lacul Tai este unul dintre cele mai mari lacuri din China, în ziua aceea părea supraaglomerat: bărci cu vâsle, hidrobiciclete, bărci cu pânze, bărci de pescuit şi pavilioane plutitoare ca al nostru. Aşa că treceam de multe ori pe lângă oameni aplecați să atingă cu mâinile apa rece, alții strânşi laolaltă, dormind la adăpostul unui umbrar de pânză sau al unei umbrele impermeabile.

Deodată am auzit oamenii strigând „Ha! Ha! Ha!" şi mi-am zis, în sfârşit, a început distracția! Am luat-o la fugă spre pavilion şi i-am găsit pe unchii şi pe mătuşile mele râzând în hohote în timp ce se căzneau să ia cu bețişoarele crevetele dănțuitoare, care se zvârcoleau încă în cochiliile lor, cu picioruşele zbârlite. Aşadar, asta se afla în cuşca de plasă de sub apă, crevete de apă dulce, pe care tata le înmuia acum într-un sos condimentat de fasole, devorându-le din două muşcături şi o înghițitură.

Însă agitația s-a potolit repede şi după-amiaza părea să se scurgă ca oricare alta petrecută acasă. Aceeaşi apatie după masă. Un pic de bârfă somnoroasă la un ceai. *Ama* spunându-mi să mă întind pe rogojină. Liniştea din timpul celor mai calde ceasuri ale zilei, pe care toată lumea le petrece dormind.

M-am ridicat în capul oaselor şi am văzut că *ama* încă dormea, întinsă de-a curmezişul pe rogojina ei. M-am învârtit încoace şi încolo până am ajuns în partea din spate a vasului. Băiețandrii murdari scoteau dintr-o colivie de bambus o pasăre mare, cu gâtul lung, care cârâia. Pasărea avea un inel de metal în jurul gâtului. Unul din băieți o ținea, cu brațele înfăşurate în jurul aripilor. Celălalt a înnodat o funie groasă pe inelul de metal. Apoi i-au dat drumul păsării, care a țâşnit cu o fluturare de aripi albe, a plutit deasupra marginii vasului, apoi s-a aşezat pe apa strălucitoare. M-am apropiat de margine şi am privit-o. S-a uitat neliniştită la mine cu un singur ochi. Apoi a plonjat în apă şi a dispărut.

Unul din băieți a aruncat pe apă o plută de trestie, apoi s-a scufundat şi a ieşit pe ea. În câteva secunde, s-a ivit şi pasărea, luptându-se cu un peşte mare pe care îl ținea în cioc.

A sărit pe plută, după care a încercat să înghită peştele, însă, firește, n-a izbutit din pricina inelului prins în jurul gâtului. Dintr-o singură mişcare, băiatul de pe plută a înhățat peştele din ciocul păsării şi i l-a aruncat celuilalt băiat de pe punte. Am bătut din palme, iar pasărea a țâşnit din nou spre adâncuri.

Următorul ceas, în timp ce *ama* şi toți ceilalți dormeau, am privit ca o pisică flămândă, aşteptând să-i vină rândul, cum peşte după peşte se ivea în ciocul păsării doar ca să aterizeze într-o găleată de lemn de pe punte. Pe urmă, băiatul din apă a strigat către celălalt, „Ajunge!", iar băiatul de pe punte a strigat la cineva aflat undeva sus şi pe care nu-l puteam vedea. Iar vasul s-a urnit iarăşi din loc cu un şuierat puternic şi în zgomot asurzitor de lanțuri grele. Apoi băiatul de lângă mine s-a aruncat în apă. S-au suit amândoi pe plută şi s-au ghemuit în mijlocul ei ca două păsări cocoțate pe o creangă. Le-am făcut semn cu mâna, invidioasă pe libertatea de care se bucurau, şi curând au fost departe, un mic punct galben plutind pe apă.

Ar fi trebuit să mă mulțumesc cu această singură aventură pe care o privisem. Însă am rămas pe loc, prinsă parcă într-un vis frumos. Şi, bineînțeles, când m-am întors, am văzut acum o femeie ursuză stând pe vine în fața găleții cu peşte. Am văzut cum scoate un cuțit subțire, ascuțit, şi începe să despice burțile peştilor, scoțând intestinele roşii, alunecoase, şi aruncându-le peste umăr în lac. Am văzut cum îi curăță de solzi, care săreau în aer ca nişte cioburi de sticlă. Mai erau acolo şi doi pui, bălțind în sânge după ce capetele le-au fost retezate. Şi o broască țestoasă mare, care muşca, întinzându-şi gâtul ca să apuce un băț şi căreia – hârşt! – i-a căzut capul. Şi bancuri negre de țipari subțiri, de apă dulce, înotând înnebuniți într-un borcan. Pe urmă femeia a dus totul, fără un cuvânt, în bucătărie. Iar apoi nu a mai rămas nimic de văzut.

Şi numai atunci, prea târziu, am văzut în ce hal îmi erau hainele – pline de pete de sânge, solzi de peşte, pene şi noroi. Ce minte sucită aveam! În disperarea mea, auzind vocile celor care se treziseră, mi-am înmuiat la repezeală mâinile în vasul în care se afla sângele broaştei țestoase şi mi l-am întins pe mâneci, pe pantaloni şi pe jachetă. Iată ce-am avut de fapt în minte: că aş putea să acopăr toate petele vopsindu-mi hainele

în purpuriu şi că dacă stăteam perfect nemişcată, nimeni nu avea să observe schimbarea.

Aşa m-a găsit *ama*: o arătare plină de sânge. O aud şi acum ţipând îngrozită, alergând să vadă ce părţi din trup îmi lipsesc, ce găuri şiroind de sânge se iviseră. Şi negăsind nimic, după ce mi-a cercetat urechile şi nasul şi mi-a numărat degetele, a început să suduie, folosind nişte cuvinte pe care nu le mai auzisem niciodată. Însă păreau înveninate, după felul în care le azvârlea şi le scuipa din gură. A smuls jacheta de pe mine şi mi-a scos pantalonii. A spus că miroseam „ca un nu ştiu ce afurisit" şi că arătam „ca un nu ştiu ce nesuferit". Glasul îi tremura nu atât de furie, cât mai ales de frică.

— Acum mama ta o să fie bucuroasă să se descotorosească de tine, a zis ea plină de remuşcare. O să ne izgonească pe amândouă la Kunming.

Atunci m-a cuprins şi pe mine groaza, fiindcă auzisem de Kunming că se afla atât de departe, că nu venea nimeni niciodată să te viziteze acolo şi că era un ţinut sălbatic înconjurat de o pădure de piatră condusă de maimuţe. *Ama* m-a lăsat plângând în spatele vasului, îmbrăcată doar în lenjeria mea albă de bumbac şi papucii cu tigrişori.

Am crezut într-adevăr că mama îşi va face curând apariţia. Mi-am închipuit că o să-mi vadă hainele murdare, bujorii brodaţi la care muncise atât de mult. Am crezut că va veni în spatele vasului şi mă va mustra cu blândeţe. Însă n-a venit. O, la un moment dat am auzit nişte paşi, însă n-am văzut decât feţele surorilor mele vitrege turtite de geamul uşii. S-au uitat la mine cu ochi mari, m-au arătat cu degetul, pe urmă au izbucnit în râs şi au luat-o la fugă.

Apa a căpătat o culoare aprinsă, aurie, apoi s-a făcut roşie, stacojie, şi în cele din urmă neagră. Cerul s-a întunecat şi lămpaşe roşii au început să strălucească peste tot pe lac. Auzeam oamenii vorbind şi râzând, unele glasuri venind din cealaltă parte a vasului nostru, altele din alte vase ce treceau pe lângă noi. Apoi am auzit cum uşa de lemn de la bucătărie se trânteşte cu zgomot şi aerul s-a umplut de mirosuri puternice, îmbietoare. Glasurile din pavilion exclamau pline de uimire şi de încântare:

— Ai! Uite ce-avem aici! Şi aici!

Îmi doream din tot sufletul să fiu şi eu acolo. I-am auzit cum se ospătează în timp ce picioarele mi se bălăbăneau peste marginea vasului. Şi deşi era noapte, era lumină afară. Îmi vedeam răsfrângerea în apă, picioarele, mâinile sprijinite de margine şi chipul. Şi deasupra capului, am văzut de ce era atâta lumină. În apa întunecată, am văzut luna plină, o lună atât de caldă şi de mare încât ziceai că e soarele. Aşa că m-am întors ca să o găsesc pe Doamna Lună şi să-i spun dorința mea secretă. Însă chiar în acea clipă, pesemne că şi ceilalți au zărit-o. Fiindcă au izbucnit artificiile, iar eu am căzut în apă şi nici măcar n-am auzit cum s-a petrecut.

Am rămas uimită de mângâierea răcoroasă a apei, aşa că la început n-am simțit teamă. Parcă mă scufundam într-un somn lin. Şi m-am aşteptat ca *ama* să apară de îndată şi să mă tragă afară. Însă în clipa când am început să mă sufoc, mi-am dat seama că n-o să vină. Am dat din mâini şi din picioare. Apa tăioasă îmi intrase în nas, în gât şi în ochi şi asta m-a făcut să mă zbat şi mai tare.

— *Ama*! am încercat să țip şi am fost atât de furioasă pe ea că mă părăsise, că mă făcea să aştept şi să sufăr inutil.

O umbră neagră a trecut apoi ca o săgeată pe lângă mine şi am ştiut că era unul dintre cele Cinci Duhuri Rele, un şarpe de apă. S-a înfăşurat în jurul meu şi mi-a strâns trupul ca pe un burete, apoi m-a azvârlit în sus, în aerul sufocant – şi am căzut cu capul înainte într-un năvod în care viermuiau peşti. Apa mi-a țâşnit şuvoi din gât, aşa că acum mă sufocam şi mă văicăream.

Întorcându-mi capul, am zărit patru umbre, cu luna înălțându-se în spatele lor. O siluetă şiroind de apă se cățăra în barcă.

— E prea mic? Să-l aruncăm înapoi? Sau face câteva parale? a spus bărbatul ud leoarcă, gâfâind. Ceilalți au râs. Am tăcut. Ştiam ce fel de oameni erau aceştia. Când *ama* şi cu mine treceam pe lângă oameni ca aceştia pe stradă, îmi acoperea ochii şi urechile cu mâinile.

— Opreşte-te, l-a certat femeia din barcă, ai speriat-o. Crede că suntem nişte tâlhari şi că o s-o vindem ca pe o sclavă. Apoi a spus cu o voce blândă: De unde eşti, surioară?

Bărbatul şiroind de apă s-a aplecat şi s-a uitat la mine.

— A, e o fetiță. Nu un peşte!

— Nu un peşte! Nu un peşte! au murmurat ceilalți, râzând pe înfundate.

Am început să tremur, prea speriată ca să plâng. Primejdia plutea în aer, simțeam miasmele înțepătoare de praf de puşcă şi peşte.

— Nu-i băga în seamă, a zis femeia. Eşti dintr-o altă barcă de pescari? Care dintre ele? Nu-ți fie frică. Arată-mi.

Am văzut plutind pe apă bărci cu vâsle şi hidrobiciclete şi bărci cu pânze şi bărci de pescari ca aceea, cu vârful lung şi o căsuță în mijloc. Mă uitam cu atenție, iar inima îmi bătea cu putere.

— Acolo! am zis şi am arătat spre un pavilion plutitor plin cu lămpaşe şi oameni care râdeau. Acolo! Acolo!

Şi am început să plâng, disperată să-mi găsesc familia şi să mă simt la adăpost. Barca a alunecat uşor înainte, către mirosurile îmbietoare de mâncare.

— *E!* a strigat femeia către cei din ambarcație. Ați pierdut cumva o fetiță, o fetiță care a căzut în apă?

S-au auzit câteva strigăte dinspre pavilionul plutitor şi m-am întins să văd chipul *amei*, al lui *baba*, al mamei. Oamenii se înghesuiseră într-o parte a pavilionului, aplecându-se, arătând cu mâna, uitându-se în barca noastră. Îmi erau complet necunoscuți, fețe roşii de râs, voci puternice. Unde era doica? De ce nu venise mama? O fetiță şi-a făcut loc printre picioare.

— Aia nu sunt eu! a strigat. Eu sunt aici. Eu n-am căzut în apă.

Oamenii din pavilion au râs în hohote şi s-au întors cu spatele la noi.

— Surioară, te-ai înşelat, a zis femeia, în timp ce barca aluneca mai departe.

N-am spus nimic. Am început iarăşi să tremur. Nu văzusem pe nimeni căruia să-i pese că dispărusem. Am cuprins cu privirea întinderea de apă pe care dănțuiau sute de lămpaşe. Explodau artificii şi am auzit şi mai mulți oameni care râdeau. Cu cât alunecam mai departe, cu atât mai mare se făcea lumea. Iar acum simțeam că eram pierdută pe vecie.

Femeia continua să se uite țintă la mine. Cosița mi se despletise. Albiturile îmi erau ude şi murdare. Îmi pierdusem papucii şi eram desculță.

— Ce facem? a spus liniştit unul dintre bărbaţi. Nimeni nu o cere înapoi.

— Poate e o cerşetoare, a zis altul. Uitaţi-vă la hainele ei. E unul dintre copiii ăia care merg pe o plută şubredă şi cerşesc.

M-a cuprins groaza. Poate că avea dreptate. Devenisem o cerşetoare, mă rătăcisem de familia mea.

— Aa! Sunteţi chiori? a spus femeia pe un ton supărat. Uitaţi-vă la pielea ei, e prea palidă. Şi la picioare, tălpile sunt fine.

— Atunci să o lăsăm pe mal, a zis bărbatul. Dacă într-adevăr are o familie, or să o caute acolo.

— Ce noapte! a oftat alt bărbat. Întotdeauna cade câte cineva în apă în nopţile de la sfârşitul săptămânii. Poeţi beţi şi copilaşi. Bine ca nu s-a înecat.

Şi au continuat să sporovăiască astfel în timp ce se apropiau încet de mal. Unul dintre bărbaţi a împins barca folosindu-se de un băţ lung de bambus şi am alunecat printre alte ambarcaţii. Când am ajuns la debarcader, bărbatul care mă pescuise din apă m-a ridicat din barcă cu mâinile sale mirosind a peşte.

— Ai grijă data viitoare, surioară, mi-a strigat femeia în vreme ce barca se îndepărta.

Pe debarcader, cu luna strălucitoare în spatele meu, mi-am văzut încă o dată umbra. Era mai scurtă de data asta, gârbovită şi cu o înfăţişare sălbatică. Împreună am luat-o la fugă spre nişte tufe aflate de-a lungul unei alei şi ne-am ascuns acolo. Din această ascunzătoare puteam auzi trecătorii vorbind. Auzeam broaştele şi greierii. Şi apoi flaute şi ţiuitul ţimbalelor, un gong răsunător şi tobe!

Am privit printre crengile tufelor şi în faţa mea am văzut o mulţime de oameni şi, deasupra lor, o scenă care susţinea luna. Un tânăr apăru pe neaşteptate dintr-o parte a scenei şi s-a adresat mulţimii:

— Iar acum va veni Doamna Lună şi vă va spune povestea ei tristă, într-un teatru de umbre, pe muzică tradiţională.

Doamna Lună! mi-am zis şi chiar sunetul acestor cuvinte magice m-a făcut să uit de necazuri. Am auzit şi mai multe ţimbale şi gonguri, şi apoi umbra unei femei a apărut în faţa lunii. Avea părul vâlvoi şi şi-l pieptăna. A început să vorbească. Un glas atât de dulce şi tânguitor!

— Asta mi-e ursita şi pedeapsa, a început să se plângă, trecându-şi degetele lungi prin păr, să trăiesc aici pe lună, iar bărbatul meu pe soare. Astfel că zi şi noapte trecem unul pe lângă celălalt, fără să ne vedem niciodată, în afară de noaptea aceasta, noaptea din mijlocul toamnei.

Mulțimea s-a dat mai aproape. Doamna Lună şi-a trecut degetele peste coardele lăutei şi şi-a început cântecul.

Dinspre cealaltă parte a lunii am văzut ivindu-se silueta unui bărbat. Doamna Lună şi-a întins mâinile să-l îmbrățişeze.

— O! Hou Yi, bărbatul meu, Marele Arcaş al Cerurilor! cânta.

Însă bărbatul ei nu păru să o observe. Privea nemişcat cerul. Iar pe când cerul se lumina tot mai tare, gura lui a început să se caşte – de groază sau încântare, n-am putut să-mi dau seama.

Doamna Lună s-a prins cu mâinile de gât şi a căzut grămadă, țipând:

— Pârjolul a zece sori pe cerul dinspre răsărit!

Şi chiar în timp ce ea cânta, Marele Arcaş şi-a întins săgețile şi a doborât nouă sori care au explodat, împroşcând cu sânge.

— Se scufundă într-o mare clocotitoare! a cântat ea veselă şi i-am auzit pe sorii aceia sfârâind şi trosnind în timp ce-şi dădeau duhul.

Iar acum o zână – Regina Mamă a Cerurilor dinspre Apus! – zbura către Marele Arcaş. A deschis o cutie şi a scos un glob strălucitor – nu, nu un sorişor, ci o piersică fermecată, piersica vieții fără de moarte! Am băgat de seamă că Doamna Lună doar se prefăcea ocupată cu broderia ei, dar de fapt trăgea cu ochiul la bărbatul ei. A văzut cum ascunde piersica într-o cutie. Iar apoi Marele Arcaş şi-a ridicat arcul şi a jurat să țină post un an de zile ca să arate că are răbdare să trăiască veşnic. Şi după ce a fugit, Doamna Lună n-a pregetat nicio clipă să găsească piersica şi să o mănânce!

De îndată ce a gustat din ea, a început să se ridice, apoi să zboare – nu ca Regina Mamă – ci ca un zmeu cu aripile rupte.

— Să fug de pământul acesta când poftesc! a strigat chiar în timp ce bărbatul ei se întorcea val-vârtej acasă, zbierând:

— Hoață ce eşti! Nevastă care mi-ai furat viața!

Şi-a scos arcul, a țintit spre soția sa şi – în bubuitul gongului, cerul s-a întunecat.

Uiia! Uiia! Lăuta a început iar să cânte trista melodie pe când cerul de pe scenă se lumina. Şi iat-o pe sărmana doamnă stând în fața unei lune strălucitoare ca soarele. Pletele îi erau acum atât de lungi, încât măturau podeaua, ştergându-i lacrimile. Trecuse o eternitate de când îşi văzuse ultima oară soțul, fiindcă asta era soarta ei: să rămână pierdută pe lună, urmându-şi mereu propriile dorințe egoiste.

— Căci femeia e yin, cânta ea cu tristețe, întuneric divin, unde pasiuni neostoite mocnesc. Iar bărbatul e yang, adevăr curat, care mintea ne-a luminat.

Când şi-a încheiat povestea, eu plângeam în hohote, tremurând de disperare. Chiar dacă nu am înțeles toată povestea, i-am înțeles durerea. Preț de-o clipă, amândouă ne rătăciserăm de lume şi nu mai era chip să o găsim din nou.

A sunat un gong, iar Doamna Lună şi-a plecat capul şi a privit liniştită într-o parte. Mulțimea a aplaudat frenetic. Iar acum acelaşi tânăr de la început şi-a făcut din nou apariția pe scenă şi a anunțat:

— Aşteptați, toată lumea! Doamna Lună a fost de acord să îndeplinească o dorință fiecărei persoane aici de față…

Un fior de entuziasm a străbătut mulțimea şi s-au auzit vociferări.

— Pentru o mică donație… a continuat tânărul.

Apoi s-au auzit râsete şi murmure de dezaprobare, după care mulțimea a început să se împrăştie. Tânărul a strigat:

— O ocazie unică, o dată pe an!

Însă nimeni nu-l mai asculta, în afară de mine şi de umbra mea din tufe.

— Eu am o dorință! Eu am o dorință! am strigat, alergând desculță.

Dar tânărul nici nu m-a băgat în seamă şi a ieşit de pe scenă. Am continuat să alerg spre lună ca să-i spun Doamnei Lune ce voiam, fiindcă acum ştiam care îmi era dorința. M-am năpustit ca un leu în spatele scenei, către cealaltă față a lunii.

Am văzut-o, stând nemişcată numai pentru o clipă. Era frumoasă, strălucitoare sub lumina a douăsprezece lămpi cu kerosen. Pe urmă şi-a scuturat pletele lungi, întunecate şi a început să păşească în jos pe trepte.

— Am o dorință, am spus în şoaptă, însă tot nu m-a auzit.

Aşa că m-am apropiat şi mai tare, până când am izbutit să văd chipul Doamnei Lune: obraji scofâlciți, un nas lătăreț, unsuros, dinți mari, pătați şi ochi injectați. Un chip atât de obosit, că şi-a scos plictisită peruca, iar rochia lungă i-a căzut de pe umeri. Şi în vreme ce dorința îmi ieşea de pe buze, Doamna Lună s-a uitat la mine şi s-a preschimbat în bărbat.

Vreme de mulți ani, nu am reuşit să-mi amintesc ce anume am vrut în noaptea aceea de la Doamna Lună sau cum m-a găsit familia mea. Mi se păreau o iluzie, o dorință împlinită căreia nu-i puteam da crezare. Şi cu toate că am fost găsită – mai târziu în seara aceea după ce *ama*, *baba*, unchiul şi ceilalți m-au strigat plutind dintr-o parte în alta a lacului –, niciodată n-am crezut că familia mea a găsit aceeaşi fetiță.

Iar apoi, de-a lungul anilor, am uitat ce se mai întâmplase în acea zi: trista poveste cântată de Doamna Lună, pavilionul plutitor, pasărea cu un inel în jurul gâtului, florile minuscule înflorindu-mi pe mânecă, arderea celor Cinci Duhuri Rele.

Însă acum că sunt bătrână şi mă îndrept cu fiecare an mai aproape de sfârşitul vieții, în acelaşi timp simt că mă apropii şi de început. Şi îmi amintesc tot ce s-a petrecut în acea zi fiindcă mi s-a întâmplat de multe ori în viață. Aceeaşi inocență, încredere şi nelinişte; mirarea, teama şi singurătatea. Cum m-am pierdut pe mine însămi.

Îmi aduc aminte de toate aceste lucruri. Iar astă-seară, în a cincisprezecea zi a lunii a opta, îmi amintesc de asemeni şi ce am rugat-o pe Doamna Lună acum atâta amar de vreme. Mi-am dorit să fiu găsită.

Cele Douăzeci şi Şase de Porţi Rele

— Să nu te duci cu bicicleta după colţ, îi spusese mama fiicei sale pe când avea şapte ani.

— Păi de ce? protestase fetiţa.

— Pentru că nu o să te văd şi o să cazi, o să plângi şi eu nu o să te aud.

— De unde ştii că o să cad? se smiorcăi fetiţa.

— Din cartea celor Douăzeci şi Şase de Porţi Rele, *în care sunt scrise toate relele care ţi se pot întâmpla în afara acestei case.*

— Nu te cred. Arată-mi cartea.

— E în chinezeşte. Tu nu poţi să înţelegi. Aşa că trebuie să mă asculţi.

— Atunci care sunt? zise fetiţa. Zi-mi şi mie cele douăzeci şi şase de lucruri rele.

Dar mama continuă să coasă în tăcere.

— Douăzeci şi şase, ce?! strigă fetiţa.

Mama tot nu-i răspunse.

— Nu-mi spui pentru că nu ştii! Nu ştii nimic! Şi fetiţa fugi afară, sări pe bicicletă şi, în graba de a o şterge, căzu înainte să dea colţul.

Waverly Yong

Regula jocului

Aveam şase ani când mama m-a învățat arta puterii nevăzute. Era o strategie pentru câştigarea disputelor, a respectului celorlalți şi, eventual, deşi pe atunci nu o ştiam nici noi, a partidelor de şah.

— Să nu-ți aud gura, m-a dojenit mama pe când urlam trăgând-o de mână spre magazinul în care se vindeau cornete cu prune sărate.

Acasă, mi-a spus:

— Cine deştept nu merge contra vântului. În chinezeşte spunem, Vino din sud pe aripile vântului şi – pac! – ai şi ajuns în nord. Vânturile puternice nu pot fi văzute.

În săptămâna următoare am avut grijă să nu-mi audă gura când am intrat în magazinul cu dulciurile interzise. După ce a terminat de târguit, mama, fără o vorbă, a luat un cornet mic cu prune şi l-a pus în coş lângă celelalte lucruri.

Mama ne dezvăluia adevărurile sale zilnice ca să ne ajute pe frații mei mai mari şi pe mine să ne ridicăm deasupra condiției noastre. Locuiam în Chinatown, în San Francisco. Asemenea celor mai mulți dintre ceilalți copii chinezi, nu aveam impresia că suntem săraci. Farfuria mea era întotdeauna plină, de trei ori pe zi câte cinci feluri, care începeau cu o supă plină de tot soiul de lucruri misterioase ale căror nume nu doream să le cunosc.

Locuiam pe Waverly Place, într-un apartament cald şi curat cu două dormitoare, deasupra unei micuțe brutării chinezeşti specializate în paste înăbuşite şi prăjiturele pentru ceai. Dimineața devreme, când aleea era încă liniştită, puteam simți mirosul boabelor de fasole roşie care fierbeau până deveneau cleios dulcege. Deja la răsăritul soarelui casa noastră era plină de mirosul chiftelelor de susan prăjite şi al cornurilor de pui cu curry. Din pat îl auzeam pe tata cum se pregătea de serviciu, după care trăgea uşa după el răsucind cheia o dată, de două ori, de trei ori.

La capătul aleii noastre, lungă de două cvartale, era un teren mic de joacă cu nisip, cu leagăne şi tobogane, bine lustruite pe mijloc de atâta folosinţă. Locul de joacă era înconjurat de bănci cu spătar de lemn pe care stăteau bătrâni din cartier spărgând seminţe prăjite de pepene între dinţii lor de aur, după care aruncau cojile unui stol gălăgios de porumbei. Dar locul ideal de joacă era însăşi aleea întunecată. Era plină de mistere şi de aventuri zilnice. Fraţii mei şi cu mine iscodeam prin vitrina prăvăliei de plante medicinale, privindu-l pe bătrânul Li cum drămuia pe o coală albă de hârtie cantitatea exactă de elitre de insecte, seminţe de culoarea şofranului şi frunze cu miros înţepător pentru clienţii săi suferinzi. Se zvonea că odată vindecase o femeie care trăgea să moară de pe urma unui blestem străvechi care îi dezarmase şi pe cei mai buni doctori americani. Lângă farmacie era o tipografie specializată în invitaţii de nuntă suflate cu aur şi steaguri roşii pentru festivităţi.

Mai încolo era piaţa de peşte Ping Yuen. În vitrina din faţă era un bazin plin cu peşti sortiţi pieirii şi broaşte ţestoase care se îmbulzeau să scape de acolo căţărându-se pe pereţii alunecoşi de ceramică verde. Un anunţ scris de mână îi informa pe turişti că „Tot ce se află în această prăvălie este pentru gătit, şi nu pentru companie". Înăuntru măcelarii, cu halatele lor albe pătate de sânge, eviscerau cu dibăcie peştii în timp ce clienţii comandau cu voci ridicate şi strigau:

— Dă-mi-l pe cel mai proaspăt, la care măcelarii protestau întotdeauna:

— Toţi sunt cei mai proaspeţi.

În zilele de piaţă mai puţin aglomerate, inspectam coşurile cu broaşte şi crabi vii pe care ni se spunea să nu-i zgândărim, coşurile cu caracatiţe uscate şi straturile alternative de crevete, sepii şi ţipari congelaţi. Calcanii mă făceau de fiecare dată să mă cutremur; ochii lor aşezaţi pe partea turtită îmi aminteau de o poveste de-a mamei despre o fetiţă neatentă care fugise pe o stradă aglomerată şi fusese călcată de un taxi.

— A făcut-o una cu asfaltul, povestise mama.

La colţul aleii se afla localul lui Hong Xing, o cafenea cu patru mese şi un intrând cu scară în faţă care ducea la o uşă pe care scria „Comercianţi". Fraţii mei şi cu mine eram siguri că pe uşa aceea ieşeau noaptea oamenii răi. Turiştii nu

mergeau niciodată la Hong Xing, deoarece meniurile erau tipărite doar în chineză. Un alb cu un aparat mare de fotografiat ne-a pozat odată pe mine şi pe copiii cu care mă jucam în faţa restaurantului. Ne-a dat mai la o parte ca să prindă în poză şi raţa friptă al cărei cap spânzura de o sfoară îmbibată cu sos. După ce ne-a pozat, i-am spus că ar trebui să intre în restaurant şi să cineze. Când mi-a zâmbit şi m-a întrebat ce au de mâncare, i-am strigat:

— Maţe şi picioare de raţă şi măruntaie de caracatiţă!

După care am luat-o la fugă cu prietenii mei, scuturându-ne de râs în timp ce traversam aleea şi ne ascundeam în gangul de la intrarea la Compania Chineză de Diamante, inima fremătându-mi de speranţa că s-a luat după noi.

Mama mi-a dat numele străzii pe care locuiam: Waverly Place Yong, ca nume oficial pentru importante documente americane. Dar cei din familie mă strigau Meimei, „Sora mică”: eram cea mai mică şi singura fată. În fiecare dimineaţă înainte de şcoală, mama îmi răsucea şi mă trăgea de părul meu negru şi des până îmi făcea două codiţe bine împletite. Într-o zi, pe când se chinuia să treacă cu pieptenele prin pletele mele rebele, mi-a venit o idee vicleană.

Am întrebat-o:

— Mamă, ce e aia tortură chinezească?

Mama a clătinat din cap. Avea o agrafă între dinţi. Îşi umezi palma şi-mi netezi părul de deasupra urechii, după care înfipse agrafa cu putere, încât mă duru.

— Cine spus asta? a întrebat fără să bănuiască cât de răutăcioasă fusesem.

Am ridicat din umeri şi i-am răspuns:

— Un băiat de la mine din clasă a zis de chinezi, că fac tortură chinezească.

— Chinezii fac multe lucruri, a spus cu simplitate. Chinezii fac afaceri, fac medicină, picturi. Nu leneşi ca americanii. Chiar şi tortură. Cea mai eficientă tortură.

Fratele meu mai mare, Vincent, a fost cel care a primit de fapt jocul de şah. Ne duseserăm la petrecerea anuală de Crăciun, care se ţinea la Prima Biserică Baptistă Chineză, aflată la capătul aleii noastre. Doamnele misionare făcuseră un sac de moş din cadourile donate de membrii unei alte biserici.

Niciunul dintre daruri nu era pentru cineva anume. Erau saci separați pentru băieți şi fetițe de vârste diferite.

Unul dintre enoriaşii chinezi se îmbrăcase într-un costum de Moş Crăciun cu o barbă de hârtie pe care lipise ghemotoace de vată. Cred că singurii copii care credeau că este de-adevăratelea erau prea mici ca să ştie că Moş Crăciun nu era chinez. Când mi-a venit rândul, Moşul m-a întrebat câți ani am. Am crezut că-i o întrebare înşelătoare; aveam şapte ani după calculul american şi opt după calendarul chinezesc. I-am răspuns că m-am născut pe 17 martie, 1951. Asta a părut că-l mulțumeşte. După care m-a întrebat în mod solemn dacă am fost o fetiță foarte, foarte cuminte anul acela, dacă cred în Iisus Hristos şi dacă ascult de mama şi de tata. Ştiam care era singurul răspuns la toate acestea. Am încuviințat tot atât de solemn ca şi el.

Pentru că îi urmărisem pe ceilalți copii cum îşi desfăceau cadourile, ştiam deja că darurile mari nu erau şi cele mai frumoase. O fetiță de seama mea se alesese cu o carte mare de colorat cu personaje biblice, pe când o alta mai puțin lacomă, care alesese o cutie mai mică, primise un flacon cu lavandă. Sunetul cutiei era de asemenea important. Un băiat de zece ani alesese o cutie care zăngănise când o scuturase. Era un glob pământesc subțire cu o fantă prin care să bagi bani. Crezuse pesemne că era plin cu monede, deoarece atunci când a văzut că erau doar zece penny, pe față i s-a citit o dezamăgire atât de mare, încât maică-sa i-a tras una peste ceafă şi l-a scos din sală cerând scuze asistenței pentru lipsa de maniere a fiului ei, care nu putuse să aprecieze un cadou atât de fin.

Când mi-am băgat mâinile în sac, am pipăit repede cadourile rămase, cântărindu-le şi imaginându-mi conținutul lor. Am ales unul greu şi compact, învelit în foiță de staniol cu o fundă roşie de satin. Era un pachet cu o duzină de Life Savers şi mi-am petrecut restul timpului aranjând şi rearanjând tuburile de bomboane în ordinea preferințelor. Fratele meu Winston a ales tot atât de înțelept. Cadoul lui se dovedi a fi o cutie cu piese de plastic disparate; instrucțiunile de pe capac spuneau că, asamblate corect, deveneau replica autentică în miniatură a unui submarin din al doilea război mondial.

Vincent primise jocul de şah, cadou destul de mişto pentru

o petrecere de Crăciun la biserică, doar că era evident uzat şi, după cum am descoperit mai târziu, îi lipseau un pion negru şi calul alb. Mama mulțumi cu grație necunoscutului binefăcător, spunând:

— Prea bun. Prea scump.

La care o doamnă bătrână cu un păr des şi alb se înclină spre familia noastră şi şopti şuierat:

— Sărbători fericite.

Când am ajuns acasă, mama i-a spus lui Vincent să arunce şahul.

— Ea nu vrea el. Noi nu vrea el, spuse întorcând capul încăpățânată, cu un zâmbet subțire, plin de mândrie.

Frații mei o făcură însă pe surzii. Deja aliniaseră piesele de şah şi citeau din regulamentul de joc cu paginile uzate.

În săptămâna Crăciunului i-am urmărit pe Vincent şi pe Winston cum jucau. Tabla de şah părea să conțină secrete complicate care aşteptau să fie dezlegate. Piesele de şah erau mai puternice decât ierburile magice ale bătrânului Li, care vindecau blesteme ancestrale. Iar fețele frații mei erau atât de serioase, încât eram sigură că în joc era ceva mai grozav decât evitarea uşii comercianților de la localul lui Hong Xing.

— Şi eu vreau! Şi eu vreau! mă rugam între două jocuri când unul din frați sau celălalt se lăsa pe spate cu un oftat adânc de uşurare victorioasă, celălalt supărat, incapabil să-şi ascundă dezamăgirea.

La început Vincent nu a vrut să mă lase să joc, dar când mi-am oferit tuburile de Life Savers în locul nasturilor care țineau locul pieselor lipsă, a lăsat-o mai moale. El a ales aromele: zmeură pentru pionul negru şi mentă pentru calul alb. Câştigătorul le putea mânca pe amândouă.

În timp ce mama împrăştia făina prin care tăvălea apoi mici cercuri de aluat pentru găluştele fierte în aburi care urmau să fie cina noastră din acea seară, Vincent explică regulile, arătând cu degetul fiecare piesă.

— Ai şaisprezece piese şi eu am tot atâtea. Un rege, o regină, doi nebuni, doi cai, două ture şi opt pioni. Pionii pot să se mişte înainte un pas, cu excepția primei mutări. Atunci ei pot să facă doi paşi. Dar ei pot să ia prizonieri bărbați doar dacă se mişcă oblic, doar la început poți să muți în față şi să iei alt

pion.

— De ce? am întrebat în timp ce-mi mutam pionul. De ce nu se pot mişca mai mulți paşi?

— Pentru că sunt pioni, mi-a răspuns.

— Da' de ce merg oblic ca să ia bărbați prizonieri? De ce nu şi femei şi copii?

— Da' de ce e cerul albastru? De ce trebuie mereu să pui întrebări prosteşti? întrebă Vincent. Ăsta-i jocul. Astea sunt regulile. Nu le-am inventat eu. Uite. Aici. În carte. A împuns una dintre pagini cu pionul din mâna lui. Pion. P-I-O-N. Pion. N-ai decât să citeşti şi tu.

Mama îşi scutură făina de pe mâini.

— Dă-mi să văd carte, a spus ea calm.

A răsfoit repede paginile, fără să citească simbolurile străine englezeşti, părând că vrea să dea impresia că nu caută nimic în mod deosebit.

— Astea reguli americane, a tras ea în sfârşit concluzia. Totdeauna când oameni vin din țări străine, trebuie cunoaşte reguli. Tu nu ştii, spune judecătorul, nu bun, tu mergi înapoi. Ei nu spun la tine de ce, ca să poți să dai înainte. Ei spun, Nu ştiu de ce, află singur. Da' ei ştiu prea bine de ce. Mai bine ascultă şi află singură de ce, a spus întorcându-şi capul cu un zâmbet satisfăcut.

Am aflat mai târziu despre toate de ce-urile. Am citit regulile şi am căutat cuvintele complicate în dicționar. Am împrumutat cărți de la biblioteca chinezească. Am studiat fiecare piesă de şah, încercând să absorb toată puterea pe care o conținea.

Am învățat despre mişcările de deschidere şi de ce este important să controlezi centrul încă de la început; cea mai scurtă distanță dintre două puncte este chiar prin mijloc. Am învățat despre jocul de mijloc şi am aflat de ce tacticile celor doi adversari sunt precum ideile contradictorii; cel care joacă mai bine are planurile mai limpezi atât pentru atac, cât şi pentru evitarea capcanelor. Am aflat de ce este esențial ca la finalul jocului să ai imaginație, o înțelegere matematică a tuturor mutărilor posibile şi răbdare; orice slăbiciune şi orice avantaj sunt evidente pentru un adversar puternic şi obscure pentru un oponent obosit. Am descoperit că pe parcursul întregului joc ai nevoie de puteri invizibile şi ai nevoie să vezi finalul jocului încă înainte de a-l începe.

Am aflat de asemenea de ce nu trebuie să le explic niciodată „de ce-urile” celorlalți. Un pic de cunoaştere ținută pentru sine este un mare avantaj, de pus deoparte pentru viitor. Asta este puterea şahului. Un joc de secrete pe care să le păstrezi şi să nu le spui niciodată.

M-am îndrăgostit de secretele pe care le-am descoperit în interiorul celor şaizeci şi patru de pătrate albe şi negre. Am desenat cu grijă o tablă de şah şi am prins-o în ace la căpătâiul patului meu, urmărind pe ea noaptea ore întregi bătălii imaginare. Curând nu am mai pierdut niciun joc sau vreun tub de Life Savers, dar mi-am pierdut adversarii. Winston şi Vincent s-au hotărât că e mult mai interesant să bată străzile după şcoală, cu pălăriile lor de cowboy.

Într-o după-amiază rece de primăvară, pe când veneam de la şcoală, am luat-o prin locul de joacă de la capătul aleii noastre. Am văzut un grup de oameni în vârstă, doi față în față la o masă pliantă, jucând o partidă de şah, ceilalți fumându-şi pipele, mâncând alune şi uitându-se. Am alergat acasă, am luat jocul de şah al lui Vincent, care era ambalat într-o cutie de carton legată cu elastic. Am ales de asemenea cu grijă două tuburi de Life Savers. M-am întors în parc şi m-am apropiat de unul dintre cei care urmăreau partida.

— Vrei să jucăm? l-am întrebat.

Fața se lungi a mirare şi se încruntă spre cutia de sub brațul meu.

— Surioară, e cam mult de când nu mă mai joc cu păpuşile, mi-a spus zâmbindu-mi binevoitor.

Am pus repede cutia jos pe bancă lângă el şi mi-am etalat replica.

Lao Po, cum mi-a îngăduit să-i spun, s-a dovedit a fi un jucător mult mai bun decât frații mei. Am pierdut multe jocuri şi multe tuburi de Life Savers. Dar de-a lungul săptămânilor şi o dată cu împuținarea bomboanelor, am pus deoparte noi secrete. Lao Po mi-a dat denumirile. Dublul atac de pe malul de est şi de vest. Aruncarea cu pietre în omul care se îneacă. Neaşteptata adunare a clanului. Surpriză din partea santinelei adormite. Preaumilul servitor care ucide regele. Nisip în ochii atacatorilor. Un dublu omor fără vărsare de sânge.

Urmau apoi problemele delicate ale etichetei şahiste. Să ții

piesele capturate în rânduri ordonate ca pe nişte prizonieri bine îngrijiți. Niciodată să nu anunți cu fală „Şah", dacă nu vrei ca o sabie nevăzută să-ți taie gâtlejul. Niciodată să nu arunci piesele de şah în nisip după ce ai pierdut o partidă, deoarece va trebui să le găseşti tot tu după ce a trebuit să le ceri scuze tuturor celor din jur. Până la sfârşitul verii Lao Po mă învățase tot ce ştia, iar eu devenisem o jucătoare de şah mai bună.

Un mic grup de weekend, alcătuit din chinezi şi turişti, se aduna să privească cum jucam şi-i învingeam pe toți adversarii unul câte unul. Mama se alătura şi ea grupului la aceste jocuri demonstrative în aer liber. Se aşeza mândră pe bancă, spunându-le admiratorilor mei cu umilința proprie chinezilor:

— E noroc.

Un bărbat care mă urmărise cum joc îi sugeră mamei să mă lase să iau parte la turneele locale de şah. Mama i-a zâmbit cu grație, răspuns care nu însemna nimic. Doream cu ardoare să merg, dar mi-am ținut gura. Ştiam că nu m-ar fi lăsat să joc printre străini. Aşa că pe când ne întorceam acasă, i-am spus cu o voce timidă că nu doream să joc în turneul local. Sigur că aveau reguli americane. Dacă aş fi pierdut, mi-aş fi făcut familia de ruşine.

— Ruşine să cazi când nimeni nu te împinge, îmi spuse mama.

În primul turneu mama a stat cu mine în primul rând pe când aşteptam să-mi vină rândul. Am tot dat din picioare ca să le dezlipesc de pe metalul rece al scaunului pliant. Când am fost strigată, am sărit ca arsă. Mama a desfăcut ceva în poală. Era *zhang*-ul ei, o bucățică mică de jad roşu care păstra lumina soarelui.

— Pentru noroc, mi-a şoptit şi mi-a strecurat-o în buzunarul de la rochie.

M-am întors spre adversarul meu, un băiat de cincisprezece ani din Oakland. M-a privit strâmbând din nas.

Când am început să joc, băiatul dispăru, culorile din cameră se estompară, iar în fața mea nu mai erau decât piesele mele albe, față în față cu piesele lui negre de partea cealaltă. Un vânt uşor începu să-mi adie pe la urechi. Îmi şoptea taine pe care doar eu puteam să le aud.

— Loveşte din sud, murmura el. Vântul nu lasă urme.

Vedeam limpede ce cale aveam de urmat şi cum să evit capcanele. În sală era rumoare.

— Sştt, făceau linişte arbitrii.

Vântul sufla tot mai tare.

— Aruncă-i nisip din răsărit ca să-i abaţi atenţia.

Calul înaintă gata de sacrificiu. Vântul şuiera tot mai tare.

— Loveşte, loveşte, loveşte. Nu vede. Este orb acum. Fă-l să se ferească de vânt ca să-l poţi doborî mai uşor.

— Şah, am anunţat, pe când vântul râdea în hohote.

Din vântul năprasnic n-au mai rămas decât nişte mici adieri, propria mea răsuflare.

Mama a aşezat primul meu trofeu lângă un joc nou de şah din plastic, pe care societatea Tao din vecinătate mi-l făcuse cadou. Pe când ştergea de praf fiecare piesă, a zis:

— Data viitoare câştigă mai multe, pierde mai puţine.

— Mamă, nu contează câte piese pierzi, am zis. Uneori trebuie să pierzi ca să-i dai înainte.

— Mai bun să pierzi mai puţin, dacă vezi că ai nevoie.

La turneul următor am câştigat din nou, dar mama a fost cea cu figura triumfătoare.

— Pierdut opt piese acum. Data trecută pierdut unsprezece. Ce ţi-am spus? Mai bun să pierzi puţine!

Eram iritată, dar nu puteam să zic nimic.

Am luat parte la tot mai multe turnee, fiecare dintre ele tot mai departe de casă. Am câştigat toate jocurile din toate diviziile. Brutăria chinezească de sub noi a expus colecţia mea crescândă de trofee în vitrina proprie, printre prăjiturelele acoperite de praf care nu erau niciodată luate de acolo. În ziua următoare unei victorii într-un important turneu regional, vitrina fu împodobită cu o prăjitură proaspătă, cu glazură albă pe care era scris cu litere roşii „Felicitări Waverly Yong, Campioana la Şah din Chinatown”. Curând după aceea, o florărie, un gravor de pietre funerare şi un salon de pompe funebre s-au oferit să mă sponsorizeze în turneele naţionale. Din acest moment mama a hotărât că nu mai era nevoie să spăl vasele. Winston şi Vincent urmau să-mi facă şi rândul meu.

— Da’ de ce ea să se joace şi noi să facem toată treaba? se plângea Vincent.

— Este reguli noi americane, spunea mama. Meimei joacă, stoarce creierii ca să câştige la şah. Tu te joci, valorează cât un prosop stors.

La nouă ani eram campioană națională la şah. Eram încă la o distanță de 429 de puncte de titlul de mare maestru, dar eram intens mediatizată drept marea speranță a Americii, copilul minune sau o fată pe care să pariezi. Mi-au publicat fotografia în revista *Life*, alături de o replică de-a lui Bobby Fischer: „Nu va exista o femeie mare maestru". Comentariul spunea: „E rândul tău, Bobby".

În ziua în care m-au fotografiat pentru revistă, aveam codițe împletite cu grijă şi prinse cu agrafe montate cu ştrasuri. Jucam în amfiteatrul mare al unui liceu, care răsuna de tusete pline de flegmă şi de frecatul picioarelor de scaune pe podeaua bine lustruită. Față în față cu mine şedea un bărbat american, cam de aceeaşi vârstă cu Lao Po, adică de vreo cincizeci de ani. Îmi amintesc cum fruntea lui asudată părea că plânge la fiecare mutare a mea. Purta un costum închis, urât mirositor. Unul dintre buzunare era burduşit cu o batistă mare albă cu care îşi ştergea palma înainte de a întinde mâna cu o mişcare largă spre piesa pe care o alesese.

În rochia mea scrobită roz cu alb, cu guler aspru de dantelă, una din cele două pe care mama le făcuse pentru aceste ocazii speciale, îmi țineam mâinile împreunate delicat sub bărbie, cu coatele sprijinite de masă, aşa cum îmi arătase mama să pozez pentru presă. Îmi frecam pantofii de piele înainte şi înapoi ca un copil nerăbdător în autobuzul de şcoală. Apoi mă opream un pic, îmi sugeam buzele, răsuceam piesa aleasă deasupra tablei, ca şi cum nu eram hotărâtă unde să o pun, după care o aşezam cu fermitate pe noua poziție de amenințare, cu un zâmbet triumfător pe care i-l aruncam adversarului meu pe măsură.

Nu mă mai duceam să joc în aleea de pe Waverly Palace. Nu mai vizitam locul de joacă unde se adunau bătrânii şi porumbeii. Mă duceam la şcoală, apoi direct acasă ca să învăț noi taine şahiste, avantaje bine camuflate, noi scheme de evadare.

Dar mă concentram tot mai greu acasă. Mama îşi luase obiceiul să stea lângă mine când îmi întocmeam planurile de

joc. Cred că se considera aliatul meu protector. Buzele îi rămâneau lipite, dar după fiecare mutare pe care o făceam un „Hmmmm” îi scăpa pe nas.

— Mamă, nu pot să mă concentrez când stai aşa lângă mine, i-am spus într-o zi.

S-a retras în bucătărie şi a tot trântit cratițele şi tigăile. Când larma s-a oprit, am văzut-o cu coada ochiului cum stătea în uşă.

— Hmmmm!

Doar că de data asta sunetul a venit din adâncul gâtlejului.

Părinții mei au făcut o grămadă de concesii pentru a-mi permite să exersez. Odată m-am plâns că dormitorul pe care îl împărțeam cu frații mei era atât de gălăgios, încât nu puteam să gândesc. Imediat Vincent şi Winston au fost culcați într-un pat în camera de zi din față. Am zis că nu pot să termin orezul; capul meu nu funcționa cum trebuie când stomacul mi-era prea plin. Am plecat de la masă cu farfuria pe jumătate goală şi nimeni nu a protestat. Dar exista o îndatorire pe care nu puteam să o evit. Trebuia să o însoțesc pe mama la piață în sâmbetele în care nu aveam turneu. Mama mergea mândră cu mine, intrând în multe magazine din care cumpăra foarte puțin.

— Aceasta fiica mea, Waverly Yong, spunea oricui îi ieşea în cale.

Într-o zi, după ce am ieşit dintr-un magazin, i-am zis cu o voce scăzută:

— Aş vrea să nu mai tot spui la toată lumea că sunt fata ta.

Mama s-a oprit din mers. Mulțimea de oameni cu plase grele se ciocneau de noi pe trotuar, întâi de una, apoi de cealaltă.

— Ai, ai. Deci ai ruşine de mama?

Mă strânse de mână mai tare în timp ce se uita la mine. Am plecat ochii.

— Ştii că nu-i aşa. Doar că este jenant.

— Jenă că eşti fiica mea?

Vocea îi era spartă de mânie.

— Nu asta am vrut să spun. Nu am spus asta.

— Da’ ce spus?

Ştiam că este o greşeală să mai adaug ceva, dar mi-am auzit vocea zicând:

— De ce trebuie să te lauzi cu mine? Dacă vrei să te lauzi,

de ce nu înveți să joci şah?

Ochii mamei se transformară în două tăieturi negre amenințătoare. Nu mai avea cuvinte pentru mine, doar o tăcere tăioasă.

Am simțit vântul vâjâindu-mi pe lângă urechile înroşite. Mi-am smuls mâna din mâna mamei şi am luat-o la goană ciocnindu-mă de o femeie în vârstă. Plasa ei cu cumpărături se împrăştie pe jos.

— Ai-ia! Fată proastă! strigau mama şi femeia în vârstă.

Portocale şi cutii de conserve se rostogoleau pe trotuar. În timp ce mama se apleca să o ajute pe femeie să adune mâncarea risipită, am luat-o la goană.

Fugeam pe stradă, strecurându-mă printre oameni, fără să mă uit înapoi, unde mama striga ascuțit:

— Meimei! Meimei!

Am luat-o pe o alee, pe lângă magazine cu perdelele trase, unde negustorii îşi spălau funinginea de pe geamurile de la vitrină. Am cotit pe o altă alee întunecată, apoi pe o altă stradă, o altă alee. Am alergat până nu am mai putut şi mi-am dat seama că nu am unde să mă duc, că nu aveam de ce să fug. Aleile nu aveau căi de salvare.

Răsuflarea îmi era ca un fum înțepător. Era frig. M-am aşezat pe un butoi de plastic întors cu fundul în sus, lângă un morman de cutii goale, mi-am prins bărbia în palme şi am început să gândesc intens. Mi-o imaginam pe mama, mai întâi mergând după mine când pe o stradă, când pe alta, renunțând apoi şi ducându-se acasă ca să mă aştepte. După două ore, m-am ridicat cu picioarele amorțite şi am luat-o încet spre casă.

Pe alee era linişte şi puteam să văd becurile galbene ale apartamentului nostru cum străluceau în noapte ca ochii unui tigru. Am urcat cele şaisprezece trepte până la uşă în vârful picioarelor ca să nu mă audă. Am apăsat pe clanță; uşa era încuiată. Am auzit zgomotul unui scaun, apoi paşi repezi, apoi cheia răsucindu-se în broască – Clic! Clic! Clic! – apoi uşa se deschise.

— Era şi timpul să apari acasă, îmi spuse Vincent. Ai încurcat-o, să ştii.

Se întoarse la masă. Pe un platou erau rămăşițele unui peşte mare, al cărui cap cărnos era încă legat de oase, înotând împotriva curentului fără nicio şansă de scăpare. Stăteam în

picioare în aşteptarea pedepsei, când mama rosti cu o voce uscată:

— Nu pasă de fata asta. Fata asta nu pasă de noi.

Nimeni nu se uita la mine. Cotletele zăngăneau pe fundul farfuriilor, după care erau deşertate în gurile flămânde.

M-am dus în camera mea, am închis uşa şi m-am aşezat pe pat. În cameră era întuneric, pe tavan erau umbre de la luminile aprinse pentru cină, în celelalte apartamente din vecini.

În închipuire vedeam o tablă de şah cu şaizeci şi patru de pătrate negre şi albe. În faţa mea era adversara, doua crăpături negre şi mânioase. Avea un zâmbet triumfător.

— Vânt cel mai puternic nu poate fi văzut, îmi spuse.

Omuleţii ei negri înaintau pe câmpul de luptă, înaintând încet spre fiecare nivel următor, ca o singură fiinţă. Piesele mele albe ţipau pe măsură ce alergau fără noimă şi cădeau de pe tablă una câte una. Pe măsură ce soldaţii ei se apropiau de marginea mea, am simţit cum devin tot mai uşoară. M-am ridicat în aer şi am zburat afară pe fereastră. Sus, tot mai sus, deasupra aleii, deasupra acoperişurilor de ţiglă, de unde vântul mă prinse şi mă ridică spre cerul cel negru, până când totul dispăru de sub mine şi am rămas singură.

Am închis ochii şi am chibzuit la următoarea mişcare.

Lena St. Clair

Vocea din perete

Când eram mică, mama mi-a spus că străbunicul meu a osândit un cerşetor la o moarte în cele mai groaznice chinuri şi că mai târziu mortul s-a întors şi l-a ucis pe străbunicul meu. Fie asta, fie a murit de gripă o săptămână mai târziu.

Obişnuiam să-mi imaginez iarăşi şi iarăşi ultimele clipe din viaţa cerşetorului. În mintea mea, vedeam cum călăul îi smulge cămaşa şi îl împinge spre locul execuţiei.

— Acest trădător, anunţa călăul, e osândit să moară tăiat de o mie de cuţite.

Însă chiar înainte să apuce să-şi înalţe sabia ascuţită şi să-l răpună, au descoperit că mintea cerşetorului se spărsese deja într-o mie de bucăţi. Câteva zile mai târziu, străbunicul meu şi-a ridicat privirea din cărţi şi l-a văzut pe omul acela arătând ca o vază făcută ţăndări şi lipită în grabă la loc.

— Pe când sabia mă tăia în bucăţi, a spus fantoma, am crezut că e cel mai groaznic lucru pe care l-am îndurat vreodată. Însă m-am înşelat. Cel mai groaznic lucru se află de cealaltă parte. Şi mortul l-a îmbrăţişat pe străbunicul meu cu braţul său din bucăţi colţuroase şi l-a tras prin perete, ca să-i arate ce voise să spună.

Am întrebat-o odată pe mama cum a murit de fapt. Mi-a răspuns:

— În pat, foarte repede, după ce-a zăcut numai două zile.

— Nu, nu, mă refeream la celălalt bărbat. Cum l-au ucis? Mai întâi i-au jupuit pielea? S-au folosit de un topor ca să-i rupă oasele? A ţipat tare şi a simţit toate cele o mie de cuţite?

— Annh! De ce aveţi voi, americanii, numai gânduri morbide în cap? a strigat mama în chineză. Omul acela e mort de aproape şaptezeci de ani. Ce importanţă mai are cum a murit?

Întotdeauna am crezut că e important să ştii care este cel mai groaznic lucru care ţi se poate întâmpla, să ştii cum să-l ocoleşti ca să nu te laşi prins de fascinaţia inexprimabilului. Pentru că, încă de mică, am putut simţi spaimele nerostite care ne înconjurau casa, acelea care au urmărit-o pe mama

până când s-a ascuns într-un ungher secret al minții sale. Şi cu toate astea, tot au găsit-o. Am privit, de-a lungul anilor, cum au devorat-o, bucățică cu bucățică, până când a dispărut şi a devenit o fantomă.

Aşa cum mi-o amintesc, latura întunecată a mamei mele s-a ivit brusc din subsolul vechii noastre case din Oakland. Aveam cinci ani şi mama a încercat să o ascundă de mine. A baricadat uşa cu un scaun de lemn, a încuiat-o cu un lanț şi două tipuri de încuietori. Şi a devenit atât de misterioasă încât mi-am cheltuit toată energia ca să o deschid, până în ziua când am fost în sfârşit în stare să o forțez cu degetele mele mici, doar pentru a cădea îndată cu capul înainte în hăul negru. Şi numai după ce m-am oprit din țipat – văzusem sângele care-mi cursese din nas pe umărul mamei –, numai atunci mi-a povestit mama despre omul rău care locuia la subsol şi de ce nu trebuia să mai deschid uşa aceea niciodată. Omul acela trăia acolo de mii de ani, mi-a spus ea, şi era atât de rău şi de înfometat, încât dacă ea nu m-ar fi salvat atât de repede, ar fi sădit în mine cinci copilaşi şi apoi ne-ar fi mâncat pe toți ca pe şase feluri de mâncare, azvârlindu-ne oasele pe podeaua murdară.

După această întâmplare, am început să văd lucruri groaznice. Şi asta pentru că aveam ochi de chinezoaică, lucru moştenit de la mama. Vedeam diavoli dănțuind cuprinşi de frenezie într-o groapă pe care o săpasem în lada cu nisip. Vedeam cum tunetului îi cresc ochi şi cum pândeşte copilaşii ca să-i doboare dintr-o singură lovitură. Am văzut un gândac luând chip de copil şi l-am strivit pe loc cu roata de la bicicletă. Iar după ce m-am făcut mai mare, puteam vedea lucruri pe care fetele caucaziene de la şcoală nu puteau să le vadă. Inele suspendate care se frângeau în două, făcând vânt unui copil şi aruncându-l prin spațiu. Mingi care puteau împrăştia capul unei fete pe tot terenul de joacă în fața prietenelor care râdeau amuzate.

N-am povestit nimănui despre lucrurile pe care le vedeam, nici măcar mamei. Cei mai mulți oameni nu ştiau că eram pe jumătate chinezoaică, poate pentru că numele meu de familie este St. Clair. Când mă vedeau prima oară, credeau că semănam cu tata, englez de origine irlandeză, cu oasele mari şi

fragilă în acelaşi timp. Însă dacă s-ar fi uitat cu atenție, dacă ar fi ştiut că se află acolo, ar fi putut să-mi vadă trăsăturile chineze. În loc să fie ascuțiți ca ai tatălui meu, obrajii mei erau netezi ca pietricelele din râu. Nu aveam părul lui galben ca paiul sau pielea albă, cu toate astea tenul meu arăta foarte palid, de parcă l-aş fi avut cândva foarte închis şi mi s-ar fi decolorat la soare.

Iar ochii, ochii i-am moştenit de la mama, fără pleoape, ca şi cum ar fi fost sculptați într-un bostan, două tăieturi uşoare cu un cuțit ascuțit. Obişnuiam să-mi împing colțurile ochilor spre interior ca să pară mai rotunzi. Sau îi făceam atât de mari, încât puteam să văd albul ochilor. Însă când mă învârteam astfel prin casă, tata mă întreba de ce sunt aşa de speriată.

Am o fotografie cu mama în care are aceeaşi privire speriată. Tata spune că fotografia a fost făcută când mamei i-au dat drumul de la Oficiul pentru Imigranți Angel Island. A rămas acolo timp de trei săptămâni, până când au reuşit să-i prelucreze hârtiile şi să decidă dacă este soție de ofițer străin, persoană strămutată, studentă sau soție de cetățean american de origine chineză. Tata a spus că statutul de soție chineză de cetățean caucazian nu figura în legile lor. În cele din urmă, într-un fel sau altul, au declarat-o persoană strămutată, pierdută într-o mare de categorii de emigranți.

Mama nu vorbea niciodată despre viața ei din China, însă tata spunea că a salvat-o de traiul cumplit de acolo, o tragedie despre care nu putea să vorbească. Tata a numit-o cu mândrie în actele de imigrantă Betty St. Clair, tăind cu o linie Gu Yingying, numele ei de botez. Pe urmă a trecut greşit anul naşterii, 1916 în loc de 1914. Aşa se face că, dintr-o întorsătură de condei, mama şi-a pierdut numele şi a devenit Dragon în loc de Tigru.

Privind această fotografie, poți să-ți dai seama de ce au declarat-o persoană strămutată. Strânge în mână un geamantan mare, în formă de scoică, de parcă cineva ar putea să i-l fure dacă nu e destul de atentă. Poartă o rochie chinezească, lungă până la glezne, cu crăpături modeste pe lateral. Iar pe deasupra are un sacou în stil occidental, care pare caraghios pe trupul mic al mamei, cu umerii umflați, cu reverele largi şi nasturii îmbrăcați, neobişnuit de mari. Rochia pe care o poartă a fost rochia ei de nuntă, un dar de la tata. În

ținuta asta arată de parcă nu vine şi nu se duce nicăieri. Stă cu bărbia aplecată şi poți vedea cărarea dreaptă din părul ei, o linie albă, simplă, care porneşte de deasupra sprâncenei stângi, pierzându-se apoi în zarea întunecată a capului.

Însă, deşi are capul plecat, într-o atitudine de umilință şi înfrângere, ochii privesc țintă în sus, dincolo de obiectivul aparatului, larg deschişi.

— De ce pare speriată? l-am întrebat pe tata.

Iar tata mi-a explicat: Pare aşa doar pentru că el a spus „Zâmbeşte" şi mama s-a chinuit să țină ochii deschişi până când s-a declanşat blițul, zece secunde mai târziu.

Mama arăta astfel adeseori, aşteptând să se întâmple ceva, având privirea aceea speriată. Doar mai târziu n-a mai fost în stare să-şi țină ochii deschişi.

— Nu te uita la ea, mi-a spus mama în timp ce mergeam prin Chinatown în Oakland.

M-a prins de mână şi m-a tras aproape de ea. Şi fireşte că m-am uitat. Am văzut o femeie aşezată jos pe trotuar şi sprijinită de zidul unei clădiri. Era bătrână şi tânără în acelaşi timp, cu privirea ştearsă, de parcă n-ar mai fi dormit de ani de zile. Iar picioarele şi mâinile – vârfurile degetelor îi erau atât de negre încât parcă şi le-ar fi înmuiat în tuş. Însă eu ştiam că sunt putrede.

— Ce şi-a făcut? am întrebat-o în şoaptă pe mama.

— A întâlnit un om rău, mi-a răspuns mama. A avut un copil pe care nu l-a vrut.

Mi-am dat seama că nu era adevărat. Ştiam că mama inventa orice ca să mă prevină, ca să mă ajute să ocolesc primejdiile necunoscute. Mama vedea pericole peste tot, se temea chiar şi de ceilalți chinezi. Acolo unde locuiam şi ne făceam cumpărăturile, toată lumea vorbea dialectul din Canton sau engleza. Mama era din Wushi, de lângă Shanghai. Aşa că vorbea dialectul Mandarin şi un pic de engleză. Tata, care ştia numai câteva expresii tipice în chineză, a stăruit ca mama să învețe engleză. Aşadar, cu el vorbea prin stări şi gesturi, priviri şi tăceri, şi uneori o combinație de engleză punctată cu ezitări şi frustrări în chineză. *„Shuo bu chulai*" – Nu-mi vin cuvintele. Prin urmare, tata vorbea în locul ei.

— Cred că mama vrea să spună că e obosită, îmi şoptea

când mama era prost dispusă.

— Cred că vrea să ne spună că suntem cea mai grozavă familie din țara asta! exclama când mama gătea ceva ce mirosea minunat.

Însă cu mine, când eram singure, mama vorbea în chineză, spunând lucruri pe care tata nici n-ar fi putut să şi le imagineze. Înțelegeam perfect cuvintele, însă nu şi sensul lor. O idee ducea la alta, fără legătură între ele.

— Nu ai voie să mergi niciunde în afară de şcoală şi înapoi acasă, m-a prevenit mama când a hotărât că eram destul de mare ca să merg singură pe stradă.

— De ce? am întrebat-o.

— Nu poți înțelege lucrurile astea, a zis.

— De ce nu?

— Fiindcă încă nu ți le-am vârât în cap.

— De ce nu?

— Aii-ia! Câte întrebări! Fiindcă e prea groaznic să te gândeşti. Un bărbat te poate lua de pe stradă, te poate vinde altcuiva, te poate obliga să faci un copil. Şi pe urmă tu omori copilul. Şi după ce-or să-l găsească într-un coş de gunoi, atunci ce mai poți să faci? Te duci la închisoare şi acolo mori.

Ştiam că nu e un răspuns adevărat. Însă în acelaşi timp inventam minciuni ca să împiedic lucrurile rele să se întâmple. Adeseori mințeam când trebuia să-i traduc ceva, nesfârşitele formulare, instrucțiuni, înştiințări de la şcoală, convorbiri telefonice. *„Shenma yisi?”* – Ce spune? – m-a întrebat odată când un bărbat de la o băcănie a țipat la ea fiindcă deschidea borcanele ca să le miroasă conținutul. Mi-a fost atât de ruşine, încât i-am spus că noi, chinezii, nu avem voie să cumpărăm de acolo. Când conducerea şcolii ne-a trimis acasă o înştiințare legată de un vaccin împotriva poliomielitei, i-am spus ora şi locul şi am adăugat că acum tuturor elevilor li se cere să folosească pentru mâncare cutii de metal, fiindcă au descoperit că vechile pungi de hârtie pot transmite viruşi de poliomielită.

— Ne mutăm mai aproape de centru, ne-a anunțat tata cu mândrie, cu prilejul promovării sale de la confecționer la şef de vânzări. Mama ta e îngrozită.

Şi într-adevăr ne-am mutat, dincolo de golf, în San Francisco, sus pe un deal în North Beach, într-un cartier

italian, unde trotuarul era atât de înclinat încât de fiecare dată trebuia să merg aplecată ca să ajung de la şcoală acasă. Aveam zece ani şi nutream speranța că vom putea să lăsăm în urmă toate vechile temeri din Oakland.

Clădirea în care locuiam avea trei etaje, câte două apartamente pe nivel. Fațada era renovată, acoperită de curând cu un strat alb de stuc, peste care se înălțau şiruri legate între ele de scări de incendiu din fier. Însă interiorul era vechi. Uşa de la intrare, cu geamurile ei înguste, dădea într-un coridor mucezit, care mirosea a viețile tuturor amestecate laolaltă. Numele fiecăruia era trecut pe uşa de la intrare, lângă micile sonerii: Anderson, Giordino, Hayman, Ricci, Sorci şi numele nostru, St. Clair. Noi locuiam la etajul al doilea, înghesuiți între mirosurile de mâncare care veneau plutind de jos şi zgomotul de paşi care răsuna de sus. Fereastra dormitorului meu dădea spre stradă şi noaptea, în întuneric, îmi construiam în minte o altă viață. Şoferi opintindu-şi maşinile să urce dealul abrupt, învăluit în ceață, ambalând motoarele răguşite, cu roțile învârtindu-se nebuneşte. Oameni veseli, care vorbeau tare, râzând, gâfâind, răsuflând greu:

— Când ajungem odată?

Un câine de vânătoare ridicându-se în două picioare ca să-şi înceapă concertul de urlete, căruia îi răspundeau câteva secunde mai târziu sirenele maşinilor de pompieri şi vocea şuierătoare a unei femei:

— Sammy! Câine rău ce eşti! Taci odată!

Legănată de aceste perspective liniştitoare, adormeam repede.

Mama n-a fost mulțumită de apartament, însă n-am băgat de seamă de la început. După ce ne-am mutat, a fost ocupată cu descărcarea şi aranjarea mobilei, cu despachetatul vaselor şi cu agățarea tablourilor pe perete. Toate astea i-au luat aproape o săptămână. Şi la puțin timp după aceea, pe când mergeam împreună spre stația de autobuz, a întâlnit un bărbat care i-a spulberat liniştea.

Era un chinez roşu la față, care mergea şovăielnic pe trotuar, ca şi cum s-ar fi rătăcit. Ochii lui lăcrămoşi ne-au văzut şi s-a îndreptat repede din spinare, aruncându-şi brațele în lături şi strigând:

— În sfârşit te-am găsit! Suzie Wong, fata visurilor mele! Ha!

Cu gura şi braţele larg deschise, a început să alerge spre noi. Mama mi-a dat drumul şi şi-a acoperit trupul cu braţele ca şi cum ar fi fost goală, fără să poată face nimic altceva. În clipa în care mi-a dat drumul, am început să ţip, văzându-l pe individul acela periculos năpustindu-se spre noi. Încă mai ţipam când doi bărbaţi care râdeau au pus mâna pe el şi l-au scuturat spunând:

— Joe, potoleşte-te, pentru numele lui Dumnezeu. Le sperii pe sărmana fetiţă şi pe doica ei.

Toată ziua după aceea – în timp ce mergeam cu autobuzul, intram şi ieşeam din magazine, făceam cumpărături pentru prânz –, mama a tremurat întruna. Mă strângea de mână atât de tare, că mă durea. Şi odată când mi-a dat drumul ca să-şi scoată portofelul la casă, am încercat să mă furişez ca să mă uit la dulciuri. Mi-a apucat mâna cu atâta iuţeală, încât mi-am dat seama pe loc cât de rău îi pare că nu m-a păzit mai bine.

Cum am ajuns acasă, a început să aranjeze conservele şi legumele la locul lor. Iar după aceea, ca şi cum ceva nu era tocmai cum trebuie, a mutat conservele pe alt raft. Pe urmă s-a dus repede în sufragerie şi a mutat o oglindă mare, rotundă, care se afla pe peretele din faţa uşii de la intrare pe peretele de lângă canapea.

— Ce faci? am întrebat-o.

Mi-a şoptit ceva în chineză despre „lucrurile care nu stau în echilibru” şi am crezut că se referă la felul cum arată lucrurile, nu la ce anume emană ele. Apoi a început să mute obiectele mai mari: canapeaua, scaunele, măsuţele, o stampă chinezească de pe perete cu peştişori aurii.

— Ce se întâmplă aici? a întrebat tata când a venit de la serviciu.

— Le aranjează, am spus.

Iar a doua zi, când am venit de la şcoală, am văzut că aranjase totul din nou. Toate obiectele erau acum în alt loc. Simţeam că ne paşte o primejdie îngrozitoare.

— De ce faci asta? am întrebat-o, temându-mă că avea să-mi dea un răspuns sincer.

În schimb însă, mi-a şoptit nişte aiureli în chineză:

— Când ceva merge împotriva firii tale, îţi pierzi echilibrul. Casa asta a fost construită în pantă şi un vânt năprasnic de sus îţi poate doborî toată puterea la poalele dealului. Aşa că nu

poți deloc să înaintezi. De fiecare dată te rostogolești în spate.

Apoi a început să arate spre pereții şi uşile apartamentului.

— Vezi ce îngustă e uşa asta, ca un gâtlej strangulat. Şi bucătăria dă spre baie, astfel că toată strădania ta se duce pe apa sâmbetei.

— Dar ce înseamnă asta? Ce-o să se întâmple dacă totul stă strâmb? am întrebat-o.

Tata mi-a explicat mai târziu:

— Mama ta doar îşi exersează instinctul de pregătire a cuibului, mi-a spus. Toate mamele îl au. O să înțelegi când o să creşti mai mare.

Mă întrebam de ce tata nu-şi făcea griji niciodată. Era orb? De ce mama şi cu mine vedeam mai mult?

Iar după aceea, câteva zile mai târziu, am descoperit că tata avusese dreptate. Am venit de la şcoală, am intrat în dormitor şi l-am văzut. Mama îmi rearanjase camera. Patul meu nu mai stătea lângă fereastră, ci lângă un perete. Iar în locul lui – acum se găsea un pătuț vechi. Prin urmare, primejdia ascunsă era o burtă rotundă, din pricina căreia mama îşi pierduse echilibrul. Mama urma să aibă un copil.

— Vezi, mi-a spus tata în timp ce priveam împreună pătuțul. Instinctul de pregătire a cuibului. Ăsta e cuibul. Aici o să vină copilul.

Era atât de încântat de bebeluşul acela imaginar care avea să stea în pătuț. Nu putea să vadă ce am văzut eu mai târziu. Mama a început să se izbească de lucruri, de colțurile mesei, ca şi cum ar fi uitat că în burta ei se afla un copil, ca şi cum ar fi urmat să i se întâmple o nenorocire. Nu pomenea nimic despre fericirea de a avea încă un copil; vorbea despre o greutate care o apasă, despre lucrurile care nu stăteau în echilibru, în armonie unul cu celălalt. Aşa că mă temeam pentru copilul acela care stătea înghesuit undeva între burta mamei şi pătuțul din camera mea.

Având acum patul lângă perete, viața de noapte din mintea mea s-a schimbat. În loc de sunetele străzii, am început să aud glasuri venind prin perete, din apartamentul vecin. Pe sonerie scria că acolo locuieşte o familie numită Sorci.

În prima noapte, am auzit nişte țipete înfundate. O femeie? O fată? Mi-am lipit urechea de perete şi am auzit un glas

mânios de femeie, apoi altul, mai ascuțit, al unei fete care îi răspundea. Iar acum glasurile s-au întors spre mine, ca sirenele maşinilor de pompieri ivindu-se pe strada noastră şi am putut auzi învinuirile izbucnind şi dispărând treptat:

— *Cine sunt eu să vorbesc!… Ce mă tot freci la cap*?… *Atunci ieşi şi rămâi acolo!… mai bine moartă, mai bine moartă!… Atunci mişcă-ț' curu'!*

Apoi am auzit ceva ce semăna cu un răzuit, uşi trântite, îmbrânceli şi țipete, după care *hârşt! hârşt! hârşt!* Cineva ucidea. Cineva era ucis. Țipete şi zbierete, o mamă ținea sabia ridicată deasupra capului unei fete şi se apuca să o facă bucăți, mai întâi o cosiță, apoi scalpul, o sprânceană, un deget de la picior, degetul mare de la mână, pometii, nasul cârn, până când nu a mai rămas nimic şi nu s-a mai auzit niciun sunet.

Mi-am lăsat capul pe pernă, cu inima bătând să-mi spargă pieptul din pricina scenei îngrozitoare pe care o trăisem ascultând şi văzând-o cu ochii minții. O fată tocmai fusese ucisă. Nu fusesem în stare să nu mai ascult. Nu fusesem în stare să împiedic lucrul acela înfiorător să se întâmple. Grozăvia faptului mă copleşea.

Însă în noaptea următoare, fata a înviat cu şi mai multe țipete, bubuieli, viața fiindu-i iarăşi în mare primejdie. Şi a continuat tot aşa, noapte de noapte, un glas izbindu-se de peretele meu şi spunându-mi că acesta era cel mai rău lucru cu putință: chinul de a nu şti când are să se oprească.

Uneori auzeam familia aceasta gălăgioasă certându-se în cealaltă parte a holului care despărțea uşile de la apartamentele noastre. Apartamentul lor se afla lângă scările care duceau la etajul al treilea. Al nostru era lângă scările care duceau jos, în vestibul.

— Dacă-ț' rupi picioarele pe balustrada aia, o să-ț' rup şi eu gâtul, a strigat o femeie. Amenințările ei au fost urmate de zgomot de paşi sărind pe scări. Şi nu uita să iei costumele tatei de la curățătorie!

Cunoşteam viața lor cumplită atât de bine încât am fost surprinsă să o văd pe fiică în persoană pe nepusă masă pentru prima oară. Închideam uşa de la intrare, clătinându-mă cu brațul plin de cărți. Iar când m-am întors, văzând-o la numai

câțiva paşi de mine, am scos un țipăt şi toate cărțile mi s-au împrăştiat pe jos. A chicotit şi mi-am dat seama cine era fata aceasta înaltă, pe care mi-o închipuisem având în jur de doisprezece ani, cu doi ani mai mare decât mine. A luat-o la goană pe scări, iar eu mi-am strâns în grabă cărțile şi am urmat-o, având grijă să merg pe cealaltă parte a străzii.

Nu semăna cu o fată care fusese ucisă de o sută de ori. N-am zărit nici urmă de sânge pe haine; purta o bluză albă, imaculată, un flanel albastru de lână şi o fustă turcoaz plisată. De fapt, în timp ce mă uitam la ea, părea chiar foarte fericită, codițele castanii împletite sărindu-i mândre în ritmul paşilor. Pe urmă, ca şi cum ar fi ştiut că mă gândesc la ea, şi-a întors capul. M-a privit încruntată şi a cotit iute pe o străduță lăturalnică, făcându-se nevăzută.

După această întâmplare, de fiecare dată când o zăream, mă prefăceam că mă uit în jos, aranjându-mi preocupată cărțile sau nasturii flanelului, vinovată că ştiam totul despre ea.

Prietenii noştri de familie, mătuşa Su şi unchiul Canning, m-au luat într-o zi de la şcoală şi m-au dus la spital să o văd pe mama. Mi-am dat seama că se întâmplase ceva grav fiindcă tot ce spuneau era inutil, însă rostit cu o emfază solemnă.

— E deja ora patru, a zis unchiul Canning, privindu-şi ceasul.

— Autobuzul ăsta nu vine niciodată la timp, a spus mătuşa Su.

Când am ajuns la mama la spital, părea pe jumătate adormită, răsucindu-se când pe-o parte, când pe alta. Apoi ochii i s-au deschis pe neaşteptate, privind țintă în tavan.

— E vina mea, e vina mea. Am ştiut înainte să se întâmple, a bolborosit ea. Şi am stat cu mâinile în sân.

— Betty dragă, Betty dragă, a spus tata înnebunit.

Însă mama continua să se învinuiască. Mi-a apucat mâna şi am simțit că tremura din tot corpul. Apoi s-a uitat la mine, într-un fel ciudat, ca şi cum m-ar fi implorat pentru viața ei, ca şi cum eu aş fi putut să o iert. Murmura cuvinte în chineză.

— Lena, ce spune? a strigat tata.

Pentru prima oară nu puteam vorbi în locul mamei. Şi pentru prima oară nu aveam pregătit niciun răspuns. Brusc mi-a trecut prin minte că lucrul cel mai rău cu putință se

întâmplase. Că lucrul de care mama se temuse cel mai tare devenise realitate. Nu mai erau doar avertismente. Aşa că am ascultat.

— Când copilul a fost gata să se nască, a murmurat ea, îl puteam deja auzi ţipând în pântecele meu. Degeţelele lui se agăţau de mine ca să rămână înăuntru. Dar asistentele, doctorul, au spus să îl împing afară, să-l aduc pe lume. Iar când capul i s-a ivit, asistentele au ţipat, Are ochii larg deschişi! Vede tot! Apoi trupul i-a alunecat afară şi s-a oprit pe masă, un trupuşor pulsând, din care ieşeau aburi.

Când m-am uitat la el, am văzut imediat. Picioruşele lui, braţele lui mici, gâtul subţire şi pe urmă un cap mare, atât de groaznic, că nu puteam să-mi iau ochii de la el. Avea ochii deschişi, iar capul – era şi el deschis! Am putut să văd totul până în străfunduri, până unde ar fi trebuit să i se afle gândurile, dar nu era nimic acolo. N-are creier, a strigat doctorul! Capul lui e doar o coajă de ou goală!

Pe urmă, bebeluşul acesta, poate că ne-a auzit, capul lui mare a părut să se umple cu aer fierbinte şi să se ridice de pe masă. S-a întors într-o parte, apoi în cealaltă. S-a uitat drept prin mine. Am ştiut că poate să vadă totul înăuntrul meu. Cum mi-am omorât fără să clipesc celălalt fiu! Cum am făcut fără să clipesc copilaşul acesta!

Nu-i puteam spune tatei vorbele ei. Era deja atât de trist, gândindu-se la pătuţul gol. Cum puteam să-i spun că era nebună?

Aşa că iată ce i-am tradus:

— Spune că trebuie să ne gândim cu toţii foarte bine dacă mai vrem încă un copil. Spune că speră că bebeluşul e foarte fericit pe lumea cealaltă. Şi crede că acum ar trebui să plecăm şi să mergem să mâncăm.

După ce copilul a murit, mama s-a prăbuşit, nu dintr-o dată, ci puţin câte puţin, ca nişte farfurii căzând una câte una de pe raft. Nu ştiam niciodată când se va întâmpla, aşa că aşteptarea aceasta îmi sporea neliniştea şi mai tare.

Uneori se apuca să pregătească masa, dar se oprea la jumătate, lăsând apa să curgă aburind în chiuvetă, cuţitul ridicat în aer deasupra legumelor pe jumătate tăiate, tăcută, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji. Iar altădată mâncam şi trebuia să ne oprim şi să punem jos furculiţele fiindcă îşi

îngropase fața în mâini şi spunea, *„Mei guanxi”* – Nu contează. Tata stătea acolo, încercând să-şi închipuie ce anume nu conta, dar o afecta atât de mult. Iar eu plecam de la masă, ştiind că se va întâmpla din nou, că întotdeauna va exista o continuare.

Tata părea să se prăbuşească în alt chip. Se străduia să facă lucrurile să meargă mai bine. Însă era ca şi cum ar fi alergat să prindă lucrurile înainte să cadă, numai că el era acela care cădea înainte să poată prinde ceva.

— E doar obosită, îmi explica atunci când luam masa la Gold Spike, numai noi doi, fiindcă mama zăcea ca o statuie în pat.

Ştiam că se gândeşte la ea fiindcă avea fața aceea îngrijorată, privind țintă în farfurie de parcă ar fi fost plină cu viermi în loc de spaghete.

Acasă mama privea cu ochi goi tot ce o înconjura. Tata venea acasă de la lucru, mă bătea uşor pe cap, spunând, „Ce face fata mea”, însă întotdeauna se uita pe lângă mine, către mama. Aveam atâtea temeri, însă nu în suflet, ci în stomac. Nu mai puteam să văd lucrurile acestea atât de înspăimântătoare, însă puteam să le simt. Puteam simți fiecare mişcare, oricât de uşoară, din casa noastră tăcută. Iar noaptea, simțeam luptele încleştate, zgomotoase, care se dădeau de cealaltă parte a peretelui din dormitorul meu, auzeam cum fata aceea era snopită în bătaie. Şi în timp ce stăteam întinsă în pat, cu pătura trasă sub bărbie, mă întrebam unde era mai rău, la noi sau la ele? Şi după ce meditam la asta o vreme, după ce mi se făcea milă de mine, mă încălzea într-un fel gândul că fata din vecini ducea o viață mai nefericită decât mine.

Dar într-o seară, după cină, a sunat cineva la uşă. Era un lucru neobişnuit, fiindcă de obicei oamenii sunau mai întâi la interfonul de jos de la intrare.

— Lena, poți să deschizi tu? a strigat tata din bucătărie.

Spăla vasele. Mama stătea în pat. Acum mama „se odihnea” tot timpul şi era ca şi cum ar fi murit şi se preschimbase într-o fantomă vie.

Am deschis uşa cu prudență, apoi am deschis-o larg şi am rămas mută de uimire. Era fata din apartamentul vecin. Am privit-o fără să-mi ascund mirarea. Ea îmi zâmbea, iar hainele

îi stăteau în dezordine, ca şi cum s-ar fi culcat îmbrăcată.

— Cine e? a strigat tata.

— E vecina de alături! i-am strigat. E…

— Teresa, s-a grăbit ea să se prezinte.

— E Teresa, am țipat spre tata.

— Pofteşte-o înăuntru, a spus tata şi aproape în aceeaşi clipă Teresa şi-a făcut drum pe lângă mine şi a pătruns în apartamentul nostru.

Fără nicio invitație, a pornit spre dormitorul meu. Am închis uşa de la intrare şi i-am urmat codițele castanii care săreau ca nişte bice lovind spinarea unui cal.

S-a dus drept la fereastră şi s-a apucat să o deschidă.

— Ce faci? am strigat.

S-a aşezat pe pervaz, privind strada. Şi apoi s-a uitat la mine şi a început să chicotească. M-am aşezat pe pat şi am privit-o, aşteptând să se oprească, simțind aerul rece pătrunzând din întunericul de afară.

— Ce-i atât de amuzant? am spus în cele din urmă.

Mi-a trecut prin minte că poate râdea de mine, de viața mea. Poate că şi ea ascultase prin perete şi nu auzise nimic, tăcerea nemişcată a casei noastre triste.

— De ce râzi? am întrebat.

— Mama m-a dat afară, a zis într-un sfârşit. A spus asta râzând pe înfundate, ca şi cum ar fi fost mândră de ea. Apoi a chicotit puțin şi a zis: Ne-am certat şi ea m-a dat pe uşă afară şi a încuiat-o. Şi acum crede că eu o să aştept în fața uşii până când o să-mi pară îndeajuns de rău ca să-mi cer iertare. Dar eu n-am de gând să fac aşa ceva.

— Atunci ce-ai de gând să faci? am întrebat cu răsuflarea tăiată, convinsă că de data asta mama ei o va ucide de-adevăratelea.

— O să folosesc scara ta de incendiu ca să urc înapoi la mine în dormitor, mi-a şoptit. Iar ea o să aştepte. Şi după ce-o să înceapă să-şi facă gânduri, o să deschidă uşa. Doar că eu n-o să fiu acolo! O să fiu la mine în cameră, în pat.

A chicotit iarăşi.

— N-o să fie furioasă când o să te găsească?

— Nuu, o să se bucure că n-am murit sau ceva de genul ăsta. O, o să facă pe furioasa, oarecum. Facem chestii din astea tot timpul.

După care s-a furişat pe fereastră şi s-a întors în linişte în camera ei.

Am rămas privind la fereastră multă vreme, gândindu-mă la ea. Cum putea să se întoarcă? Nu vedea ce viaţă grea duce? Nu-şi dădea seama că nu avea să se sfârşească niciodată?

M-am întins în pat, aşteptând să aud ţipetele şi zbieretele. Şi târziu în noapte, eram încă trează când am auzit vocile puternice din apartamentul vecin. Doamna Sorci striga şi plângea, *Proastă ce eşti. Era să fac infarct.* Iar Teresa striga şi ea, *Puteam să fiu moartă. Era să cad şi să-mi rup gâtul.* Şi apoi le-am auzit râzând şi plângând, plângând şi râzând, strigând înduioşate.

Am fost năucită. Aproape că puteam să le văd cum se îmbrăţişează şi se sărută. Plângeam de bucurie împreună cu ele, fiindcă mă înşelasem.

Şi acum îmi aduc aminte cum am simţit, în noaptea aceea, că se naşte în mine o rază de speranţă. M-am agăţat de ea, zi de zi, noapte de noapte, an după an. O priveam pe mama zăcând în pat, bolborosind pentru sine când stătea pe canapea. Şi cu toate astea, ştiam că lucrul acesta, cel mai rău cu putinţă, are să se sfârşească într-o zi. Aveam încă viziuni sumbre, însă acum găseam mijloacele prin care să le dau un nou înţeles, încă le auzeam pe doamna Sorci şi pe Teresa certându-se groaznic, dar am văzut altceva.

Am văzut o fată plângându-se că durerea de a nu fi văzută era de nesuportat. O vedeam pe mamă stând întinsă în pat, în rochiile ei lungi, vaporoase. Apoi fata a scos o sabie ascuţită şi i-a spus mamei:

— Atunci trebuie să mori tăiată de o mie de cuţite. E singura cale prin care te pot salva.

Mama a încuviinţat şi a închis ochii. Sabia s-a prăbuşit şi a tăiat în stânga şi-n dreapta, în sus şi-n jos, *hârşt! hârşt! hârşt!* Iar mama a ţipat şi a strigat de groază şi durere. Însă când a deschis ochii, n-a văzut niciun strop de sânge, nicio fărâmă de carne.

Fata a spus:

— Acum ai înţeles?

Mama a clătinat din cap:

— Acum înţeleg pe deplin. Am trăit deja ce-a fost mai rău. După asta, nimic nu poate fi mai rău.

Iar fata i-a zis:

— Acum trebuie să te întorci în cealaltă parte. Atunci o să înțelegi de ce ai greşit.

Şi fata a apucat-o pe mama ei de mână şi a tras-o prin perete.

Rose Xu Jordan

Jumate-jumate

Ca o dovadă de credință, în fiecare duminică, pe când mergea la Prima Biserică Baptistă Chineză, mama mea obişnuia să ducă în mână o Biblie mică, îmbrăcată în piele. Dar mai târziu, după ce mama şi-a pierdut credința în Dumnezeu, acea Biblie a ajuns sub piciorul mai scurt al unei mese, un fel al ei de a compensa inechitățile vieții. Şi se află tot acolo de mai mult de douăzeci de ani.

Mama se face că nu o vede. Ori de câte ori cineva o întreabă ce caută acolo, ea răspunde, pe un ton un pic prea înalt:

— O, asta? Am uitat de ea.

Dar eu ştiu că o vede. Mama nu este cea mai bună gospodină din lume, dar şi după atâția ani Biblia aceea este curată lună.

În seara asta o privesc pe mama cum mătură pe sub aceeaşi masă de bucătărie, lucru pe care de altfel îl face în fiecare seară după cină. Cu gingăşie îşi croieşte drum cu mătura în jurul piciorului proptit cu Biblia. O privesc cum dă mătură după mătură şi aştept momentul potrivit ca să-i spun că eu şi Ted divorțăm. În timp ce îi spun, ştiu deja că va zice:

— Asta nu se poate.

Şi deşi îi spun că ba se poate, căsătoria noastră e terminată, ştiu de asemeni că-mi va spune:

— Atunci trebuie să o salvezi.

Şi cu toate că ştiu că e zadarnic – că n-a mai rămas absolut nimic de salvat – mi-e teamă că dacă îi spun asta, tot o să mă convingă să încerc.

Mi se pare o ironie faptul că mama vrea să mă opun divorțului. Acum şaptesprezece ani a fost foarte supărată când am început să mă întâlnesc cu Ted. Surorile mele mai mari se întâlniseră numai cu băieți chinezi de la biserică înainte să se mărite.

L-am cunoscut pe Ted la un curs despre probleme ecologice,

când s-a aplecat spre mine şi s-a oferit să-mi plătească doi dolari ca să-i dau notiţele de la ultimul curs. Am refuzat banii, acceptând în schimb o cafea. Eram în al doilea semestru la Berkeley, unde mă înscrisesem la secţia de arte liberale, pentru ca apoi să trec la arte frumoase. Ted era în anul trei la colegiul de medicină, alegerea lui, mi-a spus mai târziu, încă de când a disecat un făt de porc în clasa a şasea.

Trebuie să recunosc că, iniţial, ceea ce m-a atras la Ted au fost tocmai lucrurile care îl deosebeau de fraţii mei şi de băieţii chinezi cu care mă întâlnisem: tupeul lui; siguranţa cu care cerea anumite lucruri şi se aştepta să le obţină; încăpăţânarea lui; faţa ascuţită şi trupul subţire; grosimea braţelor; faptul că părinţii săi emigraseră din Tarrytown, New York, nu din Tianjin, China.

Probabil că şi mama a observat aceste deosebiri după ce Ted a venit într-o seară să mă ia de acasă. Când m-am întors, mama încă nu se culcase şi se uita la televizor.

— E american, m-a prevenit mama, de parcă eu n-aş fi avut ochi să observ. Un *waiguoren.*

— Şi eu sunt americancă, am spus. Şi nu că aş avea de gând să mă mărit cu el sau ceva de genul ăsta.

Şi doamna Jordan a ţinut să-mi spună câteva cuvinte. Ted m-a invitat întâmplător la un picnic cu familia lui, reuniunea anuală a clanului, care avea loc pe terenurile de polo din Golden Gate Park. Deşi ne întâlnirăm numai de câteva ori în ultima lună – şi desigur, încă nu făcuserăm sex dat fiind că amândoi locuiam cu părinţii –, Ted m-a prezentat tuturor ca fiind iubita lui, ceea ce, până atunci, nu ştiusem că sunt.

Mai târziu, după ce Ted şi tatăl lui s-au dus să joace volei cu ceilalţi, mama lui m-a luat de mână şi am pornit să ne plimbăm pe iarbă, departe de mulţime. Mi-a strâns uşor palma, dar fără să mă privească în ochi.

— Mă bucur atât de mult să te cunosc *în sfârşit,* mi-a spus doamna Jordan. Am vrut să-i spun că de fapt nu eram iubita lui Ted, însă a continuat: Cred că e frumos că tu şi Ted vă simţiţi atât de bine împreună. Aşa că sper că n-o să înţelegi greşit ce îţi voi spune.

Apoi a început să vorbească pe un ton liniştit despre viitorul lui Ted, despre nevoia lui de a se concentra asupra studiului, de ce au să treacă ani de zile până când va fi posibil să se

gândească la căsătorie. M-a asigurat că nu are nimic împotriva minorităților; ea şi soțul ei, care dețineau un lanț de magazine de papetărie, cunoşteau personal mulți oameni cumsecade care erau orientali, spanioli şi chiar de culoare. Însă Ted va avea o profesie în care va fi judecat după alte standarde, de către pacienți şi de către ceilalți doctori, care s-ar putea să nu fie la fel de înțelegători ca soții Jordan. A spus că era regretabil felul cum era restul lumii, că războiul din Vietnam era atât de nepopular.

— Doamnă Jordan, eu nu sunt vietnameză, am spus încet, deşi îmi venea să urlu. Şi nu am de gând să mă căsătoresc cu fiul dumneavoastră.

După ce Ted m-a dus acasă cu maşina, i-am spus că nu ne mai putem vedea. Când m-a întrebat de ce, am ridicat din umeri. Când m-a luat la întrebări, i-am reprodus ce mi-a spus mama lui, cuvânt cu cuvânt, fără să fac niciun comentariu.

— Şi tu stai cu mâinile în sân! O laşi pe mama să decidă ce e bine? a strigat, de parcă aş fi fost o conspiratoare care se dovedise a fi trădătoare.

Am fost impresionată că Ted s-a arătat atât de supărat.

— Ce să facem? am întrebat şi am simțit un sentiment dureros care mi s-a părut a fi începutul dragostei.

În acele prime luni, ne-am agățat unul de celălalt cu o disperare mai degrabă prostească, fiindcă, în ciuda a tot ceea ce mama mea sau doamna Jordan ar fi putut să spună, de fapt nimic nu ne oprea să ne vedem. Pândiți de pericole închipuite, am devenit de nedespărțit, două jumătăți creând un întreg: yin şi yang. Eu eram victima şi el eroul. Eu mă aflam mereu în primejdie şi el mă salva. Eu cădeam şi el mă ridica. Era hilar şi epuizant. Şi unul, şi altul eram dependenți de efectul emoțional al faptului de a salva şi de a fi salvat. Şi asta, la fel ca tot ce făceam în pat, se reflecta în modul cum făceam dragoste: uniți acolo unde slăbiciunile mele aveau nevoie de protecție.

— Ce să facem? am continuat să-l întreb.

Şi la un an după prima noastră întâlnire, locuiam deja împreună. Cu o lună înainte ca Ted să înceapă facultatea de medicină la University of California, San Francisco, ne-am căsătorit la biserica episcopală, iar doamna Jordan a stat în primul rând, plângând, aşa cum se cădea de la mama mirelui.

După ce Ted şi-a încheiat rezidențiatul în dermatologie, ne-am cumpărat o casă victoriană, dărăpănată, cu trei etaje şi cu o grădină mare, în Ashbury Heights. Ted m-a ajutat să-mi amenajez un cabinet la parter ca să pot lucra ca asistent de producție liber profesionist pentru artiştii graficieni.

În toți anii, Ted a hotărât unde mergem în vacanță. El a hotărât ce mobilier să cumpărăm. El a decis că ar trebui să aşteptăm să ne mutăm într-un cartier mai bun înainte de a avea copii. Obişnuiam să discutăm unele dintre aceste probleme, dar ştiam amândoi că discuția se va încheia cu replica mea, „Ted, tu hotărăşti". După o vreme, n-a mai avut loc nicio discuție. Ted hotăra, pur şi simplu. Iar mie nu mi-a trecut niciodată prin cap să obiectez. Am preferat să ignor lumea din jurul meu, preocupându-mă doar de ce se afla în fața mea: teul meu, cuțitul meu X-acto, creionul meu cu mină albastră.

Însă anul trecut, sentimentele lui Ted legate de ceea ce numea „decizie şi responsabilitate" s-au schimbat. O nouă pacientă a venit la el întrebându-l cum poate să scape de vergeturile de pe față. Iar când el i-a răspuns că poate să i le îndepărteze şi să o facă frumoasă din nou, ea l-a crezut. În schimb însă, el a îndepărtat din greşeală şi un nerv, jumătatea stângă a zâmbetului ei s-a prăbuşit, iar ea l-a dat în judecată.

După ce şi-a pierdut dreptul de practică – primul şoc şi unul foarte serios, acum îmi dau seama – a început să mă oblige pe mine să iau hotărârile. Ce părere aveam, ar trebui să ne cumpărăm o maşină americană sau una japoneză? Ar trebui să ne schimbăm asigurarea pe viață în asigurare trimestrială? Ce părere aveam despre candidatul care sprijinea opoziția? Să ne întemeiem sau nu o familie?

Reflectam îndelung la toate aceste lucruri, cântărind avantajele şi dezavantajele. Dar în final eram atât de confuză, fiindcă niciodată nu credeam că există vreun răspuns corect, ci numai o mulțime de răspunsuri greşite. Aşa că ori de câte ori spuneam, „Tu hotărăşti" sau „Nu-mi pasă" sau „Mi-e indiferent", Ted îmi răspundea pe un ton iritat:

— Nu, *tu* hotărăşti. Nu poți să nu-ți asumi nimic, nici responsabilitatea, nici vina.

Am simțit că lucrurile se schimbă între noi. Vălul protector fusese ridicat şi Ted a început acum să mă preseze pe mine în

legătură cu orice. Îmi cerea să hotărăsc în chestiunile cele mai triviale, de parcă m-ar fi hăituit. Mâncare italiană sau thailandeză. Un aperitiv sau două. Ce fel de aperitiv. Carte de credit sau bani gheață. Visa sau Mastercard.

Luna trecută, în timp ce se pregătea să plece la un curs de dermatologie de două zile la Los Angeles, m-a întrebat dacă vreau să vin cu el şi apoi, repede, înainte să pot să-i răspund, a adăugat:

— Nu contează, mai bine merg singur.

— Ai mai mult timp pentru studiu, am încuviințat eu.

— Nu, pentru că niciodată nu poți lua o hotărâre, a spus.

Iar eu am protestat:

— Dar e vorba numai de lucruri neimportante.

— Atunci nimic nu e important pentru tine, a spus pe un ton disprețuitor.

— Ted, dacă tu vrei să merg, merg.

A fost ca şi cum ceva s-ar fi rupt în el.

— Cum dracu' ne-am căsătorit? Ai spus „Da" numai pentru că preotul a spus „repetă după mine"? Ce-ai fi făcut cu viața ta dacă nu m-aş fi însurat cu tine? Te-ai gândit vreodată?

Lipsa de logică între ce am spus eu şi ce a spus el a fost atât de mare, încât mi s-a părut că suntem doi oameni stând fiecare pe câte un vârf de munte, aplecându-ne imprudent ca să aruncăm cu pietre unul în celălalt, fără să ne dăm seama de hăul primejdios dintre noi.

Însă acum îmi dau seama că Ted a ştiut tot timpul despre ce vorbeşte. A vrut să-mi arate fisura. Fiindcă mai târziu în seara aceea a sunat din Los Angeles şi mi-a spus că vrea să divorțăm.

De când a plecat Ted, mă tot gândesc, Chiar dacă m-aş fi aşteptat la asta, chiar dacă aş fi ştiut ce-o să fac cu viața mea, tot m-ar fi răscolit.

Când te loveşte ceva atât de violent, n-ai cum să te aperi, îți pierzi echilibrul şi cazi. Şi după ce te ridici, îți dai seama că nu te poți bizui pe nimeni ca să te salveze – nici pe soțul tău, nici pe mama ta, nici pe Dumnezeu. Aşadar, ce poți să faci ca să nu te mai clatini şi să nu mai cazi încă o dată?

Mama a crezut mulți ani în voința Domnului. Era ca şi cum ar fi deschis un robinet ceresc şi bunătatea Domnului ar fi

curs întruna. Spunea că din pricina credinței ni se întâmplă atâtea lucruri bune, numai că eu am crezut că spune „soartă” fiindcă nu putea pronunța cuvântul „credință”{1}.

Mai târziu, am descoperit că poate fusese soarta tot timpul, credința fiind doar o iluzie că într-un fel deții controlul. Mi-am dat seama că, în cazul *meu*, ce conta cel mai mult era speranța, şi în legătură cu asta nu negam nicio posibilitate, bună sau rea. Spuneam doar, Dacă există o şansă, Doamne-Doamne sau ce eşti, aici ar trebui să se producă minunea.

Îmi amintesc ziua în care am început să gândesc aşa, a fost o adevărată revelație pentru mine. A fost ziua în care mama şi-a pierdut credința în Dumnezeu. A descoperit că lucruri absolut sigure nu mai puteau fi crezute niciodată.

Ne duseserăm pe țărmul oceanului, într-un loc izolat, la sud de oraş, lângă Devil’s Slide. Tata citise în *Sunset* că era un loc bun pentru prins biban oceanic. Şi cu toate că tata nu era pescar, ci ajutor de farmacist, iar pe vremuri, în China, fusese doctor, credea în al său *nenggan*, puterea de a realiza orice îşi punea în minte. Iar mama credea că are *nenggan* ca să gătească orice voia tata să prindă. Încrederea aceasta în *nenggan* i-a adus pe părinții mei în America. A făcut posibil să aibă şapte copii şi să-şi cumpere o casă în districtul Sunset cu foarte puțini bani. I-a făcut să aibă convingerea că norocul n-o să-i părăsească niciodată, că Dumnezeu era de partea lor, că zeii casei aveau numai lucruri bune de raportat şi strămoşii noştri erau mulțumiți, că garanțiile pe viață însemnau că întâmplările norocoase se vor ține lanț, că toate elementele erau în echilibru, că dețineau cantitatea potrivită de vânt şi apă.

Aşa că iată-ne pe toți nouă: tata, mama, cele două surori ale mele, patru frați şi cu mine, atât de plini de încredere în timp ce străbăteam plaja, în prima noastră excursie pe țărmul oceanului. Mergeam în şir indian pe nisipul rece, cenuşiu, de la cei mai mari până la cei mai mici. Eu eram în mijloc, aveam paisprezece ani. Ce privelişte ofeream dacă ne-ar fi văzut cineva, nouă perechi de tălpi goale păşind greoi, nouă perechi de pantofi în mână, nouă capete cu păr negru întoarse către apă ca să privească valurile rostogolindu-se pe țărm.

Vântul îmi umfla pantalonii de bumbac în jurul picioarelor şi căutam un loc în care nisipul să nu-mi intre în ochi. Am

văzut că stăteam într-o scobitură între stânci. Era ca un castron uriaş, crăpat la jumătate, cealaltă jumătate fiind spălată de apa oceanului. Mama s-a dus spre dreapta, unde plaja era curată şi am urmat-o cu toţii. În partea aceasta, peretele stâncii se curba şi apăra plaja atât de valurile furioase, cât şi de vânt. Iar de-a lungul acestui perete, la umbra lui, era o terasă îngustă de piatră care începea la marginea plajei şi traversa golful până unde se învolburau apele. Aveai impresia că puteai să ieşi în larg mergând pe această terasă, chiar dacă părea foarte stâncoasă şi alunecoasă. În cealaltă parte a adăpostului, peretele era mai scorojit, erodat de apă. Era plin de fisuri, aşa că atunci când valurile se izbeau de el, apa năvălea din aceste cavităţi ca nişte torente albe.

Gândind retrospectiv, îmi aduc aminte că golful acela stâncos era un loc sinistru, plin de umbre umede care ne înfiorau şi de fire de praf invizibile care ne intrau în ochi, împiedicându-ne să vedem pericolele. Eram cu toţii orbiţi de noutatea experienţei: o familie de chinezi încercând să se poarte ca o familie tipică americană în excursie la ţărmul oceanului.

Mama a întins un vechi cearşaf şifonat, care a fluturat în aer până când nouă perechi de pantofi l-au doborât jos. Tata şi-a asamblat undiţa lungă din lemn de bambus, un băţ pe care îl făcuse cu mâinile lui, amintindu-şi de undiţele pe care le făcuse când era mic, în China. Iar noi, copiii, stăteam strânşi la un loc, umăr lângă umăr, pe pătură, căutând în sacoşa de la prăvălie plină cu sandvişuri cu salam de Bologna, pe care le-am mâncat înfometaţi, garnisite cu nisip de pe degetele noastre.

Apoi tata s-a ridicat în picioare şi şi-a admirat undiţa, suplеţea şi puterea ei. Mulţumit, şi-a luat în mână pantofii şi s-a dus la marginea ţărmului şi apoi pe terasă, şi s-a oprit chiar înainte de porţiunea umedă. Surorile mele mai mari, Janice şi Ruth, au sărit de pe pătură şi şi-au şters coapsele de nisip. Pe urmă s-au şters una pe alta pe spate şi au luat-o la goană pe plajă, zbierând. Eram pe cale să mă ridic şi eu şi să le urmez, însă mama a arătat cu capul spre cei patru fraţi ai mei, reamintindu-mi:

— *Danxin tamende shenti*, ceea ce înseamnă „Ai grijă de ei”

sau literal „Ai grijă de trupurile lor”.

Viața mea era ancorată de trupurile astea: Matthew, Mark, Luke şi Bing. Am căzut înapoi pe nisip, gemând în timp ce gâtlejul îmi înțepenea, punând aceeaşi întrebare plângăreață:

— De ce? De ce *eu* trebuia să am grijă de ei?

Iar ea mi-a dat acelaşi răspuns:

— *Yiding.*

Trebuie. Fiindcă erau frații mei. Surorile mele au avut cândva grijă de mine. Cum altfel puteam să învăț să fiu responsabilă? Cum altfel aş fi putut prețui ce făcuseră părinții mei pentru mine?

Matthew, Mark şi Luke aveau doisprezece, zece şi nouă ani, erau destul de mari ca să-şi găsească un joc distractiv. Îl îngropaseră deja pe Luke într-o groapă mică de nisip încât numai capul i se mai vedea. Acum începuseră să traseze conturul zidului unui castel de nisip pe el.

Dar Bing avea numai patru ani, uşor de impresionat şi uşor de plictisit şi supărat. Nu voia să se joace cu frații lui fiindcă îl împinseseră deoparte, certându-l:

— Nu, Bing, o să-l strici.

Aşa că Bing se plimba pe plajă, păşind înțepenit ca un împărat detronat, culegând cioburi de stâncă şi bucăți de plută şi azvârlindu-le cu toată puterea în apă. Eu mergeam în urma lui, imaginându-mi valuri uriaşe de flux şi întrebându-mă ce aş face dacă s-ar ivi unul. Îi tot strigam lui Bing:

— Nu te apropia prea tare de apă. O să te uzi la picioare.

Şi mă gândeam cât de mult semăn cu mama, mereu îngrijorată fără motiv, dar în acelaşi timp vorbind despre primejdie ca şi cum ar fi fost mai neînsemnată decât era în realitate. Îngrijorarea mă împresura, ca peretele stâncii, şi mă făcea să simt că totul fusese chibzuit îndelung şi acum nu mai era niciun pericol.

De fapt, una dintre superstițiile mamei era că în anumite zile copiii erau predispuşi la anumite primejdii, toate depinzând de zilele lor de naştere. Era explicat într-o carte mică, scrisă în chineză, care se numea *Cele Douăzeci şi Şase de Porți Rele.* Acolo, pe fiecare pagină, era o ilustrație cu un pericol groaznic care îi pândea pe copiii mici şi inocenți. În colțuri era o descriere în chineză şi cum nu ştiam să citesc caracterele, puteam doar să văd ce înfățişa fotografia.

Acelaşi băieţel apărea în toate pozele: cățărându-se pe un ciot de copac, stând lângă o poartă dărâmată, alunecând într-un tub de lemn, înşfăcat şi tras de un câine rău, fugind de săgeţile fulgerelor. Şi în fiecare din aceste poze stătea un om care părea că poartă un costum de şopârlă. Avea o cută mare pe frunte sau poate că de fapt avea două coarne rotunde. Într-una dintre poze, omul-şopârlă stătea pe un pod înclinat, râzând de băieţelul care cădea peste balustradă, cu picioarele care-i alunecaseră deja în aer.

Ar fi fost destul să te gândeşti că pe un copil l-ar fi păscut numai una dintre aceste primejdii. Şi chiar dacă datele de naştere corespundeau numai unei primejdii, mamei îi era frică de toate. Asta fiindcă nu-şi putea imagina cum se traduc datele chinezeşti după calendarul lunar în date americane. Aşa că luându-le pe toate în considerare, avea convingerea nestrămutată că le putea preveni pe fiecare.

Soarele traversase cerul şi se mutase în cealaltă parte a peretelui golfului. Totul se aşezase la loc. Mama era ocupată cu scuturatul păturii de nisip, apoi cu scosul nisipului din pantofi şi cu prinsul colţurilor păturii la loc cu pantofii acum curaţi. Tata se afla tot în capătul terasei, aruncând răbdător undiţa, aşteptând ca *nenggan* să ia înfăţişarea unui peşte. Puteam să văd nişte siluete mici mai departe pe plajă şi îmi dădeam seama că erau surorile mele după capetele întunecate şi pantalonii galbeni. Ţipetele fraţilor mei se amestecau cu acelea ale pescăruşilor. Bing găsise o sticlă goală de apă minerală şi săpa cu ea în nisip lângă peretele întunecat al golfului. Iar eu stăteam pe nisip, tocmai acolo unde se sfârşeau umbrele şi începea partea însorită.

Bing lovea cu sticla de apă în stâncă, aşa că i-am strigat:

— Să nu sapi prea tare. O să faci o gaură în perete şi o să cazi în ea până în China.

Am râs când s-a uitat la mine de parcă mă crezuse pe cuvânt. S-a ridicat în picioare şi a început să meargă către apă. Şi-a lăsat cu şovăială piciorul pe terasa de stâncă şi eu l-am prevenit:

— Bing.

— Mă duc la tati, a protestat el.

— Atunci stai aproape de perete, departe de apă, am zis.

Stai departe de peştii cei răi.

Şi l-am urmărit cum înaintează puțin câte puțin de-a lungul terasei, cu spatele aproape de peretele accidentat al stâncii. Îl văd şi acum, atât de limpede, încât aproape că am sentimentul că îl pot face să rămână acolo mereu.

Îl văd stând lângă perete, în siguranță, strigându-l pe tata, care se uită peste umăr spre el. Ce bucuroasă sunt că tata o să aibă grijă de el o vreme! Bing porneşte mai departe şi apoi ceva trage de undița tatei şi Bing merge clătinându-se cât poate de repede.

Izbucnesc strigăte. Cineva i-a aruncat nisip în ochi lui Luke, iar el a sărit din groapa de nisip şi s-a aruncat peste Mark, lovindu-l cu pumnii şi cu picioarele. Mama îmi strigă să-i opresc. Şi chiar după ce îl trag pe Luke de pe Mark, mă uit în sus şi îl văd pe Bing mergând singur către capătul terasei. În învălmăşeala luptei, nimeni nu bagă de seamă. Eu sunt singura care îl vede pe Bing.

Bing face unul, doi, trei paşi. Trupul său mic se mişcă atât de repede, ca şi cum ar fi zărit ceva minunat la marginea apei. Îmi spun, *O să cadă în apă.* Mă aştept să se întâmple. Şi chiar în timp ce îmi spun asta, picioarele lui sunt deja în aer, într-o clipă de echilibru, înainte să cadă pleosc în apă şi să dispară, nelăsând în urma lui decât nişte vălurele.

Am căzut în genunchi privind locul acela unde dispăruse Bing, fără să mă mişc, fără să spun nimic. Nu puteam pricepe. Mă gândeam, Să alerg şi să încerc să-l trag afară? Să-l strig pe tata? Pot să mă ridic în picioare destul de repede? Pot să dau timpul înapoi şi să-i interzic lui Bing să se ducă la tata pe promontoriu?

Apoi surorile mele s-au întors şi una dintre ele a întrebat:

— Unde e Bing?

S-a lăsat o tăcere preț de câteva clipe şi apoi strigăte şi nisip zburând în timp ce toți au luat-o la fugă pe lângă mine spre apă. Am rămas acolo incapabilă să mă mişc în timp ce surorile mele căutau pe lângă peretele stâncii, în timp ce frații mei se cățărau să vadă ce rămăsese în urma bucăților de plută. Mama şi tata încercau să despartă valurile cu mâinile lor.

Am rămas acolo preț de multe ceasuri. Îmi amintesc bărcile

de salvare şi cerul când s-a lăsat amurgul. Nu mai văzusem niciodată un amurg ca acela: o flacără portocaliu aprins atingând apa şi apoi dispărând, încălzind oceanul. Când s-a făcut întuneric, bărcile şi-au aprins farurile galbene şi au început să salte pe apa neagră, lucioasă.

Privind înapoi, pare nefiresc că mă gândeam la culorile amurgului şi ale bărcilor într-o asemenea situație. Însă aveam cu toții gânduri ciudate. Tata calcula minutele, estimând temperatura apei, tot revizuindu-şi părerea în legătură cu momentul exact când Bing căzuse în apă. Surorile mele strigau: „Bing! Bing!" ca şi cum el s-ar fi ascuns în nişte tufe, deasupra stâncilor de pe țărm. Frații mei stăteau în maşină, citind în tăcere benzi desenate. Iar după ce bărcile şi-au stins farurile galbene, mama s-a dus să înoate. Nu înotase în viața ei, însă încrederea ei în *nenggan* o convinsese că ceea ce americanii ăştia nu puteau face, ea putea. Putea să îl găsească pe Bing.

Iar după ce salvamarii au scos-o în sfârşit din apă, *nenggan*-ul său era intact. Părul, hainele îi erau grele de apa rece, însă ea stătea tăcută, calmă şi maiestuoasă ca o regină a nimfelor care tocmai ieşise din adâncuri. Poliția a întrerupt căutările, ne-a urcat pe toți în maşină şi ne-a trimis acasă să ne plângem mortul.

M-am aşteptat să primesc o bătaie soră cu moartea de la tata, de la mama, de la surorile şi frații mei. Ştiam că eu fusesem de vină. Nu îl supravegheasem îndeajuns de atent, şi cu toate astea l-am văzut. Însă în timp ce stăteam în sufrageria întunecată, i-am auzit, unul câte unul, mărturisindu-şi în şoaptă regretele.

— Am fost egoist cu pescuitul meu, a zis tata.

— N-ar fi trebuit să mergem la plimbare, a zis Janice, în timp ce Ruth şi-a suflat nasul încă o dată.

— De ce a trebuit să-mi arunci nisip în ochi? a gemut Luke. De ce a trebuit să mă faci să mă iau la bătaie?

Iar mama a recunoscut liniştită față de mine:

— Eu ți-am zis să-i potoleşti. Eu ți-am spus să nu mai fi atentă la el.

Chiar dacă aş fi avut timp să simt un pic de uşurare, s-ar fi risipit repede fiindcă mama a adăugat:

— Aşa că-ți spun acum că trebuie să mergem să-l găsim, repede, mâine dimineață.

Şi toți şi-au coborât privirea. Însă eu am luat-o ca fiind pedeapsa mea: să merg cu mama înapoi pe țărm şi s-o ajut să caute trupul lui Bing.

Nimic nu m-a pregătit pentru ce a făcut mama a doua zi. Când m-am trezit, era încă întuneric afară şi ea se îmbrăcase deja. Pe masa din bucătărie era un termos, o ceaşcă de ceai, Biblia îmbrăcată în piele albă şi cheile de la maşină.

— Tati e gata? am întrebat.

— Tati nu vine, a zis ea.

— Atunci cum o să ajungem acolo? Cine o să ne ducă?

A luat de pe masă cheile, iar eu am urmat-o pe uşă la maşină. M-am întrebat tot drumul până la plajă cum a învățat să conducă peste noapte. Nu s-a folosit de nicio hartă. A mers uşor înainte, apoi a cotit pe Geary, pe urmă pe Great Highway, semnalizând corect de fiecare dată, intrând pe Coast Highway şi conducând cu uşurință maşina pe curbele periculoase care îi aruncau adesea pe şoferii neexperimentați peste stânci.

Când am ajuns pe țărm, a pornit îndată pe cărarea murdară, ajungând în capătul terasei, unde îl văzusem pe Bing dispărând. Ținea în mână Biblia albă. Şi cuprinzând cu privirea largul mării, l-a strigat pe Dumnezeu, vocea ei mică fiind purtată de pescăruşi către ceruri. A început cu „Doamne Dumnezeule” şi s-a sfârşit cu „Amin” şi între timp a vorbit în chineză.

— Am crezut întotdeauna în binecuvântările tale, i-a mulțumit ea lui Dumnezeu pe acelaşi ton pe care rostea complimente exagerate. Am ştiut că vor veni. Nu ți-am cerut socoteală. Hotărârile tale au fost hotărârile noastre. Ne-ai răsplătit pentru credința noastră. În schimb am încercat mereu să-ți arătăm cel mai profund respect. Ne-am dus la casa ta. Ți-am adus bani. Ți-am cântat cântecele. Ne-ai dat şi mai multe binecuvântări. Şi acum am neglijat una dintre ele. N-am fost atenți. Acesta e adevărul. Am avut atâtea lucruri bune încât nu ne-am putut gândi la toate tot timpul. Aşa că poate l-ai ascuns de noi ca să ne dai o lecție, ca să fim mai atenți cu darurile tale pe viitor. M-am învățat minte. Am înțeles. Şi acum am venit ca să-l iau pe Bing înapoi.

Am ascultat tăcută, groaza punând stăpânire pe mine în timp ce mama a rostit toate astea. Şi am început să plâng când a adăugat:

— Iartă-ne pentru purtarea lui urâtă. Fiica mea, care stă aici, sigur îl va învăța să fie mai ascultător înainte să te viziteze din nou.

După rugăciunea aceasta, credința ei a fost atât de mare încât l-a văzut, de trei ori, făcându-i cu mâna tocmai de dincolo de primul val.

— *Nale!* – Acolo!

Şi stătea dreaptă ca o santinelă, până când ochii au înşelat-o de trei ori la rând şi Bing s-a preschimbat într-un punct întunecat de alge pline de spumă.

Mama nu s-a dat bătută. S-a dus din nou pe țărm şi a lăsat Biblia jos. A luat termosul şi ceaşca de ceai şi s-a îndreptat iar către marginea terasei. Apoi mi-a spus că noaptea trecută s-a întors în timp în viața ei, când era copil în China, şi iată ce a aflat.

— Îmi aduc aminte de un băiat care şi-a pierdut mâna într-un accident cu petarde, a spus. Am văzut resturile din brațul lui, lacrimile lui, pe urmă am auzit-o pe mama lui promițându-i că îi va creşte o mână nouă, mai bună decât cea pe care o pierduse. Mama aceasta a spus că va plăti o datorie ancestrală de zece ori. Va întrebuința un leac cu apă ca să îmblânzească mânia lui Cho Yung, zeul focului, cu trei ochi. Şi într-adevăr, săptămâna următoare băiatul acesta mergea cu bicicleta, ținând ambele mâini pe volan sub ochii mei uimiți!

Apoi mama a devenit foarte tăcută. A prins din nou să vorbească pe un ton gânditor, respectuos.

— Un strămoş de-al nostru a furat odată apă dintr-o fântână sacră. Acum apa vrea să fure de la noi. Trebuie să îmblânzim furia Dragonului Încolăcit care trăieşte în mare. Pe urmă trebuie să-l facem să-şi desprindă tentaculele din jurul lui Bing, dându-i altă comoară pe care să o ascundă.

Mama a turnat ceai îndulcit cu zahăr în ceaşcă şi l-a aruncat în mare. Apoi şi-a deschis pumnul, în palma ei se afla un inel cu safir, cu ape albastre, un dar de la mama ei, care murise cu mulți ani în urmă. Inelul acesta, mi-a spus ea, atrăgea privirile lacome ale femeilor şi le făcea să nu mai fie atente la copiii pe care îi păzeau cu atâta grijă. Inelul acesta o

să-l facă pe Dragonul Încolăcit să uite de Bing. A aruncat inelul în apă.

Dar chiar şi aşa, Bing nu a apărut imediat. Timp de aproximativ o oră, tot ce am văzut au fost alge purtate de valuri. Apoi am văzut-o cum îşi prinde pieptul cu mâinile, rostind cu un glas vrăjit:

— Vezi, e din cauză că ne uitam în direcţia greşită.

Şi l-am văzut şi eu pe Bing mergând greoi la capătul îndepărtat al plajei, cu pantofii în mână, cu capul întunecat plecat, vlăguit de puteri. Am simţit şi eu ce a simţit mama. Foamea din inimile noastre a fost pe loc potolită. Pe urmă amândouă, înainte să putem sări în picioare, l-am văzut aprinzându-şi o ţigară, crescând înalt şi preschimbându-se într-un străin.

— Mamă, hai să mergem, am spus cât mai încet cu putinţă.

— E acolo, a zis mama cu hotărâre. A arătat spre peretele accidentat de lângă apă. Îl văd. Se află într-o grotă, stând pe o mică treaptă deasupra apei. Îi este foame şi un pic frig, însă acum a învăţat să nu se plângă prea tare.

Apoi s-a ridicat în picioare şi a pornit să străbată plaja nisipoasă de parcă ar fi fost o alee solidă, pavată, iar eu mă căzneam să mă ţin după ea, chinuindu-mă şi împiedicându-mă în movilițele moi. A suit cărarea abruptă unde era parcată maşina şi nici măcar nu răsufla greu când a tras o cameră mare plină cu aer din portbagaj. De acest colac de salvare a legat firul de nailon de la undiţa de bambus a tatei. S-a întors şi a aruncat camera în mare, ţinând de undiţă.

— Se va duce acolo unde e Bing. O să-l aducă înapoi, a zis cu un glas fioros.

Nu mai auzisem niciodată atâta *nenggan* în glasul mamei.

Cauciucul a ascultat-o. A plutit mai departe, către partea cealaltă a stâncii, unde a fost prinsă de valuri mai puternice. Firul s-a întins şi mama s-a opintit să-l ţină strâns. Însă firul a plesnit şi a căzut în spirală în apă.

Am urcat împreună pe vârful stâncii ca să privim. Cauciucul ajunsese acum în cealaltă parte. Un val mare l-a izbit de perete. Cauciucul umflat a săltat pe valuri, după care a fost înghiţit de apă, vârât sub perete, într-o peşteră. A ieşit. Iarăşi şi iarăşi a dispărut, a apărut, lucind negru, anunţându-ne credincios că l-a văzut pe Bing şi că se duce înapoi ca să

încerce să-l scoată din peşteră. Iarăşi şi iarăşi s-a scufundat şi a ieşit din nou la suprafață, gol, dar încă plin de speranță. Iar apoi, după aproximativ douăsprezece ori, a fost înghițit de adâncurile întunecate şi când a ieşit la suprafață, era rupt şi fără viață.

În acel moment, şi numai în acel moment, mama a renunțat. Avea o privire pe care n-o voi uita niciodată. Era una de totală disperare şi groază că îl pierduse pe Bing, că fusese atât de proastă să creadă că putea folosi credința ca să schimbe soarta. Şi m-a umplut de furie – de o furie oarbă – că totul ne ieşise pe dos.

Acum ştiu că nu m-am aşteptat nicio clipă să-l găsim pe Bing, la fel cum ştiu acum că nu voi găsi niciodată un mijloc de a-mi salva căsnicia. Mama îmi spune totuşi că ar trebui să încerc.

— La ce bun? spun. E o cauză pierdută. N-are niciun rost să tot încerc.

— Pentru că aşa trebuie, spune mama. Nu spui că e o cauză pierdută sau că nu are rost. Asta e soarta ta. Asta e viața ta, ce trebuie să faci.

— Şi ce pot să fac?

Iar mama îmi spune:

— Trebuie să hotărăşti singură ce trebuie să faci. Dacă îți spune cineva, atunci nu mai încerci tu.

După care iese din bucătărie şi mă lasă să reflectez. Mă gândesc la Bing, cum am ştiut că era în pericol, cum n-am făcut nimic. Mă gândesc la căsnicia mea, cum am văzut semnele, le-am văzut cu adevărat. Dar n-am făcut nimic. Şi îmi vine acum în minte că soarta e creată jumătate de aşteptare, jumătate de neatenție. Dar într-un fel, atunci când pierzi ceva ce iubeşti, credința câştigă. Trebuie să nu uiți ceea ce ai pierdut. Trebuie să distrugi aşteptarea.

Mama încă n-a uitat. Biblia aceea de sub masă, ştiu că o vede. Îmi amintesc că am văzut-o scriind în ea înainte să o vâre dedesubtul mesei.

Ridic masa şi scot Biblia. O pun pe masă, răsfoindu-i repede paginile, fiindcă ştiu că e acolo. Pe pagina dinainte de Noul Testament, e o secțiune numită „Morți” şi acolo mama a scris „Bing Xu” uşor, cu creionul.

Jingmei Wu

Două feluri

Mama credea că în America poți să fii orice vrei. Poți să-ți deschizi un restaurant. Poți să lucrezi la stat şi să ai o pensie bună. Poți să cumperi o casă fără să dai aproape niciun ban pe loc. Poți să te îmbogățeşti. Poți să ajungi celebru peste noapte.

— Sigur că şi tu poți fi un copil minune, mi-a spus mama când aveam nouă ani. Poți fi cea mai bună, la orice. Ce ştie mătuşa Lindo? Fiica ei doar cea mai şmecheră.

Pentru mama, America era țara făgăduinței. A venit aici în 1949 după ce a pierdut totul în China: părinții, casa părintească, primul ei soț şi cele două fiice gemene. Însă niciodată n-a privit înapoi cu regret. Aici erau atâtea căi prin care putea s-o ia din nou de la început.

N-am găsit chiar imediat domeniul în care să fiu un copil minune. La început mama şi-a închipuit că aş putea fi o Shirley Temple chinezoaică. Urmăream la televizor filmele vechi în care juca Shirley de parcă aş fi fost la o şcoală de actorie. Mama îmi dădea un ghiont, spunându-mi:

— *Ni kan* – Priveşte.

Iar eu mă uitam cum Shirley tropăie din picioare sau cântă un cântec marinăresc sau îşi rotunjeşte buzele rostind „O, Doamne”.

— *Ni kan*, spunea mama în timp ce ochii lui Shirley se umpleau de lacrimi. Tu ştii deja cum. Nu trebuie talent ca să plângi!

La puțin timp după ce mamei i-a intrat în cap ideea asta despre Shirley Temple, m-a dus la o şcoală de stilişti din Mission District şi m-a lăsat în mâinile unui student care de-abia putea să țină foarfecele fără să tremure. În loc să-mi facă nişte bucle mari, bogate, am ieşit cu o masă inegală de pulbere neagră, zbârlită. Mama m-a tras în baie şi a încercat să-mi aşeze părul umezindu-l cu apă.

— Arăți ca o negresă chinezoaică, s-a plâns ea de parcă aş fi făcut-o înadins.

Instructorul şcolii de stilişti a trebuit să tundă aceste smocuri murate ca să-mi aranjeze părul la loc.

— Peter Pan e foarte popular în ziua de azi, a asigurat-o el pe mama.

Acum aveam părul scurt ca un băiat, cu un breton care atârna pieziş cam la cinci centimetri deasupra sprâncenelor. Îmi plăcea tunsoarea aceasta şi mă făcea realmente să aştept cu nerăbdare gloria mea viitoare.

De fapt, la început am fost la fel de entuziasmată ca şi mama, poate chiar mai tare decât ea. Îmi imaginam diferite ipostaze cu copilul minune din mine. Eram o balerină gingaşă stând lângă cortină şi aşteptând să audă sunetul muzicii care să mă trimită plutind pe vârfuri. Eram pruncul Iisus ridicat din iesle, plângând cu o înverşunare sfântă. Eram Cenuşăreasa păşind afară din trăsura ei făcută dintr-un dovleac, pe muzica vioaie din desenele animate care umplea aerul.

În toate plăsmuirile mele, aveam o puternică presimțire că în curând aveam să devin *perfectă.* Mama şi tata aveau să mă adore. Nu voi avea niciun cusur. Niciodată nu voi simți nevoia să mă supăr pentru ceva.

Însă uneori copilul minune din mine devenea nerăbdător.

— Dacă nu te grăbeşti să mă scoți de-aici, o să dispar pentru totdeauna, mă prevenea. Şi atunci n-o să mai fi nimic niciodată.

În fiecare seară, după cină, mama şi cu mine stăteam la masa de plastic laminat din bucătărie. Mă supunea la noi teste, luându-şi exemplele din poveşti despre copii senzaționali pe care le citea în *Ripley's Believe It or Not,* sau *Good Housekeeping, Reader's Digest* şi o duzină de alte asemenea reviste pe care le ținea într-un teanc în baie. Mama lua aceste reviste din casele oamenilor unde făcea curățenie. Şi cum făcea curățenie în multe case în fiecare săptămână, aveam o mare varietate de reviste. Le răsfoia pe toate, căutând poveşti despre copii cu totul deosebiți.

În prima seară a ales o poveste despre un băiețel de trei ani care ştia capitalele tuturor statelor, chiar şi pe cele ale celor mai multe țări europene. Erau citate spusele unui profesor care afirma că băiețelul putea de asemenea să pronunțe corect

nume de oraşe străine.

— Care e capitala Finlandei? m-a întrebat mama, uitându-se la povestea din revistă.

Tot ce ştiam era capitala Californiei, fiindcă Sacramento era numele străzii din Chinatown pe care locuiam.

— Nairobi! am încercat eu, rostind cel mai ciudat cuvânt străin care-mi venise în minte.

A verificat să vadă dacă acesta era un posibil mod de a pronunța „Helsinki" înainte să îmi arate răspunsul.

Testele au devenit tot mai dificile – să înmulțesc numere în minte, să găsesc dama de pică într-o pereche de cărți de joc, să stau în cap fără să-mi folosesc mâinile, să prezic temperatura zilnică în Los Angeles, New York şi Londra.

Într-o seară a trebuit să privesc o pagină din Biblie timp de trei minute şi apoi să reproduc tot ce îmi pot aduce aminte.

— Acum Iosafat are din belşug bogății şi cinste şi... asta e tot ce-mi amintesc, mamă, am spus.

Iar după ce-am văzut încă o dată chipul dezamăgit al mamei, ceva înăuntrul meu a început să moară. Am urât testele, marile speranțe şi aşteptările zădărnicite. În seara aceea, înainte să merg la culcare, m-am uitat în oglinda de deasupra chiuvetei din baie şi când am văzut numai fața mea privindu-mă – şi că va fi întotdeauna aceeaşi față obişnuită – am început să plâng. Ce fată tristă şi urâtă eram! Am scos sunete ascuțite ca un animal înnebunit, încercând să zgârii fața din oglindă.

Iar apoi am văzut ceva ce părea să fie partea extraordinară din mine – fiindcă nu mai văzusem niciodată chipul acela. Mi-am privit răsfrângerea în oglindă, clipind din ochi ca să văd mai bine. Fata care mă privea era furioasă, puternică. Fata aceea şi cu mine eram una şi aceeaşi. Aveam gânduri noi, pline de încăpățânare sau mai degrabă gânduri pline cu o mulțime de nu-uri. N-o voi lăsa să mă schimbe, mi-am promis. Nu voi fi ceva ce nu sunt.

Aşa că în serile când mama îmi arăta testele, le rezolvam indiferentă, cu capul sprijinit pe braț. Mă prefăceam plictisită. Şi chiar eram. Am ajuns să mă plictisesc atât de tare încât număram mugetele alarmelor de ceață din golf în timp ce mama mă antrena în noi domenii de cunoaştere. Sunetul era liniştitor şi îmi amintea de vaca aia din poveste care a sărit

peste lună. Iar în ziua următoare, am jucat un joc cu mine însămi, încercând să văd dacă mama mă lăsa în pace înainte de al optulea muget al alarmei. După o vreme, ajunsesem cu număratul la unul, cel mult două. În sfârşit începuse să-şi piardă speranța.

Două sau trei luni au trecut fără să se mai pomenească de geniul meu înnăscut. Iar apoi într-o zi mama se uita la *The Ed Sullivan Show* la televizor. Televizorul era vechi şi sonorul se tot oprea. Ori de câte ori mama ajungea la jumătatea drumului dintre canapea şi televizor ca să-l regleze, sunetul se auzea şi Ed începea să vorbească din nou. De cum se aşeza jos, Ed tăcea iarăşi. Se ridica, la televizor izbucnea tare o melodie cântată la pian. Se aşeza. Linişte. Sus, jos, înainte şi înapoi, linişte şi zgomot. Era ca un dans înțepenit, fără să se prindă în brațe, între ea şi televizor. Într-un sfârşit a rămas lângă aparat cu mâna pe butonul de sunet.

Părea vrăjită de muzică, o mică piesă pentru pian, într-un ritm nebunesc, cu o calitate anume care te fermeca, un fel de pasaje alerte, urmate de unele sacadate şi insinuante înainte de a reveni la cele alerte şi jucăuşe.

— *Ni kan,* a spus mama, chemându-mă cu gesturi grăbite. Ia uite.

Mi-am dat seama de ce mama era fascinată de muzică. La pian zdrăngănea o fetiță chinezoaică, de vreo nouă ani, cu o tunsoare în stil Peter Pan. Fetița avea impertinența unei Shirley Temple. Era modestă cu mândrie, ca un adevărat copil chinez. Şi a făcut de asemenea o reverență cu atâta maiestuozitate copilărească, încât rochia ei albă, vaporoasă, a căzut în cascade pe podea ca petalele unei garoafe mari.

În ciuda acestor semne de avertizare, nu-mi făceam griji. Nu aveam pian şi nu ne puteam permite să cumpărăm unul, ce să mai vorbim de teancurile de partituri şi lecțiile de pian. Aşa că mi-am permis să fiu generoasă în comentariile mele când mama a criticat-o pe fetița de la televizor.

— Nota cântă bine, da' nu sună bine! Asta nu cântec, s-a plâns mama.

— Ce ți-a căşunat pe ea? am spus indiferentă. E destul de bună. Poate că nu e cea mai bună, dar se străduieşte.

Am ştiut aproape imediat că o să-mi pară rău pentru ce

spusesem.

— Exact ca tine, a zis mama. Nu cea mai bună. Fiindcă tu nu încearcă.

A răsuflat adânc în timp ce a dat drumul butonului de sunet şi s-a aşezat pe canapea.

Micuța chinezoaică s-a aşezat şi ea ca să cânte un bis la „Dansul Anitrei" de Grieg. Îmi amintesc melodia, fiindcă mai târziu a trebuit să învăț s-o cânt.

La trei zile după ce ne-am uitat la *The Ed Sullivan Show*, mama m-a anunțat care urma să fie programul meu pentru orele de pian şi exersare. Vorbise cu domnul Chong, care locuia la primul etaj. Domnul Chong era un fost profesor de pian şi mama aranjase să-i facă menajul în schimbul unor ore de pian o dată pe săptămână şi unui pian la care să exersez în fiecare zi câte două ore, de la patru la şase.

Când mama mi-a dat vestea, m-am simțit de parcă aş fi fost trimisă în iad. Am scâncit şi am dat din picior când nu m-am mai putut abține.

— De ce nu mă placi aşa cum sunt? *Nu* sunt un geniu! Nu pot să cânt la pian. Şi chiar dacă aş putea, n-aş apărea la televizor nici dacă mi-ai da un milion de dolari! am strigat.

Mama mi-a tras o palmă.

— Cine cere să fii geniu? a țipat. Cere doar să fii cât poți de bună. De dragul tău. Crezi că vreau să fii geniu? Hmm! Pentru ce? Cine cere? Atât de nerecunoscătoare, am auzit-o apoi murmurând în chineză. Dacă ar avea atâta talent câte toane are, acum ar fi faimoasă.

Domnul Chong, pe care îl poreclisem pe ascuns Moş Chong, era foarte straniu, bătând întotdeauna cu degetele în ritmul unei muzici tăcute cântată de o orchestră invizibilă. Mi se părea că arată de o sută de ani. Îi căzuse aproape tot părul din creştet, purta ochelari cu rame groase şi privirea îi părea mereu somnoroasă şi obosită. Însă probabil că era mai tânăr decât credeam, din moment ce locuia împreună cu mama lui şi nu era însurat.

Am întâlnit-o pe bătrâna doamnă Chong o singură dată şi mi-a fost de-ajuns. Avea mirosul acela specific de bebeluş care a făcut ceva în pantalonaşi. Şi avea nişte degete de mort, ca o piersică veche pe care am găsit-o odată uitată în frigider, cu

pielița alunecând de pe miez când am luat-o în mână.

Am aflat curând de ce Moş Chong ieşise la pensie. Era surd.

— Ca Beethoven! mi-a strigat. Amândoi auzim numai în capul nostru! Şi începea să-şi dirijeze tumultuoasele sonate tăcute.

Lecțiile noastre aşa se desfăşurau. Deschidea cartea şi arăta diverse lucruri, explicând la ce folosesc:

— Cheia Sol! Cheia Fa! Fără diezi sau bemoli! Deci asta e Do major! Acum ascultă şi cântă după mine!

După care cânta gama Do de câteva ori, un acord simplu şi apoi, ca şi cum l-ar fi inspirat o pasiune veche, neostoită, adăuga treptat mai multe note, nişte triluri repezi şi un bas bubuitor până când muzica devenea ceva realmente grandios.

Cântam după el, gama simplă, acordul simplu şi apoi cântam pur şi simplu nişte aiureli de parcă o pisică ar fi alergat în sus şi în jos pe capacele tomberoanelor. Moş Chong zâmbea şi aplauda, spunând:

— Foarte bine! Însă acum trebuie să înveți să ții ritmul!

Şi aşa am descoperit că ochii lui Moş Chong erau prea înceți să țină pasul cu notele greşite pe care le cântam. I-ar fi luat o jumătate de zi să-mi cerceteze mişcările. Ca să mă ajute să țin ritmul, stătea în spatele meu, bătând fiecare măsură pe umărul meu drept. Îmi aşeza bănuți pe încheietura mâinii ca să le țin nemişcate în timp ce cântam încet game şi arpegii. M-a pus să-mi curbez mâna în jurul unui măr şi să o țin aşa când cântam acorduri. A defilat prin fața mea cu trupul înțepenit ca să-mi arate cum să-mi fac fiecare deget să danseze în sus şi în jos, staccato, ca un soldățel ascultător.

M-a învățat toate aceste lucruri şi aşa am învățat şi eu cum să trag chiulul şi să scap cu greşeli, cu o grămadă de greşeli. Dacă atingeam alte clape fiindcă nu exersasem destul, nu mă corectam niciodată. Continuam doar să țin ritmul. Iar Moş Chong continua să-şi dirijeze reveria sa proprie.

Aşa că poate că niciodată nu mi-am dat cu adevărat o şansă. Mi-am însuşit cunoştințele elementare destul de repede şi aş fi putut să devin o bună pianistă la acea vârstă fragedă. Însă eram atât de hotărâtă să nu încerc, să nu fiu nimeni altcineva, încât am învățat să cânt numai cele mai asurzitoare preludii, cele mai disonante imnuri.

De-a lungul anului următor am exersat astfel,

conştiincioasă în felul meu. Şi apoi într-o zi le-am auzit pe mama şi pe prietena ei Lindo Yong lăudându-se cu voce tare, ca să le audă toată lumea. Ieşisem de la biserică şi eu mă sprijineam de zidul de cărămidă, purtând o rochie albă cu volane apretate. Fiica mătuşii Lindo, Waverly, care era cam de vârstă mea, stătea mai încolo, cam la doi metri distanță de mine. Crescuserăm împreună şi împărțiserăm toată intimitatea unor surori, ciondănindu-ne pentru creioane şi păpuşi. Cu alte cuvinte, în general ne uram una pe alta. Mi se părea cu nasul pe sus. Waverly Yong îşi câştigase o faimă destul de mare, fiind „Cea mai tânără campioană la şah din Chinatown".

— Ea adus acasă prea multe trofeu, se plângea mătuşa Lindo în duminica aceea. Jucat şah toată ziua. Toată ziua n-am timp făcut nimic, doar lustruit câştiguri. I-a aruncat o privire dezaprobatoare lui Waverly, care s-a prefăcut că nu o vede. Voi norocoşi că nu aveți problema asta, i-a zis mătuşa Lindo mamei, scoțând un oftat.

Iar mama şi-a îndreptat umerii şi s-a lăudat:

— Problema noastră mai gravă decât a voastră. Dacă o punem pe Jingmei spălat vas, ea auzit nimic, numai muzică. Parcă poți opri talent?

Aşa că m-am hotărât pe loc să pun capăt mândriei sale prosteşti.

Câteva săptămâni mai târziu, Moş Chong şi mama au plănuit să mă pună să cânt la un concurs de tinere talente care urma să aibă loc în clădirea bisericii. Pe atunci, părinții mei economisiseră destul ca să-mi cumpere un pian de mâna a doua, o spinetă neagră Wurlitzer cu un scăunel crestat. Era piesa noastră de expoziție din sufragerie.

Pentru spectacol trebuia să cânt o piesă numită „Dorința" din *Scenele din copilărie* ale lui Schumann. Era o piesă simplă, meditativă, care părea mai dificilă decât era în realitate. Trebuia să o memorez pe toată, cântând părțile care aveau semnul repetării de două ori ca să pară mai lungă. Însă eu am lucrat-o de mântuială, cântând câteva măsuri şi apoi trişând, uitându-mă în sus să văd ce note urmau. Niciodată nu ascultam cu adevărat ce cântam. Visam cu ochii deschişi că mă aflam în altă parte, că eram altcineva.

Partea pe care îmi plăcea să o exersez cel mai mult era

reverența maiestuoasă: piciorul drept înainte, atingi trandafirul de pe covor cu vârful, te dai într-o parte, piciorul stâng se îndoaie, priveşti în sus şi zâmbeşti.

Părinții mei au invitat toate cuplurile din Club să ia parte la debutul meu. Mătuşa Lindo şi unchiul Ting erau acolo. Venise şi Waverly împreună cu cei doi frați mai mari ai ei. Primele două rânduri erau ocupate de copii mai mici sau mai mari decât mine. Cei mai micuți au intrat primii. Au recitat poezii uşoare pentru copii, au scârțâit melodii la viori în miniatură, au învârtit cercuri cu mijlocul, au țopăit în jupe roz de balerine şi, de fiecare dată când făceau o plecăciune sau o reverență, publicul ofta la unison, „Oooo" şi apoi aplauda cu însuflețire.

Când mi-a venit rândul, eram foarte încrezătoare. Îmi amintesc entuziasmul meu copilăresc. Era ca şi cum aş fi ştiut negreşit că geniul din mine exista cu adevărat. N-aveam absolut nicio teamă, nicio ezitare. Îmi aduc aminte că-mi spuneam, A venit clipa cea mare! A venit clipa cea mare! Am cuprins cu privirea publicul din sală, chipul alb al mamei, căscatul tatei, zâmbetul înghețat al mătuşii Lindo, expresia posomorâtă a lui Waverly. Purtam o rochie albă cu volane de dantelă şi o fundă roz în părul tuns în stil Peter Pan. În timp ce mă aşezam, mi-am închipuit oamenii sărind în picioare şi pe Ed Sullivan grăbindu-se să mă prezinte tuturor la televizor.

Şi am început să cânt. Era atât de frumos. Eram atât de încântată de felul cum arătam, că la început nici nu m-am gândit cum va suna. Aşa că m-a luat prin surprindere când am cântat o notă falsă şi mi-am dat seama că se întâmplă ceva. Apoi am mai cântat încă o notă falsă şi încă una. Am simțit fiori în creştetul capului, care au început să se prelingă în jos. Cu toate astea nu puteam să mă opresc din cântat, ca şi cum mâinile mi-ar fi fost fermecate. Mă tot gândeam că degetele îşi vor regăsi calea, ca un tren cotind pe linia care trebuie. Am cântat toată aiureala asta ciudată de două ori şi notele stridente au rămas cu mine până la sfârşit.

Când m-am ridicat, mi-am dat seama că picioarele îmi tremurau. Poate că fusesem doar nervoasă şi publicul, ca Moş Chong, mă văzuse executând mişcările corecte şi nu auzise nicio notă falsă. Mi-am întins piciorul drept în față, m-am lăsat în jos pe un genunchi, am privit în sus şi am zâmbit. În sală era linişte, cu excepția lui Moş Chong, care radia de fericire şi

striga:

— Bravo! Bravo! Bine lucrat!

Apoi însă am văzut chipul mamei, chipul ei cuprins de groază. Publicul a aplaudat fără vlagă şi în timp ce mă întorceam la locul meu, cu faţa tremurându-mi pe când încercam să nu plâng, am auzit un băieţel şoptindu-i mamei sale cu glas tare:

— A fost groaznic, şi mama răspunzându-i:

— Ei bine, măcar a încercat.

Şi acum mi-am dat seama cât de mulţi oameni erau în sală, mi se părea o lume întreagă. Simţeam privirile lor arzându-mi ceafa. Simţeam ruşinea mamei şi a tatei, care au rămas înţepeniţi tot restul spectacolului.

Am fi putut să evadăm în timpul pauzei. Mândria şi un straniu simţ al onoarei probabil că i-au legat pe părinţii mei de scaun. Aşa că am privit până la sfârşit: băiatul de optsprezece ani cu o mustaţă falsă care a dat un spectacol de magie, jonglând cu cercuri aprinse în timp ce pedala pe o bicicletă cu o singură roată. Fata cu sâni mari şi cu chipul pudrat care a cântat din *Madame Butterfly* şi a primit o binemeritată menţiune. Şi băiatul de şapte ani care a câştigat premiul întâi cântând un cântec complicat la vioară care a sunat ca o albină sâcâitoare.

După spectacol, familiile Xu, Yong şi St. Clair de la Club s-au înfiinţat lângă părinţii mei.

— O mulţime de copii talentaţi, a zis mătuşa Lindo pe un ton echivoc, zâmbind larg.

— A fost ceva deosebit, a spus tata şi m-am întrebat dacă se referea la mine, făcând o glumă, sau chiar îşi amintea într-adevăr ce făcusem.

Waverly s-a uitat la mine şi a ridicat din umeri:

— Tu nu eşti genială ca mine, a zis pe un ton sec.

Şi dacă nu m-aş fi simţit atât de prost, aş fi vrut să o trag de cozi şi să o pocnesc în burtă.

Însă ceea ce m-a devastat a fost expresia de pe chipul mamei: o privire mută, goală, care spunea că pierduse totul. Şi eu mă simţeam la fel şi era ca şi cum toată lumea se apropia acum de mine, ca nişte gură-cască la locul accidentului, ca să vadă ce părţi lipsesc. Când ne-am urcat în autobuz ca să ne ducem acasă, tata fredona *Zborul cărăbuşului*, iar mama tăcea.

Mă tot gândeam că vrea să aştepte să ajungem acasă înainte să țipe la mine. Însă după ce tata a descuiat uşa apartamentului nostru, mama a păşit înăuntru şi apoi s-a dus în spate, în dormitor. Nicio acuzație. Nicio învinuire. Într-un fel, m-am simțit dezamăgită. Aşteptasem să înceapă să țipe, ca să pot şi eu să țip şi să plâng şi să o acuz pentru toată nenorocirea mea.

Mi-am imaginat că eşecul meu de la concursul de tinere talente însemna că n-aveam să mai cânt niciodată la pian. Însă două zile mai târziu, după şcoală, mama a ieşit din bucătărie şi m-a văzut uitându-mă la televizor.

— Ora patru, mi-a amintit ea, ca şi cum ar fi fost o zi ca oricare alta.

Am înghețat, de parcă mi-ar fi cerut să trec iarăşi prin tortura spectacolului de tinere talente. M-am aşezat şi mai hotărâtă în fața televizorului.

— Închide televizorul, mi-a strigat din bucătărie cinci minute mai târziu.

Nu m-am mişcat. Apoi m-am hotărât. Nu mai trebuia să fac ce-mi spunea mama. Nu eram sclava ei. Nu eram în China. Am ascultat-o şi uite ce s-a întâmplat. Ea era proastă, nu eu.

A ieşit din bucătărie şi a rămas sub intrarea boltită a sufrageriei.

— E ora patru, a zis din nou, mai tare.

— Nu mai vreau să cânt la pian, am spus cu nonşalanță. De ce s-o fac? Nu sunt un geniu.

S-a apropiat de mine şi a rămas în fața televizorului. Am văzut cum pieptul i se ridica şi îi cobora, tremurând de furie.

— Nu! am zis şi m-am simțit mai puternică, de parcă sinele meu adevărat ieşise în sfârşit la iveală. Aşadar asta fusese înăuntrul meu tot timpul. Nu! Nu mai vreau! am zbierat.

M-a apucat de braț, m-a trântit pe podea, a închis brusc televizorul. Era îngrijorător de puternică, jumătate trăgându-mă, jumătate ducându-mă pe sus către pian, în timp ce eu mototoleam carpetele cu picioarele. M-a ridicat şi m-a trântit pe scăunelul tare. Acum plângeam cu suspine, privind-o crunt. Pieptul îi sălta şi mai tare şi gura îi era deschisă, zâmbind nebuneşte ca şi cum ar fi fost mulțumită că plângeam.

— Vrei să fiu ceva ce nu sunt! am suspinat eu. Niciodată n-o

să fiu fiica pe care o vrei tu!

— Numai două feluri de fiice, a strigat ea în chineză. Cele care ascultă şi cele care fac cum le taie capul! Numai unul din ele poate trăi în casa asta. Care ascultă!

— Atunci aş vrea să nu fiu fiica ta. Aş vrea să nu fii mama mea, am strigat.

Când am spus asta, m-am înspăimântat. Mi se părea că viermi şi broaşte râioase şi chestii alunecoase îmi ies târându-se din piept, dar în acelaşi timp era bine, ca şi cum partea aceasta groaznică a mea ieşise în sfârşit la suprafață.

— Prea târziu de schimbat asta, a zis mama cu un glas ascuțit.

Am simțit că e pe cale să explodeze. Voiam să văd cum îşi revarsă furia. Acela a fost momentul în care mi-am adus aminte de copilaşii pe care îi pierduse în China, cei despre care nu vorbeam niciodată.

— Atunci aş vrea să nu mă fi născut! am strigat. Aş vrea să fiu moartă! Ca ele.

Parcă aş fi rostit cuvintele magice. Abracadabra! – şi fața i-a încremenit, buzele i s-au strâns, brațele i-au căzut fără vlagă şi a ieşit cu spatele din cameră, stană de piatră, de parcă ar fi fost suflată de vânt, ca o mică frunză cafenie, subțire, fragilă, fără viață.

N-a fost singura dezamăgire pe care i-am produs-o mamei. În anii care au urmat, am dat greş de atâtea ori, de fiecare dată impunându-mi voința proprie, dreptul meu de a-i înşela aşteptările. N-am obținut 10 pe linie. N-am devenit şefa clasei. N-am intrat la Stanford. Am renunțat la colegiu.

Fiindcă spre deosebire de mama, nu am crezut că pot fi orice vreau. Puteam să fiu doar eu însămi.

Şi în toți aceşti ani, n-am vorbit niciodată despre dezastrul de la recital sau despre cumplitele acuzații pe care le rostisem după aceea în fața pianului. Toate acele lucruri au rămas necercetate, ca o trădare care acum era inexplicabilă. Aşa că niciodată n-am găsit prilejul să o întreb de ce sperase ceva atât de mare încât eşecul era inevitabil.

Şi, ceea ce a fost şi mai rău, nu i-am pus niciodată întrebarea care mă înspăimânta cel mai tare: de ce îşi pierduse speranța?

Fiindcă după cearta noastră n-a mai adus vorba niciodată despre pian. Lecțiile au încetat. Capacul pianului a rămas închis, ascunzând sub el praful, nenorocirea mea şi visele ei.

Aşa că m-a luat prin surprindere. Cu câțiva ani în urmă, s-a oferit să-mi dea mie pianul, de ziua mea, când am împlinit treizeci de ani. Nu mai cântasem deloc de la recitalul acela. Am simțit darul ca un semn de iertare, o povară cumplită care mi se lua de pe umeri.

— Eşti sigură? am întrebat-o cu timiditate. Adică n-o să-i duceți dorul?

— Nu, ăsta pianul tău, a zis cu hotărâre. Mereu pianul tău. Tu singură ştiut să cânți.

— Ei bine, probabil că nu mai ştiu, am zis. N-am mai cântat de o groază de ani.

— Prinzi repede, a zis mama, de parcă ştia că aşa este. Ai talent. Putut fi geniu dacă vrut.

— Nu, n-aş fi putut.

— Tu nu încercat destul, a zis mama. Nu era nici supărată, nici tristă. A spus-o de parcă ar fi anunțat un fapt care nu putea fi niciodată dezmințit. Ia-l, mi-a zis.

Însă nu l-am luat chiar atunci. Era destul că mi-l oferise. Şi după aceea, de fiecare dată când îl vedeam în sufrageria părinților mei, stând în fața ferestrelor boltite, mă făcea să mă simt mândră, ca şi cum ar fi fost un trofeu strălucitor pe care îl recâştigasem.

Săptămâna trecută am trimis un acordor la apartamentul părinților mei ca să-mi acordeze pianul, din motive pur sentimentale. Mama a murit acum câteva luni şi am început să fac puțină ordine pentru tata, câte un pic din când în când. Am pus bijuteriile în săculeți speciali de mătase. Puloverele împletite de mama, galbene, roz, portocaliu deschis – toate culorile pe care le uram – le-am pus în cutii, la adăpost de molii. Am găsit nişte rochii chinezeşti vechi de mătase, din acelea cu mici despicături pe lateral. Mi-am lipit mătasea lor veche de piele, apoi le-am împachetat în pânză şi am hotărât să le iau cu mine acasă.

După ce am acordat pianul, am ridicat capacul şi am atins clapele. A sunat chiar mai plin decât îmi aminteam. Într-adevăr, era un pian foarte bun. Sub scăunel am găsit aceleaşi

exerciții cu game scrise de mână, aceleaşi cărți de muzică de mâna a doua cu copertele lipite cu scotch galben.

Am deschis cartea de Schumann la mica piesă tristă pe care o cântasem la recital. Era pe partea stângă a foii, „Dorința”. Părea mai grea decât îmi aduceam aminte. Am cântat câteva măsuri, surprinsă de uşurința cu care îmi aminteam notele.

Şi pentru prima oară, sau aşa mi s-a părut, am observat şi piesa din partea dreaptă. Se numea „Fericire”. Am încercat să o cânt şi pe aceasta. Avea o melodie mai simplă, dar acelaşi ritm curgător şi s-a dovedit a fi uşor de cântat. „Dorința” era mai scurtă, dar mai lentă; „Fericire” era mai lungă, dar avea un ritm mai alert. Iar după ce le-am cântat pe amândouă de câteva ori, mi-am dat seama că erau două jumătăți ale aceluiaşi cântec.

Traducerea americană

— Vai! strigă mama văzând oglinda de pe uşa dulapului din garnitura principală a garsonierei fiicei sale. Nu poți să aşezi oglinda la picioarele patului. Toată fericirea căsniciei tale o să ricoşeze în ea şi o s-o pornească în altă parte.

— Ei bine, acolo e singurul loc unde se potriveşte, aşa că acolo rămâne, zise fiica, nervoasă că mama ei vede semne rele peste tot. Auzise asemenea avertismente toată viața.

Mama se încruntă, vârându-şi mâna în poşeta ei Macy, cu pielea tocită.

— Hmmm, noroc că pot să o aranjez pentru tine.

Şi scoase o oglindă cu rama aurie pe care o cumpărase de la Price Club cu o săptămână înainte. Era darul ei de casă nouă. O sprijini de tăblia de la capul patului, deasupra celor două perne.

— O atârni aici, zise mama, arătând spre peretele de deasupra. Oglinda asta se uită la oglinda aia – pam-pam! – *sporeşte norocul florii de piersică.*

— Ce-i aia norocul florii de piersică?

Mama zâmbi, cu o sclipire jucăuşă în privire.

— E aici înăuntru, zise, arătând spre oglindă. Priveşte înăuntru. Spune-mi, n-am dreptate? În oglinda asta e viitorul meu nepot, care va sta deja în poala mea la primăvară.

Şi fata s-a uitat – şi pam-pam! *Era acolo: propria sa răsfrângere privind-o în ochi.*

Lena St. Clair

Soţul din castronul cu orez

Şi în ziua de astăzi, continuu să cred că mama mea are misteriosul dar de a vedea lucrurile înainte să se întâmple. Are chiar şi un proverb chinez pentru ceea ce ştie. *Chunwang chihan:* Când buzele n-au să mai fie, dinţilor le va fi frig. Ceea ce înseamnă, bănuiesc, că întotdeauna orice lucru este urmarea altuia.

Însă mama nu prezice cutremurele sau cotele la bursă. Vede numai lucrurile care ar putea pricinui vreun rău familiei mele. Şi le cunoaşte şi cauzele. Dar acum se plânge că n-a făcut niciodată nimic să le împiedice.

Odată, în San Francisco, pe când eram copil, a băgat de seamă că apartamentul nostru se înclina prea tare pe coasta dealului. A spus că pruncul din pântecele ei o să cadă şi-o să moară, şi aşa a şi fost.

Când un magazin de produse casnice s-a deschis peste drum de banca noastră, mama a spus că toţi banii din bancă au să se ducă în curând pe apa sâmbetei. Şi o lună mai târziu, un funcţionar a fost arestat pentru delapidare.

Iar anul trecut, chiar după moartea tatei, a spus că ştia ce-o să se întâmple. Fiindcă filodendronul pe care tata i-l dăruise se uscase şi murise, în ciuda faptului că ea îl udase cu conştiinciozitate. Spunea că rădăcinile se stricaseră şi planta nu mai primea apă. Rezultatul autopsiei pe care l-a primit după aceea a arătat că tata avea nouăzeci la sută din artere blocate înainte să moară de un atac de inimă la vârsta de şaptezeci şi patru de ani. Tata nu era chinez ca mama, ci american de origine anglo-irlandeză, şi îşi savura bine dispus cele cinci felii de slănină şi cele trei ouă din fiecare dimineaţă.

Mi-am adus aminte de darul acesta al mamei fiindcă acum se află în vizită la mine şi la soţul meu, în casa pe care tocmai am cumpărat-o în Woodside. Şi mă întreb oare ce-o să vadă.

Harold şi cu mine am avut noroc să găsim locuinţa asta, aflată aproape de capătul lui Highway 9, după trei intersecţii

de străzi murdare, nemarcate, fiindcă oamenii din cartier smulg întotdeauna indicatoarele pentru a-i ține departe pe comis-voiajori, pe agenții de dezvoltare şi pe inspectorii locali. Suntem la numai patruzeci de minute de mers cu maşina de apartamentul mamei mele din San Francisco. Intervalul ăsta s-a transformat într-un calvar de şaizeci de minute pe drumul de întoarcere, având-o pe mama cu noi în maşină. După ce am urcat serpentinele pe două benzi, mama l-a atins uşor pe umăr pe Harold şi i-a spus cu blândețe:

— Aii, scârțâie cauciucurile! Şi puțin mai târziu: Aii, ambalezi prea tare maşina!

Harold a zâmbit şi a redus viteza, dar am observat că mâinile i se încleştaseră pe volanul Jaguarului, în vreme ce arunca priviri nervoase în oglinda retrovizoare, la şirul de maşini nerăbdătoare, care creştea cu fiecare minut. Şi m-am bucurat în sinea mea să-l văd pus în încurcătură. Întotdeauna el era cel care aştepta în urma doamnelor bătrâne aflate la volanul Buickurilor, claxonându-le iritat şi accelerând motorul de parcă ar fi vrut să dea peste ele dacă n-aveau de gând s-o ia imediat din loc.

În acelaşi timp mă uram pentru că eram răutăcioasă şi credeam că Harold merita să se chinuie. Totuşi nu mă puteam abține. Eram furioasă pe Harold, iar el spunea că-l scot din minți. În dimineața aceea, înainte să trecem să o luăm pe mama, mă anunțase:

— Tu ar trebui să plăteşti deparazitarea, pentru că Mirugai e pisica ta, aşa că şi puricii sunt tot ai tăi. Aşa e corect.

Niciunuia dintre prietenii noştri nu le-ar veni să creadă că ne putem certa pe un subiect atât de stupid cum sunt puricii, dar nici nu şi-ar putea imagina că problemele noastre sunt mult, mult mai grave, atât de grave încât nici nu ştiu de unde încep.

Şi acum că mama e aici – stă pentru o săptămână sau până când electricienii vor termina de refăcut instalația electrică a clădirii unde locuieşte în San Francisco – trebuie să ne prefacem că totul e în regulă.

Între timp, nu încetează să ne întrebe de ce a trebuit să plătim atât de mult pentru un hambar renovat şi o piscină acoperită de mucegai, întinse pe patru acri de pământ, dintre care doi sunt plantați cu sequoia şi stejari otrăvitori. De fapt,

nu ne pune întrebări, ci se mărgineşte să spună, „Aii, atâția bani, atâția bani”, în timp ce îi arătăm casa şi pământul. Văicărelile ei îl obligă pe Harold să-i explice de fiecare dată în termeni simpli:

— Vedeți, detaliile costă atât de mult. Cum ar fi parchetul ăsta. E raşchetat manual. Şi pereții, cu efectul ăsta de marmură, sunt zugrăviți cu mâna. Merită.

Iar mama clatină din cap şi aprobă:

— Raşchetatul şi zugrăvitul costă atât de mult.

În timp ce facem turul rapid al casei, a şi găsit hibele. Spune că înclinarea uşii „îi dă ameţeli”. Crede că odaia de oaspeți unde o să stea – şi care este într-adevăr o fostă şură, căreia i s-a adăugat un acoperiş înclinat – „e strâmbă”. Vede păianjeni în colțurile tavanului şi chiar purici sărind în aer – pam! pam! pam! – ca nişte mici stropi de ulei fierbinte. Mama mea ştie, dincolo de toate detaliile fanteziste care au costat atât de mult, că această casă e totuşi un hambar.

Intuieşte totul. Şi mă enervează că vede numai părțile rele. Însă apoi mă uit şi eu în jur şi îmi dau seama că tot ce a spus e adevărat. Şi faptul acesta mă convinge că poate să vadă şi ceea ce se petrece între Harold şi mine. Ştie ce urmează să ni se întâmple. Fiindcă îmi aduc aminte de un alt lucru pe care l-a prevăzut când aveam opt ani.

Mama s-a uitat în castronul meu cu orez şi mi-a spus că o să mă mărit cu un om rău.

— Aii, Lena, mi-a zis după cină cu mulți ani în urmă, soțul tău o să aibă câte un semn de vărsat de vânt pe față pentru fiecare bob de orez pe care nu-l termini.

A lăsat castronul pe masă.

— Am cunoscut odată un om cu fața ciupită de vărsat de vânt. Un om rău şi hapsân.

Iar eu m-am gândit la un băiat rău, vecin cu noi, care avea nişte şanțuri mici în obraji şi într-adevăr, semnele acelea erau de mărimea boabelor de orez. Băiatul acela avea în jur de doisprezece ani şi îl chema Arnold.

Arnold obişnuia să tragă cu fâşii de elastic în picioarele mele de câte ori treceam pe lângă clădirea unde locuia când mă întorceam de la şcoală, iar odată a trecut cu bicicleta peste păpuşa mea şi i-a zdrobit picioarele de la genunchi în jos. Nu

voiam ca acest băiat nemilos să fie viitorul meu soț. Aşa că am luat castronul cu orez rece şi am golit ultimele boabe în gură, apoi i-am zâmbit mamei, convinsă că viitorul meu soț n-o să fie Arnold, ci altcineva cu fața la fel de netedă ca porțelanul din care e făcut castronul meu acum curat.

Însă mama a oftat.

— Nici ieri nu ți-ai terminat orezul.

M-am gândit la grămăjoarele acelea de orez rămase neterminate, apoi la boabele înşiruite în castronul meu cu o zi înainte şi la cele de şi mai înainte. Cu fiecare clipă care trecea, inima mea de opt ani se umplea de groază la gândul că Arnold cel rău era sortit să-mi fie soț. Şi că datorită obiceiului meu de a mânca puțin, chipul său hidos avea să arate, în cele din urmă, precum craterele de pe lună.

Aceasta ar trebui să fie o întâmplare caraghioasă din copilărie, dar de fapt e o amintire care-mi vine în minte din când în când, însoțită de un sentiment de greață şi de regret. Ura mea față de Arnold crescuse atât de mult, încât în cele din urmă am găsit o modalitate prin care să-l fac să moară. Am lăsat lucrurile să curgă unele din altele. Fireşte, totul se poate să fi fost doar un vag concurs de împrejurări. Şi chiar dacă e sau nu adevărat, ştiu că *intenția* a existat. Fiindcă atunci când îmi doresc să se întâmple – sau să nu se întâmple – ceva, încep să privesc toate lucrurile sau evenimentele ca fiind relevante, ocazii de care să profit sau pe care să le evit.

Şi ocazia s-a ivit. În aceeaşi săptămână în care mama mi-a povestit despre castronul cu orez şi despre viitorul meu soț, am văzut un film şocant la şcoala de duminică. Îmi amintesc că profesoara a micşorat luminile până când tot ce mai puteai zări era silueta celui aflat lângă tine. Apoi s-a uitat la noi, o sală de clasă plină de copii neastâmpărați, americani de origine chineză şi a spus:

— Filmul acesta vă va arăta de ce trebuie să plătiți tribut lui Dumnezeu, să îndepliniți voia Domnului. Spuse mai departe: Vreau să vă gândiți cât valorează cei cinci cenți pe care-i dați pe dulciurile pe care le mâncați în fiecare săptămână – toate bunătățile, napolitanele Necco, dropsurile cu jujuba – şi să le comparați cu ce-o să vedeți în continuare. Şi vreau de asemeni să vă gândiți care este adevărata fericire în viață.

Apoi a lăsat aparatul de proiecție să zumzăie mai departe.

Filmul prezenta misionari în Africa şi în India. Aceste suflete milostive se îngrijeau de oameni ale căror picioare erau umflate ca nişte trunchiuri de copaci, ale căror membre amorțite se răsuciseră precum cârceii de viță de vie. Însă scenele cele mai groaznice erau cele care înfățişau femei şi bărbați bolnavi de lepră. Fețele lor erau acoperite cu toate grozăviile pe care mi le puteam imagina: ciupituri şi pustule, crăpături şi umflături, bube care în mod sigur erupeau cu aceeaşi furie cu care melcii s-ar zvârcoli într-un pat de sare. Dacă mama ar fi fost acolo, mi-ar fi spus că aceşti sărmani erau victime ale unor viitori soți şi soții care nu reuşiseră să-şi termine toată mâncarea din farfurie.

După ce am văzut filmul acesta, am făcut un lucru groaznic. Am înțeles ce aveam de făcut ca să nu trebuiască să mă mărit cu Arnold. Am început să las şi mai mult orez în castron. Şi nu mi-am limitat generozitatea numai la mâncarea chinezească. Nu-mi mai terminam cerealele cu lapte, broccoli-ul, fulgii de orez sau sandvişurile cu unt de arahide. Iar o dată, când am muşcat dintr-un baton de ciocolată şi am văzut cât de zgrunțuros era, cât de plin de pete ascunse şi întunecate şi de pastă cremoasă, l-am sacrificat şi pe el fără ezitare.

Mi-am zis că probabil nimic n-o să i se întâmple lui Arnold, că nu se putea să se îmbolnăvească de lepră, să se mute în Africa şi să moară. Şi asta într-un fel contrabalansa întunecata posibilitate că s-ar fi putut întâmpla.

N-a murit imediat. De fapt, s-a petrecut cinci ani mai târziu, timp în care am devenit chiar slăbuță. Încetasem să mănânc, nu din cauza lui Arnold, pe care îl uitasem de mult, ci ca să fiu anorexică, aşa cum se purta printre toate fetele de treisprezece ani care țineau regim şi căutau şi alte moduri de a suferi ca adolescente. Stăteam la micul dejun, aşteptând ca mama să-mi pregătească pachetul pentru prânz pe care întotdeauna îl aruncam fără şovăire de îndată ce dădeam colțul. Tata mânca vârând cu o mână feliile de slănină în gălbenuşul de ou şi cu cealaltă ținând ziarul.

— O, Doamne, auziți ce chestie, a spus, înmuind o felie de slănină în ou.

Şi atunci ne-a anunțat că Arnold Reisman, un băiat care fusese vecin cu noi în Oakland, murise din pricina unei complicații de pojar. Tocmai fusese admis la California State

Hayward şi intenționa să devină pediatru.

— „Doctorii au fost la început nedumeriți în privința bolii, arătând că e foarte rară şi atacă în general copiii cu vârsta cuprinsă între zece şi douăzeci de ani, la multe luni sau ani după ce au contactat microbul pojarului”, a citit tata. „Din declarațiile mamei reiese că băiatul a avut o formă uşoară de pojar la vârsta de doisprezece ani. Problemele au apărut anul acesta, când adolescentul a dezvoltat afecțiuni motorii şi letargie mentală, până când a căzut în comă. Arnold Reisman, în vârstă de şaptesprezece ani, nu şi-a mai revenit niciodată.” Nu-l cunoşteai pe băiat? m-a întrebat tata, în timp ce eu stăteam acolo, mută.

— Ce păcat, a spus mama, uitându-se la mine. Cel mai mare păcat.

Am crezut că poate să vadă prin mine şi că ştia că eu eram vinovată de moartea lui Arnold. Eram îngrozită.

În acea noapte, în camera mea, m-am îndopat până mi s-a făcut rău. Am furat o cutie de două kilograme de înghețată de căpşuni din frigider şi mi-am vârât pe gât lingură după lingură. Iar câteva ore mai târziu stăteam ghemuită pe scara de incendiu care cobora din dormitorul meu, căznindu-mă să vomit în cutia de înghețată. Şi îmi amintesc că mă întrebam oare de ce faptul că mâncam ceva bun mă făcea să mă simt atât de groaznic, iar să vărs ceva groaznic mă făcea să mă simt atât de bine.

Gândul că poate am pricinuit moartea lui Arnold nu e atât de ridicol. Poate că era sortit să-mi devină soț. Pentru că mă întreb în sinea mea, chiar şi astăzi, cum de este posibil ca lumea, cu tot haosul care domneşte în ea, să fie locul atâtor coincidențe, al atâtor asemănări şi opoziții exacte? De ce m-a ales Arnold tocmai pe mine ca să mă chinuie cu fâşiile de elastic? Cum de se face că s-a îmbolnăvit de pojar în acelaşi an în care am început în mod conştient să-l urăsc? Şi de ce m-am gândit imediat la Arnold – când mama s-a uitat în castronul meu cu orez – şi apoi am ajuns să-l urăsc atât de mult? Oare nu este ura nimic altceva decât consecința dragostei rănite?

Şi chiar şi atunci când pot respinge toate acestea ca fiind ridicole, simt totuşi că, într-un fel, aproape toți meritățm ceea ce primim. Nu l-am avut pe Arnold. În schimb, am avut parte

de Harold.

Harold şi cu mine lucrăm în aceeaşi firmă de arhitectură, Livotny & Asociații. Doar că Harold Livotny este partener, iar eu sunt asociat. Ne-am întâlnit acum opt ani, înainte să deschidă Livotny & Asociații. Aveam douăzeci şi opt de ani şi eram asistent proiectant, iar el avea treizeci şi patru. Lucram amândoi în sectorul de amenajare de restaurante şi de dezvoltare al firmei Harned Kelley & Davis.

Am început să luăm masa împreună în interes de serviciu, să vorbim despre proiecte şi întotdeauna împărțeam nota pe din două, chiar dacă de obicei eu nu comandam decât o salată fiindcă am tendința să mă îngraş uşor. Mai târziu, când am început să luăm cina în secret împreună, am continuat să împărțim frățeşte nota de plată.

Şi am procedat la fel mai departe, totul pe jumătate. Eu încurajam starea asta de lucruri. Uneori insistam să plătesc eu tot: mâncarea, băutura şi bacşişul. Şi nu mă deranja absolut deloc.

— Lena, eşti într-adevăr extraordinară, mi-a spus Harold după şase luni de luat cina împreună, după cinci luni de făcut dragoste după-masa şi o săptămână de mărturisiri de iubire prosteşti şi timide.

Stăteam întinşi în pat, înveliți în cearşafurile vişinii pe care le cumpărasem pentru el. Vechiul său set de albituri era pătat în anumite locuri şi nu arăta prea romantic.

Şi-a frecat nasul de gâtul meu şi a şoptit:

— Nu cred că am mai întâlnit o altă femeie care să fie atât de… – şi îmi amintesc că am simțit un fior de teamă auzind cuvintele „o altă femeie” fiindcă îmi puteam imagina zeci, sute de femei îndrăgostite lulea, dornice să-i cumpere lui Harold micul dejun, prânzul şi cina pentru a avea plăcerea de a-i simți respirația pe pielea lor.

Apoi mă muşcă de gât şi spuse repede:

— Atât de blândă şi de lipicioasă şi de iubitoare ca tine.

Am simțit că leşin de fericire şi mi-am regăsit echilibrul cu această ultimă dovadă de iubire, întrebându-mă cum de o persoană atât de specială ca Harold putea să mă considere extraordinară.

Acum că sunt supărată pe Harold, e greu să-mi aduc aminte

ce anume am găsit atât de nemaipomenit la el. Ştiu că sunt acolo, părțile bune, fiindcă n-am fost atât de proastă să mă îndrăgostesc şi să mă mărit cu el. Tot ce îmi pot aminti este cât de grozav de norocoasă m-am simțit şi în consecință cât de îngrijorată am fost că tot acest noroc nemeritat avea să se risipească într-o zi. Când visam să mă mut la el, mă cuprindeau de asemeni şi cele mai mari temeri: că o să-mi spună că miros urât, că gusturile mele în materie de muzică şi televiziune sunt sub orice critică. Îmi făceam griji că Harold avea să-şi schimbe la un moment dat dioptriile de la ochelari şi într-o dimineață o să şi-i pună la ochi, o să mă privească din cap până-n picioare şi o să-mi spună:

— O, Doamne, nu eşti fata pe care mi-am imaginat-o, nu-i aşa?

Şi cred că acel sentiment de teamă nu m-a părăsit niciodată, sentimentul că voi fi descoperită într-o bună zi şi arătată cu degetul ca o impostoare. Însă de curând, o prietenă de-a mea, Rose, care acum face terapie deoarece căsnicia ei s-a destrămat deja, mi-a spus că astfel de gânduri sunt obişnuite la femeile ca noi.

— La început am crezut că e din cauză că am fost crescută cu toată supunerea aceea chineză, mi-a spus Rose. Sau poate pentru că atunci când eşti chinezoaică, se presupune că accepți orice, că te laşi dusă de Tao şi nu faci valuri. Dar terapeutul meu mi-a spus, „De ce îți blamezi cultura, etnia?" Şi mi-am amintit că am citit un articol despre noi, ăştia născuți după război, cum aşteptăm ce e mai bun şi, când primim, ne facem griji că poate ar fi trebuit să aşteptăm mai mult, fiindcă după o anumită vârstă totul se întoarce diminuat.

După discuția cu Rose, m-am simțit mai bine în pielea mea şi mi-am zis, Desigur, Harold şi cu mine suntem egali în multe privințe. Nu este chiar chipeş în sensul clasic, deşi are pielea fină şi e fără îndoială atrăgător în felul acela robust, intelectual. Iar eu poate că nu sunt o frumusețe răpitoare, însă multe femei de la cursul de aerobic îmi spun că sunt „exotică" într-un fel aparte, şi sunt invidioase că sânii mei nu atârnă, acum că se poartă sâni mici. În plus, unul dintre clienții mei mi-a spus că sunt incredibil de exuberantă şi de plină de viață.

Aşadar, cred că merit pe cineva cum este Harold, vreau să spun, în sensul bun al cuvântului, şi nu ca pedeapsă a sorții.

Suntem egali. Şi eu sunt isteață. Şi am bun-simț. Şi multă intuiție. Eu i-am spus lui Harold că e destul de bun ca să-şi deschidă propria firmă.

Când încă lucram la Harned Kelley & Davis, i-am zis:

— Harold, firma asta ştie ce afacere bună a făcut cu tine. Tu eşti mina lor de aur. Dacă astăzi ți-ai deschide propria afacere, le-ai lua mai mult de jumătate din clienți.

Iar el mi-a răspuns, râzând:

— Jumătate? Doamne, mă flatezi!

I-am strigat, râzând împreună cu el:

— Mai mult de jumătate! Atât eşti de bun. Eşti cel mai bun la amenajări şi proiecte de restaurante. O ştii şi tu, o ştiu şi eu, o ştiu mulți din branşa asta.

Aceea a fost noaptea în care s-a hotărât „să-i dea bătaie", cum s-a exprimat, o formulă pe care eu, personal, o urăsc de când o bancă pentru care lucram a adoptat-o ca slogan la întrecerea pentru depăşirea normei.

Cu toate astea, i-am spus:

— Harold, şi eu vreau să te ajut să-i dai bătaie. Adică, o să ai nevoie de bani ca să porneşti afacerea asta.

Nici n-a vrut să audă de bani de la mine, nici ca o favoare, nici ca un împrumut, nici ca o investiție şi nici măcar ca plata în numerar într-un posibil parteneriat. A spus că prețuia relația noastră mult prea mult. Nu voia să o strice din pricina banilor. Mi-a explicat:

— Nu vreau nimic pe degeaba. Atâta timp cât nu implicăm problema banilor, vom fi întotdeauna siguri de dragostea pe care o purtăm unul celuilalt.

Am vrut să protestez. Am vrut să-i spun: „Nu! Pentru mine lucrurile nu stau aşa în ceea ce priveşte banii şi felul cum procedăm noi. Vreau să ți-i dau de bunăvoie. Vreau..." Dar nu ştiam de unde să încep. Am vrut să-l întreb cine, ce femeie îl rănise atât de tare încât se temea să accepte dragostea în toate formele ei minunate. Însă după aceea l-am auzit spunând ceea ce aşteptam să aud de mult, mult timp.

— De fapt, ai putea să mă ajuți dacă te-ai muta cu mine. Vreau să spun că aş putea folosi cei cinci sute de dolari, partea ta de chirie...

— E o idee minunată, am spus imediat, ştiind cât de încurcat se simțea că trebuise să-mi ceară bani în felul acesta.

Eram atât de nebună de fericire, încât nu conta că plăteam pentru studioul meu numai patru sute trei zeci şi patru de dolari. Pe lângă asta, locuința lui Harold era mult mai drăguță, un apartament cu două dormitoare şi o deschidere de două sute patruzeci de grade spre golf. Merita banii în plus, indiferent cu cine aş fi stat.

Aşa că, în curs de un an, Harold şi cu mine am plecat de la Harned Kelley & Davis, iar el a deschis Livotny & Asociații, iar eu m-am dus să lucrez acolo în calitate de coordonator de proiecte. Nu, nu am preluat jumătate din clienții firmei Harned Kelley & Davis. De fapt, Harned Kelley & Davis l-a amenințat că-l dă în judecată dacă pleacă şi numai cu un client timp de un an. Aşa că seara discutam cu el şi îl îmbărbătam când îl vedeam descurajat. I-am spus că ar trebui să facă amenajări de restaurante cu o tematică mai avangardistă, să se deosebească de celelalte firme.

— Cine mai are nevoie de încă un restaurant din alamă şi lemn de stejar? îi spuneam. Cine mai vrea încă un loc unde se servesc paste, amenajat în stilul modern italian cu mobilier lucios? În câte localuri mai poți merge în care să vezi maşini de poliție atârnate pe pereți? Oraşul ăsta e ticsit cu restaurante care sunt doar clone ale aceloraşi teme vechi. Poți să te strecori. Fă ceva diferit de fiecare dată. Găseşte-i pe investitorii din Hong Kong care sunt dispuşi să bage nişte bani în ingenuitatea americană.

El îmi oferi zâmbetul său adorabil, cel care spunea „îmi place nespus de mult când eşti atât de naivă". Iar eu adoram să mă privească în felul ăsta.

Aşa că am dat drumul declarațiilor mele bâlbâite de dragoste.

— Ai... ai... ai putea face localuri cu tematică nouă... un local ca... La Mama Acasă! Cu mâncare ca la mama acasă, mama la bucătărie cu un şorț în pătrățele şi mame chelnerițe care se apleacă să-ți spună să-ți termini supa din farfurie. Şi poate... poate ai putea să amenajezi un restaurant cu un meniu din romane... mâncăruri din literatură... sandvişuri din romanele cu crime misterioase ale lui Lawrence Sanders, deserturi numai din *Heartburn* de Nora Ephron. Şi altceva pe o temă de magie sau poante şi feste sau...

De fapt, Harold asculta ce spuneam. Preluă acele idei şi le

aplică într-un mod profesionist, metodic. Le făcu să devină realitate. Cu toate astea, îmi aduc aminte că ideea a fost a mea.

Iar astăzi, Livotny & Asociații e o firmă prosperă cu douăzeci de angajați cu normă întreagă, specializată în amenajări tematice de restaurante, în ceea ce încă îmi place să numesc „mâncăruri pe diverse teme". Harold este cel care vine cu ideile, arhitectul-şef, designerul, cel care face prezentarea finală a ofertei de vânzări unui nou client. Eu sunt subordonata designerului de amenajări interioare, pentru că, în concepția lui Harold, n-ar fi corect față de ceilalți angajați să mă promoveze doar pentru că acum suntem căsătoriți – asta s-a întâmplat acum cinci ani, la doi ani după ce a fondat Livotny & Asociații. Şi, deşi sunt foarte pricepută în ceea ce fac, nu am o pregătire de specialitate în domeniu. Când eram înscrisă la studii americano-asiatice, am urmat doar un singur curs legat de acest domeniu, decoruri de teatru, pentru o producție a colegiului, *Madame Butterfly*.

La Livotny & Asociații, eu procur elementele de bază. Pentru un restaurant numit Povestea Pescarului, una dintre găselnițele mele care s-a bucurat de mult succes a fost o barcă galbenă din lemn, lăcuită, pe care stătea scris „Superplictisit"[2] şi tot mie mi-a venit ideea ca listele cu meniul să atârne de nişte undițe micuțe, iar pe şervețele să fie imprimate rigle marcate cu țoli transpuşi în picioare metrice. Pentru un restaurant cu delicatese arăbeşti numit Şeic la Tavă, tot eu m-am gândit că localul ar trebui să aibă un aspect de bazar oriental şi am găsit nişte reproduceri de cobre stând pe nişte false lespezi hollywoodiene.

Îmi iubesc munca atunci când nu mă gândesc prea mult la ea. Iar atunci când într-adevăr mă gândesc la ea, la cât câştig, la cât de mult muncesc, la cât de corect este Harold față de toată lumea în afară de mine, mă cuprinde amărăciunea.

Cum spuneam, suntem egali, e adevărat, doar că Harold câştigă de şapte ori mai mult decât mine. Ştie şi el asta, fiindcă el îmi semnează cecul lunar pe care îl depozitez apoi în contul meu separat.

În ultima vreme totuşi, chestia asta cu egalitatea a cam început să mă deranjeze. O avusesem tot timpul în minte, numai că nu-mi dădusem seama. Simțeam doar că mă

deranjează ceva. Iar apoi, cam în urmă cu o săptămână, totul a devenit limpede. Strângeam micul dejun iar Harold încălzea motorul maşinii ca să mergem la serviciu. Şi am văzut ziarul întins pe tejgheaua din bucătărie, cu ochelarii lui Harold aşezaţi pe el şi într-o parte cana lui preferată de cafea cu toarta ciobită. Şi nu ştiu din ce motiv, văzând toate aceste mici semne domestice de familiaritate, ritualul nostru zilnic, m-a cuprins un sentiment ameţitor de fericire. Însă era ca şi cum l-aş fi văzut pe Harold prima oară când am făcut dragoste, având aceeaşi senzaţie de dăruire totală, de abandon, fără să-mi pese ce primesc în schimb.

Iar când am urcat în maşină, stăpânită încă de acea senzaţie, i-am întins mâna şi i-am spus:

— Harold, te iubesc.

Iar el s-a uitat în oglinda retrovizoare, a dat maşina cu spatele şi mi-a răspuns:

— Şi eu te iubesc. Ai încuiat uşa?

Dar numai asta, mi-am zis dintr-o dată, nu era de ajuns.

Harold zornăie cheile de la maşină şi ne spune:

— Cobor în oraş să cumpăr de mâncare pentru diseară. Vă plac cotletele? Vreţi ceva anume?

— Nu mai avem orez, îi spun, făcând un semn uşor cu capul spre mama, care stătea cu spatele la mine. Priveşte afară pe geam, la gardul viu de buganvilea.

Apoi Harold iese pe uşă şi aud huruitul înfundat al maşinii, apoi scrâşnetul pietrişului în timp ce o ia din loc.

Acasă rămânem numai eu cu mama. Încep să ud plantele. Ea se ridică pe vârfuri, cercetând o listă lipită pe uşa frigiderului nostru.

Pe listă scrie „Lena” şi „Harold” şi sub numele fiecăruia sunt trecute lucrurile pe care le-am cumpărat şi cât au costat: Lena pui, legume, pâine, broccoli, şampon, bere 19,63 $, Maria (curăţenie şi bacşiş) 65 $, alimente (vezi lista cumpărături) 55,15 $, petunii, pământ pentru flori 14,11 $, developare poze 13,83 $

Harold chestii pentru garaj 25,35 $, chestii pentru baie 5,41 $, chestii pentru maşină 6,57 $, reparatul farurilor 87,26 $, pietriş pentru alee 19,99 $, benzină 22 $, verificare aerisire maşină 35 $, filme şi cină 65 $ îngheţată 4,50 $

Din felul în care au decurs lucrurile săptămâna aceasta, Harold a cheltuit deja o sută de dolari mai mult decât mine, aşa că îi datorez în jur de cincizeci de dolari din contul meu.

— Ce scrie aici? mă întrebă mama în chineză.

— A, mai nimic. Doar lucruri pe care le împărţim, spun pe un ton cât mai degajat.

Mă priveşte, se încruntă, dar nu spune nimic, începe iar să citească lista, de data asta cu mult mai multă grijă, urmărind cu degetul fiecare rând.

Mă simt încurcată când ştiu că vede lucrurile astea. Totuşi sunt uşurată că nu vede cealaltă jumătate, discuţiile. După nenumărate discuţii, eu şi Harold ne-am pus de acord să nu includem lucruri personale, precum „rimel", „loţiune de bărbierit", „spumă de păr", „aparate de ras Bic", „tampoane" sau „pudră pentru picioare".

Când ne-am cununat la primărie, a insistat să plătească el onorariul. L-am rugat pe prietenul meu, Robert, să facă fotografiile. Am dat o petrecere în apartamentul nostru şi toată lumea a adus şampanie. Iar când am cumpărat casa, ne-am înţeles ca eu să plătesc doar o parte din împrumutul ipotecar, în funcţie de cât câştig, şi să deţin partea corespunzătoare din proprietatea comună; aşa scrie în contractul nostru prenupţial. Din moment ce Harold plăteşte mai mult, el are ultimul cuvânt în ceea ce priveşte felul cum ar trebui să arate casa noastră. Cu linii netede, simplă, ceea ce el numeşte „fluidă", nimic care să tulbure armonia, adică nimic din gustul meu pentru puţină dezordine. Cât priveşte vacanţele, cea pe care o alegem împreună se împarte în jumătate. Pentru celelalte plăteşte Harold, subînţelegându-se că e un cadou de ziua mea sau de Crăciun sau că sărbătorim ceva.

Avem discuţii filosofice privind unele lucruri pe care nu ştim unde să le încadrăm, cum ar fi contraceptivele mele sau cinele pregătite acasă când ne întreţinem cu unii dintre clienţii lui sau cu vechi prieteni de-ai mei de la colegiu sau revistele culinare la care sunt abonată, dar pe care şi el le citeşte din plictiseală şi nu pentru că le-ar fi ales pentru sine.

Ne mai certăm şi din cauza lui Mirugai, *pisica* – nu pisica noastră sau pisica mea, ci *pisica* pe care mi-a oferit-o în dar de ziua mea anul trecut.

— Asta n-o împărţiţi! exclamă mama, plină de uimire.

Sunt uluită, crezând că mi-a citit gândurile despre Mirugai. Dar apoi văd că arată cu degetul spre cuvântul „înghețată” de pe lista lui Harold. Probabil că mama îşi aminteşte de întâmplarea de pe scara de incendiu, unde m-a găsit, tremurând fără vlagă, stând lângă cutia plină cu înghețată regurgitată. Niciodată după aceea n-am mai putut să suport înghețata. Şi sunt încă o dată uluită să descopăr că Harold nu observă niciodată că nici măcar nu mă ating de înghețata pe care o aduce acasă în fiecare vineri seara.

— De ce faceți asta?

Vocea mamei sună dureros, de parcă aş fi lipit lista înadins, ca să o fac să sufere. Mă gândesc cum să-i explic, amintindu-mi cuvintele de care eu şi Harold ne-am folosit în trecut: „Ca să putem elimina falsele dependențe… să fim egali… dragoste fără obligație…” Dar ea nu le-ar putea înțelege niciodată.

Aşa că îi spun:

— Nu prea ştiu. E ceva ce am început înainte să ne căsătorim. Şi dintr-un motiv sau altul, nu ne-am mai oprit.

După ce se întoarce de la magazin, Harold încinge cărbunii. Eu despachetez alimentele, marinez cotletele, pregătesc orezul şi pun masa. Mama stă pe un taburet la barul din granit, sorbind dintr-o cană în care i-am turnat cafea. Aproape din minut în minut, şterge fundul cănii cu o batistă pe care o vâră în mânecă.

În timpul cinei, Harold face conversație. Vorbeşte despre planurile de amenajare a casei: luminatoarele, extinderea podelei, plantarea de straturi de lalele şi şofran, curățarea stejarilor otrăvitori, adăugarea unei noi aripi, construirea unei băi din lemn de tei în stil japonez. Apoi strânge masa şi aşază farfuriile în maşina de spălat vase.

— Cine e gata pentru desert? întreabă, deschizând frigiderul.

— Sunt plină, spun.

— Lena nu poate să mănânce înghețată, spune mama.

— Aşa se pare. E mereu la cură de slăbire.

— Nu, nu mâncat niciodată. Nu-i place.

Iar Harold zâmbeşte şi se uită nedumerit la mine, aşteptând să-i traduc vorbele mamei.

— E adevărat, spun pe un ton calm. Am urât înghețata

aproape de când mă ştiu.

Harold se uită la mine ca şi cum şi eu aş vorbi chinezeşte şi el n-ar putea să înțeleagă.

— Cred că mi-am închipuit că încercai să ții regim… ei, în sfârşit.

— Ajuns atât de slabă, că vezi prin ea, spune mama. Ca o fantomă, cade din picioare.

— Aveți dreptate! O, Doamne, asta-i bună! exclamă Harold, râzând, uşurat în sinea lui, gândindu-se că mama încearcă discret să-i sară în ajutor.

După cină, pun prosoape curate pe patul din camera de oaspeți. Mama stă pe pat. Camera e amenajată în stil minimalist, pe gustul lui Harold: patul dublu cu cearşafuri uni, albe, cuvertură albă, parchet laminat, un scaun lustruit din lemn de stejar şi nimic pe pereții gri înclinați.

Singurul ornament e un obiect ciudat aşezat lângă pat: o măsuță ținând loc de noptieră. E făcută dintr-o placă de marmură tăiată inegal, cu picioare subțiri încrucişate, din lemn lăcuit. Mama îşi pune valijoara pe masă şi vaza neagră cilindrică începe să se clatine. Freziile din vază tremură.

— Ai grijă, e cam şubredă, îi spun.

Masa e o piesă prost proiectată pe care Harold a făcut-o în zilele de studenție. Mereu m-am întrebat de ce e atât de mândru de ea. Liniile sunt grosolane. Nu întruneşte niciuna dintre trăsăturile de „fluiditate” care sunt atât de importante pentru Harold acum.

— Şi atunci la ce e bună? întreabă mama, zgâlțâind masa cu mâna. Dacă pui ceva pe ea, se prăbuşeşte. *Chunwang chihan*.

O las pe mama în camera ei şi mă duc jos. Harold deschide ferestrele ca să intre răcoarea nopții. Face lucrul ăsta în fiecare seară.

— Mi-e frig, îi spun.

— Ce-i cu tine?

— Poți să închizi fereastra, te rog?

Se uită la mine, oftează şi zâmbeşte, închide ferestrele şi apoi se aşază pe jos, cu picioarele încrucişate, şi se apucă să răsfoiască o revistă. Eu stau pe canapea, fierbând de furie, şi nu ştiu de ce. Nu e din cauză că Harold a făcut ceva greşit.

Harold e doar Harold.

Şi chiar înainte să o fac, ştiu că încep o luptă mai mare decât pot duce. Cu toate astea, nu mă pot abține. Mă duc la frigider şi tai cuvântul „înghețată” de pe lista lui Harold.

— Ce se petrece aici?

— Pur şi simplu nu cred că ar mai trebui să-ți virez bani în cont pentru înghețata *ta*.

Ridică din umeri, amuzat.

— Cum crezi tu.

— De ce trebuie să fii atât de al naibii de corect? strig.

Harold lasă revista din mână, având pe chip expresia lui de exasperare, cu gura deschisă.

— Ce vrea să însemne asta? De ce nu spui care e problema?

— Nu ştiu… nu ştiu… felul în care dăm socoteală pentru tot. Ce împărțim. Ce nu împărțim. Sunt atât de sătulă să tot adun şi să scad, să fac în aşa fel încât să fim chit. M-am săturat.

— Tu ai vrut pisica.

— Despre ce vorbeşti?

— Am înțeles. Dacă crezi că nu sunt corect în legătură cu deparazitarea, o să plătim amândoi.

— Nu e vorba de asta!

— Atunci, spune-mi, *te rog*, despre ce e vorba?

Încep să plâng, ştiind că Harold urăşte chestia asta. Întotdeauna îl face să se simtă încurcat, nervos. Crede că e un mod de a-l manipula. Dar nu mă pot abține, pentru că acum îmi dau seama că nu ştiu care este motivul acestei dispute. Îi cer oare să mă întrețină? Îi cer oare să plătesc mai puțin de jumătate? Cred într-adevăr că trebuie să dăm socoteală pentru tot? Oare n-am continua să ținem evidența în minte? Oare Harold n-ar sfârşi prin a plăti mai mult? Şi atunci nu m-aş simți mai rău, nemaifiind egali? Sau poate că n-ar fi trebuit să ne căsătorim de la bun început. Poate că Harold e un om rău. Poate că eu l-am făcut să fie aşa.

Niciuna dintre explicații nu pare plauzibilă. Niciuna rezonabilă. Nu pot să recunosc nimic şi sunt de-a dreptul disperată.

— Cred doar că ar trebui să facem câteva schimbări, spun când cred că pot să-mi controlez vocea. Numai că restul iese ca un scâncet. Trebuie să ne gândim pe ce e clădită cu adevărat

căsnicia noastră… nu pe bilanțul ăsta, cine cât datorează.

— Rahat, spune Harold.

Pe urmă oftează şi se lasă pe spate, arătând preocupat. În cele din urmă, spune pe un ton supărat:

— Păi, ştiu că e clădită pe mult mai mult decât pe un bilanț. Mult mai mult. Şi dacă tu nu eşti convinsă de asta, atunci părerea mea este că ar trebui să te gândeşti la ce altceva îți doreşti înainte să faci câteva schimbări.

Iar acum nu mai ştiu ce să cred. Oare ce vreau să spun? Iar el ce vrea să spună? Stăm în cameră şi nu spunem nimic. Aerul e sufocant. Mă uit pe fereastră şi în depărtare se vede valea de sub noi, o ploaie de mii de lumini pâlpâind în aburul verii. Pe urmă aud un sunet ca de sticlă care se sparge, sus la etaj, şi un scaun zgâriind parchetul.

Harold dă să se ridice, dar îi spun:

— Nu, mă duc eu să văd ce e.

Uşa e deschisă, însă în cameră e întuneric, aşa că strig:

— Mamă?

Îmi dau seama imediat ce s-a întâmplat: noptiera de marmură s-a prăbuşit pe picioarele negre, fusiforme. Într-o parte e vaza neagră, cilindrul neted spart în două, iar freziile zac risipite într-o baltă de apă.

Apoi o văd pe mama stând lângă fereastra deschisă, silueta ei întunecată se profilează pe cerul nopții. Se întoarce în scaunul ei, dar nu-i pot vedea fața.

— Căzut, spune pe un ton firesc. Nu-şi cere scuze.

— Nu-i nimic, îi răspund, şi încep să adun cioburile. Ştiam că o să se întâmple.

— Şi de ce nu făcut nimic? mă întreabă mama.

Şi e o întrebare atât de simplă.

Waverly Yong

Four Directions

Am scos-o pe mama în oraş ca să luăm prânzul la restaurantul meu chinezesc preferat, sperând că se va simți bine, dar a fost un dezastru.

Când ne-am întâlnit la restaurantul Four Directions, mi-a aruncat imediat o privire dezaprobatoare.

— *Ai-ia!* Ce-i cu părul tău? a spus în chineză.

— Cum adică, ce-i cu părul meu? am zis. Mi l-am tuns.

De data asta, domnul Rory îmi aranjase altfel părul, o tunsoare dreaptă, asimetrică, mai scurtă în partea stângă. Era modernă, însă nu atât de radicală.

— Parcă-i ciuntit, mi-a zis. Trebuie să le spui să-ți dea banii înapoi.

Am oftat.

— Hai să ne simțim bine în după-masa asta, bine?

Avea pe chip expresia aceea sceptică, de nemulțumire mută, în timp ce examina meniul, murmurând:

— Meniul ăsta nu prea multe chestii bune. Pe urmă l-a bătut pe braț pe chelner, a şters cu degetul beţigaşele şi a pufnit: Şi vrei să mănânc cu chestiile astea unsuroase?

S-a dat în spectacol spălându-şi castronul de orez cu ceai fierbinte, iar apoi i-a sfătuit şi pe alți clienți din restaurant care stăteau lângă noi să facă la fel. I-a spus chelnerului să aibă grijă ca supa să fie foarte fierbinte şi, desigur, după gustul ei de expertă n-a fost „nici măcar *călduță*”.

— N-ar trebui să te enervezi atât, i-am spus mamei după ce s-a târguit pentru doi dolari în plus, fiindcă precizase că vrea ceai de tufănele, în loc de obişnuitul ceai verde. În plus, stresul inutil îți face rău la inimă.

— Dar n-am nimic la inimă, a pufnit ea supărată, aruncându-i chelnerului priviri disprețuitoare.

Şi avea dreptate. În ciuda tuturor presiunilor pe care le face asupra ei însăşi – şi a celorlalți –, doctorii au afirmat că mama, la vârstă de şaizeci şi nouă de ani, are circulația sângelui ca a unei fete de şaisprezece şi puterea unui cal. Asta şi este. Cal,

născută în 1918, sortită să fie încăpățânată şi directă, aproape lipsită de tact. Nu ne potrivim, fiindcă eu sunt Iepure, născută în 1951, şi în zodiacul meu se spune că sunt sensibilă, că am tendința să mă supăr repede şi să mă retrag la primul semn de critică.

După prânzul nostru jalnic, renunț să mai cred că voi găsi momentul potrivit să-i spun vestea cea mare: că Rich Schields şi cu mine ne căsătorim.

— De ce eşti atât de agitată? m-a întrebat la telefon prietena mea, Marlene Ferber, acum două nopți. Rich nu e ultimul neisprăvit. E inspector de taxe, ca şi tine, pentru numele lui Dumnezeu. Cum poate să se lege de asta?

— N-o şti pe mama, i-am zis. Pentru ea nimeni nu e destul de bun pentru nimic.

— Atunci fugi cu tipul, mi-a spus Marlene.

— Aşa am făcut cu Marvin.

Marvin e primul meu soț, iubitul meu din liceu.

— Păi, dă-i bătaie, a zis Marlene.

— Păi, când mama a aflat, a aruncat cu pantofii în noi, am spus. Şi a fost numai începutul.

Mama nu l-a întâlnit niciodată pe Rich. De fapt, ori de câte ori îi pomeneam numele – când spuneam, de exemplu, că am fost împreună cu Rich la concert, că Rich a dus-o pe fetița mea de patru ani, Shuoshana, la grădina zoologică –, mama găsea un mijloc să schimbe subiectul.

— Nu ți-am spus, am început în timp ce aşteptam nota la Four Directions, ce bine s-a distrat Shuoshana cu Rich la Exploratorium? El a…

— A, m-a întrerupt mama. Nu ți-am zis. Doctorii spus că tatăl tău trebuie aparate chirurgicale exploratoare. Dar nu, acum zic că totul normal, doar prea mult constipat.

M-am dat bătută. Şi după asta, totul s-a petrecut ca de obicei.

Am achitat nota de plată, cu o hârtie de zece dolari şi trei de câte unul. Mama a oprit bancnotele şi a numărat mărunțişul exact, treisprezece cenți, punându-i la loc pe tavă şi lămurindu-mă scurt:

— Fără bacşiş!

Şi şi-a aruncat capul pe spate cu un zâmbet triumfător. Iar când s-a dus la toaletă, i-am strecurat chelnerului o bancnotă de cinci dolari. A clătinat din cap, privindu-mă cu adâncă înțelegere. În absența mamei, am născocit un alt plan.

— *Qusile!* – Pute groaznic acolo! a bombănit mama când s-a întors. M-a atins cu un pachet de şervețele Kleenex. Nu avea încredere în hârtia de toaletă a altora. Îți trebuie?

Am scuturat din cap.

— Înainte să te duc acasă, hai să ne oprim un pic la mine. Vreau să-ți arăt ceva.

Mama n-a mai fost în apartamentul meu de luni de zile. Când eram măritată cu primul meu soț, obişnuia să apară pe neaşteptate, până într-o zi când i-am sugerat că ar trebui să sune înainte. Iar de atunci, a refuzat să mai vină, doar dacă îi trimit o invitație oficială.

Acum o priveam, pândindu-i reacția la schimbările din apartament – de la locuința pe care o păstrasem imaculată după divorț, când dintr-o dată aveam prea mult timp ca să îmi pun viața în ordine – la haosul actual, o casă plină de viață şi de iubire. Pe jos în antreu se îngrămădeau jucăriile Shuoshanei, lucruri din plastic, viu colorate, desfăcute în bucăți. În camera de zi se afla un set de haltere de-ale lui Rich, pe măsuța de cafea erau două pahare pentru brandy, părțile dezmembrate ale unui telefon pe care Shuoshana şi Rich îl desfăcuseră cu o zi înainte ca să vadă de unde vin vocile.

— Aici, în spate, am spus.

Am străbătut casa până la dormitorul din spate. Patul era nefăcut, din sertarele şifonierului atârnau şosete şi cravate împrăştiate. Mama a călcat peste tenişi, peste şi mai multe jucării ale Shuoshanei, peste mocasinii lui Rich, peste fustele mele, peste un morman de cămăşi albe tocmai aduse de la curățătorie.

Înfățişarea ei exprima un refuz dureros, amintindu-mi de un moment petrecut cu mult timp în urmă, când ne-a dus pe mine şi pe frații mei la policlinică pentru a ne face vaccinul împotriva poliomielitei. Când acul a pătruns în brațul fratelui meu şi el a țipat, mama s-a uitat la mine, cu chipul cuprins de groază şi m-a asigurat:

— Următorul nu doare.

Dar acum, cum putea să *nu* observe că locuim împreună, că

era ceva serios şi nu putea fi dat la o parte chiar dacă ea nu vorbea despre asta? Trebuia să spună ceva.

Am scos din şifonier o haină din blană de nurcă pe care Rich mi-o făcuse cadou de Crăciun. Era cel mai extravagant dar pe care îl primisem vreodată.

Am luat haina pe mine.

— E un cadou caraghios, am spus cu nervozitate. În San Francisco nici nu e atât de frig ca să porți nurcă. Dar se pare că e la modă, toți cumpără pentru soții sau prietene.

Mama nu spunea nimic. Se uita la şifonierul meu deschis, în care se îngrămădeau rafturi cu pantofi, cravate, rochiile mele şi costumele lui Rich. Şi-a trecut degetele peste blana de nurcă.

— Nu prea bună, a zis în cele din urmă. Făcută numai din resturi. Şi blana prea scurtă, nu fire lungi.

— Cum poți să critici un cadou? am protestat eu. Eram profund rănită. Mi-a oferit-o din inimă.

— De-asta mi-e teamă, a spus.

Şi privind haina în oglindă, n-am mai putut să mă opun puterii voinței sale, abilității ei de a mă face să văd negru în loc de alb şi alb în loc de negru. Haina părea ponosită, o imitație a iubirii.

— Nu mai spui nimic? am întrebat-o cu blândețe.

— Ce-ar trebui să spun?

— Despre apartament? Despre *asta*?

Am arătat spre toate lucrurile împrăştiate ale lui Rich.

A cuprins camera cu privirea, s-a uitat spre hol şi în cele din urmă a vorbit:

— Ai carieră. Eşti ocupată. Tu vrei viața ta dezordine, ce pot să spun?

Mama ştie să-ți atingă punctul sensibil. Iar durerea pe care o simt este mai mare decât orice altă suferință. Deoarece tot ce face ea vine întotdeauna ca un şoc, ca un curent electric care mi se întipăreşte pe veci în memorie. Şi acum îmi amintesc când l-am simțit întâia oară.

Aveam zece ani. Chiar dacă eram mică, ştiam că talentul meu pentru şah era un har. Nu mă chinuiam deloc, îmi era atât de uşor. Pe tabla de şah puteam vedea lucruri pe care ceilalți nu le vedeau. Puteam să-mi ridic bariere ca să mă apăr,

invizibile pentru adversarii mei. Iar harul acesta îmi dădea o siguranță absolută. Ştiam ce vor face adversarii mei, mutare cu mutare. Ştiam exact în ce moment aveau să se schimbe la față când strategia mea, aparent simplă şi copilărească, se dovedea devastatoare şi irevocabilă. Îmi plăcea la nebunie să câştig.

Iar mamei îi plăcea la nebunie să se laude cu mine, de parcă aş fi fost unul dintre trofeele mele pe care mereu le lustruia. Obişnuia să comenteze partidele mele ca şi cum ea ar fi gândit strategiile.

— I-am spus fiicei mele, Foloseşte caii ca să învingi adversarul, îl informa pe câte un negustor. Făcut aşa şi câştigat imediat.

Fireşte, spunea asta înainte de partidă – asta şi încă o sută de lucruri neînsemnate care n-aveau nimic de-a face cu victoria mea.

Prietenilor de familie care ne vizitau le mărturisea:

— Nu-i nevoie să fii foarte deştept ca să câştigi la şah. E vorba doar de trucuri. Să loveşti dinspre nord, sud, est şi vest. Celălalt se zăpăceşte. Fuge care-ncotro.

Uram felul în care încerca să-şi atribuie toate meritele. Şi într-o zi i-am spus asta, strigând la ea pe Stockton Street, în mijlocul unei mulțimi de oameni. I-am spus că habar nu are de nimic, aşa că n-ar mai trebui să se dea mare. I-am spus că ar trebui să tacă din gură. Sau ceva de genul ăsta.

Nici în seara aceea, nici a doua zi n-a vrut să-mi vorbească. Li se adresa pe un ton înțepat tatălui meu şi fraților mei, de parcă aş fi devenit invizibilă şi ea ar fi povestit despre un peşte stricat pe care îl aruncase, dar care îşi lăsase în urmă duhoarea.

Cunoşteam strategia asta, felul viclean de a mă face să ripostez printr-o criză de furie, prinzându-mă astfel în capcană. Aşa că n-am băgat-o în seamă. Am refuzat să vorbesc şi am aşteptat să vină ea la mine.

După câteva zile în care am continuat să nu ne vorbim, stăteam la mine în cameră, uitându-mă la cele şaizeci şi patru de pătrățele de pe tabla mea de şah, încercând să găsesc o altă cale. Acela a fost momentul în care m-am hotărât să renunț la şah.

Desigur, n-aveam de gând să renunț pentru totdeauna. În

cel mai rău caz, doar pentru câteva zile. Şi am făcut-o ostentativ. În loc să exersez la mine în cameră, cum făceam în fiecare seară, am intrat în camera de zi şi m-am aşezat în faţa televizorului lângă fraţii mei, care s-au uitat miraţi la mine, un intrus nepoftit. Mă foloseam de ei să-mi ducă mai departe planul; mi-am pocnit degetele ca să-i enervez.

— Mamă! au strigat. Spune-i să termine. Spune-i să plece.

Dar mama nu a spus nimic.

Cu toate astea, tot nu-mi făceam griji. Însă am înţeles că trebuie să fac o mişcare şi mai dură. Am hotărât să sacrific un turneu care urma să aibă loc peste o săptămână. Aveam să mă încăpăţânez să nu particip. Iar asta negreşit avea să o facă pe mama să-mi vorbească. Fiindcă sponsorii şi asociaţiile de binefacere aveau să înceapă să o caute la telefon, rugând-o, strigând, implorând-o să mă facă să încep din nou să joc.

Turneul a început şi s-a încheiat. Iar mama nu a venit la mine, plângând, „De ce nu joci şah?" Dar eu plângeam în sinea mea, fiindcă un băiat pe care îl învinsesem fără probleme de două ori, de data asta câştigase.

Mi-am dat seama că mama cunoştea mai multe tertipuri decât îmi închipuisem. Însă acum mă săturasem de jocul ei. Voiam să încep să mă pregătesc pentru următorul turneu. Aşa că m-am hotărât să mă prefac că o las să câştige. M-am hotărât să rup eu tăcerea.

— Sunt gata să mă apuc iar de şah, am anunţat-o.

Mi-am imaginat că o să zâmbească şi apoi o să mă întrebe ce vreau să mănânc la cină. În schimb, chipul i s-a încruntat şi m-a privit ţintă în ochi, ca şi cum ar fi putut să scoată un anume adevăr de la mine.

— Şi de ce-mi spui asta? a zis în cele din urmă pe un ton răstit. Crezi că e atât de simplu? Astăzi renunţi, mâine joci iar. Ţie totul ţi se pare aşa. Iute, simplu, rapid.

— Am spus că o să joc, am scâncit.

— Nu! a strigat ea atât de tare încât aproape că am făcut pe mine de frică. Nu mai e atât de simplu.

Tremuram, stupefiată de ceea ce auzisem, neştiind ce voise să-mi spună. Pe urmă m-am întors la mine în cameră. Am rămas uitându-mă la tabla de şah, la cele şaizeci şi patru de pătrăţele, şi încercând să înlătur tot acel haos de nedescris. Iar după ce am stat aşa multe ceasuri, am ajuns într-adevăr să

cred că făcusem pătrățelele albe negre şi pe cele negre albe, şi că totul avea să fie bine.

Şi, cum era de aşteptat, am recâştigat-o. În noaptea aceea am făcut febră mare, iar ea a stat lângă patul meu, dojenindu-mă că m-am dus la şcoală fără pulover. Dimineața era tot acolo, dându-mi de mâncare pilaf cu gust de supă de pui pe care o strecurase ea însăşi. A spus că îmi pregătise supa fiindcă aveam vărsat de vânt[3] şi un pui ştia cum să se lupte cu altul. Iar în timpul după-amiezei, a şezut pe un scaun în camera mea, împletindu-mi un pulover roz, în vreme ce îmi povestea despre un pulover pe care mătuşa Suyuan îl făcuse pentru fiica ei, June, şi cât de urât era şi din cea mai proastă lână. M-am bucurat atât de tare că era din nou ea însăşi.

Însă după ce m-am făcut bine, am descoperit că, de fapt, mama se schimbase. Nu se mai învârtea în jurul meu în timp ce exersam diferite strategii. Nu-mi mai lustruia trofeele în fiecare zi. Nu mai decupa din ziare micile articole în care se menționa numele meu. Era ca şi cum ar fi ridicat un zid invizibil, pe lângă care eu bâjbâiam în secret în fiecare zi, încercând să-mi dau seama cât este de lat şi de înalt.

La următorul turneu, deşi în ansamblu jucasem bine, la sfârşit n-aveam destule puncte. Am pierdut. Şi ceea ce a fost şi mai rău, mama n-a spus nimic. Părea să se învârtă încolo şi încoace cu o expresie de satisfacție pe chip, ca şi cum lucrurile s-ar fi petrecut aşa fiindcă ea însăşi ar fi gândit strategia asta.

Eram îngrozită. Petreceam multe ceasuri în fiecare zi întrebându-mă unde greşisem. Ştiam că nu era numai de la ultimul turneu. Am cercetat fiecare mutare, fiecare piesă, fiecare pătrat. Şi am descoperit că nu mai puteam vedea armele ascunse ale fiecărei piese, magia din intersectarea pătratelor. Puteam să văd numai greşelile mele, slăbiciunile mele. Parcă mi-aş fi pierdut armura fermecată. Iar acum toți puteau să-mi vadă punctele vulnerabile, toți vor şti unde să mă atace.

În săptămânile următoare şi în lunile şi anii care au urmat, am continuat să joc, însă niciodată cu acelaşi sentiment de siguranță absolută. Luptam din răsputeri, cu teamă şi disperare. Când se întâmpla să câştig, eram recunoscătoare, uşurată. Iar când pierdeam, mă cuprindea o spaimă teribilă şi apoi groaza că nu mai eram un copil minune, că îmi pierdusem

harul şi devenisem o persoană oarecare.

Când am pierdut de două ori în faţa unui băiat pe care îl învinsesem fără probleme cu câţiva ani în urmă, am renunţat de tot la şah. Şi nimeni nu a protestat. Aveam paisprezece ani.

— Să ştii, chiar nu te înţeleg, mi-a spus Marlene seara la telefon, după ce îi arătasem mamei blana de nurcă. Bine că poţi să le spui celor de la Fisc să te pupe undeva, dar nu eşti în stare să-ţi înfrunţi propria mamă.

— De fiecare dată îmi pun asta în gând şi pe urmă îmi aruncă remarcile alea perfide, ironii şi mici răutăţi, şi…

— Atunci de ce nu-i spui să nu te mai chinuie? a zis Marlene. Spune-i să nu-ţi mai distrugă viaţa. Spune-i să-şi ţină gura.

— E chiar comic, am spus, cu un râs nervos. Vrei să-i spun mamei mele să-şi ţină gura?

— Da, de ce nu?

— Păi, nu ştiu dacă scrie exact în lege, însă e cu neputinţă să-i spui *vreodată* unei mame chinezoaice să-şi ţină gura. Poţi să fii acuzată de complicitate la propria ta asasinare.

Nu-mi era atât de teamă de mama, cât mă temeam pentru Rich. Ştiam deja cum o să procedeze, cum îl va ataca, cum îl va critica. La început va fi tăcută. Apoi va rosti un cuvânt despre ceva mărunt, ceva ce a remarcat, apoi altul şi altul, fiecare zburând ca un fir de nisip, unul din direcţia asta, altul din spate, mai multe şi mai multe, până când înfăţişarea lui, caracterul lui, sufletul lui se vor fi măcinat în întregime. Şi chiar dacă îi cunoşteam strategia, felul ei şiret de a ataca, mă temeam că vreo fărâmă nevăzută de adevăr îmi va sări în ochi, va murdări ceea ce văd şi îl va preschimba pe Rich din omul divin pe care îl credeam într-o persoană oarecare, iremediabil dependentă de nişte obiceiuri plicticoase şi cu imperfecţiuni enervante.

Aşa s-a întâmplat cu primul meu soţ, Marvin Chen, cu care am fugit când aveam optsprezece ani şi el nouăsprezece. Când eram îndrăgostită de el, Marvin mi se părea aproape perfect. A terminat al treilea la Lowell şi a obţinut o bursă integrală la Stanford. Juca tenis. Avea nişte gambe musculoase, proeminente, şi o sută patruzeci şi şase de fire negre de păr pe piept. Făcea pe toată lumea să râdă şi avea el însuşi un râs

sănătos, sonor, de bărbat sexy. Se lăuda că are poziții preferate în care face amor pentru fiecare zi a săptămânii şi chiar pentru anumite ore; nu trebuia decât să-mi şoptească „miercuri după-amiază" şi mă treceau fiorii.

Însă după ce mama a zis ce-a avut de zis despre el, a început să mi se pară că avea tot mai puțină minte din pricina inactivității, aşa că acum şi-o folosea numai pentru a inventa scuze. Urmărea mingi de golf şi de tenis ca să fugă de responsabilitățile familiale. Îi fugeau ochii la picioarele altor fete, aşa că nu mai ştia să vină direct acasă. Îi plăcea să spună glume făcând pe grozavul, silindu-i pe ceilalți să se simtă inferiori. Făcea mare caz din faptul că lăsa bacşişuri de zece dolari străinilor, în timp ce se zgârcea cu cadourile pentru familie. Pentru el era mult mai important să-şi lustruiască toată după-amiaza maşina sport roşie decât să-şi scoată soția undeva cu ea.

Sentimentele mele pentru Marvin n-au atins niciodată pragul urii. Nu, într-un fel a fost mai rău. Au mers de la dezamăgire la dispreț şi apoi la o plictiseală apatică. Numai după ce ne-am despărțit, în nopțile când Shuoshana dormea, iar eu eram singură, am început să mă întreb dacă nu cumva mama îmi otrăvise căsnicia.

Slavă Domnului, otrava ei nu a afectat-o pe fiica mea, Shuoshana. Cu toate astea, era aproape să fac un chiuretaj. Când am aflat că sunt însărcinată, m-am înfuriat la culme. Păstrând secretul, i-am pomenit de sarcina mea ca fiind „resentimentul meu crescând" şi l-am târât pe Marvin la clinică, pentru a-l face şi pe el să treacă prin asta. S-a dovedit că nu ne duseserăm la clinica la care trebuia. Ne-au făcut să ne uităm la un film, o repriză groaznică de îndoctrinare în stil puritan. Am văzut chestiile alea mici, cărora le spuneau bebeluşi chiar la şapte săptămâni şi care aveau nişte degete minuscule, minuscule. Iar filmul spunea că degetele translucide ale bebeluşului puteau să se *mişte,* că ar trebui să ne închipuim cum se agață de viață, cerşind o şansă de la această minune numită viață. Dacă ar fi arătat *orice altceva* în afară de degetele minuscule… dar slavă Domnului că le-au arătat. Fiindcă Shuoshana a fost într-adevăr o minune. Era perfectă. Fiecare amănunt legat de ea mi se părea excepțional, mai ales felul în care îşi întindea şi îşi îndoia degetele. Încă din

clipa când şi-a tras pumnul de lângă gură ca să plângă, am ştiut că sentimentele mele pentru ea sunt inviolabile.

Însă îmi făceam griji pentru Rich. Pentru că ştiam că sentimentele mele faţă de el ar putea fi distruse de suspiciunile mamei, de remarcile ei aparent superficiale şi de aluziile răutăcioase. Şi mi-era teamă de ce aş putea pierde în cazul acesta, fiindcă Rich Schields mă adora la fel de mult cum o adoram eu pe Shuoshana. Dragostea lui era irevocabilă. Nimic nu o putea schimba. Nu aştepta nimic de la mine; faptul că existam îi era de ajuns. Şi, în acelaşi timp, spunea că se schimbase – *în bine* – mulţumită mie. Era exagerat de romantic; stăruia că nu fusese aşa niciodată înainte să mă cunoască. Iar mărturisirea aceasta îi înnobila cu atât mai mult gesturile pline de romantism. La serviciu, de exemplu, când lipea bileţele cu „PID – Pentru informarea dvs." pe procesele juridice şi rapoartele colective pe care trebuia să le revizuiesc, semna jos „PID – Pentru iubire şi dorinţă". Cei de la firmă nu ştiau despre relaţia noastră, astfel că o asemenea purtare nesăbuită din partea lui mă înspăimânta.

Cu toate astea, ceea ce mă uimea cu adevărat era alchimia sexuală. Credeam că e un tip din acela tăcut, tandru şi neîndemânatic într-un mod stânjenitor, genul de tip cu maniere blânde care mă întreabă „Te doare?" în timp ce eu nu simt nimic. Dar el se armoniza atât de bine cu fiecare mişcare a mea, încât eram convinsă că îmi citeşte gândurile. Nu avea nicio inhibiţie şi cele pe care le descoperea la mine le scotea cu grijă afară ca pe nişte mici comori. A văzut toate părţile mele ascunse – nu numai cele fizice, ci şi partea mea întunecată, răutatea mea, pisiceala mea, ura faţă de mine însămi – toate lucrurile pe care le ţineam ascunse. Aşa că în faţa lui eram complet despuiată, iar atunci când mă simţeam extrem de vulnerabilă – când cuvântul greşit m-ar fi făcut să ies pe uşă pentru totdeauna – el spunea întotdeauna cuvântul potrivit la momentul potrivit. Nu-mi îngăduia să mă acopăr. Mă prindea de mâini, mă privea drept în ochi şi îmi spunea ceva nou despre cât de mult mă iubeşte.

Nu cunoscusem niciodată o dragoste atât de pură, aşa că mi-era teamă că se va întina din pricina mamei. Aşa că am încercat să-mi adun în minte toate aceste calităţi minunate ale lui Rich, plănuind să apelez la ele când va fi nevoie.

După multă reflectare, am născocit un plan genial. Am aranjat în aşa fel încât Rich să o cunoască pe mama şi să-i câştige simpatia. De fapt, am potrivit lucrurile pentru ca mama să vrea să pregătească o mâncare special pentru el. M-a ajutat puțin şi mătuşa Suyuan. Mătuşa Su era prietenă cu mama de multă vreme. Erau foarte apropiate, ceea ce însemna că se chinuiau întruna una pe cealaltă lăudându-se şi împărtăşindu-şi secrete. Iar eu i-am încredințat mătuşii Su un secret cu care să se fălească.

Într-o duminică, după ce ne-am plimbat prin North Beach, i-am sugerat lui Rich să-i facem o vizită surpriză mătuşii Su şi unchiului Canning. Locuiau pe Leavenworth, la doar câteva clădiri mai spre vest de apartamentul mamei mele. Era târziu după-amiaza, chiar la timp să o prindem pe mătuşa Su pregătind cina de duminică.

— Staţi! staţi! a stăruit ea.

— Nu, nu. Eram doar în trecere, am zis eu.

— Deja gătit destul şi pentru voi. Vedeţi? O supă şi patru farfurii. Nu mâncaţi, trebuie arunc la gunoi. Risipă!

Cum puteam să refuzăm? Trei zile mai târziu, mătuşa Suyuan a primit o scrisoare de mulțumire din partea mea şi a lui Rich. „Rich a spus că a fost cea mai bună mâncare chinezească pe care a gustat-o vreodată", am scris.

Iar a doua zi, mama mi-a dat telefon ca să mă invite la masa pentru ziua de naştere a tatălui meu, serbată mai târziu. Fratele meu venea cu prietena lui, Lisa Lum. Puteam şi eu să-mi aduc un prieten.

Am ştiut că va proceda aşa, fiindcă gătitul era pentru mama felul ei de a-şi arăta dragostea, mândria, puterea, dovada că ştia mai multe decât mătuşa Su.

— Să nu uiţi să-i spui după aceea că mâncarea ei e cea mai bună pe care ai gustat-o vreodată, că e mult mai bună decât cea pregătită de mătuşa Su, i-am spus lui Rich. Crede-mă.

În seara aceea, stăteam în bucătărie urmărind-o cum găteşte, pândind momentul potrivit ca să-i spun de planurile noastre de căsătorie, că ne-am hotărât să ne căsătorim în iulie, adică peste şapte luni. Tăia vinetele felii, pălăvrăgind în acelaşi timp despre mătuşa Suyuan:

— Nu poate să gătească decât cu rețeta în față. Instrucțiunile eu le am în mâini. Ştiu ce ingrediente secrete să adaug doar după miros!

Şi tăia mai departe cu o asemenea ferocitate, aparent neatentă la satârul ei ascuțit, încât îmi era teamă că degetele ei or să devină unul dintre ingredientele mâncării de vinete călite şi felii de carne de porc.

Speram că va spune mai întâi ceva despre Rich. Îi văzusem privirea când deschisese uşa, zâmbetul forțat în timp ce îl cerceta din cap până în picioare, comparând impresia ei cu cea mărturisită deja de mătuşa Suyuan. Am încercat să anticipez ce observații avea de făcut.

Rich nu numai că *nu* era chinez, ci era şi cu câțiva ani mai mic decât mine. Şi din nefericire arăta mult mai tânăr cu părul lui roşu, cârlionțat, cu pielea netedă şi palidă şi pistruii portocalii de pe nas. Era puțin cam scund, compact construit. În costumele lui de birou, închise la culoare, părea drăguț, dar îl uitai repede, ca nepotul cuiva la o înmormântare. Din cauza aceasta nu îl remarcasem în primul an când lucrasem împreună la firmă. Însă mamei nu-i scăpa nimic.

— Deci, cum ți se pare Rich? am întrebat-o într-un sfârşit, ținându-mi răsuflarea.

Ea a răsturnat vinetele în uleiul încins, care a scos un şuierat puternic, nervos.

— Atâtea puncte pe față, a spus.

Am simțit furnicături pe spinare.

— Sunt pistrui. Ştii, pistruii înseamnă noroc, am zis cam înfierbântată încercând să-mi ridic glasul peste zgomotul din bucătărie.

— Zău? a zis ea cu inocență.

— Da, cu cât ai mai multe puncte, cu atât mai bine. Toată lumea ştie chestia asta.

S-a gândit o clipă, după care a zâmbit şi a vorbit în chineză:

— Poate că e adevărat. Când erai mică, făcut vărsat de vânt. Atâtea puncte pe față, a trebuit să stai acasă zece zile. Ziceai, Ce noroc pe mine.

Nu am reuşit să-l salvez pe Rich în bucătărie. Şi nu am putut să-l salvez nici mai târziu la masă.

A adus o sticlă de vin franțuzesc, fără să-şi închipuie că părinții mei nu ştiu să aprecieze un asemenea dar. Părinții mei

nici măcar nu aveau pahare de vin. În plus, a făcut greşeala de a bea nu unul, ci două pahare de sticlă mată pline, în timp ce toţi ceilalţi au sorbit două înghiţituri, „doar ca să deguste”.

Când i-am oferit o furculiţă, a stăruit să folosească beţişoarele alunecoase din fildeş. Le ţinea strâmb ca pe nişte picioare de struţ în timp ce a cules o bucată mare de vânătă înmuiată în sos. Undeva la jumătatea drumului între farfurie şi gura sa deschisă, bucata i-a căzut pe cămaşa albă, scrobită şi apoi i-a alunecat între picioare. I-a luat Shuoshanei câteva minute să se oprească din râs.

După aceea şi-a tot pus porţii mari de crevete şi mazăre albă, fără să-şi dea seama că ar fi fost politicos să servească numai o lingură, până când toată lumea ar fi servit o bucăţică.

A refuzat legumele proaspete sote, păstăile scumpe şi fragede de fasole, culese înainte să se facă boabe. Nici Shuoshana n-a vrut să le mănânce, arătând spre Rich:

— El n-a mâncat! El n-a mâncat!

A crezut că e politicos dacă refuză felul doi, când ar fi trebuit să urmeze exemplul tatălui meu, care se dădea în spectacol mâncând porţii mici din felul doi, trei şi chiar din al patrulea, întotdeauna spunând că nu mai este în stare să înghită nimic şi apoi gemând că e atât de plin că o să explodeze.

Însă cel mai rău a fost când Rich a criticat mâncarea mamei şi nici măcar nu şi-a dat seama ce făcuse. Potrivit obiceiurilor chineze, mama făcea întotdeauna remarce dezaprobatoare despre mâncarea pe care o pregătise. În seara aceea, a ales să critice faimoasa ei friptură de porc cu legume din conservă, pe care o servea mereu cu o mândrie deosebită.

— Ai! Mâncarea asta nu destulă sare, niciun gust, s-a plâns ea, după ce a gustat un pic. Nici nu poţi să o mănânci.

În familia noastră, acesta era semnul că trebuia să gustăm şi noi şi să spunem că niciodată nu mai făcuse o mâncare atât de bună. Dar înainte să apucăm să spunem asta, Rich a zis:

— Ştii, tot ce-i trebuie e un pic de sos de soia.

Şi s-a apucat să-şi toarne din belşug din chestia aia neagră şi sărată pe farfurie, chiar în faţa ochilor îngroziţi ai mamei.

Şi chiar dacă am tot sperat în timpul mesei că mama are să remarce într-un fel bunătatea lui Rich, simţul umorului şi farmecul adolescentin, ştiam că se făcuse de râs în faţa ei.

Bineînțeles, Rich a avut o părere diferită față de modul cum decursese seara. Când am ajuns acasă, după ce am dus-o la culcare pe Shuoshana, a zis cu modestie:

— Ei bine, cred că am făcut *o treabă bună*.

Avea o privire de dalmațian, gâfâind credincios, aşteptând să fie mângâiat.

— Mda, am zis.

Îmi trăgeam pe mine o cămaşă de noapte veche, voind să-i sugerez că nu aveam chef de amor. Încă tremuram, amintindu-mi cum Rich scuturase energic mâinile părinților mei cu aceeaşi familiaritate degajată cu care se purta cu noii clienți nervoşi.

— Linda, Tim, le-a spus, o să ne vedem în curând, sunt convins.

Părinții mei se numesc Lindo şi Ting Yong şi nimeni, în afară de câțiva vechi prieteni de familie, nu le spune niciodată pe numele mic.

— Aşadar, ce-a zis când i-ai spus?

Am ştiut că se referă la nunta noastră. Îi spusesem lui Rich mai demult că o să-i spun mamei mai întâi şi o să o las pe ea să-i dea vestea şi tatei.

— N-am avut ocazia să-i spun, i-am zis, ceea ce era adevărat.

Cum să-i fi spus mamei că voiam să mă mărit când în fiecare moment când eram singure părea să spună ceva despre cât vin scump îi plăcea lui Rich să bea, sau cât de palid şi bolnav arăta sau cât de tristă părea Shuoshana.

Rich zâmbea.

— Cât timp îți trebuie ca să spui, Mamă, tată, mă căsătoresc?

— Nu înțelegi. Nu o înțelegi pe mama.

Rich a scuturat din cap.

— Pfui! Poți s-o spui înc-o dată. Vorbeşte engleza *atât* de prost. Ştii, când povestea despre tipul ăla care a murit, care apare în *Dynasty*, am crezut că vorbeşte despre ceva ce s-a întâmplat în China cu mult timp în urmă.

În seara aceea, după cină, stăteam în pat, tensionată. Eram disperată din pricina acestui ultim fiasco, înrăutățit de faptul că Rich părea că nu-şi dă seama de nimic. Arăta atât de jalnic.

Atât de jalnic, cum sună! Mamei îi reuşise din nou, să mă facă să văd albul negru. În mâinile ei, întotdeauna deveneam un pion. Nu puteam decât să fug. Iar ea era regina, liberă să se mişte în toate direcţiile, neînduplecată în căutarea ei, întotdeauna capabilă să-mi găsească punctele cele mai sensibile.

M-am trezit târziu, cu dinţii încleştaţi şi nervii întinşi la maximum. Rich se sculase deja, se bărbierise şi citea ziarul de duminică.

— 'Neaţa, păpuşo, a zis mestecând zgomotos fulgi de porumb.

Mi-am pus echipamentul de jogging şi am ieşit pe uşă, m-am urcat în maşină şi m-am dus acasă la părinţii mei.

Marlene avea dreptate. Trebuia să-i spun mamei – că ştiam ce face, îi cunoşteam strategiile de a mă face să mă simt nenorocită. Când am ajuns, adunasem atâta furie încât eram în stare să înfrunt o mie de satâre zburătoare.

Tata mi-a deschis uşa şi a părut surprins să mă vadă.

— Unde e mama? am întrebat, încercând să-mi trag răsuflarea.

A făcut un semn spre camera de zi din spate.

Am găsit-o dormind dusă pe sofa. Ceafa i se odihnea pe un şervețel alb, brodat. Gura îi stătea moale, iar ridurile de pe chip îi dispăruseră. Cu faţa ei netedă, arăta ca o fetişcană, fragilă, neprihănită, inocentă. Un braţ îi atârna moale pe lângă sofa. Pieptul îi era nemişcat. Toată puterea o părăsise. Nu mai avea arme, nici demoni împrejurul ei. Părea slabă. Învinsă.

Pe urmă m-a cuprins spaima că arăta astfel pentru că era moartă. Murise în timp ce eu gândeam lucruri groaznice despre ea. Îmi dorisem să o scot din viaţa mea, iar ea se supusese şi ieşise plutind din trupul ei ca să scape de ura mea cumplită.

— Mamă! am ţipat. Mamă! am scâncit şi am început să plâng.

Iar ochii i s-au deschis încet. A clipit. Mâinile i s-au mişcat, trezite la viaţă.

— *Shenma*? Meimei? Tu eşti?

Am rămas mută. Nu-mi mai spusese Meimei, aşa cum mă striga în copilărie, de mulţi ani. S-a ridicat în capul oaselor şi ridurile i-au revenit pe chip, doar că acum păreau mai puţin

aspre, nişte cute moi de îngrijorare.

— Ce faci aici? De ce plângi? S-a întâmplat ceva!

Nu ştiam ce să fac sau ce să spun. În câteva secunde, se părea, trecusem de la a fi înfuriată de puterea ei la a fi uimită de inocenţa ei şi apoi înspăimântată de vulnerabilitatea ei. Iar acum stăteam prostită, ciudat de slăbită ca şi cum cineva m-ar fi scos din priză şi curentul electric care trecea prin mine s-ar fi oprit.

— Nu s-a întâmplat nimic. N-am păţit nimic. Nu ştiu de ce mă aflu aici, am zis cu un glas sugrumat. Am vrut să vorbesc cu tine… am vrut să-ţi spun… Rich şi cu mine ne căsătorim.

Am strâns din ochi, aşteptând să-i aud protestele, plângerile, vocea uscată dând un anume verdict dureros.

— *Zhidaole* – Ştiam deja – a zis, ca şi cum m-ar fi întrebat de ce îi spun lucrul acesta din nou.

— Ştiai?

— Fireşte. Chiar dacă nu mi-ai spus, a zis cu simplitate.

Era mai rău decât mi-am imaginat. Ştiuse tot timpul, când a criticat blana de nurcă, atunci când i-a desconsiderat pistruii şi s-a plâns de obiceiul lui de a bea. Nu-i era pe plac.

— Ştiu că îl urăşti, i-am spus cu o voce tremurătoare. Ştiu că nu ţi se pare destul de bun, dar eu…

— Să-l urăsc? De ce crezi că îl urăsc pe viitorul tău soţ?

— Nu vrei niciodată să vorbeşti despre el. Mai deunăzi, când am început să-ţi povestesc despre el şi Shuoshana la Exploratorium, ai… ai schimbat subiectul… ai început să vorbeşti despre aparatele chirurgicale exploratoare care-i trebuie tatei şi apoi…

— Ce e mai important, să explorezi distracţia sau să explorezi boala?

N-aveam de gând să o las să scape de data asta.

— Şi apoi când l-ai cunoscut, ai zis că are puncte pe faţă.

S-a uitat la mine, nedumerită.

— Şi nu e adevărat?

— Ba da, dar ai spus-o doar ca să fii rea, ca să mă răneşti, ca să…

— Ai-ia, de ce crezi toate lucrurile astea rele despre mine? Chipul îi arăta îmbătrânit şi plin de tristeţe. Deci crezi că mama ta e atât de rea. Crezi că am un scop ascuns. Dar tu eşti aceea care are un scop ascuns. Ai-ia! Crede că sunt atât de

rea!

S-a aşezat dreaptă şi mândră pe sofa, cu gura strânsă, cu mâinile încleştate una în alta, cu ochii scăpărând de lacrimi de furie.

Ah, puterea ei! slăbiciunea ei! – mă sfâşiau. Mintea îmi zbura într-o parte, inima în alta. M-am aşezat pe sofa lângă ea, amândouă rănite una de cealaltă.

Mă simțeam de parcă aş fi pierdut o luptă, dar una pe care nici nu ştiusem că o duc. Eram obosită.

— Mă duc acasă, am zis în cele din urmă. Nu mă simt prea bine.

— Eşti bolnavă? a murmurat, punându-mi mâna pe frunte.

— Nu, am spus. Voiam să plec. Nu... nu prea ştiu ce se întâmplă cu mine acum.

— Atunci o să-ți spun eu, a zis cu simplitate. Şi am privit-o drept în față. Jumătate din tot ce eşti tu, a explicat în chineză, e dinspre tatăl tău. E firesc. Ei fac parte din neamul Yong, oameni din Canton. Oameni buni, cinstiți. Deşi câteodată sunt haini şi zgârciți. Ştii asta de la tatăl tău, cum poate să fie dacă nu-l atenționez.

Mă întrebam, De ce îmi spune asta? Are vreo legătură cu ceva? Însă mama a continuat să vorbească, zâmbind larg, gesticulând.

— Iar cealaltă jumătate este de la mine, dinspre mama ta, din neamul Sun din Taiyuan. A scris caracterele pe spatele unui plic, uitând că nu ştiu să citesc în chineză. Suntem oameni isteți, foarte puternici, agili şi faimoşi fiindcă am câştigat multe războaie. Ai auzit de Sun-Zhongshan, nu?

Am clătinat din cap.

— Face parte din neamul Sun. Dar familia lui s-a mutat în sud cu mulți ani în urmă, aşa că nu mai aparține chiar aceluiaşi neam. Familia mea a locuit dintotdeauna în Taiyuan, înainte chiar să vină Sun Wei. Ai auzit de Sun Wei?

Am scuturat din cap. Şi chiar dacă tot nu ştiam unde ducea conversația asta, mă simțeam liniştită. Se părea că era pentru prima oară când aveam o discuție aproape normală.

— S-a dus să se lupte cu Genghis Han. Iar când soldații mongoli au tras cu arcul spre luptătorii lui Sun Wei – he! –, săgețile s-au izbit de scuturi ca ploaia de pietre. Sun Wei a făcut platoşa atât de rezistentă, încât Genghis Han a crezut că

e fermecată!

— Atunci înseamnă că Genghis Han a inventat probabil nişte săgeți fermecate, am zis. La urma urmei, a cucerit China.

Mama s-a purtat de parcă nu m-ar fi auzit bine.

— E adevărat, întotdeauna am ştiut cum să câştigăm. Aşa că acum ştii ce e înăuntrul tău, aproape numai lucruri bune din Taiyuan.

— Cred că am evoluat doar ca să câştigăm pe piața de jucării şi electronice, am spus.

— De unde ştii asta? a întrebat mama nerăbdătoare.

— Vezi peste tot. Fabricat în Taiwan.

— Ai! a țipat ea. Nu sunt din Taiwan.

Şi iată cum fragila legătură pe care începusem să o stabilim s-a rupt.

— M-am născut în China, în *Taiyuan*, a spus. Taiwan nu înseamnă China.

— Păi, am crezut doar că ai spus Taiwan fiindcă sună la fel, am ripostat, iritată că era supărată din pricina unei greşeli atât de neintenționate.

— Nume complet diferit! Țară complet diferită! a zis plină de iritare. Oamenii de acolo doar visează că sunt în China, fiindcă, dacă eşti chinez, China nu poate niciodată să ți se şteargă din minte.

Am rămas tăcute, în impas. Iar apoi, privirea i s-a luminat.

— Fii atentă. Taiyuan se mai numeşte şi Bing. Toți din oraş îi spun aşa. Mai uşor de pronunțat. Bing, e ca o poreclă.

A scris caracterul, iar eu am clătinat din cap ca şi cum în felul acesta totul s-ar fi clarificat dintr-o dată.

— La fel ca aici, a adăugat în engleză. Spui Apple în loc de New York. Frisco în loc de San Francisco.

— Nimeni nu spune aşa în loc de San Francisco! am spus râzând. Cei care îi spun aşa nu ştiu prea multe.

— Acum înțelegi ce am vrut să zic, a spus mama triumfătoare.

Am zâmbit.

Şi într-adevăr am înțeles în cele din urmă. Nu ceea ce tocmai spusese. Ci ceea ce fusese adevărat tot timpul.

Mi-am dat seama împotriva cui luptasem: împotriva mea, un copil speriat care fugise cu multă vreme în urmă spre ceea ce crezuse că este un loc mai sigur. Ascunzându-mă în locul

acesta, în spatele barierelor mele nevăzute, am ştiut ce se afla de cealaltă parte: atacurile ei laterale. Armele ei secrete. Neobişnuita ei abilitate de a-mi găsi punctele cele mai vulnerabile. Dar în scurta clipă în care am privit dincolo de bariere, am văzut într-un final ce se afla cu adevărat acolo: o femeie bătrână, cu o tigaie în loc de scut, cu o andrea în loc de sabie, devenind puțin iritată în vreme ce aştepta răbdătoare ca fiica ei să o invite înăuntru.

Rich şi cu mine ne-am hotărât să amânăm data căsătoriei. Mama spune că în iulie nu e bine să mergem în China pentru luna de miere. Ştie asta pentru că ea şi tata tocmai s-au întors dintr-o excursie la Beijing şi Taiyuan.

— E prea cald vara. La tine or să iasă şi mai multe puncte şi toată fața o să ți se facă roşie! îi spune lui Rich.

Iar Rich rânjeşte, arată cu degetul mare spre mama şi îmi spune:

— Îți vine să crezi ce poate să-i iasă din gură? Acum ştiu de unde ți se trag blândețea şi manierele frumoase.

— Trebuie să mergeți în octombrie. E cea mai bună perioadă. Nici prea cald, nici prea frig. Mă gândesc şi eu să mă întorc tot atunci, spune ea cu o voce autoritară. După care se grăbeşte să adauge: Desigur, nu cu voi!

Eu râd nervos, iar Rich glumeşte:

— Ar fi grozav, Lindo. Ai putea să ne traduci toate meniurile, ca să fim siguri că nu mâncăm şerpi sau câini din greşeală.

Aproape că îi trag una.

— Nu, nu asta vreau să spun, insistă mama. Pe cuvânt, nu cu voi.

Însă eu ştiu ce vrea de fapt să spună. I-ar plăcea nespus să meargă în China împreună cu noi. Iar mie mi-ar displăcea profund. Trei săptămâni în care să o aud cum se plânge de beţişoare murdare şi supă rece, de trei ori pe zi – ei bine, ar fi un dezastru.

Totuşi o parte din mine crede că ideea asta e perfect îndreptățită. Noi trei împreună, lăsându-ne diferențele în urmă, urcându-ne împreună în avion, stând unul lângă altul, decolând, plecând din vest şi îndreptându-ne către est.

Rose Xu Jordan

Fără lemn

Obişnuiam să cred tot ce spunea mama, chiar şi atunci când nu ştiam ce vrea să spună. Odată, când eram mică, mi-a spus că ştia că o să plouă fiindcă fantomele rătăcite ne dădeau târcoale pe la ferestre, strigând „Uu-uu” ca să le lăsăm înăuntru. A spus că uşile se vor descuia singure în toiul nopții dacă nu le verificăm de două ori. A spus că oglinda îmi vede numai chipul, pe când ea putea să vadă înăuntrul meu chiar şi atunci când nu eram în cameră.

Şi toate aceste lucruri mi se păreau adevărate. Atât de mare era puterea vorbelor ei.

Spunea că dacă o ascult, mai târziu voi şti tot ce ştie şi ea: de unde vin vorbele adevărate, întotdeauna de sus, din înălțimile ametitoare. Iar dacă nu o ascult, a spus că îmi voi apleca urechea prea uşor la spusele celorlalți, vorbe al căror înțeles nu dăinuieşte fiindcă vin din străfundul sufletului, unde se află propriile lor dorințe, un loc de care nu puteam să aparțin.

Vorbele pe care mama le rostea nu veneau de undeva de sus. După cum îmi amintesc, mă uitam întotdeauna în sus la chipul ei în timp ce-mi odihneam capul pe pernă. Pe vremea aceea, surorile mele şi cu mine dormeam toate în acelaşi pat dublu. Janice, sora mea cea mai mare, avea o alergie din pricina căreia o nară îi cânta ca o pasăre noaptea, aşa că am poreclit-o Fornăita. Ruth era Talpă Urâtă fiindcă putea să-şi întindă degetele de la picioare ca o gheară de vrăjitoare. Eu eram Ochi Speriați pentru că strângeam tare din ochi ca să nu văd întunericul, ceea ce Janice şi Ruth spuneau că era o prostie. În primii ani, eu adormeam ultima. Mă agățam de pat, refuzând să plec din lumea aceasta în tărâmul viselor.

— Surorile tale s-au dus deja să-l vadă pe Moş Chou, îmi şoptea mama în chineză. Potrivit spuselor mamei, Moş Chou era paznicul unei uşi care dădea spre vise. Eşti gata să te duci şi tu să-l vezi pe Moş Chou? Şi în fiecare seară scuturam din cap.

— Moş Chou mă duce în locuri rele, ţipam.

Moş Chou le adormea pe surorile mele. Niciodată nu-şi aminteau nimic din noaptea precedentă, însă Moş Chou deschidea uşa larg pentru mine şi îndată ce încercam să păşesc înăuntru, o trântea repede, în speranţa că mă va strivi ca pe o muscă. De aceea mă grăbeam să mă trezesc.

În cele din urmă însă, Moş Chou obosea şi lăsa uşa nepăzită. Iar vârful patului se făcea greu şi uşor înclinat. Iar eu începeam să alunec cu capul înainte, prin uşa lui Moş Chou şi să poposesc într-o casă fără uşi şi ferestre.

Îmi aduc aminte că odată am visat cum cădeam într-o gaură din podeaua lui Moş Chou. M-am trezit într-o grădină întunecată şi Moş Chou striga:

— Cine e în curtea mea? Am fugit.

Curând după aceea, m-am trezit călcând peste nişte plante cu vene prin care curgea sânge, alergând pe câmpuri de guraleului care îşi schimbau culorile ca nişte semafoare, până când am ajuns la un teren de joacă uriaş plin rânduri-rânduri de lăzi pătrate cu nisip. În fiecare ladă era o altă păpuşă. Iar mama, care nu se afla acolo, dar care putea să vadă înăuntrul meu, i-a spus lui Moş Chou că ştie pe care dintre păpuşi o voi alege. Aşa că m-am hotărât să aleg cu totul alta.

— Opreşte-o! Opreşte-o! a ţipat mama.

Pe când încercam să fug, Moş Chou a pornit după mine, strigând:

— Vezi ce se întâmplă dacă n-o asculţi pe mama? Iar eu am încremenit, prea înspăimântată ca să o iau în vreo direcţie.

A doua zi dimineaţa, i-am spus mamei ce s-a întâmplat, iar ea a râs şi a zis:

— Nu-l băga în seamă pe Moş Chou. E doar un vis. Trebuie numai să mă asculţi pe mine.

Iar eu am strigat:

— Dar Moş Chou te ascultă şi el pe tine.

Mai mult de treizeci de ani mai târziu, mama tot mai încerca să mă facă să o ascult. La o lună după ce îi spusesem că Ted şi cu mine divorţăm, am întâlnit-o la biserică, la înmormântarea doamnei China Mary, o minunată femeie în vârstă de nouăzeci şi doi de ani care a fost naşa de botez a fiecărui copil care a intrat pe uşa Primei Biserici Baptiste Chineze.

— Eşti prea slabă, a zis cu glasul ei întristat după ce m-am aşezat lângă ea. Trebuie să mănânci mai bine.

— Mă simt bine, am spus şi am zâmbit ca să i-o dovedesc. Şi pe lângă asta, nu tu îmi spuneai mereu că hainele mele sunt prea strâmte?

— Mănâncă mai bine, a stăruit, şi apoi m-a atins cu o carte mică, legată cu spirală, cu un titlu scris de mână, „Bucătăria chinezească de China Mary Chan". Le vindeau la uşă, cu cinci dolari bucata ca să strângă bani pentru Fondul de Ajutorare a Refugiaților.

Orga s-a oprit şi pastorul şi-a dres glasul. Nu era pastorul care venea de obicei; l-am recunoscut în locul lui pe Wing, un băiat care obişnuia să fure cartonaşe cu jucători de baseball împreună cu fratele meu, Luke. Doar mai târziu Wing a ajuns la teologie, mulțumită doamnei China Mary, iar Luke a ajuns la închisoarea districtuală fiindcă a vândut casetofoane furate din maşini.

— Încă îi aud glasul, a spus Wing adunării îndoliate. Obişnuia să spună, Dumnezeu mi-a dăruit toate ingredientele potrivite, aşa că ar fi o ruşine să ard în flăcările iadului.

— Deja incinerată, a şoptit mama pe un ton sec, făcând un semn cu capul spre altar, unde se afla o fotografie color ce o înfățişa pe China Mary.

Mi-am dus degetul la buze, aşa cum fac bibliotecarii, însă mama nu a priceput.

— Ăla, noi l-am cumpărat. Arăta spre un buchet mare de crizanteme galbene şi trandafiri roşii. Treizeci şi patru de dolari. Tot din plastic, aşa că o să țină veşnic. Poți să-mi dai banii mai târziu. Janice şi Matthew au dat şi ei ceva. Ai bani?

— Da, Ted mi-a trimis un cec.

Pe urmă, pastorul le-a cerut tuturor să-şi plece capetele pentru rugăciune. Mama a tăcut în sfârşit, suflându-şi nasul cu şervețele Kleenex în timp ce pastorul vorbea:

— Pot să o zăresc chiar acum, impresionând îngerii cu mâncarea ei chinezească şi firea ei entuziastă.

Iar după ce capetele s-au înălțat, toată lumea s-a ridicat în picioare ca să cânte imnul numărul 335, preferatul doamnei China Mary: „Un înger poți să fii-ii, în fiecare zi-i-i..."

Însă mama nu cânta. Se uita țintă la mine.

— De ce îți trimite cecuri?

Am continuat să mă uit în cartea de imnuri, cântând:

— Să împrăştii lu-mi-nă şi o viaţă senină.

Aşa că şi-a răspuns ursuză la propria întrebare:

— Şi-o pune cu alta.

Şi-o pune? Ted? Mi-a venit să râd – expresia pe care o folosise, dar şi ce-i trecuse prin cap! Ted cel rece, tăcut, fără păr, a cărui răsuflare nu se precipita deloc în dezlănțuirea pasiunii? Puteam să mi-l imaginez, gemând „Ah, ah, ah” în timp ce se scărpina la subțioară, apoi sărind şi țipând, întinzându-se pe saltea ca să apuce un sân.

— Nu, nu cred, am zis.

— De ce nu crezi?

— Nu cred că ar trebui să vorbim despre Ted aici, acum.

— De ce poți să vorbeşti despre asta cu un pisiatru şi cu mama ta nu poți?

— Psihiatru.

— Pisiatru, s-a corectat ea. Mama e cel mai bine. Mama ştie ce e înăuntrul tău, a spus peste glasurile care cântau. Un pisiatru doar te face *hulihudu,* te face să vezi *heimengmeng.*

Când am ajuns înapoi acasă, m-am gândit la ce mi-a spus. Avea dreptate. În ultima vreme mă simțisem *hulihudu*. Iar în jurul meu totul părea *heimengmeng*. Vorbele acestea nu le gândisem niciodată în engleză. Cred că termenii cei mai apropiați ca sens ar fi „confuz” şi „ceață deasă”.

De fapt, cuvintele acestea înseamnă mult mai mult. Poate că nu pot fi traduse uşor fiindcă definesc o senzație pe care numai chinezii o cunosc, ca şi cum ai cădea cu capul înainte prin uşa lui Moş Chou, iar apoi ai încerca să găseşti drumul înapoi. Dar eşti atât de speriat că nu poți să deschizi ochii, aşa că te sprijini în mâini şi în genunchi şi bâjbâi în întuneric, ascultând vocile care să-ți spună pe unde să o iei.

Am vorbit cu prea mulți oameni, cu prietenii mei, cu toată lumea, se pare, în afară de Ted. Fiecăruia i-am spus o altă poveste. Cu toate astea, fiecare versiune era adevărată, eram sigură de asta, cel puțin în momentul în care am povestit-o.

Prietenei mele, Waverly, i-am spus că n-am ştiut niciodată cât de mult l-am iubit pe Ted până când nu am văzut cât de mult poate să mă rănească. Am simțit o durere atât de mare, efectiv o durere *fizică*, de parcă brațele mi-ar fi fost smulse fără anestezie, fără să fiu cusută după aceea.

— Dar le-ai avut vreodată smulse *cu* anestezie? Dumnezeule! Nu te-am mai văzut niciodată atât de isterică! a zis Waverly. Vrei părerea mea: ți-ar fi mult mai bine fără el. Suferi doar pentru că ți-a luat cincisprezece ani ca să-ți dai seama ce nesuferit este. Ascultă-mă, ştiu ce simți.

Prietenei mele, Lena, i-am spus că îmi e mai bine fără el. După şocul inițial, mi-am dat seama că nu-mi este deloc dor de el. Îmi lipsea doar felul în care mă simțeam când eram cu el.

— Şi cum te simțeai? a pufnit Lena. Erai deprimată. Erai manipulată să crezi că nu însemni nimic în comparație cu el. Iar acum crezi că nu însemni nimic fără el. Dacă aş fi în locul tău, aş căuta un avocat bun şi aş pune mâna pe tot ce aş putea. Trebuie să fii chit.

I-am spus psihiatrului meu că sunt obsedată de răzbunare. Îmi imaginam că l-aş suna pe Ted şi l-aş invita la masă, într-unul din acele locuri şic, unde merg numai oamenii cu bani, la Cafe Majestic sau Rosalie's. Iar după ce-ar începe să mănânce din felul întâi, drăguț şi relaxat, i-aş spune:

— Nu e atât de uşor, Ted.

Din poală aş scoate o păpuşă voodoo pe care Lena mi-ar fi împrumutat-o deja de la raionul ei de accesorii. Mi-aş îndrepta furculița pentru melci către un punct strategic al păpuşii voodoo şi aş spune, cu glas tare, în fața tuturor clienților din lumea bună aflați în restaurant:

— Ted, eşti un ticălos impotent şi vreau să fiu sigură că o să rămâi aşa. *Zdrang!*

Spunând asta, am simțit că am ajuns într-un moment de răscruce al vieții mele, că sunt alta după numai două săptămâni de psihoterapie. Însă psihiatrul meu arăta plictisit, cu mâna sprijinită tot sub bărbie.

— Se pare că trăieşti nişte sentimente foarte puternice, a zis, cu o privire somnoroasă. Cred că ar trebui să discutăm mai pe larg despre ele săptămâna viitoare.

Aşa că nu ştiam ce să mai cred. Pe parcursul următoarelor câteva săptămâni, mi-am inventariat viața, străbătând camerele una câte una şi încercând să-mi amintesc istoria fiecărui lucru din casă: lucruri pe care le strânsesem înainte să-l cunosc pe Ted (paharele suflate manual, macrameurile de pe pereți, balansoarul pe care îl recondiționasem); lucruri pe

care le-am achiziționat împreună chiar după căsătorie (majoritatea mobilei); lucruri primite (ceasul cu carcasă de sticlă care nu mai funcționa, trei seturi de sake, patru ceainice); lucruri pe care el le colecționa (litografiile semnate, niciuna peste numărul douăzeci şi cinci într-o serie de două sute cincizeci, căpşunele din cristal Steuben); şi lucruri pe care eu le adunasem fiindcă nu mă lăsase inima să nu le iau (sfeşnice desperecheate de la solduri, o cuvertură veche cu o gaură în ea, sticluțe de pe vremuri care conținuseră odată alifii, condimente şi parfumuri).

Începusem să inventariez rafturile cu cărți când am primit o scrisoare de la Ted, de fapt un bilet, scris în grabă cu pixul pe agenda lui de rețete. „Marchează cu x unde ți se cere", scria. Şi apoi cu cerneală albastră: „P.S.: Ți-am anexat un cec, ca să te țină până la pronunțarea sentinței".

Biletul era prins cu o agrafă de hârtiile noastre de divorț, împreună cu un cec de zece mii de dolari, semnat cu acelaşi stilou cu cerneală albastră. Şi în loc să fiu recunoscătoare, m-am simțit jignită.

De ce trimisese cecul împreună cu hârtiile? De ce două stilouri diferite? Ideea cu cecul îi venise după aceea? Cât de mult stătuse în birou gândindu-se ce sumă era suficientă? Şi de ce alesese să-l semneze tocmai cu *acel* stilou?

Încă îmi aduc aminte de expresia de pe chipul său anul trecut când a desfăcut cu grijă hârtia aurie, surpriza din ochii săi în timp ce examina pe îndelete fiecare părticică a stiloului în lumina pomului de Crăciun. M-a sărutat pe frunte.

— Îl voi folosi ca să semnez numai hârtii importante, mi-a promis.

Cu aceste amintiri în minte, ținând în mână cecul, tot ce am fost în stare să fac a fost să mă aşez pe marginea canapelei, simțindu-mi capul greu pe umeri. M-am uitat la x-urile de pe hârtiile de divorț, la cuvintele de pe foaia din agendă, la cele două culori de cerneală, la data cecului, la scrisul îngrijit: „Zece mii de dolari în cap, niciun cent".

Stăteam acolo tăcută, încercând să-mi ascult inima, să iau hotărârea înțeleaptă. Însă apoi mi-am dat seama că nu ştiu care sunt alternativele. Aşa că am pus bine hârtiile şi cecul, într-un sertar în care păstram chitanțe de la magazin pe care nici nu le aruncam, nici nu le foloseam niciodată.

Mama mi-a spus odată de ce eram atât de confuză tot timpul. Mi-a spus că îmi lipseşte lemnul. M-am născut fără lemn, de aceea mă luam după prea mulți oameni. Ştia asta pentru că odată şi ea pățise aproape la fel.

— O fată e asemeni unui copac tânăr, mi-a spus. Trebuie să nu-ți pleci capul şi să asculți de mama ta, care se află lângă tine. Numai aşa poți creşte puternică şi dârză. Dar dacă pleci urechea la ce spun ceilalți oameni, ajungi slabă şi cu spinarea încovoiată. Primul vânt puternic o să te doboare. Iar pe urmă vei fi ca o buruiană, crescând sălbatică în toate direcțiile, răsfirată pe pământ până când cineva te smulge şi te aruncă la gunoi.

Însă pe când îmi spunea lucrurile astea, era deja prea târziu. Mă simțeam deja apăsată de o povară mult prea grea. Mergeam la şcoală, unde o profesoară pe nume doamna Berry ne alinia pe toți şi ne punea să alergăm prin clase şi pe coridoare în timp ce striga, „Fete şi băieți, veniți după mine". Iar dacă nu o ascultai, te punea să stai în genunchi şi te plesnea cu un băț de zece ori.

O ascultam încă pe mama, dar am învățat şi cum să las vorbele ei să-mi treacă pe lângă ureche. Şi uneori îmi umpleam mintea cu gândurile altor oameni – toate în engleză – pentru ca atunci când privea înăuntrul meu să fie amețită de ceea ce vede.

De-a lungul anilor, am învățat să aleg dintre părerile cele mai bune. Chinezii aveau mentalitatea chineză. Americanii aveau mentalitatea americană. Şi aproape în fiecare caz, versiunea americană era cu mult mai bună.

Doar mai târziu am descoperit că versiunea americană avea un defect major. Erau prea multe soluții, aşa că era uşor să ameţeşti şi să o alegi pe cea proastă. Asta simțeam vizavi de problema mea cu Ted. Erau atâtea lucruri la care trebuia să mă gândesc, atâtea hotărâri de luat. Fiecare decizie însemna o întoarcere în altă direcție.

Cecul, de pildă. Mă întrebam dacă Ted încerca într-adevăr să mă păcălească, să mă facă să recunosc că renunț, că nu mă voi opune divorțului. Iar dacă îl încasam, putea mai târziu să spună că suma aceasta era toată înțelegerea. Pe urmă am devenit puțin sentimentală şi mi-am închipuit, doar pentru o clipă, că mi-a trimis cei zece mii de dolari fiindcă mă iubea cu

adevărat; îmi spunea în felul lui cât de mult însemn pentru el. Până când mi-am dat seama că cei zece mii de dolari nu însemnau nimic pentru el, că eu însămi nu însemnam nimic pentru el.

M-am gândit să pun capăt acestui chin şi să semnez actele de divorţ. Şi tocmai eram pe cale să scot actele din sertar, când mi-am adus aminte de casă.

Mi-am zis, Iubesc casa asta. Uşa masivă din stejar care dă într-un foaier plin cu ferestre de sticlă mată. Lumina soarelui în bucătărie, vederea sudică a oraşului din holul din faţă. Gardul viu şi grădina de flori pe care Ted le plantase. Obişnuia să lucreze în grădină la fiecare sfârşit de săptămână, îngenuncheat pe un covoraş verde din cauciuc, inspectând obsesiv fiecare frunză de parcă le-ar fi făcut manichiura. A repartizat plantele în anumite ghivece. Lalelele nu puteau fi amestecate cu plantele perene. Un butaş de aloe vera pe care mi-l dăduse Lena nu se potrivea niciunde fiindcă nu mai aveam şi alte plante cu frunze cărnoase.

Am privit pe fereastră şi am văzut calele care se ofiliseră şi se făcuseră maronii, margaretele strivite sub propria lor greutate, lăptucile care făcuseră seminţe. Ierburi sălbatice creşteau între aleile pavate cu dale care şerpuiau printre ghivecele cu flori. Totul crescuse în dezordine din pricina atâtor luni de neglijare.

Şi văzând grădina lăsată în paragină, mi-am adus aminte de ceva ce citisem odată într-un cornuleţ cu surprize: când un soţ nu se mai ocupă de grădină, înseamnă că se gândeşte să-şi ia tălpăşiţa. Când curăţase Ted ultima oară rozmarinul din fundul grădinii? Când împrăştiase ultima oară otravă pentru melci în jurul ghivecelor cu flori?

M-am dus repede în magazie, căutând nişte pesticide şi substanţe pentru buruieni, ca şi cum ceea ce mai rămăsese în bidon, termenul de expirare, orice mi-ar fi putut da vreun indiciu despre ceea ce se întâmpla cu viaţa mea. Iar după aceea, am lăsat bidonul jos. Simţeam că mă priveşte cineva şi râde.

Am intrat iarăşi în casă, de data aceasta ca să sun un avocat. Dar chiar în timp ce formam numărul, am devenit confuză. Am lăsat jos receptorul. Ce puteam să-i spun? Cu ce voiam să mă aleg de pe urma divorţului – când nu ştiusem

niciodată ce anume mi-am dorit din căsnicia mea?

A doua zi dimineața, încă mă mai gândeam la căsnicia mea: cincisprezece ani în care trăisem în umbra lui Ted. Zăceam în pat, strângând din ochi, incapabilă să iau cea mai simplă hotărâre.

Am zăcut în pat trei zile, ridicându-mă doar ca să mă duc la baie sau ca să-mi încălzesc încă o conservă cu supă de pui. Dar cel mai mult am dormit. Am luat somniferele pe care Ted le lăsase în dulăpiorul cu medicamente. Şi pentru prima oară de când mă ştiu, n-am visat nimic. Tot ce îmi pot aminti este că mă prăbuşeam uşor într-un spațiu întunecat, fără să simt cât era de mare sau în ce direcție mergeam. Eram singură în prăpastia aceea adâncă. Şi de fiecare dată când mă trezeam, luam încă o pastilă şi ajungeam din nou acolo.

Însă în a patra zi, am avut un coşmar. În întuneric nu puteam să-l văd pe Moş Chou, dar spunea că o să mă găsească şi atunci când mă va găsi, mă va strivi de pământ. Suna dintr-un clopoțel, şi cu cât clopoțelul suna mai tare, cu atât Moş Chou se apropia mai mult de mine. Mi-am înăbuşit un țipăt, dar clopoțelul a continuat să sune, din ce în ce mai tare, până când dintr-o dată m-am trezit.

Era telefonul. Probabil că sunase timp de o oră întreagă, fără încetare. Am ridicat receptorul.

— Acum că te-ai trezit, vin să-ți aduc ceva de mâncare din ce ne-a rămas nouă, a spus mama. Glasul îi suna de parcă ar fi putut să mă vadă. Dar în cameră era întuneric, iar draperiile trase.

— Mamă, nu pot... am spus. Nu ne putem vedea acum. Sunt ocupată.

— Prea ocupată pentru mama?

— Am o întâlnire cu... cu psihiatrul meu.

Câteva clipe n-a mai spus nimic.

— De ce nu poți să-ți rezolvi singură problemele? a zis în cele din urmă, cu glasul ei îndurerat. De ce nu poți să vorbeşti cu soțul tău?

— Mamă, am spus, simțind că-mi secătuiesc puterile. Te rog. Nu-mi mai spune să-mi salvez căsnicia. Mi-e destul de greu şi aşa.

— Eu nu spun să-ți salvezi căsnicia, a protestat ea. Îți spun doar că ar trebui să-ți rezolvi singură problemele.

După ce am închis, telefonul a sunat din nou. Era secretara psihiatrului meu. Nu venisem la programare în dimineața aceea şi nici cu două zile înainte. Voiam o nouă programare? I-am spus că îmi voi consulta agenda şi voi suna eu.

După cinci minute, telefonul a sunat iarăşi.

— Unde-ai fost?

Era Ted. Am început să tremur.

— Am fost plecată, am spus.

— De trei zile încerc să te găsesc. Am sunat chiar şi la deranjamente ca să-ți verifice telefonul.

Şi mi-am dat seama că făcuse asta nu fiindcă îi păsa de mine, ci pentru că, atunci când vrea ceva, devine nerăbdător şi irațional față de oamenii care îl lasă să aştepte.

— Ştii că au trecut două săptămâni, a spus cu vădită iritare.

— Două săptămâni?

— N-ai încasat cecul şi nici n-ai înapoiat actele. Am vrut să fiu amabil, Rose. Ştii, pot să pun pe cineva să se ocupe oficial de acte.

— Poți?

După care, fără nicio ezitare, a început să spună ce voia de fapt, ceea ce a fost mult mai jignitor decât toate lucrurile groaznice pe care mi le imaginasem.

Voia să-i trimit actele înapoi, semnate. Voia casa. Voia ca toată afacerea să se termine cât mai curând posibil. Fiindcă voia să se însoare din nou, cu altcineva.

Şi fără să mă pot abține, am rostit cu răsuflarea întretăiată:

— Vrei să spui că tu chiar ți-o puneai cu alta?

Mă simțeam atât de umilită că aproape mi-au dat lacrimile.

Iar apoi, pentru prima oară în ultimele luni, după ce trăisem tot calvarul acela atâta timp, totul s-a oprit. Toate întrebările au dispărut. Nu mai trebuia să găsesc nicio soluție. Am avut un sentiment de uşurare – şi m-am simțit eliberată, plină de o energie năvalnică. În mintea mea, am auzit cum râde cineva.

— Ce-i aşa de amuzant? a spus Ted pe un ton nervos.

— Îmi pare rău, am zis. Doar că… am încercat eu să-mi potolesc chicotelile, dar unul tot mi-a scăpat, însoțit de un sforăit, ceea ce m-a făcut să râd şi mai tare. Iar tăcerea lui Ted m-a distrat şi mai mult.

Tot mai râdeam în timp ce mă străduiam să încep din nou să vorbesc cu un glas mai liniştit.

— Ascultă, Ted, îmi pare rău... Cred că cel mai bun lucru ar fi să treci pe aici când vii de la serviciu.

Nu ştiu de ce am spus asta, dar am simțit că e cel mai potrivit lucru.

— N-avem ce să vorbim, Rose.

— Ştiu, am spus cu o voce atât de calmă, că m-a uimit şi pe mine. Vreau numai să-ți arăt ceva. Şi nu-ți face griji, o să-ți primeşti actele. Crede-mă.

Nu aveam niciun plan. Habar n-aveam ce îi voi spune mai târziu. Ştiam doar că voiam ca Ted să mă vadă pentru ultima oară înainte de divorț.

Ultimul lucru pe care i l-am arătat a fost grădina. Când a ajuns, ceața de după-amiaza târziu plutea deja în aer. Aveam actele de divorț în buzunarul hanoracului. Ted tremura în geaca lui sport în timp ce cântărea pagubele.

— Ce dezastru, l-am auzit murmurând pentru sine, încercând să-şi desprindă de pe pantaloni un lujer de coacăz negru care se strecurase pe alee.

Şi mi-am dat seama că se gândea cât timp îi va lua până va aranja din nou grădina.

— Mie-mi place aşa, am zis, bătând uşor vârfurile morcovilor care crescuseră peste măsură, capetele lor portocalii ieşind din pământ ca şi cum ar fi fost pe cale să se nască.

Iar apoi am zărit buruienile. Unele încolțiseră în crăpăturile curții interioare. Altele se agățaseră de zidul casei. Iar cele mai multe îşi găsiseră adăpost sub țiglele slăbite şi erau pe cale să se cațăre pe acoperiş. Nu mai puteai să le smulgi o dată ce se îngropaseră în zidărie; nu făceai decât să scoți toată casa din pământ.

Ted culegea prune de pe jos şi le azvârlea peste gard în curtea vecinilor.

— Unde sunt actele? a zis în cele din urmă.

I le-am întins şi le-a vârât în buzunarul interior al gecii. M-a privit drept în față şi i-am văzut ochii, privirea care odată crezusem că exprimă bunătate şi protecție.

— Nu trebuie să te muți imediat, a spus. Ştiu că o să ai nevoie de cel puțin o lună ca să-ți găseşti o locuință.

— Mi-am găsit deja una, am spus repede, fiindcă am ştiut

pe dată unde urma să locuiesc.

A ridicat surprins din sprâncene şi a zâmbit – pentru o fracțiune de secundă – până când am adăugat:

— Aici.

— Ce-i asta? a spus cu asprime.

Ținea sprâncenele tot ridicate, dar fără să mai zâmbească.

— Am spus că rămân aici, am precizat din nou.

— Nu zău?

Şi-a încrucişat brațele pe piept, a mijit ochii, cercetându-mi chipul de parcă ar fi ştiut că ar fi putut să crape dintr-o clipă în alta. Expresia aceasta a lui obişnuia să mă înspăimânte atât de tare, că-mi pierea glasul.

Acum nu simțeam nimic, nici frică, nici mânie.

— Am spus că rămân, iar avocatul meu va spune la fel, din moment ce noi ne ocupăm de actele tale, am zis.

Ted a scos din buzunar actele de divorț şi s-a uitat la ele. X-urile lui erau tot acolo, spațiile goale erau tot goale.

— Ce-ți închipui că faci? Ce anume? a zis.

Şi răspunsul, care era mai important decât orice altceva, mi-a străbătut trupul şi mi-a ieşit pe buze:

— Nu poți să mă scoți pur şi simplu şi să mă dai la o parte din viața ta.

Am văzut ceea ce îmi doream: ochii lui, confuzi, apoi speriați. Era *hulihudu.* Atât de mare era puterea vorbelor mele.

În noaptea aceea am visat că rătăceam prin grădină. Copacii şi tufele erau învăluiți în ceață. Pe urmă i-am zărit pe Moş Chou şi pe mama în depărtare, mişcările lor agitate învolburând ceața din jurul lor. Stăteau aplecați deasupra unui ghiveci.

— Uite-o! a strigat mama.

Moş Chou mi-a zâmbit şi mi-a făcut cu mâna.

M-am apropiat de mama şi am văzut că plutea peste ceva, ca şi cum ar fi vegheat un copil.

— Vezi, mi-a spus, cu chipul luminos, tocmai le-am plantat azi-dimineață, câteva pentru tine, câteva pentru mine.

Iar sub *heimengmeng,* peste tot pe pământ, erau buruieni care se revărsaseră deja peste margini, crescând sălbatice în toate direcțiile.

Jingmei Wu

Calitatea întâi

Cu cinci luni în urmă, după prânzul la care mâncasem crab prăjit pentru a sărbători Anul Nou după tradiția chineză, mama mi-a dat „esența vieții”, un pandantiv de jad pe un lănțișor de aur. Pandantivul nu era o bijuterie pe care aş fi ales-o pentru mine. Era aproape cât degetul meu mic, de o nuanță marmoreană, alb cu verde, cu un model complicat. Mie întregul efect mi se părea nepotrivit: prea mare, prea verde, prea încărcat. Am vârât colierul în cutia mea lăcuită şi am uitat de el.

Dar zilele acestea, m-am trezit că mă gândesc la esența vieții mele. Mă întreb ce înseamnă, fiindcă mama a murit acum trei luni, cu şase zile înainte să împlinesc treizeci şi şase de ani. Ea era singura persoană pe care aş fi putut-o întreba, singura care mi-ar fi putut spune despre esența vieții mele, ca să mă ajute să-mi înțeleg durerea.

Acum port pandantivul în fiecare zi. Cred că încrustațiile înseamnă ceva, pentru că formele şi detaliile, pe care de obicei nu le observ până când nu îmi sunt arătate, întotdeauna înseamnă ceva pentru chinezi. Ştiu că aş putea să le întreb pe mătuşa Lindo, pe mătuşa Anmei sau alți prieteni chinezi, însă ştiu în acelaşi timp că or să-mi dea o explicație diferită de cea la care s-a gândit mama mea. Ce se întâmplă dacă îmi spun că linia curbată care se ramifică în trei forme ovale e un rodiu şi că mama îmi urează astfel fertilitate şi urmaşi? Dacă mama a vrut să spună de fapt că încrustațiile sunt o ramură de păr ca să-mi dea puritate şi cinste? Sau cele zece mii de picături de la muntele fermecat, ca să-mi arate calea în viață şi să-mi dea o mie de ani de glorie şi nemurire?

Şi fiindcă mă gândesc la asta tot timpul, observ întotdeauna şi alți oameni care poartă acelaşi pandantiv de jad – nu medalioanele plate, dreptunghiulare sau cele albe, rotunde cu o gaură în mijloc, ci exact ca al meu, alungit, de un verde deschis, olive. E ca şi cum am fi făcut cu toții acelaşi legământ secret, atât de secret, că nici măcar nu ştim dacă aparținem

vreunui ordin anume. Weekendul trecut, de pildă, am văzut un barman purtând unul. Arătând spre al meu, l-am întrebat.

— De unde îl ai?

— Mama mi l-a dat, mi-a răspuns.

L-am întrebat de ce, o întrebare indiscretă pe care numai un chinez i-o poate adresa altui chinez; într-o mulțime de caucazieni, doi chinezi sunt deja o familie.

— Mi l-a dat după ce am divorțat. Cred că a vrut să-mi spună că tot mai merit ceva.

Şi mi-am dat seama după mirarea din glasul lui că habar n-avea ce înseamnă de fapt pandantivul.

La masa de anul trecut pentru celebrarea Anului Nou, mama a pregătit unsprezece crabi, unul de persoană, plus încă unul ca supliment. I-am cumpărat împreună de pe Stockton Street din Chinatown. Am coborât dealul abrupt unde se află apartamentul părinților mei, care era de fapt primul etaj al unei clădiri cu şase niveluri de pe Leavenworth lângă California. Locuiau la numai şase clădiri de locul unde lucram în calitate de copywriter pentru o mică agenție de asigurări, aşa că de două-trei ori pe săptămână treceam pe la ei după program. Mama avea de fiecare dată destulă mâncare ca să insiste să rămân la masă.

În acel an, Anul Nou după tradiția chineză a căzut într-o joi, aşa că am plecat mai devreme de la serviciu ca să o ajut pe mama la cumpărături. Mama avea şaptezeci şi unu de ani, dar avea un mers încă sprinten, îşi ținea trupul drept şi înainta hotărâtă, ducând o sacoşă de plastic colorată şi înflorată. Eu veneam în urmă, trăgând căruciorul de metal.

De fiecare dată când mergeam cu ea în Chinatown, arăta spre alte chinezoaice de vârsta ei.

— Doamne din Hong Kong, spunea, ochind două femei îmbrăcate elegant, în haine lungi, întunecate din blană de nurcă şi având părul negru aranjat în nişte coafuri perfecte.

— Țărănci din Canton, îmi şoptea când treceam pe lângă femei cu berete croşetate, aplecate sub greutatea rândurilor de haine ponosite şi a vestelor bărbăteşti.

Iar mama – purtând pantaloni din poliester, albastru deschis, un pulover roşu şi o geacă de copii umplută cu puf de gâscă, de culoare verde – nu trecea neobservată. Venise aici în

1949, la capătul unei lungi călătorii care începuse în Kweilin în 1944; se dusese în nord, spre Chungking, unde l-a cunoscut pe tata, iar apoi s-au dus împreună spre sud-est, la Shanghai şi au zburat şi mai spre sud la Hong Kong, de unde vaporul a plecat spre San Francisco. Mama a venit din multe direcţii diferite.

Iar acum se plângea, pufnind nemulţumită în ritmul paşilor ei pe trotuar.

— Vrei nu vrei, suporţi, spunea.

Îmi povestea iarăşi, înfuriată la culme, despre chiriaşii de la etajul al doilea. Cu doi ani înainte, încercase să-i dea afară pe motiv că rudele din China aveau să vină să locuiască acolo. Dar cuplul şi-a dat seama că era doar un vicleşug pentru a căpăta drepturi depline asupra clădirii. Au spus că nu se mişcă de acolo până când nu vine cu rudele. Iar după asta a trebuit să ascult povestea fiecărei supărări pe care acest cuplu i-o pricinuia.

Mama spunea că bărbatul cu părul grizonat punea prea multe pungi în pubelele de gunoi:

— Mă costă în plus.

Iar femeia, foarte elegantă, blondă, genul de artistă, după cât se părea zugrăvise apartamentul în culori ţipătoare, roşu şi verde.

— Groaznic, a gemut mama. Şi fac baie de două-trei ori pe zi. Curge, curge, curge apa, nu se opreşte! Săptămâna trecută, a spus mai departe, tot mai furioasă cu fiecare pas, *waiguoren* mă acuză. Tuturor caucazienilor le spunea *waiguoren*, străini. Zic că am pus otravă în peşte, omorât pisica.

— Ce pisică? am întrebat-o, chiar dacă ştiam foarte bine despre care pisică vorbeşte.

O văzusem pe pisica aceea de multe ori. Era un motan mare, cu o singură ureche, vărgat, care învăţase să sară pe pervazul din afară al ferestrei de la bucătăria mamei. Mama se ridica pe vârfuri şi ciocănea în geam ca să sperie pisica. Dar pisica se menţinea pe poziţii, înfoindu-se ca răspuns la strigătele mamei.

— Pisica aia mereu coada ridicată ca să-mi lase o mizerie la uşă, se plângea mama.

Odată am văzut-o alungând-o de pe scări cu o oală cu apă fierbinte. Am fost tentată să o întreb dacă pusese într-adevăr

otravă într-un peşte, dar învăţasem că nu trebuie niciodată să iau atitudine împotriva mamei.

— Aşadar, ce s-a întâmplat cu pisica aceea? am întrebat.

— Pisica aia plecat! Dispărut! Şi-a ridicat mâinile în aer şi a zâmbit, pentru o clipă arătând mulţumită înainte să-şi ia din nou o înfăţişare încruntată. Şi bărbatul acela uite-aşa şi-a ridicat mâna şi mi-a arătat pumnul lui urât şi mi-a zis că sunt cea mai afurisită proprietăreasă din lume. Nu sunt din Fukien[4]. Hmm! Habar n-are de nimic! a exclamat, mulţumită că l-a pus la respect.

Pe Stockton Street, ne-am plimbat de la o pescărie la alta, căutând crabii cei mai proaspeţi.

— Să nu cumperi vreunul mort, m-a prevenit mama în chineză. Nici măcar un cerşetor n-ar mânca unul mort.

Am atins crabii cu un creion ca să văd cât sunt de vioi. Dacă vreunul se agăţa de creion, îl ridicam şi îl aruncam în sacoşa de plastic. Am ridicat unul, doar ca să văd că un alt crab i se prinsese de un picior. În scurta încleştare, crabul meu a pierdut un picior.

— Pune-l înapoi, mi-a şoptit mama. Un picior lipsă e semn rău de Anul Nou.

Dar un bărbat într-un halat alb s-a apropiat de noi. A început să vorbească tare cu mama în dialectul cantonez, iar mama, care vorbea cantoneza atât de prost că suna exact ca dialectul ei mandarin, îi răspundea la fel de tare, arătând spre crab şi spre piciorul care lipsea. Şi după mai multe schimburi nervoase de replici, crabul acela şi piciorul lui au aterizat înapoi în sacoşa noastră.

— Nu contează, a zis mama. Ăsta numărul unsprezece, supliment.

După ce ne-am întors acasă, mama a desfăcut ziarele în care erau împachetaţi crabii şi apoi i-a răsturnat în chiuveta plină cu apă rece. A scos vechiul ei cârpător din lemn şi toporişca, după care a mărunţit ghimbirul şi prazul şi a turnat sos de soia şi ulei de susan într-un vas adânc. Bucătăria mirosea a ziare ude şi a mirodenii chinezeşti.

Pe urmă, unul câte unul, a apucat crabii de spate, i-a ridicat din chiuvetă şi i-a scuturat bine, trezindu-i din somn. Crabii şi-au îndoit cleştii în aer, între chiuvetă şi sobă. A stivuit crabii într-un vas cu aburi cu mai multe nivele care era

aşezat pe două ochiuri de aragaz, a pus un capac deasupra şi a aprins focul. Nu puteam să mă uit aşa că m-am dus în sufragerie.

Când aveam opt ani, m-am jucat cu un crab pe care mama îl adusese acasă ca să-l pregătească pentru ziua mea. Îl împingeam cu degetul şi săream înapoi de fiecare dată când îşi întindea cleştii. Am stabilit că ajunseserăm la o înțelegere deplină, când într-un final s-a ridicat şi a traversat nestingherit tejgheaua de la bucătărie. Dar înainte să pot să mă hotărăsc cum îi voi spune noului meu animal de casă, mama l-a aruncat într-o oală cu apă rece, pe care a pus-o pe aragaz. Am privit cu o spaimă crescândă cum apa se încălzea tot mai tare şi oala începea să se clatine cu crabul acela încercând să iasă din propria lui supă fierbinte. Şi în ziua de azi îmi aduc aminte cum crabul acela țipa în timp ce îşi scotea cleştele roşu pe marginea oalei care dădea în clocot. Probabil că era propriul meu glas fiindcă acum ştiu, desigur, că un crab nu are corzi vocale. Şi de asemenea încerc să mă conving că nu are destulă minte ca să facă diferența între o baie fierbinte şi o moarte lentă.

Pentru sărbătoarea Anului Nou, mama i-a invitat pe vechii ei prieteni Lindo şi Ting Yong. Chiar fără să întrebe, mama a ştiut că însemna implicit că veneau şi copiii soților Yong: fiul lor, Vincent, care avea treizeci şi opt de ani şi încă locuia cu părinții săi şi fiica lor, Waverly, care era cam de-o seamă cu mine. Vincent a sunat ca să întrebe dacă poate să o aducă şi pe prietena lui, Lisa Lum. Waverly a spus că o să vină cu noul ei logodnic, Rich Schields, care, ca şi ea, era inspector de taxe la Price Waterhouse. A mai spus că Shuoshana, fiica ei dintr-o altă căsătorie, care avea patru ani, voia să ştie dacă părinții mei aveau video ca să se uite la *Pinocchio*, în caz că avea să se plictisească. Mama mi-a adus aminte să-l invit pe domnul Chong, bătrânul meu profesor de pian, care locuia tot la trei clădiri depărtare, la fostul nostru apartament.

Cu mama, tata şi cu mine, eram în total unsprezece persoane. Însă mama socotise numai zece, fiindcă în opinia ei Shuoshana era numai un copil şi nu conta, cel puțin nu în ceea ce privea crabii. Nu luase în considerare faptul că Waverly s-ar putea să nu gândească astfel.

Când platoul cu crabi a trecut pe la fiecare, Waverly a fost prima şi a ales crabul cel mai bun, cel mai grozav, cel mai rotofei, şi l-a pus pe farfuria fiicei sale. După care l-a ales pe cel mai bun dintre cei rămaşi pentru Rich şi încă unul arătos pentru sine. Şi fiindcă învăţase meşteşugul acesta, de a alege lucrurile cele mai bune, de la mama ei, a fost de la sine înţeles că mama ei a ştiut să-i aleagă pe cei mai buni pentru soţul ei, pentru fiul ei şi prietena acestuia şi pentru ea însăşi. Iar mama, fireşte, a cântărit din ochi cei patru crabi care mai rămăseseră şi i l-a dat pe cel care arăta cel mai bine bătrânului Chong, fiindcă avea aproape nouăzeci de ani şi merita o asemenea dovadă de respect, iar apoi a mai ales unul bun pentru tatăl meu. Aşa că au mai rămas doi crabi pe platou: un crab mare, de un portocaliu şters şi numărul unsprezece, căruia îi lipsea un picior.

Mama a clătinat platoul în faţa mea.

— Ia-l, deja rece, mi-a spus.

Nu mă omoram după crabi, după ce văzusem, de ziua mea, crabul acela fiert de viu, însă ştiam că nu pot să refuz. Acesta e modul prin care mamele chinezoaice îşi arată dragostea faţă de copiii lor, nu prin îmbrăţişări şi sărutări, ci oferindu-le cu fermitate găluşte aburinde, pipote de raţă, crabi.

Am crezut că procedez corect luând crabul fără un picior. Dar mama a strigat:

— Nu! Nu! Tu mănânci cel mare. Eu nu pot să termin.

Îmi amintesc zgomotele făcute de mâinile nerăbdătoare ale celorlalţi – desfăcând carapacea, scoţând carnea de crab afară, scobind după bucăţelele gustoase cu vârfurile beţigaşelor – şi farfuria silenţioasă a mamei. Am fost singura care a băgat de seamă cum a desfăcut carapacea şi a cercetat-o, mirosind carnea, după care s-a ridicat şi s-a dus la bucătărie, cu farfuria în mână. S-a întors fără crab, dar cu mai multe sticle cu sos de soia, ghimbir şi praz.

Iar apoi, pe măsură ce burţile se umpleau, toată lumea a început să vorbească în acelaşi timp.

— Suyuan! i s-a adresat mătuşa Lindo mamei. De ce porţi culoarea aia? Mătuşa Lindo a arătat cu un picior de crab spre puloverul mamei. Cum poţi s-o mai porţi? Prea tinerească! a dojenit-o ea.

Mama s-a purtat de parcă i s-ar fi făcut un compliment.

— De la magazinul Capwell, a spus. Nouăsprezece dolari. Mai ieftin decât să-l tricotez eu.

Mătuşa Lindo a clătinat din cap, ca şi cum culoarea aceasta ar fi meritat banii. După care a arătat cu piciorul de crab spre viitorul ei ginere, Rich şi a spus:

— Vezi, ăsta habar n-are cum se mănâncă mâncarea chinezească.

— Crabul nu e mâncare chinezească, a zis Waverly cu glasul ei plângăreț.

Era uimitor cum vocea ei suna la fel ca acum douăzeci şi cinci de ani, când aveam zece ani şi mă anunțase pe acelaşi ton:

— Tu nu eşti genială ca mine.

Mătuşa Lindo s-a uitat la fiica ei cu exasperare.

— De unde ştii tu ce e chinezesc şi ce nu? Iar apoi s-a întors spre Rich şi i-a spus cu un glas autoritar: De ce nu mănânci partea cea mai bună?

Am văzut cum Rich i-a zâmbit, amuzat, fără umilință, arătându-şi fața. Avea aceeaşi culoare cu a crabului de pe platou: părul roşcat, pielea palidă, şi pistrui mari, portocalii. În timp ce el zâmbea compătimitor, mătuşa Lindo i-a arătat cum se procedează, vârându-şi beţigaşul în partea spongioasă, portocalie:

— Trebuie să scobeşti aici, să scoți asta afară. Creierul cel mai gustos, încearcă.

Waverly şi Rich s-au strâmbat unul la altul, scârbiți. I-am auzit pe Vincent şi pe Lisa spunându-şi în şoaptă „Ce scârbos”, după care au chicotit şi ei.

Unchiul Ting a început şi el să râdă pe sub mustață, ca să ne anunțe astfel că se gândea la o glumă numai de el ştiută. Judecând după preambulul lui de sforăieli şi tropăieli, mi-am imaginat că probabil exersase gluma asta de multe ori:

— Îi spun fiică-mii, Hei, de ce să fii săracă? Mărită-te cu unul bogat! A râs zgomotos, pe urmă a înghiontit-o pe Lisa, care stătea lângă el: Hei, n-ai priceput? Uite cum stă treaba. O să se mărite cu tipul ăsta. Rich, Fiindcă i-am zis, *mărită-te cu unul bogat!*

— Şi *voi* când vă căsătoriți? a întrebat Vincent.

— Ar trebui să vă întreb acelaşi lucru, a zis Waverly.

Lisa a părut încurcată când Vincent n-a luat în seamă

întrebarea.

— Mamă, *nu-mi place* crabul! a scâncit Shuoshana.

— Drăguță coafură, mi-a spus Waverly din cealaltă parte a mesei.

— Mersi, David face mereu treabă bună.

— Vrei să spui că te duci tot la tipul ăla de pe Howard Street? a întrebat Waverly, ridicând o sprânceană. Nu ți-e frică?

Am simțit pericolul, dar am spus-o oricum:

— Cum adică să-mi fie frică? E întotdeauna foarte priceput.

— Vreau să spun, *e* homosexual, a zis Waverly. Ar putea să aibă SIDA. Şi îți taie părul, ceea ce e ca şi cum ar tăia o rană deschisă. Poate că sunt paranoică pentru că sunt mamă, dar în ziua de azi nu poți să fii prea protejat…

Stăteam acolo şi mă simțeam de parcă părul mi-ar fi fost atins de boală.

— Ar trebui să te duci la tipul meu, a zis Waverly. Domnul Rory. Face o treabă minunată, dar probabil că cere mai mult decât eşti tu obişnuită.

Îmi venea să urlu. Putea să fie atât de şireată cu insultele ei. Ori de câte ori îi puneam vreo întrebare legată de taxe, de pildă, era în stare să devieze discuția astfel încât să pară că eu eram prea săracă pentru a putea să-i plătesc consilierea juridică.

Spunea lucruri de genul:

— De fapt, nu-mi place să discut chestiuni importante legate de taxe decât la birou. Adică, dacă-mi spui ceva întâmplător la masă şi eu îți dau un sfat la întâmplare? Şi apoi îl urmezi şi se dovedeşte a fi greşit fiindcă nu mi-ai dat toate informațiile. M-aş simți groaznic. Şi tu la fel, nu-i aşa?

La prânzul acela, am fost atât de furioasă pe ce spusese despre părul meu, încât am vrut să o fac să se simtă jenată, să arăt în fața tuturor cât de meschină era. Aşa că m-am hotărât să o pun la încercare, aducând vorba despre munca de colaborare pe care o făcusem pentru firma ei, o broşură de opt pagini care prezenta categoriile de taxe. Iar acum trecuseră mai mult de treizeci de zile de când firma trebuia să-mi plătească onorariul.

— Poate că mi-aş putea permite tarifele domnului Rory dacă firma cuiva m-ar plăti la timp, am spus cu un zâmbet

răutăcios.

Şi m-am bucurat văzând reacţia lui Waverly. Se înroşise toată, rămăsese fără grai. Nu m-am putut abţine şi am turnat şi mai mult gaz pe foc:

— Mi se pare o ironie a sorţii faptul că o mare firmă de contabilitate nu-şi poate plăti propriile facturi la timp. Vorbesc serios, Waverly, ce fel de firmă e aia pentru care lucrezi?

Stătea posomorâtă, fără să spună nimic.

— Hei, hei, fetelor, nu vă mai certaţi! a spus tata, ca şi cum Waverly şi cu mine eram încă mici şi ne certam pe triciclete şi creioane de colorat.

— Aşa este, nu vrem să discutăm despre asta acum, a zis Waverly cu o voce calmă.

— Deci, ce credeţi că vor face cei de la Giants? a zis Vincent, încercând să fie spiritual.

Nimeni nu a râs.

N-aveam de gând să o las să-mi scape de data asta.

— Păi, nici când îţi dau telefon nu poţi vorbi despre asta, am zis.

Waverly s-a uitat la Rich, care a ridicat din umeri. S-a întors spre mine şi a oftat.

— Ascultă, June, nu ştiu cum să-ţi spun. Chestia aia pe care ai scris-o, ei bine, cei de la firmă au decis că e inacceptabilă.

— Minţi. Ai spus că e excelentă.

Waverly a oftat din nou.

— Ştiu că am spus aşa. N-am vrut să te rănesc. Am încercat să văd dacă o putem aranja într-un fel. Dar nu merge.

Şi uite-aşa am început să mă clatin, împinsă pe neaşteptate într-o apă adâncă, disperată şi pe punctul de a mă îneca.

— Orice produs are nevoie de finisare, am spus. E... normal să nu iasă perfect din prima. Ar fi trebuit să explic mai clar procedeul.

— June, chiar nu cred că...

— Modificările sunt gratis. Mă interesează la fel de mult ca şi pe tine să iasă perfect.

Waverly s-a purtat de parcă nici nu m-ar fi auzit.

— Încerc să-i conving să te plătească măcar pentru timpul pe care l-ai pierdut. Ştiu că te-ai străduit mult... Îţi datorez măcar atât fiindcă ţi-am propus să o faci tu.

— Spune-mi doar ce vor să modific. Te sun săptămâna viitoare ca să o revizuim, rând cu rând.

— June… nu pot, a zis Waverly pe un ton rece, tranşant. Nu e atât de… sofisticat. Sunt sigură că materialele pe care le faci pentru ceilalți clienți ai tăi sunt *minunate*. Dar noi suntem o firmă mare. Avem nevoie de cineva care să înțeleagă asta… stilul nostru. A spus asta atingându-şi bărbia cu mâna, ca şi cum s-ar fi referit la stilul *ei*. După care a râs înveselită: Vorbesc serios, June.

Şi apoi a început să vorbească asemeni unui prezentator de televiziune, cu o voce joasă: *Trei* beneficii, *trei* nevoi, *trei* motive să cumpărați… Satisfacție *garantată*… pentru taxele de azi şi de mâine…

A spus-o într-un mod atât de hazliu încât toată lumea a considerat că e o glumă bună şi a râs. După care, pentru ca situația să fie şi mai neplăcută, am auzit-o pe mama spunându-i lui Waverly:

— Aşa e, stilul nu se învață. June nu sofisticată ca tine. Trebuie să te naşti aşa.

Am rămas surprinsă de cât de umilită m-am simțit. Waverly mă păcălise din nou, iar acum mă trădase şi mama. Zâmbeam atât de forțat că buza de jos îmi pulsa din pricina sforțării. Am încercat să-mi îndrept atenția către altceva, şi îmi aduc aminte că mi-am luat farfuria de pe masă, iar apoi a domnului Chong, ca şi cum aş fi strâns masa, şi că vedeam atât de clar printre lacrimi marginile ciobite ale farfuriilor vechi, întrebându-mă de ce mama nu folosea setul nou pe care i-l cumpărasem cu cinci ani înainte.

Pe masă zăceau împrăştiate resturile crabilor. Waverly şi Rich şi-au aprins câte o țigară, aşezând între ei o carapace de crab pe post de scrumieră. Shuoshana găsise pianul şi lovea clapele cu un cleşte de crab în fiecare mână. Domnul Chong, care asurzise cu totul de-a lungul anilor, o privea pe Shuoshana şi aplauda:

— Bravo! Bravo!

Iar în afară de strigătele lui ciudate, nimeni nu spunea nimic. Mama s-a dus la bucătărie şi s-a întors cu un platou cu portocale desfăcute în felii. Tata înțepa resturile de la crabul său. Vincent şi-a dres glasul de două ori, după care a bătut-o uşor pe braț pe Lisa.

Cea care a vorbit în cele din urmă a fost mătuşa Lindo:

— Waverly, tu trebuie lăsat să încerce din nou. Grăbit prea tare prima oară. Bineînțeles că nu poate face bine.

Am auzit-o pe mama mâncând o felie de portocală. Era singura persoană pe care o cunoşteam care ronțăia portocalele, de parcă ar fi mâncat biscuiți. Era un sunet mai neplăcut decât scrâşnitul din dinți.

— Lucru bun trebuie timp, a continuat mătuşa Lindo, aprobându-şi propriile spuse.

— Să pui osul, a venit şi sfatul unchiului Ting. Să pui osul, asta-mi place. Da, asta-ți trebuie şi iese bine.

— Probabil că nu, am spus şi am zâmbit înainte să duc farfuriile la chiuvetă.

În noaptea aceea, în bucătărie, mi-am dat seama că nu eram mai bună decât îmi imaginasem că sunt. Eram copywriter. Lucram pentru o mică agenție de asigurări. Fiecărui nou client îi promiteam:

— Noi vă putem asigura mirodeniile pentru carne.

Iar mirodeniile se reduceau întotdeauna la „Trei Beneficii, Trei Nevoi, Trei Motive pentru a Cumpăra". Şi carnea era întotdeauna cablu coaxial, aparate multiplex T-1, convertizori de protocol şi tot restul. Eram foarte pricepută în ceea ce făceam, reuşind să fac nişte lucruri atât de mărunte.

Am dat drumul la apă ca să spăl vasele. Şi nu mai eram furioasă pe Waverly. Mă simțeam obosită şi ridicolă, ca şi cum aş fi fugit de cineva care mă urmărea doar ca să privesc în urmă şi să descopăr că nu e nimeni acolo.

Am ridicat farfuria mamei, cea pe care o dusese în bucătărie la începutul mesei. Crabul era neatins. Am ridicat carapacea şi l-am mirosit. Înainte de toate, poate că era din cauză că nu-mi plăceau crabii. Nu puteam să spun ce nu era în regulă cu el.

După ce toată lumea a plecat, mama a venit şi ea în bucătărie. Puneam vasele la loc. A pus apă la fiert ca să mai facă nişte ceai şi s-a aşezat pe taburetul de bucătărie. Am aşteptat să mă pedepsească aspru.

— Foarte bună mâncarea, mamă, am zis politicoasă.

— Nu atât de bună, a spus, vârându-şi în gură o scobitoare.

— Ce s-a întâmplat cu crabul tău? De ce l-ai aruncat?

— Nu atât de bună, a zis din nou. Crabul ăla murit. Nici

cerşetorii nu-l vrea.

— De unde ştii? Eu n-am simţit nimic.

— Pot spun înainte gătit! Acum se ridicase în picioare, privind pe fereastra bucătăriei afară în noapte. Eu scuturat crabul înainte gătit. Picioarele – blege. Gura – larg deschisă, ca la mort.

— Şi atunci de ce l-ai mai gătit dacă ştiai că era deja mort?

— M-am gândit că... poate doar murit. Poate gustul nu foarte rău. Dar pot miros, gust stătut, nu proaspăt.

— Şi dacă ar fi ales altcineva crabul ăla?

Mama m-a privit şi a zâmbit.

— Numai *tu* ales crabul ăla. Nimeni nu luat. Ştiut deja asta. Toţi ceilalţi vrea calitatea întâi. Tu gândeşte altfel.

A spus-o în aşa fel încât a părut constatarea... constatarea unui lucru bun. Spunea întotdeauna lucruri care nu aveau niciun înţeles, care păreau a fi şi bune, şi rele, în acelaşi timp.

Eu puneam la loc ultimele farfurii ciobite şi apoi mi-am adus aminte de altceva.

— Mamă, de ce nu foloseşti niciodată serviciul acela nou pe care ţi l-am cumpărat? Dacă nu ţi-a plăcut, ar fi trebuit să-mi spui. Aş fi putut schimba modelul.

— Sigur că îmi place, a spus cu iritare. Uneori ceva mi se pare atât de bun, că vreau să păstrez. Şi pe urmă uit că pus la păstrat.

Iar apoi, ca şi cum şi-ar fi adus aminte abia acum, şi-a desfăcut încheietoarea de la colierul ei de aur şi şi l-a scos, ţinând lănţişorul şi pandantivul de jad în palmă. Mi-a prins mâna şi mi-a pus colierul în palmă, apoi mi-a închis degetele în jurul lui.

— Nu, mamă, am protestat. Nu pot să-l primesc.

— *Nala*, *nala* – Ia-l, ia-l – a zis, ca şi cum m-ar fi certat. După care a continuat în chineză: De multă vreme voiam să-ţi dau colierul ăsta. Vezi, îl port pe piele, aşa că atunci când îl pui pe piele, ştii ce vreau să spun. E esenţa vieţii tale.

Am privit colierul, pandantivul cu jadul verde deschis. Am vrut să i-l dau înapoi. N-am vrut să-l primesc. Cu toate astea, mă simţeam de parcă l-aş fi înghiţit deja.

— Îmi faci darul acesta numai din cauza a ceea ce s-a întâmplat astă seară, am spus în cele din urmă.

— Ce întâmplat?

— Ce a spus Waverly. Ce-au spus toți.

— Țț! De ce asculți la ea? De ce tu vrei să mergi în urma ei, să-i asculți vorbele? E ca şi crabul ăsta. A vârât o carapace în coşul de gunoi. Întotdeauna el mers pieziş, mişcat încovoiat. Tu poți să mergi pe altă cale.

Mi-am pus colierul. Era rece.

— Nu atât de bun, jadul ăsta, a zis mama pe un ton sec, atingând pandantivul, apoi a adăugat în chineză: E nou. Acum are o culoare foarte deschisă, dar dacă îl porți în fiecare zi, se va închide mai tare.

De când a murit mama, tatăl meu nu a mai mâncat bine. Aşa că iată-mă aici, în bucătărie, pregătindu-i cina. Tai felii de tofu. M-am hotărât să-i fac fasole bătută, cu multe condimente. Mama îmi povestea că mâncărurile calde îți revigorează sufletul şi sănătatea. Dar pregătesc mâncarea asta mai ales pentru că ştiu că tatei îi place foarte mult şi mă pricep să o gătesc. Îmi place cum miroase: ghimbir, hasme şi un sos de ardei iute care îmi gâdilă nările de cum îl deschid.

Deasupra mea, aud cum țevile vechi se pun în mişcare cu un *vum!* şi apoi apa care curge în chiuvetă începe să curgă picătură cu picătură. Probabil că unul dintre chiriaşii de sus face duş. Îmi amintesc cum mama se plângea:

— Vrei nu vrei, suporți.

Acum înțeleg ce voia să spună.

În timp ce clătesc tofu în chiuvetă, mă sperii de o arătare întunecată la fereastra bucătăriei. E motanul de sus, cel cu o singură ureche. Se clatină pe pervaz, frecându-şi blana de geam.

La urma urmei, mama nu a omorât afurisita asta de pisică, îmi spun uşurată. Apoi văd cum începe să se frece tot mai puternic de fereastră, ridicându-şi coada.

— Pleacă de-aici! strig şi bat în geam de trei ori.

Însă ea doar mijeşte ochii, îşi ridică singura ureche şi se înfoaie spre mine.

Regina Mamă a Cerurilor dinspre Apus

— *O,* Huai dongxi – *Răutate mică, îi spuse femeia afectuos nepoatei sale. Buddha te-a învățat să râzi fără motiv?*

Bebeluşul gânguri în continuare, iar femeia simți o dorință adâncă scormonindu-i inima.

— *Chiar de-ar fi să trăiesc veşnic, îi spuse ea bebeluşului, tot n-aş şti ce să te învăț. Odată eram atât de liberă şi de inocentă. Şi eu râdeam fără niciun motiv.*

Dar mai târziu m-am lepădat de inocența mea prostească pentru a mă apăra. Apoi am învățat-o pe fiica mea, mama ta, să se descotorosească de inocență, ca să nu sufere şi ea.

Huai dongxi, *am greşit cu ceva gândind astfel? Dacă acum sunt în stare să recunosc răul când îl văd în ceilalți, nu se întâmplă aşa pentru că eu însămi m-am făcut rea? Dacă văd că un om strâmbă din nas a neîncredere, n-am amuşinat şi eu aceleaşi lucruri împuțite?*

Bebeluşul râse, ascultând lamentațiile bunicii sale.

— *O! O! Spui că râzi pentru că tu deja ai trăit veşnic, de multe, multe ori? Sau că eşti Xi Wang Mu, Regina Mamă a Cerurilor dinspre Apus, şi te-ai întors să-mi dai un răspuns. Bine, bine, te ascult…*

Mulțumesc, Regină-bebeluş. Atunci trebuie să o înveți pe fiica mea aceeaşi lecție. Cum să-ți pierzi inocența, dar nu şi speranța. Cum să râzi veşnic.

Anmei Xu

Coţofene

Ieri fiica mea mi-a spus:

— Căsnicia mea se destramă.

Şi tot ce poate să facă e să stea cu mâinile în sân şi să se uite cum căsnicia ei se destramă. Stă întinsă pe o canapea, în cabinetul unui psihiatru, storcându-şi lacrimi că a păţit aşa o ruşine. Şi cred că o să stea acolo până când nu va mai fi nimic de destrămat, nimic pentru care să plângă, totul uscat.

A strigat:

— N-am ce să fac! N-am ce să fac!

Nu ştie. Dacă nu vorbeşte, a făcut deja ceva. Dacă nu încearcă, poate să-şi piardă şansa pentru totdeauna.

Ştiu lucrul acesta pentru că am fost crescută în tradiţia chineză: m-au învăţat să nu-mi doresc nimic, să înghit nenorocirea altora, să-mi înăbuş amărăciunea.

Şi cu toate că am învăţat-o pe fiica mea să nu facă aşa, ea a făcut la fel! Poate fiindcă eu i-am dat viaţă şi s-a născut fată. Iar mie mama mea mi-a dat viaţă şi m-am născut tot fată. Suntem toate ca nişte trepte, mergând în sus şi în jos, una după alta, însă urmând toate aceeaşi cale.

Ştiu cum este să fii tăcută, să asculţi şi să priveşti, ca şi când viaţa ta ar fi un vis. Poţi să închizi ochii atunci când nu mai vrei să vezi. Însă atunci când nu mai vrei să asculţi, ce poţi face? Şi acum îmi răsună în urechi ce s-a întâmplat acum mai bine de şaizeci de ani.

Mama era o străină pentru mine când a venit prima oară în casa unchiului meu din Ningpo. Aveam nouă ani şi n-o mai văzusem de multă vreme. Însă am ştiut că era mama mea, fiindcă i-am simţit durerea.

— Nu te uita la femeia aceea, m-a prevenit mătuşa. Şi-a aruncat chipul în fluviul care curge spre răsărit. Spiritul ei străvechi e pierdut pe vecie. Ceea ce vezi nu e decât carne putredă, atinsă de rău, cu miezul stricat.

Eu o priveam ţintă pe mama. Nu avea o înfăţişare fioroasă.

Voiam să-i ating fața, care semăna cu a mea.

E adevărat, purta haine străine, care arătau ciudat. Însă n-a zis nimic când mătuşa a ocărât-o. Capul i s-a plecat şi mai tare când unchiul i-a tras o palmă fiindcă l-a numit frate. A plâns zguduită de durere când *popo* a murit, chiar dacă *popo,* mama ei, o alungase de acasă cu mulți ani în urmă. Şi după înmormântare, l-a ascultat supusă pe unchiul meu. S-a pregătit să se întoarcă la Tianjin, unde se făcuse de ruşine ca văduvă devenind a treia concubină a unui bărbat bogat.

Cum putea să plece fără mine? Era o întrebare pe care nu aveam voie să o rostesc. Eram un copil. Puteam doar să privesc şi să ascult.

În noaptea de dinaintea plecării, mi-a ținut capul aproape de trupul ei, ca şi cum ar fi vrut să mă păzească de vreo primejdie nevăzută. Plângeam ca să o aduc înapoi şi ea nici nu plecase încă. Cum stăteam în poala ei, mi-a spus o poveste.

— Anmei, mi-a şoptit, ai văzut mica broască țestoasă care trăieşte în heleşteu?

Am clătinat din cap. În curtea noastră se afla un heleşteu şi adesea vâram un băț în apa nemişcată ca să fac broasca țestoasă să iasă afară de sub pietre.

— O ştiu de când eram copil, a zis mama. Stăteam lângă heleşteu şi o priveam cum se ridică la suprafața apei, bătând aerul cu ciocul ei mic. E o broască foarte bătrână.

Am ştiut că ne gândeam la aceeaşi broască țestoasă din heleşteu.

— Broasca asta bătrână se hrăneşte cu gândurile noastre, a spus. Am aflat asta într-o zi, când eram de vârsta ta şi *popo* a zis că nu mai sunt un copil. A spus că nu mai puteam striga sau alerga, că nu mă mai puteam aşeza pe pământ ca să prind greieri. Nu mai puteam plânge dacă eram dezamăgită. Trebuia să tac şi să ascult de cei mai în vârstă. Iar dacă nu făceam aşa, a zis că o să-mi taie părul şi o să mă trimită într-un loc unde trăiesc călugărițele budiste.

În acea noapte, după ce *popo* mi-a spus lucrurile acelea, stăteam lângă heleşteu, privind apa. Şi fiindcă eram slabă, am început să plâng. Apoi am văzut broasca țestoasă înotând spre suprafață şi ciocul ei îmi înghițea lacrimile de cum atingeau apa. A înghițit iute cinci, şase, şapte lacrimi, apoi a ieşit din heleşteu, s-a târât sub o piatră netedă şi a prins să vorbească.

„Ți-am înghițit lacrimile şi de aceea îți ştiu suferința. Însă trebuie să te previn. Dacă plângi, toată viața ta o să fie tristă.”

Apoi şi-a deschis ciocul şi au căzut afară cinci, şase, şapte ouă sidefii. Ouăle s-au spart şi din ele au ieşit şapte păsări, care au început pe loc să ciripească şi să cânte. Mi-am dat seama după pântecele lor alb ca zăpada şi după glasurile lor plăcute că erau coțofene, păsările bucuriei. Şi-au aplecat ciocurile spre heleşteu şi au început să bea însetate. Şi când am întins mâna să prind una, s-au înălțat toate, au bătut din aripi în nasul meu şi s-au ridicat în aer, râzând.

„Acum înțelegi”, a zis broasca țestoasă, coborând înapoi în heleşteu, „de ce n-are rost să plângi. Lacrimile nu-ți şterg suferința. Ele hrănesc fericirea altcuiva. Şi de aceea trebuie să înveți să-ți înghiți lacrimile”.

Însă după ce mama a isprăvit povestea, m-am uitat la ea şi am văzut că plângea. Şi am început şi eu să plâng, fiindcă asta era soarta noastră, să trăim ca două broaşte țestoase privind împreună lumea acvatică de pe fundul micului heleşteu.

Dimineața când m-am trezit, am auzit – nu păsările bucuriei – ci nişte voci mânioase în depărtare. Am sărit din pat şi m-am apropiat pe furiş de fereastră.

Afară, în curtea din față, am văzut-o pe mama stând în genunchi şi zgâriind aleea de piatră cu unghiile, ca şi cum ar fi pierdut ceva, ştiind că n-o să-l mai găsească niciodată. În fața ei stătea unchiul, fratele mamei şi striga.

— Vrei să o iei pe fiica ta cu tine şi să-i distrugi şi ei viața! Unchiul a bătut din picior, indignat la culme. Ar fi trebuit să pleci deja.

Mama nu spunea nimic. Stătea aplecată pe pământ, cu spatele arcuit ca al broaştei țestoase din heleşteu. Plângea cu gura închisă. Şi am început şi eu să plâng tot aşa, înghițindu-mi lacrimile amare.

M-am îmbrăcat în grabă. Şi pe când coboram scările, ajungând în odaia din față, mama se pregătea să plece. O servitoare îi ducea geamantanul afară. Mătuşa îl ținea pe frățiorul meu de mână. Înainte să pot să-mi aduc aminte să închid gura, am strigat:

— Mamă!

— Uite ce exemplu prost i-ai dat deja fiicei tale! a exclamat

unchiul meu.

Iar mama, stând tot cu capul plecat, s-a uitat în sus la mine şi mi-a văzut chipul. Nu-mi puteam opri lacrimile care-mi şiroiau pe obraji. Şi cred că văzându-mă cum plâng, atitudinea mamei s-a schimbat. S-a ridicat în picioare, cu spatele drept, aşa că acum era aproape mai înaltă decât unchiul meu. Mi-a întins mâna şi eu am luat-o la fugă spre ea. A spus cu un glas blând, liniştit:

— Anmei, nu te rog. Însă acum mă întorc la Tianjin şi poți să vii cu mine.

Mătuşa a auzit-o şi a pufnit.

— Cine se-aseamănă se-adună! Anmei, tu crezi că poți să vezi altceva dacă te plimbi cu o trăsură nouă. Însă în fața ta e doar fundul aceluiaşi catâr bătrân. Viața ta e ceea ce vezi în față.

Şi auzind acestea, am fost şi mai hotărâtă să plec. Fiindcă viața care se întindea în fața mea era casa unchiului meu. Şi era plină de secrete şi de atâta suferință pe care nu o puteam înțelege. Aşa că n-am băgat în seamă vorbele stranii ale mătuşii şi m-am uitat spre mama.

Unchiul mea a luat în mână o vază de porțelan.

— Asta vrei să faci? a întrebat. Să-ți risipeşti viața? Dacă o urmezi pe această femeie, nu vei mai putea niciodată să ții capul sus. A trântit vaza de pământ, făcând-o țăndări. Am sărit, iar mama m-a prins de mână.

Mâna îi era caldă.

— Vino, Anmei. Trebuie să ne grăbim, a spus ca şi cum ar fi văzut cerul acoperindu-se de nori.

— Anmei! am auzit glasul nenorocit al mătuşii, însă unchiul meu a spus:

— *Suanle!* Gata! Deja s-a schimbat.

În vreme ce lăsam în urmă vechea mea viață, mă întrebam dacă era adevărat ce spusese unchiul meu şi anume că mă schimbasem şi că nu voi mai putea niciodată să țin capul sus. Aşa că am încercat. L-am ridicat.

Şi l-am văzut pe frățiorul meu, plângând în hohote în timp ce mătuşa îl ținea strâns de mână. Mama nu a îndrăznit să-l ia şi pe el. Un fiu nu poate să meargă să trăiască în casa altcuiva. Dacă merge, pierde orice şansă de a avea un viitor. Dar ştiam că el nu gândea aşa. Plângea, furios şi speriat, fiindcă mama

nu îl rugase să o urmeze.

Era adevărat ce spusese unchiul meu. După ce l-am văzut pe fratele meu cum plângea, n-am mai putut să țin capul sus.

În ricşa care ne ducea spre gară, mama a murmurat:

— Sărmana mea Anmei, numai tu ştii. Numai tu ştii cât am suferit.

Şi când a spus asta, m-am simțit mândră că numai eu puteam înțelege aceste gânduri delicate, neprețuite.

Însă în tren mi-am dat seama cât de departe îmi lăsasem viața. Şi mi s-a făcut frică. Am călătorit şapte zile, o zi cu trenul, şase zile cu vaporul. La început, mama a fost foarte veselă. Începea să-mi povestească despre Tianjin ori de câte ori mă întorceam să privesc locul în care tocmai fusesem.

Îmi povestea despre negustori ambulanți pricepuți care vindeau orice fel de mâncare simplă: găluşte aburinde, alune prăjite şi preferata mamei, o clătită subțire cu un ou spart la mijloc, unsă cu budincă neagră de fasole, apoi rulată – luată direct din tava fierbinte! – şi oferită cumpărătorului flămând.

Mi-a descris portul şi mâncărurile cu specific pescăresc şi a precizat că era chiar mai bună decât ce mâncasem în Ningpo. Scoici mari, crevete, crabi, toate felurile de peşte, de apă sărată şi de apă dulce, cei mai buni – altfel de ce-ar veni atâția străini în portul acesta?

Mi-a povestit despre străzile înguste pline cu bazare. Dimineața devreme țăranii vindeau legume cum n-am mai văzut şi n-am mai gustat în viața mea – şi mama m-a asigurat că or să mi se pară atât de dulci, de minunate, de proaspete. Şi existau zone ale oraşului unde trăiau străini de tot felul – japonezi, bieloruşi, americani şi nemți – însă niciodată împreună, ci fiecare cu obiceiurile lor proprii, unii murdari, alții curați. Şi aveau case de toate formele şi culorile, una vopsită în roz, alta cu odăi care ieşeau în afară la fiecare colț asemenea rochiilor victoriene, altele cu acoperişuri ca nişte pălării țuguiate şi sculpturi în lemn vopsite în alb ca să arate ca fildeşul.

Iar în timpul iernii aveam să văd zăpadă, mi-a spus. A zis, În doar câteva luni va veni perioada Brumei Reci, apoi va începe să plouă, pe urmă ploaia va cădea tot mai uşor, tot mai încet până când va deveni albă şi uscată ca florile de gutui

primăvara. Mă va înfofoli în pantaloni groşi şi haine îmblănite, aşa că putea să fie gerul cât de aspru, n-avea să-mi pese!

Mi-a spus multe poveşti, până când m-am întors cu faţa înainte, privind spre noua mea casă din Tianjin. Însă în a cincisprezecea zi, în timp ce ne apropiam de golful din Tianjin, din galben murdar apa s-a făcut neagră şi vasul a început să se legene şi să scârţâie. M-am speriat şi mi s-a făcut rău. Iar noaptea am visat fluviul curgând spre răsărit despre care mă prevenise mătuşa mea, apele negre care te schimbau pe vecie. Privind apele acelea întunecate din patul meu de suferinţă de la bordul vaporului, mi-a fost teamă că vorbele mătuşii se adeveriseră. Am văzut cum mama începuse deja să se schimbe, cât de întunecat şi de mânios îi devenise chipul, cuprinzând cu privirea largul mării, cufundată în propriile gânduri. Iar gândurile mele au devenit şi ele înceţoşate şi confuze.

În dimineaţa zilei în care trebuia să ajungem în Tianjin, a intrat în cabina noastră purtând rochia ei albă chinezească de doliu. Iar când s-a întors în salonul de pe puntea superioară, arăta ca o străină. Sprâncenele îi erau îngroşate la mijloc, lungi şi ascuţite spre margine. Avea pete întunecate în jurul ochilor, faţa îi era palidă, buzele roşu închis. Pe vârful capului purta o mică pălărie maronie din fetru, cu o pană mare, cu picăţele maronii înfiptă într-o parte. Părul ei scurt era vârât sub pălărie, în afară de doi cârlionţi perfecţi de pe frunte care stăteau faţă în faţă ca nişte sculpturi date cu lac negru. Purta o rochie lungă, maronie, cu un guleraş alb de dantelă, care-i cădea până la talie şi era prins jos cu un trandafir de mătase.

Era o privelişte şocantă. Eram în doliu. Însă eu nu puteam spune nimic. Eram un copil. Cum puteam să-mi dojenesc propria mamă? Nu puteam decât să simt ruşine văzând cum mama îşi poartă ruşinea cu atâta îndrăzneală.

În mâinile sale înmănuşate ţinea o cutie mare, de culoare crem, cu nişte cuvinte străine scrise pe capac: „Veşminte fine, croială englezească, Tianjin". Îmi aduc aminte că a pus cutia jos între noi şi mi-a spus:

— Deschide-o! Repede!

Zâmbea şi respira întretăiat. Am fost atât de uimită de purtarea neobişnuită a mamei, încât numai după mulţi ani, când foloseam cutia aceasta pentru scrisori şi fotografii m-am

întrebat cum de mama ştiuse. Chiar dacă nu mă văzuse de multă vreme, a ştiut că într-o zi o voi urma şi atunci voi purta o rochie nouă.

Iar când am deschis cutia, toată ruşinea mea, temerile mele s-au risipit. Înăuntru se găsea o rochie albă, scrobită, nou-nouță. Avea dantelă la guler, de-a lungul mânecilor şi şase rânduri pe poale. În cutie se mai aflau ciorapi albi, pantofi albi de piele şi o imensă fundă albă de păr, gata aranjată pentru a fi prinsă cu două panglici desfăcute.

Totul era atât de mare. Umerii îmi tot alunecau prin deschizătura mare pentru gât. Talia era atât de largă, că mai putea intra cineva în ea. Însă mie nu-mi păsa. Nici mamei nu-i păsa. Am ridicat brațele şi am stat perfect nemişcată. A scos ață şi nişte ace şi cu câteva pense ici şi colo a strâns porțiunile prea largi ale rochiei, apoi a umplut vârfurile pantofilor cu hârtie de împachetat până când totul mi s-a potrivit. Înveşmântată astfel, mă simțeam de parcă mi-ar fi crescut mâini şi picioare noi şi trebuia de acum să-mi schimb felul de a merge.

Apoi mama s-a întristat din nou. Stătea cu mâinile împreunate în poală, privind cum vasul nostru se apropia tot mai mult de doc.

— Anmei, acum eşti pregătită să începi o viață nouă. Vei locui într-o casă nouă. Vei avea un nou tată. Multe surori. Încă un frățior. Rochii şi mâncăruri bune. Crezi că toate astea sunt de ajuns ca să te facă fericită?

Am clătinat în tăcere din cap, gândindu-mă la nefericirea fratelui meu care rămăsese în Ningpo. Mama n-a mai pomenit nimic despre casă ori despre noua mea familie ori despre fericirea mea. Iar eu n-am mai întrebat-o nimic, fiindcă acum suna un clopoțel şi un însoțitor de bord ne anunța sosirea în Tianjin. Mama i-a dat instrucțiuni precise hamalului nostru, a arătat spre geamantanele noastre mici şi i-a dat bani, ca şi cum ar fi făcut lucrul acesta în fiecare zi. Apoi a deschis cu grijă încă o cutie şi a scos ceva ce păreau a fi cinci sau şase vulpi moarte, cu ochi mici şi strălucitori, labe mlădioase şi cozi bogate, pufoase. Şi-a pus aceste arătări fioroase în jurul gâtului şi al umerilor, apoi m-a apucat strâns de mână, în timp ce coboram pasajul în mulțimea de oameni.

În port nu ne aştepta nimeni. Mama mergea încet pe

platformă, traversând locul unde se aflau bagajele, privind neliniştită într-o parte şi-n alta.

— Anmei, vino! De ce te mocăi atâta? a spus, cu o voce îngrijorată.

Mergeam târându-mi picioarele, încercând să-mi țin echilibrul în pantofii aceia prea largi în timp ce pământul de sub mine se clătina. Şi într-un moment când nu m-am uitat la picioare, am privit în sus şi am văzut că toată lumea se grăbea, toată lumea părea nefericită: familii cu mame şi taţi în vârstă, toţi purtând haine posomorâte, închise la culoare, trăgând şi împingând sacoşe şi lăzi cu agoniseala lor de-o viaţă; doamne străine, palide la faţă, îmbrăcate ca mama, mergând la braţul unor domni străini cu pălării; soţii bogate certându-şi menajerele şi servitoarele care veneau în urma lor ducând geamantane şi copii şi coşuri cu mâncare.

Noi stăteam aproape de stradă, unde ricşele şi trăsurile veneau şi plecau. Ne ţineam de mână, cufundate fiecare în propriile sale gânduri, privind oamenii care veneau la gară, alţii plecând grăbiţi. Era târziu dimineaţa şi deşi afară părea cald, cerul era cenuşiu şi acoperit de nori.

După o lungă aşteptare în care nu a venit nimeni după noi, mama a oftat şi în cele din urmă a chemat o ricşă.

În timpul călătoriei, mama s-a certat cu hamalul, care a vrut bani în plus ca să ne ducă pe noi două şi bagajele noastre. Apoi s-a plâns de praful din aer, de mirosul de pe stradă, de drumul accidentat, de ora înaintată, de durerea din stomac. Iar după ce a isprăvit cu tânguielile astea, a început să se plângă de mine: o pată de pe rochia mea, nişte fire încâlcite din părul meu, ciorapii mei răsuciţi. Am încercat să o recâştig, arătându-i şi întrebând-o despre un mic parc, despre o pasăre care zbura deasupra noastră, despre un lung tramvai electric care a trecut claxonând pe lângă noi.

Însă n-am făcut decât să o enervez şi mai tare:

— Anmei, stai cuminte. Nu mai fi aşa de nerăbdătoare. Doar mergem acasă.

Şi când am ajuns în sfârşit acasă, eram amândouă din cale-afară de obosite.

Am ştiut de la început că noua noastră casă nu va fi una obişnuită. Mama îmi spusese că vom locui în casa lui Wu Ying,

care era un negustor foarte bogat. Mi-a spus că acest om deținea multe fabrici de covoare şi locuia într-o vilă aflată în zona din Tianjin concesionată englezilor, cel mai luxos cartier din oraş unde chinezii nu aveau voie să locuiască. Noi stăteam nu departe de Paima Di, Racehorse Street, unde locuiau numai occidentali. De asemenea, eram aproape de mici prăvălii care vindeau numai un singur fel de marfă: numai ceai sau numai stofă sau numai săpun.

Casa, mi-a spus, era de construcție străină; lui Wu Ying îi plăceau lucrurile străine fiindcă străinii îl făcuseră bogat. Am tras concluzia că din cauza asta trebuia mama să poarte haine croite după modele străine, în maniera chinezilor îmbogățiți recent, cărora le plăcea să-şi arate avuția îmbrăcându-se scump.

Şi chiar dacă ştiam toate astea dinainte, tot am rămas uimită de ceea ce am văzut.

Casa avea în față o poartă chinezească de piatră, boltită, cu nişte uşi mari, de lac negru şi un prag peste care trebuia să păşeşti. Dincolo de porți am văzut curtea şi am fost mirată. Nu era nicio salcie şi niciun scorțişor cu miros dulce, nici pavilioane de grădină, nici bănci mărginind un heleşteu, nici bazine cu peşti. În schimb, erau nişte şiruri lungi de tufe pe marginea unei alei largi de piatră şi dincolo de aceste tufe, pe ambele părți, se întindea o pajişte mare cu fântâni. Şi în timp ce străbăteam aleea, apropiindu-ne de casă, am băgat de seamă că era construită în stil occidental. Avea trei etaje, din mortar şi piatră, cu balcoane lungi de fier la fiecare etaj şi coşuri de fum la fiecare colț.

Când am ajuns, o slujitoare tânără a ieşit în fugă şi a întâmpinat-o pe mama cu strigăte de bucurie. Avea o voce ascuțită, care îți zgâria auzul:

— O, taitai, ai şi ajuns! Cum se poate?

Era Yan Chang, slujnica personală a mamei, care ştia să-i cânte în strună doar atât cât trebuia. Îi spusese mamei taitai, titlul simplu şi distins de Soție, ca şi cum mama ar fi fost prima soție, singura soție.

Yan Chang le-a strigat celorlalte servitoare să ne ia bagajele şi i-a poruncit unei servitoare să ne servească repede ceaiul şi să ne pregătească o baie fierbinte. Apoi ne-a explicat grăbită că A Doua Soție le spusese tuturor să nu ne aştepte încă cel puțin

o săptămână.

— Ce ruşine! Să nu vă aştepte nimeni! A Doua Soție şi ceilalți s-au dus la Peking să-şi viziteze rudele. Fiica ta e atât de drăguță, semănați leit. De ce e aşa de ruşinoasă? Prima Soție şi fiicele ei... s-au dus în pelerinaj la un alt templu budist... Săptămâna trecută, un unchi al unui văr, un pic cam nebun, a venit în vizită şi am descoperit că nu era nici văr, nici unchi, cine ştie ce era...

De îndată ce am păşit în casa aceea mare, am simțit că amețesc de la câte lucruri erau de văzut: o scară în spirală care urca tot mai sus, un tavan cu figuri în fiecare colț, apoi coridoare care şerpuiau şi duceau într-o odaie, apoi în alta. În dreapta mea era o încăpere mare, mai mare decât tot ce văzusem vreodată, plină cu mobilier greu din lemn de tec: canapele şi mese şi scaune. Iar în capătul celălalt al acestei încăperi lungi, lungi, am văzut nişte uşi care dădeau în şi mai multe camere, cu şi mai multă mobilă, apoi şi mai multe uşi. În stânga mea se afla o încăpere mai întunecoasă, încă un salon, plin de data aceasta cu mobilier străin: canapele din piele, verde închis, tablouri ce înfățişau câini de vânătoare, fotolii şi birouri din lemn de mahon. Pe când cercetam încăperile acestea, vedeam diferiți oameni, iar Yan Chang îmi explica:

— Doamna aceasta tânără e servitoarea Soției A Doua. Aceea nu e nimeni, doar fiica ajutorului de bucătar. Bărbatul acesta are grijă de grădină.

Pe urmă am început să urcăm scările. Când am ajuns sus, m-am trezit în alt salon spațios. Am apucat-o la stânga, am coborât într-un coridor, am trecut pe lângă o cameră şi am pătruns în alta.

— Aceasta e odaia mamei tale, mi-a spus Yan Chang cu mândrie. Aici o să dormi tu.

Şi primul lucru pe care l-am văzut, singurul lucru pe care mi-au căzut ochii la început a fost patul somptuos. Părea masiv. Şi uşor în acelaşi timp: mătase moale, trandafirie şi lemn greu, lucios, întunecat în care erau sculptați dragoni de jur împrejur. Patru stâlpi susțineau un baldachin de mătase şi de fiecare stâlp atârnau funde mari de mătase care țineau draperiile. Patul era aşezat pe patru lei care stăteau cu capul pe labe, ca şi cum greutatea lui i-ar fi strivit. Yan Chang mi-a

arătat cum să folosesc un scăunel cu trepte ca să mă urc în pat. Iar când m-am rostogolit printre cuverturile de mătase, am descoperit încântată că avea o saltea moale, care era de zece ori mai groasă decât patul meu din Ningpo.

Din patul acesta admiram totul de parcă aş fi fost o prinţesă. Odaia avea o uşă de sticlă care dădea într-un balcon. În faţa uşii de sticlă se afla o masă rotundă din acelaşi lemn ca şi patul. Era înconjurată de patru scaune, iar picioarele mesei erau sculptate în formă de labe de leu. O servitoare aşezase deja ceaiul şi prăjiturelele pe masă şi acum aprindea *houlu*, o sobă mică, încinsă cu cărbuni.

Nu însemna că unchiul meu din Ningpo n-ar fi avut o casă bogată. Era chiar un om înstărit, însă casa aceasta din Tianjin era uluitoare. Mi-am zis, unchiul s-a înşelat. Nu era nicio ruşine că mama se măritase cu Wu Ying.

În timp ce gândeam toate astea, am tresărit auzind un bang! bang! bang! urmat de muzică. Pe peretele din faţa patului se afla un ceas mare de lemn, pe care era sculptată o pădure cu urşi. Uşiţa i s-a deschis brusc şi pe ea s-a ivit o cameră micuţă plină de oameni. Un om bărbos, cu o pălărie ţuguiată, stătea aşezat la o masă. Îşi tot lăsa capul în jos ca să soarbă supa, însă barba îi intra mai întâi în farfurie şi îl împiedica. O fată cu un batic alb şi o rochie albastră stătea lângă masă şi se tot apleca să-i mai toarne supă. Iar lângă bărbatul şi fata aceea stătea încă o fată cu o fustă şi o jachetă scurtă. Îşi mişca braţul înainte şi înapoi, cântând la vioară. Cânta întruna aceeaşi melodie tristă. Şi astăzi, după atâţia ani, încă pot să îl aud în minte – na! na-na-na! na! na!

Era un ceas minunat la vedere, însă după ce l-am auzit după o oră, apoi după două ore, apoi mereu, a devenit un chin extravagant. Timp de multe nopţi n-am putut dormi. Iar mai târziu mi-am descoperit o abilitate: aceea de a ignora ceva lipsit de înţeles care mă cheamă.

Am fost atât de fericită în primele nopţi în casa aceea amuzantă, dormind în patul mare şi moale împreună cu mama. Stăteam întinsă în patul acela confortabil şi mă gândeam la casa unchiului meu din Ningpo, dându-mi seama cât de nefericită fusesem, părându-mi rău pentru frăţiorul meu. Însă cele mai multe gânduri îmi zburau către toate

lucrurile noi care mai erau de văzut şi de făcut în casa aceasta.

Am privit apa caldă curgând din ţevi nu numai în bucătărie, ci şi în chiuvetele şi căzile de la toate cele trei etaje ale casei. Am văzut oale de noapte care se curăţau singure, fără ca servitoarele să trebuiască să le golească. Am văzut odăi elegante ca a mamei. Yan Chang mi-a explicat care aparţineau Primei Soţii şi celorlalte concubine, care se numeau A Doua Soţie şi A Treia Soţie. Iar unele odăi nu aparţineau nimănui.

— Sunt pentru oaspeţi, mi-a spus Yan Chang.

La etajul al treilea erau camere numai pentru servitori, nu şi pentru servitoare, a zis Yan Chang, şi una din aceste încăperi avea chiar o uşă care dădea într-un birou, unde puteai să te ascunzi de piraţii mării.

Dacă stau să mă gândesc, îmi vine greu să-mi amintesc tot ce se găsea în casa aceea; prea multe lucruri bune încep să-ţi pară toate la fel după o vreme. Tot ce nu era nou mă plictisea.

— O, astea, am zis când Yan Chang mi-a adus aceleaşi dulciuri pe care le mâncasem cu o zi înainte. Ştiu cum sunt.

Mama a părut să-şi recapete buna dispoziţie. Şi-a îmbrăcat din nou vechile haine, rochiile şi fustele lungi, chinezeşti, care aveau acum panglici albe de doliu cusute pe poale. În timpul zilei, îmi arăta lucruri ciudate şi amuzante, numindu-le pentru mine: bideu, aparat de fotografiat Brownie, furculiţă pentru salată, şerveţel de masă. Seara, când nu era nimic de făcut, povesteam despre servitoare: care era isteaţă, care era gospodină, care era devotată. Bârfeam în timp ce ne găteam ouă mici şi cartofi dulci pe *houlu* doar ca să le savurăm mirosul. Iar noaptea, mama îmi spunea iarăşi poveşti în timp ce adormeam în braţele ei.

Dacă îmi revăd întreaga viaţă, nu-mi vine în minte altă perioadă în care să mă fi simţit mai bine: n-aveam griji, temeri sau dorinţe, iar viaţa mi se părea atât de uşoară şi de minunată de parcă aş fi stat într-un cocon de mătase trandafirie. Însă îmi aduc bine aminte când traiul acela a încetat să mai fie tihnit.

Trecuseră cam două săptămâni de când sosisem. Eram în grădina mare din spate, lovind cu piciorul o minge şi uitându-mă cum cei doi căţei o alergau. Mama stătea la o masă şi se uita la mine cum mă jucam. Iar apoi am auzit strigăte şi un

claxon în depărtare, iar câinii aceia au uitat de minge şi au luat-o la goană, lătrând veseli.

Mama avea aceeaşi privire speriată pe care o avusese în port. A intrat repede în casă. Am ocolit clădirea, îndreptându-mă spre poartă. Sosiseră două ricşe negre, lucioase, şi în spatele lor era o maşină mare, neagră. Un băiat de casă descărca bagajele dintr-o ricşă. Din cealaltă a sărit o fată tânără.

Toţi servitorii s-au înghesuit în jurul maşinii, privindu-şi feţele în tabla lustruită, admirând ferestrele cu perdele, scaunele din catifea. Apoi şoferul a deschis uşa din spate şi afară a păşit o fetiţă. Avea părul scurt, buclat. Părea să fie numai cu câţiva ani mai mare decât mine, însă purta o rochie de femeie, ciorapi şi tocuri înalte. Mi-am privit rochia albă, cu care şezusem pe iarbă şi care se murdărise şi mi-a fost ruşine.

Pe urmă am văzut cum servitorii se întind spre bancheta din spate a maşinii, ridicând uşor un bărbat de amândouă mâinile. Era Wu Ying. Era un om masiv, nu înalt, însă umflat ca o pasăre. Era mult mai bătrân decât mama, cu o frunte înaltă, lucioasă şi un neg mare, negru pe o nară. Purta un sacou occidental cu o vestă care se închidea prea strâns în jurul burţii, însă avea nişte pantaloni foarte largi. Gâfâia şi mormăia în timp ce se căznea să iasă. De îndată ce pantofii i-au atins pământul, a pornit ţintă spre casă, purtându-se de parcă n-ar fi văzut pe nimeni, chiar dacă toată lumea îl saluta, grăbită să deschidă uşi, să-i ducă bagajele, să-i ia haina lungă. A intrat aşa în casă, cu fata aceea tânără urmându-l. Se uita în spate la toată lumea cu un zâmbet afectat, ca şi cum toţi s-ar fi aflat acolo în onoarea ei. Şi tocmai când trecea pragul, am auzit o servitoare spunându-i alteia:

— A Cincea Soţie e aşa de tânără, că nu şi-a adus nicio servitoare, numai o doică.

M-am uitat în sus şi am văzut-o pe mama privind de la fereastra ei, urmărind totul. Şi în felul acesta, pe furiş, mama a aflat că Wu Ying îşi luase încă o concubină, a cincea, care era de fapt doar o idee care îi venise în minte prea târziu, un ornament prostesc pentru noua lui maşină.

Mama nu era geloasă pe fata aceasta tânără, căreia de acum avea să i se spună A Cincea Soţie. De ce-ar fi fost? Mama nu îl iubea pe Wu Ying. În China, o fată nu se mărita din dragoste.

Se mărita pentru o poziție socială şi poziția socială a mamei, am aflat mai târziu, era cea mai ingrată.

După ce Wu Ying şi A Cincea Soție au venit acasă, mama rămânea adesea în odaia ei, brodind. După-amiaza mergeam împreună în lungi plimbări tăcute în oraş, căutând o bucată de mătase de o culoare pe care nu putea să o numească. Aşa era şi nefericirea ei. Nu putea să o numească.

Aşadar, în timp ce totul părea liniştit, ştiam că nu era aşa. Te poți întreba cum se face că un copil, de numai nouă ani, poate să ştie lucrurile astea. Acum mă întreb şi eu. Îmi amintesc doar cât de stingheră mă simțeam, cum puteam simți adevărul în stomac, ştiind că un lucru groaznic avea să se întâmple. Şi pot să-ți spun că a fost aproape la fel de rău cum m-am simțit cincisprezece ani mai târziu când au început să cadă bombele japonezilor şi, ascultând în depărtare, am auzit nişte bubuituri slabe şi am ştiut că dezastrul care se apropia era de neoprit.

La câteva zile după ce Wu Ying a venit acasă, m-am trezit în toiul nopții. Mama mă mişca uşor de umăr.

— Anmei, fii fetiță cuminte, mi-a spus cu un glas obosit. Acum du-te în cameră la Yan Chang.

M-am frecat la ochi şi trezindu-mă am zărit o umbră întunecată şi am început să plâng. Era Wu Ying.

— Stai liniştită. Nu-i nimic. Du-te la Yan Chang, mi-a şoptit mama.

Apoi m-a lăsat uşor pe podeaua rece. Am auzit ceasul de lemn cum începe să cânte şi vocea groasă a lui Wu Ying plângându-se de frigul din odaie. Iar când m-am dus la Yan Chang, a fost ca şi cum m-ar fi aşteptat şi ar fi ştiut că o să plâng.

A doua zi dimineața n-am putut să mă uit în ochii mamei. Dar am văzut că A Cincea Soție avea fața umflată ca a mea. Şi la micul dejun, în fața tuturor, furia ei a izbucnit în cele din urmă, când a ocărât o servitoare fiindcă o serveşte prea încet. Privirile tuturor, chiar şi ale mamei, s-au îndreptat țintă spre ea, fiindcă nu era cu putință să te porți aşa de urât şi să critici o servitoare atât de aspru. L-am văzut pe Wu Ying aruncându-i o privire pătrunzătoare, ca un tată, iar ea a început să plângă. Însă mai târziu în dimineața aceea, A Cincea Soție zâmbea din

nou, umblând încolo şi-ncoace cu un aer mândru, având o rochie şi pantofi noi.

După-amiază, mama a vorbit pentru prima oară despre nefericirea ei. Ne aflam în ricşă mergând la o prăvălie să căutăm ață pentru broderie.

— Vezi ce trai ruşinos duc? a strigat. Vezi că n-am nicio poziție? A adus acasă încă o soție, o fată de rând, cu pielea neagră şi prost-crescută! A cumpărat-o pentru câțiva dolari de la o familie sărmană de țărani care face cărămizi din noroi. Şi noaptea, după ce se satură de ea, vine la mine, mirosind a noroiul ei.

Plângea acum, vorbind incoerent ca o femeie nebună:

— Acum poți să-ți dai seama că a patra soție înseamnă mai puțin decât a cincea. Anmei, nu trebuie să uiți. Am fost prima soție, *yi tai*, soția unui cărturar. Mama ta n-a fost mereu A Patra Soție, *Si Tai*!

A rostit acel cuvânt, *si*, cu atâta ură, că m-am cutremurat. A sunat ca acel *si* care înseamnă „moarte". Apoi mi-am adus aminte că *popo* îmi spusese odată că patru e un număr plin de ghinion, fiindcă, dacă îl rosteşti cu mânie, întotdeauna iese rău.

A venit şi Bruma Rece. S-a făcut frig, iar A Doua şi A Treia Soție, copiii şi servitoarele lor s-au întors acasă, la Tianjin. A fost mare agitație când au venit. Wu Ying fusese de acord ca noua maşină să fie trimisă la gară, însă bineînțeles că n-au încăput toți. Prin urmare, în spatele maşinii au venit în jur de o duzină de ricşe, sărind în sus şi în jos ca nişte greieri urmând un gândac mare, lucios. Femeile au început să iasă valuri-valuri din maşină.

Mama stătea în spatele meu, gata să întâmpine pe toată lumea. O femeie purtând o rochie simplă, străină şi pantofi mari, urâți, s-a îndreptat spre noi. Trei fete, una dintre ele de vârstă mea, au venit în urma ei.

— Aceasta este A Treia Soție cu fiicele ei, a zis mama.

Acele fete erau şi mai timide decât mine. S-au strâns în jurul mamei lor, cu capetele plecate şi n-au scos niciun cuvânt. Dar eu am continuat să le cercetez. Erau la fel de urâte ca mama lor, cu dinți mari, buze groase şi sprâncene stufoase ca nişte omizi. A Treia Soție m-a salutat cu căldură şi

mi-a dat voie să-i duc unul dintre pachete.

Am simțit mâna mamei înțepenindu-mi pe umăr.

— Şi aceea este A Doua Soție. O să vrea să-i spui mamă mare, mi-a şoptit.

Am văzut o femeie înveşmântată într-o manta de blană lungă, neagră şi haine întunecate, occidentale, foarte moderne. Iar în brațe ținea un băiețel cu nişte obraji grăsuți, rumeni, care părea să aibă doi ani.

— E Xiaodi, fratele tău cel mai mic, mi-a şoptit mama.

Purta o beretă făcută din aceeaşi blană închisă la culoare şi îşi ținea degetul mic înfăşurat în jurul colierului de perle al Soției A Doua. M-am întrebat cum putea să aibă un copil atât de mic. A Doua Soție era destul de drăguță şi părea sănătoasă, dar era bătrână, pesemne că avea patruzeci şi cinci de ani. I-a dat copilul unei servitoare şi apoi a început să dea instrucțiuni mulțimii de oameni care încă se înghesuia în jurul ei.

Apoi A Doua Soție a venit spre mine zâmbind, mantaua ei de blană aruncând scântei la fiecare pas. M-a privit cu mirare, ca şi când m-ar fi cercetat, ca şi când m-ar fi recunoscut. În cele din urmă a zâmbit şi m-a mângâiat pe cap. Apoi cu o mişcare uşoară, grațioasă a mâinilor sale mici, şi-a scos şiragul lung de perle şi mi l-a pus la gât.

Era cea mai frumoasă bijuterie pe care o atinsesem vreodată. Era lucrată după un model occidental, un şirag lung, fiecare perlă având aceeaşi mărime şi aceeaşi nuanță rozalie, cu o agrafă grea, lucrată în argint, ca închizătoare.

Mama a protestat imediat:

— E prea mult pentru un copil mic. O să-l rupă. O să-l piardă.

Însă A Doua Soție a spus simplu:

— O fată atât de frumoasă are nevoie de ceva care să-i lumineze fața.

Mi-am dat seama din felul în care mama s-a tras înapoi, tăcută, că era furioasă. Nu-i plăcea de A Doua Soție. Trebuia să am grijă cum îmi manifestam sentimentele: nu trebuia să o las pe mama să creadă că A Doua Soție îmi câştigase simpatia. Cu toate astea, nu-mi puteam înfrâna trăirile. Eram nespus de încântată că A Doua Soție îmi acordase o atenție specială.

— Mulțumesc, mamă mare, i-am spus. Şi am privit în jos ca să nu-mi vadă chipul, însă tot nu m-am putut abține să nu

zâmbesc.

Când am luat ceaiul împreună cu mama mai târziu în acea după-amiază, am ştiut că era supărată.

— Ai grijă, Anmei, mi-a spus. Ce auzi nu e adevărat. Cu o mână dă, cu alta ia. Încearcă să te tragă pe sfoară ca să faci orice pentru ea.

Stăteam tăcută, străduindu-mă să nu ascult ce îmi spune. Mă gândeam cât de mult se plânge mama, şi poate că toată nefericirea ei venea din lamentările astea. Mă gândeam cum să fac să nu o ascult.

— Dă-mi mie colierul, a spus pe neaşteptate.

Am privit-o fără să mă mişc.

— Nu mă crezi, aşa că trebuie să-mi dai mie colierul. Nu o voi lăsa să te cumpere cu un preț atât de ieftin.

Eu tot nu mă mişcăm, aşa că s-a ridicat în picioare, a venit lângă mine şi mi-a scos colierul. Şi înainte să-i pot striga să se oprească, a pus colierul sub talpă şi l-a călcat. După ce l-a aşezat pe masă, am văzut ce făcuse. Colierul acela care aproape îmi furase mintea şi inima, avea acum o mărgică de sticlă sfărâmată.

Mai târziu mama a scos mărgica spartă şi le-a răsfirat pe celelalte în locul gol, colierul arătând astfel din nou întreg. Mi-a spus să-l port zi de zi timp de o săptămână ca să-mi aduc aminte cât e de uşor să mă las furată de ceva fals. Iar după ce am purtat perlele acelea false îndeajuns de mult ca să învăț lecția asta, m-a lăsat să mi le scot. Apoi a deschis o cutie şi s-a întors spre mine:

— Acum poți să recunoşti ce e adevărat?

Am dat din cap.

Mi-a pus ceva în mână. Era un inel greu, de safir, cu irizații albastre şi o stea atât de limpede în mijloc, încât niciodată n-am încetat să-l admir, plină de uimire.

Înainte să înceapă a doua lună friguroasă, Prima Soție s-a întors de la Peking, unde ținea o casă şi trăia împreună cu cele două fiice nemăritate ale sale. Îmi aduc aminte că m-am aşteptat ca Prima Soție să o facă pe A Doua Soție să-şi plece capul în fața ei. Prima Soție era soția şefă, prin lege şi potrivit tradiției.

Însă Prima Soție s-a dovedit a fi o fantomă vie, nu

reprezenta niciun pericol pentru A Doua Soție, care își păstrase mintea lucidă. Prima Soție arăta tare îmbătrânită și bolnăvicioasă cu trupul ei rotund, picioarele târșâite, haina și pantalonii ei ponosiți, demodați și fața ștearsă, ridată. Însă acum când mă gândesc la ea, probabil că nu era prea bătrână, poate de vârsta lui Wu Ying, așa că avea probabil cincizeci de ani.

Când am întâlnit-o, am crezut că e oarbă. Se purta ca și cum nu m-ar fi văzut. Nu îl vedea pe Wu Ying. Nu o vedea pe mama. Și totuși, le vedea pe cele două fiice ale ei, care trecuseră de vârsta măritișului; aveau cel puțin douăzeci și cinci de ani. Și de fiecare dată se trezea la timp din somnolență ca să-i certe pe cei doi câini fiindcă amușinau în odaia ei, ori că săpau în grădină în fața ferestrei ei sau că își făceau nevoile la piciorul mesei.

— De ce Prima Soție câteodată vede, câteodată nu vede? am întrebat-o pe Yan Chang într-o seară în timp ce-mi făcea baie.

— Prima Soție spune că ea nu vede decât perfecțiunea creată de Buddha, mi-a răspuns Yan Chang. Iar cele mai multe imperfecțiuni rămân nevăzute pentru ea.

Yan Chang a spus că Prima Soție a ales să nu vadă nefericirea căsniciei sale. Ea și Wu Ying au fost uniți în *tiandi,* cer și pământ, prin urmare căsnicia lor era una spirituală, aranjată de o pețitoare, impusă de părinții lui și protejată de spiritele străbunilor. Însă după un an de căsnicie, Prima Soție a dat naștere unei fete cu un picior mai scurt. Nenorocirea aceasta o făcut-o pe Prima Soție să pornească într-o călătorie la templele budiste, ca să dea pomeni și veșminte croite din mătase în cinstea lui Buddha, ca să ardă tămâie și să se roage lui Buddha să-i lungească piciorul fetei. Dar s-a întâmplat că Buddha a ales în schimb să o binecuvânteze pe Prima Soție cu încă o fiică, de data aceasta având două picioare perfecte, dar – vai! – cu o pată maronie de ceai acoperindu-i jumătate din față. Primind această nouă lovitură a sorții, Prima Soție a început să meargă în atâtea pelerinaje la Jinan, aflat la doar o jumătate de zi de mers cu trenul spre sud, încât Wu Ying i-a cumpărat o casă lângă Stânca Străveche a lui Buddha și Izvoarele Repezi din Păduricea de Bambuși. Și în fiecare an mărea suma pe care i-o dădea ca să-și țină propria casă. Așa că, de două ori pe an, în lunile cele mai reci și în cele mai calde, Prima Soție se

întorcea în Tianjin ca să-i aducă omagiile şi să sufere nevăzută în casa lui. Şi de fiecare dată când venea, rămânea în odaia ei, stând toată ziua ca un Buddha, fumându-şi opiumul, vorbind încetişor cu sine. Nu cobora la masă. În schimb postea sau lua prânzuri vegetariene în odaia ei. Iar o dată pe săptămână, Wu Ying îi făcea o vizită în cursul dimineții la ea în cameră, bând ceai preț de o jumătate de oră şi întrebând-o de sănătate. Noaptea nu o deranja.

Femeia aceasta fantomatică n-ar fi trebuit să-i producă nicio suferință mamei, însă de fapt îi băga tot felul de idei în cap. Mama credea că şi ea suferise destul ca să merite să aibă casa ei proprie, poate nu în Jinan, ci undeva în est, în micul Beidaihe, care era o frumoasă stațiune maritimă plină de terase şi grădini şi văduve bogate.

— O să avem şi noi casa noastră, mi-a spus veselă în ziua când zăpada a acoperit pământul din jurul casei. Purta o rochie nouă de mătase, căptuşită cu blană, în ape turcoaz, lucioase, ca aripile pescăruşului albastru. Casa noastră n-o să fie la fel de mare ca aceasta. O să fie foarte mică. Însă vom locui singure, doar cu Yan Chang şi câteva servitoare. Wu Ying mi-a promis deja.

În cea mai friguroasă lună a iernii, ne plictiseam cu toții, adulți şi copii laolaltă. Nu îndrăzneam să ieşim. Yan Chang m-a prevenit că pielea o să-mi înghețe şi o să crape într-o mie de bucăți. Iar celelalte servitoare bârfeau mereu despre ceea ce vedeau zilnic în oraş: verandele prăvăliilor pline de fiecare dată cu trupurile înghețate ale cerşetorilor. Bărbați sau femei, nu puteai să-ți dai seama, atât de gros era stratul de zăpadă care îi acoperea.

Aşa că în fiecare zi stăteam în casă, gândindu-ne cum să ne distrăm. Mama se uita prin reviste străine şi decupa poze cu rochiile care îi plăceau, apoi se ducea jos ca să discute cu croitorul cum putea să-i facă o astfel de rochie folosindu-se de materialele pe care le avea la îndemână.

Nu-mi plăcea să mă joc cu fiicele Soției A Treia, care erau la fel de ascultătoare şi de posomorâte ca mama lor. Fetele acelea erau mulțumite să se uite pe fereastră cât era ziua de lungă, privind cum soarele răsare şi apune. În schimb, Yan Chang şi cu mine prăjeam castane pe plita micii sobe pe cărbuni. Şi

fiindcă ne frigeam degetele mâncând aceste biluțe dulci, fireşte că ni s-a făcut poftă de bârfit şi de distracție. Apoi am auzit zbârnâitul ceasului şi acelaşi cântec ca de fiecare dată a început să răsune. Yan Chang s-a făcut că fredonează fals o arie de operă şi amândouă am izbucnit în râs, aducându-ne aminte cum A Doua Soție cântase cu o voce tremurătoare cu o dimineață înainte, acompaniindu-se la o lăută cu trei coarde şi greşind de multe ori. Îi chinuise pe toți cu această serată, până când Wu Ying a arătat că suferise destul şi a adormit în scaun. Amuzându-ne copios, Yan Chang mi-a spus o poveste despre A Doua Soție.

— Acum douăzeci de ani, era o faimoasă cântăreață, o femeie destul de respectată, mai ales printre bărbații însurați care frecventau ceainăriile. Deşi nu fusese niciodată frumoasă, era isteață, o vrăjitoare. Ştia să cânte la câteva instrumente muzicale, să cânte balade străvechi cu un glas sfâşietor de curat, ştia să-şi atingă obrazul cu degetul şi să-şi încrucişeze picioarele micuțe aşa cum trebuie.

Wu Ying i-a cerut să fie concubina lui, nu din dragoste, ci din pricina mândriei de a obține ceea ce atâția alți bărbați tânjeau. Aşa se face că această cântăreață, după ce a văzut ce avere imensă are şi ce soție cu mințile rătăcite, a consimțit să-i devină concubină.

De la bun început, A Doua Soție a ştiut cum să administreze banii lui Wu Ying. Văzând cum se albeşte la față auzind şuierul vântului şi-a dat seama că se teme de fantome. Se ştie că sinuciderea este singura cale prin care o femeie poate să scape de o căsnicie şi să se răzbune, să se întoarcă în chip de fantomă şi să risipească frunzele de ceai şi norocul. Aşa că atunci când a refuzat să-i plătească o sumă mai mare, s-a prefăcut că-şi ia viața. A mâncat o bucată de opium crud, de ajuns ca să-i fie rău şi apoi şi-a trimis servitoarea să-i spună lui Wu Ying că e pe moarte. Trei zile mai târziu, A Doua Soție avea o pensie chiar mai mare decât ceruse.

S-a prefăcut de atâtea ori că-şi ia viața încât noi, servitoarele, am început să bănuim că nici nu se mai sinchisea să ia opium. Era suficient să joace teatru. Curând a obținut o odaie mai bună, ricşă proprie, o casă pentru părinții ei în vârstă, şi o sumă de bani ca să-şi primească binecuvântarea la temple.

Însă era ceva ce nu putea avea: copii. Ştia că Wu Ying o să devină curând nerăbdător să aibă un fiu care să poată îndeplini ritualurile străvechi şi astfel să-şi asigure sieşi nemurirea sufletului. Aşadar, înainte ca Wu Ying să se poată plânge de neputința ei de a avea copii, a spus: „Am găsit-o deja, o concubină potrivită să-ți poarte fiii. Numai după cum arată îți dai seama că e virgină". Ceea ce era foarte adevărat. Vezi şi tu că A Treia Soție e tare urâtă. Nici măcar nu are picioare mici.

Fireşte, A Treia Soție i-a rămas îndatorată Soției A Doua fiindcă aranjase toată treaba, aşa că n-a fost nicio discuție privind administrarea casei. Şi chiar dacă A Doua Soție nu trebuia să mişte un deget, ea supraveghea cumpărarea hranei şi a proviziilor, ea îşi dădea acordul la angajarea servitorilor, ea invita rudele la sărbători. Ea a găsit doici pentru fiecare din cele trei fiice pe care A Treia Soție i le-a făcut lui Wu Ying. Şi după aceea, când Wu Ying a devenit iarăşi nerăbdător să aibă un fiu şi a început să cheltuie prea mulți bani în ceainării în alte oraşe, A Doua Soție a aranjat în aşa fel încât mama ta a devenit a treia concubină şi A Patra Soție a lui Wu Ying!

Yan Chang mi-a spus povestea aceasta într-un mod atât de firesc şi cu atâta veselie, încât am aplaudat finalul atât de meşteşugit. Am continuat să desfacem castane, până când n-am mai răbdat şi am întrebat cu sfială:

— Ce a făcut A Doua Soție pentru ca mama să se mărite cu Wu Ying?

— Un copil nu poate înțelege lucrurile astea! m-a certat ea.

Am plecat pe dată privirea şi n-am mai spus nimic, până când Yan Chang a devenit iarăşi nerăbdătoare să se audă vorbind în după-amiaza aceea liniştită.

— Mama ta, a spus, ca şi cum ar fi vorbit cu ea însăşi, e prea bună pentru familia asta.

Acum cinci ani – tatăl tău murise doar cu un an înainte – ea şi cu mine ne-am dus la Hangchow ca să vizităm Pagoda Celor Şase Virtuți aflată dincolo de Lacul de la Apus. Tatăl tău a fost un cărturar respectat, devotat de asemenea celor şase virtuți ale budismului păstrate în această pagodă. Aşa că mama ta făcea plecăciuni adânci înăuntrul pagodei, făgăduind să-şi păstreze armonia neştirbită a trupului, a gândurilor şi a vorbelor, să se abțină să-şi spună părerea şi să se păzească de

bogăție. Iar când ne-am urcat în barcă pentru a traversa înapoi lacul, în fața noastră stăteau un bărbat şi o femeie. Era Wu Ying şi A Doua Soție.

Probabil că Wu Ying i-a remarcat imediat frumusețea. Pe atunci, mama ta avea părul lung până la talie, şi şi-l lega sus în vârful capului. Şi avea o piele neobişnuită, roz şi strălucitoare. Chiar în hainele albe de doliu era frumoasă! Însă deoarece era văduvă, era neînsemnată în multe privințe. Nu se putea mărita din nou.

Însă lucrul acesta nu a împiedicat-o pe A Doua Soție să se gândească la un plan. Se săturase să-şi vadă banii casei irosiți prin atâtea ceainării. Banii pe care Wu Ying îi cheltuia ajungeau să mai întrețină cinci soții! Era nerăbdătoare să-i potolească pofta de hoinăreală. Aşa că a plănuit împreună cu Wu Ying să o ademenească pe mama ta în patul lui.

A povestit cu mama ta şi a aflat că avea de gând să meargă la Mănăstirea Sălaşul Spiritelor a doua zi. Aşa că s-a înființat şi ea acolo. Şi după ce au schimbat câteva cuvinte prieteneşti, a invitat-o pe mama ta la cină. Mama ta era atât de dornică să mai schimbe o vorbă cu cineva, încât a acceptat bucuroasă. Iar după cină, A Doua Soție i-a spus: „Ştii să joci mah jong? O, n-are importanță dacă nu joci prea bine. Acum suntem numai trei şi nu putem juca dacă nu eşti drăguță să ni te alături mâine seară".

În noaptea următoare, după o seară lungă de mah jong, A Doua Soție a început să caşte şi a insistat ca mama ta să rămână peste noapte. „Rămâi! Rămâi! Nu mai fi atât de ceremonioasă. Nu, politețea ta e şi mai nepotrivită. De ce să-l trezeşti pe băiatul cu ricşa?" a zis A Doua Soție. „Uite, patul meu e destul de mare pentru două."

În timp ce mama ta dormea dusă în patul Soției A Doua, aceasta s-a trezit în toiul nopții şi a părăsit odaia întunecată, iar Wu Ying i-a luat locul. Când mama ta s-a trezit simțind că o atinge pe sub cămaşa de noapte, a sărit din pat. El a apucat-o de păr şi a aruncat-o pe podea, apoi i-a pus piciorul pe grumaz şi i-a spus să se dezbrace. Mama ta n-a țipat, nici n-a plâns când s-a prăbuşit peste ea.

Dis-de-dimineață, a plecat cu o ricşă, cu părul despletit şi cu lacrimile şiroindu-i pe obraji. N-a povestit nimănui în afară de mine ce s-a întâmplat. Dar A Doua Soție s-a plâns peste tot

de văduva neruşinată care l-a ademenit pe Wu Ying în pat. Cum putea o văduvă nevrednică să acuze o femeie bogată că minte?

Aşa că atunci când Wu Ying i-a cerut mamei tale să fie a treia concubină şi să-i nască un fiu, ce putea să facă? Decăzuse deja la fel de tare ca o prostituată. Iar când s-a întors la casa fratelui ei şi a făcut trei plecăciuni în semn de rămas bun, fratele ei a lovit-o şi propria ei mamă a alungat-o de acasă pentru totdeauna. De aceea n-ai mai văzut-o până la moartea bunicii tale. Mama ta s-a dus să locuiască în Tianjin, ca să-şi spele ruşinea cu averea lui Wu Ying. Şi trei ani mai târziu, a născut un fiu, iar A Doua Soție a pretins că este al ei.

Aşa am ajuns să trăiesc în casa lui Wu Ying, a conchis Yan Chang cu mândrie.

Aşa am aflat că băieţelul Xiaodi era într-adevăr fiul mamei mele, frăţiorul meu mai mic.

De fapt, Yan Chang greşise spunându-mi povestea mamei. Secretele se ţin departe de copii, ca un capac pe oala cu supă ca să nu dea pe-afară, dezvăluind atâtea adevăruri.

După ce Yan Chang mi-a spus povestea aceasta, am început să înțeleg totul. Auzeam lucruri pe care nu le înțelesesem niciodată înainte.

Mi-am dat seama de adevărata fire a Soției A Doua.

Am văzut cum adeseori îi dădea bani Soției A Cincea ca să meargă să-şi viziteze satul sărac, încurajând-o pe fata aceasta prostuță să „le arate prietenilor şi familiei cât de bogată ajunsese!" Şi firește, vizitele ei îi aminteau de fiecare dată lui Wu Ying de originea ei modestă şi cât de nesăbuit fusese când se lăsase vrăjit de pielea ei aspră.

Am văzut-o pe A Doua Soție făcând *koutou* în fața Primei Soții, aplecându-se cu adâncă venerație în timp ce îi oferea şi mai mult opium. Şi mi-am dat seama de ce îi secătuiseră puterile Primei Soții.

Am văzut cât de înspăimântată a devenit A Treia Soție când A Doua Soție i-a spus poveşti despre concubine bătrâne care erau scoase în stradă. Şi mi-am dat seama de ce A Treia Soție veghea la sănătatea şi fericirea Soției A Doua.

Am văzut suferința cumplită a mamei în timp ce A Doua Soție îl sălta pe Xiaodi în poala ei, sărutându-l şi spunându-i:

— Cât timp eu sunt mama ta, nu vei fi niciodată sărac. Nu vei fi niciodată nefericit. O să te faci mare ca să moşteneşti casa asta şi să ai grijă de mine la bătrâneţe.

Şi am ştiut de ce mama plângea în odaia ei atât de des. Făgăduiala lui Wu Ying că îi va cumpăra o casă – fiindcă era mama singurului său fiu – a căzut în ziua când A Doua Soţie s-a prăbuşit din pricina unei noi tentative de sinucidere. Iar mama şi-a dat seama că nu putea face nimic ca să obţină o nouă promisiune.

Am suferit atât de tare după ce Yan Chang mi-a spus povestea mamei. Mi-am dorit ca mama să strige la Wu Ying, să strige la A Doua Soţie, să strige la Yan Chang şi să-i spună că nu făcuse bine spunându-mi poveştile astea. Însă mama nu avea nici măcar dreptul să facă asta. Nu avea de ales.

Două zile înainte de Anul Nou, Yan Chang m-a trezit când afară era încă întuneric.

— Repede! a strigat, trăgându-mă după ea înainte să mă dezmeticesc.

Odaia mamei era puternic luminată. Am văzut-o de cum am intrat. Am fugit spre patul ei şi m-am urcat pe taburetul pentru picioare. Îşi mişca braţele şi picioarele înainte şi înapoi stând întinsă pe spate. Era ca un soldat, mărşăluind spre nicăieri, capul ei privind la dreapta apoi la stânga. Apoi a rămas ţeapănă, ca şi cum ar fi vrut să-şi părăsească trupul. Falca îi era trasă în jos şi am văzut că limba i se umflase şi mama tuşea, încercând să o scuipe afară.

— Trezeşte-te! am şoptit, apoi m-am întors şi i-am văzut pe toţi stând acolo: Wu Ying, Yan Chang, A Doua Soţie, A Treia Soţie, A Patra Soţie, doctorul.

— A luat prea mult opiu, a strigat Yan Chang. Doctorul spune că nu poate face nimic. S-a otrăvit.

Aşa că nu făceau nimic, doar aşteptau. Am aşteptat şi eu multe ceasuri.

Singurele sunete care se auzeau erau scoase de fata aceea din ceasornic care cânta la vioară. Am vrut să strig la ceasornicul acela, să-i opresc zdrăngănitul lipsit de înţeles, însă n-am făcut-o.

Am privit-o pe mama mărşăluind în patul ei. Am vrut să-i spun vorbele care să-i liniştească trupul şi sufletul. Însă am

rămas acolo în picioare asemeni celorlalți, aşteptând, fără să spun nimic.

Apoi mi-am adus aminte de povestea ei despre mica broască țestoasă, care o prevenise să nu plângă. Şi am vrut să-i strig că era zadarnic. Erau deja prea multe lacrimi. Am încercat să le înghit una câte una, însă au ieşit prea repede, până când în cele din urmă buzele mele lipite s-au deschis brusc şi am plâns şi am plâns, apoi am plâns iarăşi, lăsându-i pe toți cei din odaie să se hrănească din lacrimile mele.

Am leşinat de atâta suferință şi m-au dus înapoi în patul lui Yan Chang. Aşa că în dimineața aceea, în timp ce mama murea, eu visam.

Se făcea că mă prăbuşeam din înaltul cerului jos pe pământ, într-un heleşteu. Şi m-am preschimbat într-o mică broască țestoasă, stând pe fundul acestei lumi acvatice. Deasupra mea puteam vedea ciocurile a o mie de coțofene care beau apă din heleşteu, bând şi cântând voioase, umplându-şi pântecele albe ca zăpada. Plângeam în hohote, lacrimile îmi curgeau şiroaie, însă ele mi le sorbeau întruna, până când n-am mai avut lacrimi şi heleşteul s-a golit, totul rămânând uscat ca nisipul.

Yan Chang mi-a spus mai târziu că mama ascultase de A Doua Soție şi voise numai să însceneze o sinucidere. Vorbe goale! Minciuni! Niciodată n-ar fi ascultat de femeia aceasta care-i provocase atâta suferință.

Ştiu că mama şi-a ascultat inima şi n-a mai vrut să se prefacă. Ştiu lucrul acesta fiindcă altfel de ce a murit chiar cu două zile înainte de Anul Nou? Altminteri de ce şi-a plănuit moartea cu atâta grijă încât a devenit o armă?

Cu trei zile înainte de Anul Nou, a mâncat *yuanxiao,* găluştele dulci, lipicioase pe care toată lumea le mănâncă de sărbători. Le-a mâncat una după alta. Şi îmi aduc aminte de replica ei stranie.

— Vezi cum e viața asta. Nu poți să-i înghiți toată amărăciunea.

Şi ce a făcut a fost să mănânce *yuanxiao* umplut cu un fel de otravă amară, nu semințe dulci sau plăcerea amețitoare a opiumului, aşa cum Yan Chang şi ceilalți crezuseră. Când otrava i-a pătruns în corp, mi-a şoptit că mai degrabă şi-ar

ucide sufletul slab ca să poată să-mi dea mie unul puternic.

Otrava i s-a lipit de trup. N-au putut să o scoată afară, aşa că a murit, cu două zile înainte de Anul Nou. Au aşezat-o pe o scândură în antreu. Purta veşminte de înmormântare mult mai bogate decât cele pe care le purtase în timpul vieții. Lenjerie de mătase ca să-i țină cald fără povara grea a hainei de blană. O rochie de mătase, cusută cu fir de aur. O pălărie din aur şi lapis şi jad. Şi doi papuci finuți, cu talpa din cea mai moale piele, şi două perle uriaşe pe fiecare deget de la picior, să-i uşureze drumul spre nirvana.

Văzând-o înveşmântată aşa pentru ultima oară, m-am aruncat peste trupul ei. Iar ea a deschis ochii încet. Nu m-am speriat. Ştiam că poate să mă vadă şi că poate să vadă ce făcuse. Aşa că i-am închis ochii cu degetele şi i-am şoptit cu inima: Şi eu pot să văd adevărul. Şi eu sunt puternică.

Fiindcă ştiam amândouă că în a treia zi după ce moare cineva, sufletul se întoarce ca să-şi încheie socotelile. În cazul mamei, ziua aceasta avea să fie prima zi a noului an. Şi fiindcă e Anul Nou, toate datoriile trebuie plătite, altminteri dezastrul şi nenorocirile se abat asupra casei.

Aşa că, în ziua aceea, Wu Ying, temându-se de sufletul răzbunător al mamei, a purtat cele mai aspre veşminte de doliu, din pânză albă. I-a făgăduit fantomei rătăcitoare că o să ne țină pe Xiaodi şi pe mine la mare cinste. I-a făgăduit să o respecte ca şi cum ar fi fost Prima Soție, singura soție.

În ziua aceea i-am arătat Soției A Doua colierul de perle false pe care mi l-a dat şi l-am strivit sub talpă.

Din acea zi, părul Soției A Doua a început să încărunțească.

În acea zi am învățat să strig.

Ştiu cum este să-ți trăieşti viața ca şi cum ar fi un vis. Să asculți şi să priveşti, să te trezeşti şi să încerci să înțelegi ce s-a petrecut deja.

N-ai nevoie de un psihiatru pentru asta. Un psihiatru nu vrea să te trezeşti. Îți spune să visezi mai departe, să găseşti heleşteul şi să verşi şi mai multe lacrimi în el. De fapt, şi el este o pasăre care se înfruptă din nefericirea ta.

Mama mea a suferit. Şi-a pierdut chipul şi a încercat să îl ascundă. N-a găsit decât şi mai multă nefericire şi în cele din urmă n-a mai izbutit să o ascundă. Nu e nimic altceva de

înțeles. Aşa era în China. Aşa făceau oamenii pe atunci. Nu aveau de ales. Nu puteau vorbi. Nu puteau fugi. Asta era soarta lor.

Însă acum pot să acționeze. Acum nu mai trebuie să-şi înghită lacrimile sau să se lase umiliți de coțofene. Ştiu asta pentru că am citit-o într-o revistă din China.

Scria că timp de mii de ani păsările au chinuit țăranii. Se strângeau în stoluri şi priveau țăranii stând aplecați pe câmp, săpând pământul tare, vărsând lacrimi pe brazde ca să ude semințele. Iar după ce oamenii îşi îndreptau spinarea, păsările coborau pe pământ şi le înghițeau lacrimile şi le mâncau semințele. Iar copiii flămânzeau.

Însă într-o bună zi, toți țăranii aceştia istoviți – de pe tot cuprinsul Chinei – s-au adunat pe toate câmpurile. Au privit păsările mâncând şi bând. Şi au zis:

— Ne-am săturat să îndurăm în tăcere! Au început să bată din palme şi să dea cu bețe în oale şi cratițe şi să strige: *Si! Si! Si!* – Moarte! Moarte! Moarte!

Şi toate păsările s-au înălțat în aer, speriate şi amețite de furia aceasta nouă, bătând din aripile negre, zburând pe deasupra şi aşteptând ca zgomotul să înceteze. Însă strigătele oamenilor au devenit şi mai puternice, şi mai furioase. Păsările au ostenit şi mai tare, neputând să poposească pe pământ, neputând să mănânce. Şi au rămas aşa multe ceasuri, timp de multe zile până când toate – sute, mii şi apoi milioane! – au căzut pe pământ, moarte, nemişcate, până când n-a mai rămas niciuna pe cer.

Ce-ar spune psihiatrul tău dacă i-aş povesti că am strigat de bucurie când am citit întâmplarea asta?

Yingying St. Clair

La pândă între copaci

Fata mea m-a cazat în cea mai mică încăpere din casa ei.

— Acesta e dormitorul pentru oaspeți, mi-a spus Lena în felul ei mândru, american.

Am zâmbit. Dar pentru chinezi, dormitorul pentru oaspeți e cel mai bun dormitor, unde dorm ea cu soțul ei. Nu-i spun asta. Înțelepciunea ei seamănă cu un iaz fără fund. Arunci în el cu pietre care se scufundă în adâncimi şi se dizolvă. Ochii ei îți întorc privirea fără să reflecte nimic.

Gândesc toate aceste lucruri deşi îmi iubesc fiica. Am împărțit cu ea acelaşi trup. O parte a minții ei este o parte din mine. Dar când s-a născut, a țâşnit din mine ca un peşte alunecos şi de atunci şi până astăzi n-a încetat să înoate. Toată viața ei am urmărit-o ca şi cum m-aş fi aflat pe malul celălalt. Iar acum trebuie să-i spun totul despre trecutul meu. E singurul mod de a pătrunde prin pielea ei şi de a o aduce acolo unde poate fi salvată.

Camera asta are un tavan care alunecă în jos spre perna mea. Pereții ei se apropie ca un sicriu. Ar trebui să-i aduc aminte fiicei mele să nu pună copiii aici. Dar ştiu că n-o să mă asculte. Mi-a spus deja că nu vrea copii. Ea şi soțul ei sunt prea ocupați să deseneze locuințe pe care altcineva le va construi şi va locui în ele. Nu pot să pronunț cuvântul american care desemnează meseria ei şi a soțului ei. E un cuvânt urât.

— Arti-tecți, i-am spus odată cumnatei mele.

Fiica mea a râs când m-a auzit. Când era o copilă, ar fi trebuit să o plesnesc mai des pentru neobrăzare. Însă acum e prea târziu. Acum ea şi soțul ei îmi dau bani pentru aşa-zisa mea siguranță. Aşa că arsura pe care o simt în mână uneori, trebuie să mi-o înfrâng şi să o țin ascunsă în inimă.

La ce bun să proiectezi clădiri cochete şi apoi să locuieşti într-una de care nu te poți folosi? Fiica mea are bani, dar totul în casa ei e doar de fațadă, şi nici măcar nu arată bine. Iată noptiera asta. E din marmură grea, albă, pe picioare negre,

subțiri. Trebuie să ai mereu grijă să nu pui o plasă grea pe ea ca să nu se dărâme. Singurul obiect care poate sta pe măsuță e o vază neagră, înaltă. Vaza arată ca un picior de păianjen, atât de subțire că numai o floare poate fi pusă în ea. Dacă mişti masa, vaza şi floarea se răstoarnă.

Peste tot în casa asta văd semne. Fiica mea se uită, dar nu vede. Casa asta o să se facă fărâme. De unde ştiu? Întotdeauna am ştiut un lucru înainte să se întâmple.

Când eram tânără, în Wushi, eram *lihai.* Sălbatică şi încăpățânată. Aveam mereu un zâmbet superior pe chip. Eram mult prea bună ca să ascult pe cineva. Eram micuță şi drăguță. Aveam picioare mici de care eram tare mândră. Dacă o pereche de papuci de mătase mi se prăfuia, o aruncam. Purtam pantofi scumpi, de import, din piele de vițel, cu tocuri mici. Am rupt multe perechi de pantofi şi am stricat multe şosete alergând în sus şi-n jos prin curtea plină de pietre.

Adesea îmi desfăceam părul şi-l purtam despletit. Mama se uita la zulufii mei rebeli şi-mi spunea supărată:

— Aii-ia, Yingying, eşti precum doamnele fantome de pe fundul lacului.

Acestea erau nişte doamne care îşi înecau ruşinea şi pluteau prin casele oamenilor cu părul în dezordine pentru a-şi arăta disperarea nemărginită. Mama îmi spunea că o să aduc ruşine în casă, dar eu nu făceam decât să chicotesc atunci când încerca să-mi prindă părul cu nişte ace lungi. Mă iubea prea mult ca să se supere. Eram ca ea. De aceea m-a botezat Yingying, Ca Două Picături De Apă.

Eram una dintre cele mai bogate familii din Wushi. Aveam multe camere, fiecare plină cu mese mari, grele. Pe fiecare masă era câte un vas de jad cu un capac etanş de jad. Fiecare vas conținea țigări englezeşti fără filtru, întotdeauna cantitatea potrivită. Nici prea multe, nici prea puține. Vasele nu foloseau la nimic altceva. Pentru mine nu însemnau mare lucru. Mi se păreau nişte vechituri. Odată, împreună cu frații mei, am furat unul şi am împrăştiat țigările pe stradă. Am coborât printr-o gaură ce se deschidea în stradă, unde se afla rețeaua de canalizare. Acolo ne-am înghesuit lângă copiii care trăiau în subterană. Am scos câteva căni de apă murdară, sperând să găsim vreun peşte sau vreo comoară ascunsă. N-am găsit

nimic şi curând hainele noastre s-au umplut de noroi, încât nu mai puteam fi deosebiți de copiii care trăiau pe străzi.

Aveam multe obiecte de valoare în casa noastră. Carpete de mătase şi bijuterii. Cupe rare şi sculpturi din fildeş. Dar când îmi amintesc de casa aceea, lucru care nu se întâmplă des, mă gândesc la vasul de jad, comoara plină de noroi pe care nu ştiam că o țin în mână.

Şi mai este ceva ce-mi amintesc limpede.

Aveam şaisprezece ani. Era noaptea în care cea mai tânără dintre mătuşile mele s-a măritat. Se retrăsese deja împreună cu soțul ei în camera pe care aveau să o împartă în casa cea mare, alături de noua ei cumnată şi de restul familiei.

Mulți dintre membrii familiei care veniseră în vizită zăboveau acasă la noi, stând în jurul mesei mari din salon, râzând şi mâncând arahide, decojind portocale şi râzând iar, cu şi mai multă poftă. Un bărbat din alt oraş stătea împreună cu noi, un prieten al soțului mătuşii mele. Era mai bătrân decât fratele meu cel mai mare, aşa că îi spuneam Unchiule. Se înroşise la față de la whisky.

— Yingying, mi se adresă cu un glas răguşit când se ridică de pe scaun. Poate că îți mai e încă foame, nu?

M-am uitat de jur împrejurul mesei, zâmbindu-le tuturor din pricina atenției speciale care mi se acorda. Am crezut că o să scoată ceva bun dintr-un sac în care îşi vârâse mâna. Speram să-mi dea nişte prăjiturele. În loc de asta, scoase un pepene mare şi îl puse zgomotos pe masă.

— *Kai gua?* – Despică pepenele – îmi spuse, aşezând în echilibru un cuțit mare peste suprafața perfectă a fructului.

Apoi împlântă cuțitul cu o izbitură puternică şi gura lui uriaşă slobozi un hohot de râs atât de mare, încât am putut să-i văd dinții de aur din fundul gurii. Toată lumea de la masă râse zgomotos. Fața îmi ardea de ruşine, fiindcă pe vremea aceea nu înțelegeam.

Da, e adevărat că eram o fată sălbatică, dar eram inocentă. N-am ştiut ce lucru rău a făcut când a despicat pepenele. Nu am înțeles decât şase luni mai târziu când eram măritată cu el şi mi-a şuierat răspândind un iz de băutură că era gata să *kai gua.*

A fost un om atât de rău, că nici astăzi nu pot să-i pronunț numele. De ce m-am măritat cu el? Pentru că în noaptea de

după nunta mătuşii mele, am început să văd lucrurile înainte să se întâmple.

Aproape toate rudele au plecat a doua zi dimineața. Iar seara, surorile mele vitrege şi cu mine ne plictiseam. Stăteam la aceeaşi masă mare, bând ceai şi mâncând semințe prăjite de dovleac. Surorile mele pălăvrăgeau tare, în vreme ce eu decojeam semințe şi le strângeam miezul într-o grămăjoară.

Toate surorile mele visau să se mărite cu băieți pe care nu dădeai doi bani, din familii nu atât de bune ca a noastră. Surorile mele vitrege nu ştiau cum să aspire foarte sus pentru un lucru bun. Ele erau fiicele concubinelor tatălui meu. Eu eram fiica soției tatălui meu.

— Mama o să te trateze ca pe o servitoare... o certa una dintre surori pe cealaltă auzind pe cine alesese.

— Cineva din partea unchiului e nebun... răspundea cealaltă.

După ce s-au săturat să se necăjească una pe alta, m-au întrebat cu cine vreau să mă mărit.

— Nu ştiu pe nimeni, le-am spus înțepată.

Nu era din cauză că nu mă interesau băieții.

Ştiam cum să atrag atenția şi să mă fac admirată. Însă eram prea înfumurată ca să cred că vreun băiat era destul de bun pentru mine.

Acestea erau gândurile care-mi treceau prin minte. Dar gândurile sunt de două feluri. Unele sunt semințe plantate atunci când te naşti, puse acolo de tatăl şi de mama ta şi de strămoşii lor. Iar unele gânduri sunt plantate de alții. Poate că de vină erau semințele de dovleac pe care le mâncam: m-am gândit la bărbatul acela vesel din noaptea de dinainte. Şi chiar atunci, o rafală puternică de vânt năvăli înăuntru dinspre nord, iar floarea de pe masă se desprinse de tulpină şi căzu la picioarele mele.

Ăsta era adevărul. A fost ca şi cum un cuțit ar fi retezat capul florii ca un semn. Am ştiut pe loc că aveam să mă mărit cu bărbatul acela. Nu eram bucuroasă, ci uimită că puteam să ştiu aşa ceva.

Şi curând am început să-i aud numele pomenit de tatăl meu, de unchiul meu şi de soțul mătuşii mele. La cină, numele lui mi se turna în farfurie laolaltă cu supa. L-am surprins privindu-mă țintă din curtea unchiului meu, pufnind:

— Vezi, nu poate să se întoarcă şi să plece. E deja a mea.

Într-adevăr, n-am plecat. I-am înfruntat privirea. L-am ascultat ținându-mi nasul în vânt, adulmecând mirosul urât al vorbelor lui când mi-a spus că era foarte probabil ca tata să nu vrea să-i dea zestrea pe care o ceruse. M-am străduit atât de tare să nu-l las să-mi invadeze gândurile, încât m-am trezit cu el în patul conjugal.

Fiica mea nu ştie că am fost măritată cu bărbatul acesta cu atât de mult timp în urmă, cu douăzeci de ani înainte ca ea să vină pe lume.

Nu ştie cât de frumoasă am fost când m-am măritat cu el. Am fost mult mai frumoasă decât fata mea, care are picioare de țărancă şi un nas mare ca al tatălui ei.

Chiar şi astăzi am pielea încă fină şi arăt tânără. Însă în jurul gurii am cute adânci, acolo unde odată obişnuiam să zâmbesc. Şi sărmanele mele picioare, cândva atât de mici şi delicate! Acum sunt umflate, călcâiele sunt aspre şi crăpate! Ochii mei, atât de luminoşi şi de strălucitori la şaisprezece ani, au acum pete galbene, sunt înnegurați.

Cu toate astea, încă văd aproape totul limpede. Când vreau să-mi aduc aminte, e ca şi cum m-aş uita într-un castron cu orez şi aş găsi ultimele boabe pe care nu le-am terminat de mâncat.

Era într-o după-amiază la lacul Tai, la puțin timp după ce m-am măritat cu bărbatul acela. Îmi aduc aminte că atunci am ajuns să-l iubesc. Îmi întorsese chipul spre soarele de după-amiază târzie. Mă prinse de bărbie, mă mângâie pe obraz şi îmi spuse:

— Yingying, ai ochi de tigroaică. În timpul zilei, adună lumină. Noaptea, strălucesc precum aurul.

N-am râs, deşi acesta era un poem pe care îl spusese foarte prost. Am plâns, bucurându-mă sincer. Simțeam în suflet un vârtej ametițor, de parcă o ființă s-ar fi zbătut să iasă şi în acelaşi timp ar fi vrut să rămână înăuntrul meu. Atât de mult am ajuns să-l iubesc pe bărbatul acesta. Aşa se întâmplă când cineva se uneşte cu trupul tău, iar o parte a minții tale tânjeşte, confuză, să se unească, împotriva voinței tale, cu acea persoană.

Am devenit o străină pentru mine însămi. Mă făceam

frumoasă pentru el. Dacă încălțam o pereche de conduri, era pentru a alege una care ştiam că o să-i placă lui, îmi periam părul de nouăzeci şi nouă de ori pe noapte pentru a aduce norocul în patul nostru conjugal, în speranța că aveam să concepem un fiu.

În noaptea în care şi-a plantat sămânța, am ştiut din nou un lucru înainte să se întâmple.

Ştiam că avea să fie băiat. L-am văzut în pântecele meu. Avea ochii soțului meu, mari şi depărtați mult unul de altul. Avea degete lungi, subțiri, lobul urechii dolofan şi păr lucios care se ridica pentru a descoperi o frunte lată.

Am ajuns să simt atâta ură din pricină că atunci am simțit atât de multă bucurie. Dar chiar şi când eram nespus de fericită, o anume îngrijorare punea stăpânire pe mine, încolțind chiar deasupra frunții, acolo unde începi să iei cunoştință de un lucru. Neliniştea mi s-a prelins în suflet, acolo unde simți un lucru care apoi se adevereşte.

Soțul meu a început să facă multe călătorii de afaceri în nord. Acestea au început la puțin timp după ce ne-am căsătorit, dar au devenit mai lungi după ce copilul a fost zămislit în pântecele meu. Îmi aminteam că vântul nordic îmi scosese în cale norocul spre soțul meu, aşa că noaptea, când era plecat, deschideam larg ferestrele dormitorului meu, chiar şi în nopțile reci, pentru ca vântul să-mi aducă înapoi spiritul şi inima sa.

Ceea ce nu ştiam era că vântul nordic e cel mai rece vânt. Îți pătrunde în inimă şi alungă căldura. Vântul a prins atâta putere încât îl împinse pe soțul meu dincolo de dormitor şi de uşa din dosul casei. Am aflat de la mătuşa mea că mă părăsise pentru o cântăreață de operă.

Mai târziu însă, după ce mi-am înfrânt durerea şi am ajuns să simt în inimă numai o disperare plină de ură, mătuşa mea mi-a povestit şi despre altele. Dansatoare şi doamne americane. Prostituate. O verişoară chiar mai tânără decât mine. Plecase în mod misterios la Hong Kong la puțin timp după ce soțul meu dispăruse.

Aşa că o să-i povestesc Lenei despre ruşinea mea. Că am fost bogată şi drăguță. Eram mult prea bună pentru orice bărbat. Că am ajuns o comoară părăsită. O să-i spun că la optsprezece ani frumusețea mi s-a scurs din obraji. Că m-am

gândit să mă arunc în lac asemenea celorlalte femei căzute în dizgrație. Şi o să-i spun şi despre copilul pe care l-am omorât pentru că am ajuns să-l urăsc pe bărbatul acela atât de mult.

Am scos copilul din pântece înainte să se nască. Pe atunci, în China, să omori un copil înainte să se nască nu era considerat un păcat. Dar pentru mine a fost, pentru că trupul mi s-a umflat cu o răzbunare teribilă, în timp ce seva primului fiu al acelui bărbat se revărsa din mine.

Când asistentele m-au întrebat unde să pună pruncul fără viață, le-am aruncat un ziar şi le-am spus să-l împacheteze în el ca pe un peşte şi să-l arunce în lac. Fiica mea crede că nu ştiu ce înseamnă să nu doreşti un copil.

Când se uită la mine, fiica mea vede o bătrânică pipernicită. Pentru că nu poate să vadă şi cu ochii minții. Nu posedă *chuming,* capacitatea de a vedea lucrurile dincolo de aparențe. Dacă ar avea *chuming,* ar vedea o doamnă tigru. Şi s-ar păzi, temătoare.

M-am născut în anul Tigrului. A fost un an foarte prost pentru a te naşte şi unul foarte bun pentru a fi un Tigru. A fost anul în care un spirit foarte rău a pătruns în lume. Oamenii de la țară mureau precum puii de găină într-o zi fierbinte de vară. Oamenii de la oraş deveneau umbre, intrau în case şi dispăreau. Copiii se năşteau şi nu prindeau putere. Carnea le cădea de pe oase în câteva zile şi mureau.

Spiritul rău a rămas în lume timp de patru ani. Însă eu am provenit dintr-un spirit mai puternic şi am supraviețuit. Asta mi-a spus mama când am fost destul de mare ca să înțeleg de ce aveam o fire atât de dârză.

Apoi mi-a explicat de ce tigrul are blana aurie cu negru. Are două feluri de a se comporta. Partea aurie reprezintă inima lui sălbatică. Partea întunecată simbolizează viclenia, dibăcia de a-şi ascunde blana aurie printre copaci, de a vedea şi a nu fi văzut, aşteptând răbdător să se ivească prada. Am învățat să-mi folosesc partea întunecată numai după ce omul cel rău m-a părăsit.

Am devenit precum doamnele lacului. Aruncam ştergare albe peste oglinzile din dormitorul meu ca să nu trebuiască să-mi văd suferința. Am ajuns atât de slăbită, încât nu mai aveam nici măcar puterea să-mi ridic mâinile şi să-mi pun ace în păr.

Iar apoi am plutit ca o frunză moartă pe apă, lăsându-mă dusă din casa soacrei mele înapoi în casa familiei mele.

M-am dus la țară, undeva în afara Shanghaiului, ca să trăiesc cu familia unui văr de-al doilea. Am rămas acolo timp de zece ani. Dacă mă întrebați ce am făcut în aceşti ani lungi, pot să vă spun doar că am stat la pândă între copaci. Aveam un ochi adormit, iar celălalt stătea de veghe.

N-am muncit. Familia vărului meu se purta bine cu mine pentru că făceam parte din familia care îi întreținea. Casa era sărăcăcioasă şi în ea se înghesuiau trei familii. Nu mă bucuram de confort acolo, însă tocmai asta îmi doream. Bebeluşii se târau pe podea împreună cu şoarecii. Puii de găină intrau şi ieşeau din casă precum țăranii necioplițicare le vizitau pe rudele mele. Cu toții mâncam în bucătărie, în mirosul înăbuşitor de grăsime arsă. Şi muştele! Dacă lăsai un castron cu numai câteva boabe de orez în el, îl găseai acoperit cu atât de multe muşte înfometate, încât arăta ca un castron viu cu supă de mazăre neagră. Atât de săracă era regiunea.

După zece ani, eram pregătită. Nu mai eram o fată, ci o femeie stranie. O femeie încă măritată, dar fără soț. M-am dus la oraş, privind cu mare băgare de seamă în jurul meu. Era ca şi cum castronul cu muşte negre ar fi fost răsturnat pe străzi. Peste tot erau oameni care circulau, bărbați necunoscuți împingându-se în femei necunoscute, fără să-i pese cuiva de asta.

Cu banii pe care mi-i dăduse familia mea, mi-am cumpărat haine noi, costume moderne, cu croi drept. Mi-am tăiat părul lung aşa cum era la modă, băiețeşte. Mă săturasem atât de tare să nu fac nimic atâția ani, încât m-am hotărât să muncesc. M-am făcut vânzătoare într-un magazin.

N-a fost nevoie să învăț cum să le flatez pe femei. Ştiam ce vor să audă. Un tigru poate să scoată un sunet mârrr-mârrr blând din piept şi să-i facă până şi pe iepuri să se simtă liniştiți şi în siguranță.

Deşi acum eram o femeie matură, am devenit din nou frumoasă. Era un dar de la natură. Purtam haine mult mai bune şi mai scumpe decât ce se găsea în magazin. Iar asta le făcea pe femei să cumpere hainele ieftine, crezând că pot să arate la fel de cochete ca mine.

În acest magazin, lucrând ca o țărancă, l-am cunoscut pe

Clifford St. Clair. Era un american bine făcut, palid, care cumpăra hainele de calitate modestă din magazin şi le trimitea peste mări şi ţări. Din pricina numelui său, am ştiut că o să mă mărit cu el.

— Domnu' Saint Clair, spuse în engleză când se prezentă. După care adăugă în chineza lui grosolană, directă: Ca îngerul luminii.

Nici nu-mi plăcea, nici nu-mi displăcea. Nu-l găseam nici atrăgător, nici neatrăgător. Dar ştiam un lucru. Şi anume că el era semnul care anunţa că partea întunecată din mine avea să dispară în curând.

Saint mi-a făcut curte timp de patru ani în felul lui ciudat. Chiar dacă nu eu eram proprietara magazinului, întotdeauna mă saluta, îmi prindea mâinile, ţinându-le îndelung în ale sale. Palmele îi erau mereu umede, chiar şi după ce ne-am căsătorit. Era îngrijit şi plăcut. Dar mirosea ca un străin, răspândea un iz de carne de miel, care nu iese la spălat.

Nu mă purtam urât cu el. Dar el era *kechi,* prea politicos. Îmi făcea cadouri ieftine: o figurină de sticlă, o broşă cu ac din sticlă şlefuită, o brichetă argintie. Saint se purta ca şi cum aceste daruri ar fi fost nişte fleacuri, ca şi cum el ar fi fost un om bogat oferindu-i unei fete sărace de la ţară lucruri pe care noi nu le văzusem niciodată în China.

Îi vedeam privirea în timp ce mă urmărea cum deschideam cutiile. Nelinişţit şi nerăbdător să mă mulţumească. Nu ştia că acele lucruri nu însemnau nimic pentru mine, că fusesem crescută cu bogăţii pe care nici nu şi le putea imagina.

Întotdeauna acceptam aceste cadouri cu amabilitate, întotdeauna protestând de ajuns, nici prea mult, nici prea puţin. Nu-l încurajam. Dar pentru că ştiam că bărbatul acesta avea să-mi devină soţ într-o bună zi, am adunat cu grijă aceste ornamente fără valoare într-o cutie, învelind-o pe fiecare în pânză. Ştiam că într-o zi avea să-mi ceară să le vadă din nou.

Lena crede că Saint m-a salvat din sătucul sărac din care i-am spus că mă trag. Are dreptate. Nu are dreptate. Fiica mea nu ştie că Saint a trebuit să aştepte răbdător timp de patru ani ca un câine în faţa unei măcelării.

Cum s-a întâmplat de am ieşit în cele din urmă şi i-am îngăduit să se însoare cu mine? Aşteptam semnul care ştiam că o să vină. A trebuit să aştept până în 1946.

Sosi o scrisoare din Tianjin, nu de la familia mea, care mă credea moartă. Era de la mătuşa mea. Am ştiut înainte să o deschid. Soțul meu era mort. O părăsise de mult pe cântăreața de operă. Fusese apoi cu o fată de condiție joasă, o servitoare. Dar aceasta era o fire hotărâtă şi încăpățânată, mai ceva decât el. Când a încercat să o părăsească, îşi ascuțise deja cel mai lung cuțit de bucătărie.

Am crezut că inima îmi era împietrită de multă vreme. Dar acum, un sentiment puternic şi amar mă cuprinse şi mă făcu să simt un gol într-un loc pe care nu-l ştiam acolo. L-am blestemat cu voce tare ca să mă poată auzi. Ciuleai urechile ca un câine. Săreai şi urmai pe oricine te chema. Acum urmează-ți propria coadă.

Aşa că m-am hotărât. M-am hotărât să-l las pe Saint să se însoare cu mine. Era atât de simplu pentru mine. Eram fiica soției tatălui meu. Glasul îmi tremura. Am devenit palidă, bolnavă, şi am slăbit şi mai tare. Am ajuns un animal rănit. L-am lăsat pe vânător să vină la mine şi să mă preschimbe într-un tigru fantomă. Am renunțat de bunăvoie la al meu *chi,* spiritul care îmi provocase atâta durere.

Acum eram un tigru care nici nu ataca, nici nu pândea între copaci. Am devenit un spirit nevăzut.

Saint m-a dus cu el în America, unde am locuit în case mai mici decât cea de la țară. Am purtat haine lungi, în stil american. Am făcut treburi de servitoare. Am învățat modul de viață vestic. Am încercat să vorbesc cu vocea îngroşată. Am crescut o fată, urmărind-o de pe celălalt mal. Am acceptat stilul ei american.

În ciuda tuturor acestor lucruri, nu mi-a păsat. Nu mai aveam suflet.

Pot să-i spun fiicei mele că l-am iubit pe tatăl ei? Era un om care îmi masa picioarele noaptea. Lăuda mâncarea pe care o găteam. A vărsat lacrimi sincere când am scos obiectele fără valoare pe care le păstrasem pentru ziua potrivită, ziua în care mi-a dăruit-o pe fiica mea, o fată născută sub semnul Tigrului.

Cum puteam să nu-l iubesc pe bărbatul acesta? Însă era dragostea unei fantome. Brațe care cuprindeau, dar nu atingeau. Un castron plin cu orez, dar pe care n-aveam poftă să-l mănânc. Nu mi-era foame. Nu simțeam că mă săturam.

Acum Saint este o fantomă. Acum putem să iubim la fel. Ştie lucrurile pe care le-am ascuns toți aceşti ani. Acum trebuie să-i spun fiicei mele totul. Că e fata unei fantome. Nu are *chi.* Asta e cea mai mare ruşine a mea. Cum pot părăsi această lume fără să-i las spiritul meu?

Aşadar, m-am hotărât. O să-mi adun laolaltă trecutul şi o să privesc. O să văd un lucru care s-a întâmplat deja. Durerea care mi-a alungat spiritul. O să țin durerea aceea în mână până când se va face tare şi strălucitoare, mai limpede. Şi apoi, înverşunarea mea poate să se întoarcă, partea mea aurie, partea mea întunecată. O să folosesc această durere ascuțită ca să pătrund prin pielea groasă a fiicei mele şi să-i alung spiritul. O să mă înfrunte, fiindcă aşa se comportă doi tigri între ei. Dar o să câştig şi o să-i dau ei spiritul meu pentru că aşa îşi arată o mamă dragostea pentru fiica ei.

O aud pe fata mea vorbind cu soțul ei jos, la parter. Rostesc cuvinte care nu înseamnă nimic. Stau într-o cameră lipsită de viață.

Ştiu un lucru înainte să se întâmple. Va auzi vaza şi masa izbindu-se de podea. Va urca scările şi va veni la mine în cameră. Ochii ei nu vor vedea nimic în întuneric, unde eu stau la pândă între copaci.

Lindo Yong

Cu două feţe

Fiica mea vrea să meargă în China pentru noua ei lună de miere, însă acum îi e teamă.

— Şi dacă mă acomodez atât de bine încât o să creadă că sunt una de-a lor? m-a întrebat Waverly. Dacă nu mă lasă să mă întorc în State?

— Când o să mergi în China, i-am spus, nici nu trebuie să deschizi gura. Îşi dau deja seama că eşti o străină.

— Despre ce vorbeşti? m-a întrebat.

Fiicei mele îi place să-mi întoarcă vorba. Îi place să-mi pună la îndoială spusele.

— Aii-ia, am zis. Chiar dacă îmbraci hainele lor, chiar dacă îţi ştergi machiajul şi îţi ascunzi bijuteriile elegante, îşi dau seama. Îşi dau seama numai uitându-se la mersul tău, la felul cum îţi mişti chipul. Ştiu imediat nu eşti de-a lor.

Fiica mea nu a părut încântată când i-am spus lucrurile astea, că nu arată a chinezoaică. Are o expresie posomorâtă, de americancă, pe chip. O, poate că acum zece ani ar fi bătut din palme – ura! – ca şi când i-aş fi dat o veste bună. Însă acum vrea să fie chinezoaică, e atât de la modă. Dar eu ştiu că e prea târziu. Şi toţi anii aceştia în care am încercat să o învăţ! Mi-a ascultat poveţele chineze doar până când a învăţat să iasă singură pe uşă şi să meargă la şcoală. Aşa că acum singurele cuvinte în chineză pe care le ştie sunt *sh-sh, houche*, *chi fan* şi *guan deng shuijiao.* Cum poate să discute cu oamenii din China doar cu aceste cuvinte? Pi-pi, u-u trenul, mănâncă, stinge lumina, dormi. Cum poate să-şi închipuie că poate să se acomodeze? Doar la piele şi la păr seamănă cu o chinezoaică. Ca fel de a fi – e americancă get-beget.

Din vina mea e astfel. Pentru copiii mei am vrut cea mai bună combinaţie: condiţii americane şi caracter chinez. De unde să ştiu că acestea două nu se potrivesc?

Am învăţat-o ce înseamnă condiţii americane. Dacă aici te naşti sărac, ruşinea asta nu durează mult. Eşti primul pe listă pentru o bursă. Dacă acoperişul îţi cade în cap, nu trebuie să-

ți plângi soarta. Poți da în judecată pe oricine, poți să-l faci pe proprietar să-l repare. Nu trebuie să stai ca un Buddha sub un copac şi să laşi porumbeii să-şi facă nevoile în capul tău. Poți să-ți cumperi o umbrelă. Sau să intri într-o biserică catolică. În America, nimeni nu spune că trebuie să accepți condițiile pe care ți le oferă altcineva.

A învățat aceste lucruri, dar n-am putut să o învăț nimic despre caracterul chinez. Cum să te supui părinților şi să-ți asculți mama. Cum să nu arăți ce gândeşti, să nu-ți dai pe față sentimentele ca să poți profita de oportunitățile ascunse. De ce lucrurile uşoare nu merită osteneala. Cum să-ți cunoşti valoarea şi să o şlefuieşti, nu să o fluturi pe sub nasul tuturor ca pe un inel ieftin. De ce gândirea chineză e cea mai bună.

Nu, lucrurile astea nu s-au lipit de ea. Era prea ocupată să mestece gumă, să facă baloane mai mari decât obrajii ei. Numai asemenea lucruri s-au prins de ea.

— Termină-ți cafeaua, i-am spus ieri. Nu-ți lăsa norocul în cană.

— Nu mai fi atât de învechită, mamă, mi-a răspuns, vărsându-şi restul de cafea în chiuvetă. Sunt pe picioarele mele acum.

Şi îmi spun, Cum poate fi pe picioarele ei? Când am lăsat-o să plece de lângă mine?

Fiica mea se căsătoreşte pentru a doua oară. Aşa că m-a rugat să mă duc la salonul ei de coafură, la faimosul domn Rory. Ştiu ce vrea să spună. Îi este ruşine de felul cum arăt. Ce or să creadă părinții soțului ei şi prietenii săi, avocați importanți, despre chinezoaica asta bătrână şi înapoiată?

— Poate să mă tundă mătuşa Anmei, îi spun.

— Rory e celebru, îmi zice fiică-mea, ca şi când nu m-ar fi auzit. Face o treabă excelentă.

Aşa că mă aşez în scaunul domnului Rory. Apasă pe pedală şi mă tot mişcă în sus şi în jos până când ajung la înălțimea potrivită. Apoi fiica mea mă critică de parcă n-aş fi de față.

— Vezi cum e turtit într-o parte, îmi critică ea părul. Trebuie scurtat şi făcut permanent. Şi nuanța asta mov şi-o face acasă. N-a fost niciodată la un specialist.

Se uită la domnul Rory în oglindă. El mă priveşte în oglindă. Am mai văzut eu privirea asta de specialist şi altădată. De fapt,

americanii nu se uită unul la celălalt când vorbesc. Vorbesc cu propriile răsfrângeri. Se uită la ceilalţi sau la ei înşişi doar când îşi imaginează că nimeni nu-i vede. Aşa că niciodată nu se văd cum arată în realitate. Se văd zâmbind fără să deschidă gura sau întorşi în partea în care nu pot să-şi vadă defectele.

— Cum îl vrea? întreabă domnul Rory.

Crede că nu ştiu engleză. Îşi trece degetele prin părul meu. Îmi arată cum puterea sa magică poate să-mi facă părul mai gros şi mai lung.

— Mamă, cum îl vrei? De ce fiica mea crede că îmi traduce din engleză? Înainte să pot răspunde, îmi explică ea gândurile: Vrea un onduleu uşor. Probabil că n-ar trebui să-l tăiem prea scurt. Nu vrea să arate creț sau ciudat. După care îmi strigă în ureche, ca şi cum aş fi surdă: Nu-i aşa, mamă? Nu foarte îndesat, nu?

Zâmbesc. Îmi arăt faţa de americancă. Aceasta e faţa pe care americanii şi-o imaginează ca fiind de chinezoaică, faţa pe care nu o pot înțelege. Dar în sinea mea mă simt ruşinată. Mi-e ruşine de ruşinea ei. Fiindcă e fiica mea şi eu sunt mândră de ea, sunt mama ei, însă ea nu e mândră de mine.

Domnul Rory mă bate iarăşi uşurel pe cap. Se uită la mine. Se uită la fiica mea. Apoi îi spune ceva ce o nemulțumeşte vizibil:

— E straniu cât de mult semănați!

Zâmbesc, de data aceasta cu faţa mea de chinezoaică. Însă ochii şi zâmbetul fiicei mele se îngustează neobişnuit de mult, aşa cum o pisică se face mică înainte să muşte. Apoi domnul Rory se îndepărtează ca să ne lase să ne sfătuim. Îl aud cum pocneşte din degete:

— Spălat! Urmează doamna Yong!

Aşa că fiica mea şi cu mine suntem singure în acest coafor aglomerat. Se încruntă în oglindă. Observă că o privesc.

— Aceiaşi obraji, spune.

Arată spre ai mei, apoi îşi atinge obrajii. Şi-i suge, de parcă ar fi lihnită de foame. Îşi apropie faţa de a mea, umăr lângă umăr şi ne privim una pe cealaltă în oglindă.

— Caracterul ți se citeşte pe față, îi spun fără să mă gândesc. Şi viitorul.

— Ce vrei să spui? mă întreabă.

Însă acum trebuie să-mi înăbuş sentimentele. Aceste două

chipuri, îmi spun, cât de mult seamănă! Aceeaşi fericire, aceeaşi tristeţe, acelaşi noroc, aceleaşi greşeli.

Mă văd pe mine şi pe mama, înapoi în China, când eram mică.

Mama mea – bunica ta – mi-a prezis odată viitorul, spunându-mi cum caracterul pe care îl ai poate să-ţi creeze împrejurări favorabile sau nefavorabile. Stătea la măsuţa ei de toaletă, în faţa oglinzii celei mari. Eu stăteam în picioare în spatele ei, cu bărbia sprijinită pe umărul ei. De a doua zi începea Anul Nou. După numărătoarea chineză urma să împlinesc zece ani, aşa că era o zi importantă pentru mine. Poate din cauza asta nu mă critica prea tare. Îmi cerceta chipul.

Mi-a atins urechea.

— Eşti norocoasă, mi-a zis. Ai urechile mele, cu lobul mare şi gros, cărnoase în interior, semn de mult noroc. Unii oameni se nasc atât de săraci. Au urechile atât de subţiri, atât de apropiate de cap încât nu aud niciodată norocul strigându-i. Ai urechi potrivite, însă trebuie să profiţi de şansele tale.

Şi-a coborât degetul pe linia nasului meu.

— Ai nasul meu. Nările nu sunt prea mari, aşa că banii n-or să ţi se termine. Nasul e drept şi fin, semn bun. O fată cu nasul cârn e sortită nenorocirilor. Alege întotdeauna greşit lucrurile, oamenii, ghinionul cel mai mare.

Mi-a atins uşor bărbia şi apoi pe a ei.

— Nici prea scurtă, nici prea lungă. Vom trăi destul, nici prea puţin, nici prea mult ca să ajungem o povară pentru ceilalţi.

Mi-a dat la o parte părul de pe frunte.

— Suntem la fel, a conchis mama. Poate că ai fruntea mai lată, ceea ce înseamnă că vei fi şi mai deşteaptă decât mine. Iar părul tău e des, începe de jos de pe frunte. Asta înseamnă că vei avea de înfruntat câteva greutăţi în tinereţe. Şi mie mi s-a întâmplat. Însă uită-te unde am bretonul acum. Sus! O adevărată binecuvântare pentru vârsta mea înaintată. Mai târziu o să înveţi ce înseamnă să-ţi faci griji şi o să-ţi pierzi şi părul.

Mi-a luat bărbia în palmă. M-a întors cu faţa spre ea, privindu-mă în ochi. Mi-a răsucit faţa într-o parte, apoi în

cealaltă.

— Ochii sunt sinceri, vioi, a spus. Mă urmăresc şi în ei se citeşte respectul. Nu se pleacă ruşinați. Nu cedează şi privesc în altă parte. O să fii o bună soție, mamă şi noră.

Când mama mi-a spus lucrurile astea, eram încă foarte mică. Şi chiar dacă a spus că arătam la fel, am vrut să semănăm şi mai tare. Dacă ochii ei priveau în sus şi păreau uimiți, voiam ca şi ai mei să facă la fel. Dacă era nefericită şi îşi lăsa buza în jos, şi eu voiam să fiu nefericită.

Semănăm atât de tare cu mama. Asta era înainte ca împrejurările să ne despartă: un potop din pricina căruia familia mea a trebuit să mă părăsească, prima mea căsătorie într-o familie care nu mă voia, un război din toate părțile şi, mai târziu, un ocean care m-a dus într-o nouă țară. Nu a văzut cum chipul mi s-a schimbat de-a lungul anilor. Cum gura a început să-mi atârne. Cum am început să mă îngrijorez, însă fără să-mi pierd părul. Cum ochii mei au început să aibă o expresie americană. Nu a văzut cum mi-am turtit nasul într-un autobuz aglomerat din San Francisco. Tatăl tău şi cu mine ne aflam în drum spre biserică pentru a-i mulțumi lui Dumnezeu fiindcă ne binecuvântase cu atâtea bucurii, însă a trebuit să scad câteva pentru nasul meu.

E greu să-ți păstrezi chipul tău de chinez în America. La început, înainte să ajung aici, a trebuit să-mi ascund adevărata fire. Am plătit o chinezoaică din Peking, crescută în America, să-mi arate cum să procedez.

— În America, mi-a spus, nu poți să spui că vrei să trăieşti acolo pentru totdeauna. Dacă eşti chinezoaică, trebuie să spui că le admiri şcolile, felul de a gândi. Trebuie să spui că vrei să devii un specialist şi să te întorci să-i înveți pe chinezi ce ai învățat.

— Ce trebuie să spun că vreau să studiez? am întrebat. Dacă se apucă să-mi pună întrebări şi nu ştiu ce să răspund?

— Religie, trebuie să spui că vrei să studiezi religia, a spus fata asta isteață. Americanii au cu toții diferite opinii despre religie, aşa că nu există răspunsuri corecte sau greşite. Spune-le, „Ce-o vrea Dumnezeu”, şi or să te respecte.

Pentru încă o sumă de bani, fata asta mi-a dat un formular completat cu cuvinte englezeşti. A trebuit să copiez cuvintele astea de nenumărate ori ca şi cum ar fi fost cuvinte englezeşti

gândite cu mintea mea. Lângă cuvântul NUME, am scris *Lindo Sun.* Lângă DATA NAŞTERII, am scris *11 mai, 1918*, iar fata asta a insistat că era exact la trei luni după Anul Nou chinez. Lângă cuvântul LOCUL NAŞTERII, am completat *Taiyuan, China*. Iar lângă cuvântul PROFESIA, am scris *studentă la teologie*.

I-am dat fetei şi mai mulţi bani în schimbul unei liste cu adrese din San Francisco, oameni cu relaţii. Şi la sfârşit, fata aceasta mi-a dat, gratis, instrucţiuni ca să-mi schimb situaţia.

— Mai întâi, a spus, trebuie să-ţi găseşti un soţ. Un cetăţean american e cel mai bine.

A văzut mirarea mea şi s-a grăbit să adauge:

— Chinez! Desigur, trebuie să fie chinez. Cetăţean nu înseamnă caucazian. Însă dacă nu are cetăţenie, trebuie să aplici imediat planul doi. Vezi tu, trebuie să faci un copil. Băiat sau fată, nu contează în Statele Unite. Niciunul n-o să aibă grijă de tine la bătrâneţe, nu-i aşa? Am râs amândouă.

— Totuşi ai grijă, a spus. Autorităţile de acolo or să te întrebe dacă ai copii sau dacă te gândeşti să faci unul. Trebuie să spui că nu. Trebuie să pari sinceră şi să spui că nu eşti măritată, eşti credincioasă şi ştii că nu e bine să faci un copil.

Probabil că am rămas perplexă, fiindcă m-a lămurit în continuare:

— Acum fii atentă, cum poate un copil care încă nu s-a născut să ştie ce nu e bine? Şi odată ce a venit pe lume, e cetăţean american şi poate să facă orice vrea. Poate să-i ceară mamei sale să rămână cu el. Nu-i aşa?

Dar nu din cauza asta rămăsesem perplexă. Mă întrebam de ce a spus că trebuia să par sinceră. Pot să arăt altfel când spun adevărul?

Vezi câtă sinceritate exprimă încă faţa mea. De ce nu ţi-am dat şi ţie chipul acesta? De ce le spui mereu prietenilor tăi că am venit în Statele Unite cu o corabie din China? Nu e adevărat. N-am fost atât de săracă. Am luat avionul. Pusesem deoparte banii pe care familia soţului meu mi-i dăduse când mă alungase. Economisisem şi banii din cei doisprezece ani în care lucrasem ca telefonistă. E adevărat însă că n-am luat cel mai rapid avion. A făcut trei săptămâni. A oprit peste tot: Hong Kong, Vietnam, Filipine, Hawaii. Aşa că atunci când am ajuns, nu mă bucuram sincer să fiu aici.

De ce le spui mereu oamenilor că l-am întâlnit pe tatăl tău în Cathay House, că am deschis o plăcintă cu răvaşe în care scria că o să mă mărit cu un străin misterios, chipeş, iar când m-am uitat în sus, iată-l, acolo era, chelnerul, tatăl tău. De ce faci gluma asta? Nu exprimă adevărul. N-a fost aşa! Tatăl tău nu a fost chelner, iar eu n-am luat masa niciodată în acel restaurant. Cathay House avea un afiş pe care scria „Mâncare chinezească", aşa că numai americanii mergeau acolo înainte să fie dărâmată. Acum e un McDonalds cu un mare afiş în chineză pe care scrie *mai dong lou* – „grâu", „est", „clădire". Numai absurdităţi. De ce eşti atrasă doar de absurdităţile chineze? Trebuie să înţelegi împrejurările adevărate în care am sosit, m-am măritat, mi-am pierdut chipul chinez, de ce eşti aşa cum eşti.

Când am sosit în America, nimeni nu m-a întrebat nimic. Autorităţile mi-au cercetat hârtiile şi au pus ştampila. M-am hotărât să mă duc mai întâi la o adresă din San Francisco pe care mi-o dăduse fata aceea din Peking. Autobuzul m-a lăsat pe o stradă largă, plină cu troleibuze. Era California Street. Am urcat dealul acesta, apoi am văzut o clădire înaltă. Era biserica Old St. Mary's. Sub semnul bisericii, în caractere chinezeşti scrise de mână, cineva adăugase: „O ceremonie chineză pentru Odihna Sufletelor între 7 a.m. şi 8:30 a.m.". Am memorat informaţia aceasta în caz că autorităţile m-ar fi putut întreba unde mă duc să mă închin. Apoi am văzut un alt afiş peste drum. Era scris cu vopsea pe faţada unei clădiri nu prea înalte: „Economiseşte astăzi pentru ziua de mâine la Bank of America". Mi-am zis, Aici vin americanii să se închine. Vezi, nici atunci n-am fost chiar atât de proastă! Astăzi biserica este la fel de înaltă, însă acolo unde pe vremuri era banca aceea mică, se află o clădire înaltă, cu cinci etaje, unde tu şi viitorul tău soţ lucraţi şi vă uitaţi de sus la toată lumea.

Fiica mea a râs când i-am spus asta. Şi mama ei poate să facă o glumă bună.

Aşa că am continuat să urc dealul acela. Am văzut două pagode, una pe fiecare parte a străzii, ca o intrare într-un mare templu budist. Însă când m-am uitat mai atent, am văzut că pagoda era de fapt doar o clădire acoperită cu grămezi de ţigle, fără ziduri, fără nimic altceva sub partea de sus. Am rămas surprinsă că încercau să facă totul să semene cu un vechi oraş

imperial sau cu un mormânt de împărat. Însă dacă cercetai cu atenție ambele părți ale acestor false pagode, puteai să vezi că străzile deveneau înguste şi aglomerate, întunecate şi murdare. Mi-am zis, De ce au ales doar cele mai proaste părți chinezeşti pentru interior? De ce nu au construit în schimb grădini şi heleştee? O, ici şi colo se mai zărea câte o faimoasă grotă străveche sau o operă chinezească. Înăuntru însă erau mereu aceleaşi chestii de duzină.

Astfel că atunci când am găsit adresa pe care mi-o dăduse fata din Peking, am ştiut că nu trebuie să mă aştept la prea multe. La adresa aceea se afla o clădire mare, verde, atât de zgomotoasă, cu copii alergând în sus şi în jos pe scările exterioare şi pe coridoare. La numărul 402, am dat de o femeie bătrână care mi-a spus verde în față că îşi pierduse timpul aşteptându-mă toată săptămână. A notat repede o adresă şi mi-a dat-o, rămânând cu mâna întinsă după ce am luat hârtia. Aşa că i-am dat un dolar american, iar ea l-a privit şi a spus:

— *Xiaojie* – Domnişoară – acum suntem în America. Şi un cerşetor moare de foame cu un dolar.

I-am mai dat unul, după care mi-a zis:

— Aii, crezi că e atât de uşor să afli informația asta?

După ce i-am mai dat încă un dolar, a închis palma şi n-a mai zis nimic.

Cu adresa pe care mi-a dat-o, am găsit un apartament ieftin pe Washington Street. Era ca toate celelalte locuințe, aşezat deasupra unei mici prăvălii. Şi prin lista asta care mă costase trei dolari, mi-am găsit o slujbă groaznică, unde mă plăteau cu şaptezeci şi cinci de cenți pe oră. O, am încercat să obțin o slujbă ca vânzătoare, dar pentru asta trebuia să cunoşti engleza. Am mai încercat să-mi găsesc o slujbă de însoțitoare chineză, dar voiau de asemenea să le frec pielea unor bărbați străini, şi mi-am dat seama imediat că aş fi făcut ceva la fel de înjositor ca prostituatele de mâna a patra din China! Aşa că am mâzgălit acea adresă cu cerneală neagră. Iar alte slujbe cereau să ai relații speciale. Erau slujbe oferite de familii din Canton şi Taishan, oameni din sud care veniseră aici cu mulți ani înainte ca să facă avere şi încă se țineau de ea prin mâinile strănepoților lor.

Mama avusese aşadar dreptate în legătură cu greutățile pe care aveam să le întâmpin. Slujba asta la fabrica de plăcinte cu

răvaşe era una dintre cele mai grele. Maşinării mari şi negre munceau zi şi noapte, vărsând mici clătite pe nişte grătare rotunde, care se mişcau. Celelalte femei şi cu mine stăteam pe nişte scăunele înalte şi în timp ce micile clătite treceau pe lângă noi, trebuia să le luăm de pe grătarul fierbinte de îndată ce se făceau aurii. Puneam o foaie de hârtie în mijloc, apoi împăturream plăcinta în jumătate şi îi îndoiam capetele chiar în timp ce se întărea. Dacă o apucai prea repede, îți frigeai degetele cu coca fierbinte, umedă. Însă dacă o apucai prea târziu, se întărea înainte să apuci să o împăturești o dată. Apoi trebuia să le arunci pe cele care nu îți ieşiseră într-un butoi, şi care ți se numărau fiindcă patronul nu le putea vinde decât ca resturi.

După prima zi, aveam toate cele zece degete roşii. Nu era o slujbă pentru o fată proastă. Trebuia să înveți repede sau degetele îți deveneau cârnați fripți. Aşa că următoarea zi, numai ochii îmi ardeau, fiindcă mă uitasem întruna la clătite. Iar după încă o zi, mă dureau brațele de cât le întinsesem ca să prind clătitele la timp. Însă la sfârşitul primei săptămâni, devenise o muncă de rutină şi puteam să mă relaxez destul cât să observ cine mai lucra alături de mine. Una era o femeie mai în vârstă care nu zâmbea niciodată şi vorbea singură în cantoneză când era furioasă. Vorbea ca o nebună. În partea cealaltă era o femeie cam de vârstă mea. În butoiul ei se aflau foarte puține plăcinte ratate. Însă bănuiam că le mănâncă. Era destul de plinuță.

— Hei, *Xiaojie*, mi-a strigat peste zgomotul asurzitor al maşinilor. Am fost încântată să-i aud vocea, să descopăr că vorbeam amândouă graiul mandarin, deşi dialectul ei era mai aspru. Te-ai gândit vreodată că o să ai atâta putere încât să poți influența viitorul cuiva? a întrebat ea.

N-am înțeles ce voia să spună. Aşa că a luat una din foile de hârtie şi a citit cu voce tare, mai întâi în engleză:

— „Nu-ți spăla rufele murdare în public. Amară îți va fi victoria.” Apoi a tradus în chineză: Nu trebuie să te cerți şi să-ți speli rufele în acelaşi timp. Dacă vei câştiga, hainele ți se vor murdări.

Tot nu-mi puteam da seama ce voia să spună. Aşa că a luat alta şi a citit în engleză:

— „Banii sunt sursa tuturor relelor. Priveşte în jurul tău şi

caută binele”. Apoi în chineză: „Banii te influențează în rău. Nu mai ai astâmpăr şi profanezi morminte”.

— Ce sunt prostiile astea? am întrebat-o, vârându-mi foile de hârtie în buzunar, spunându-mi că ar trebui să studiez aceste proverbe americane clasice.

— Sunt preziceri, mi-a explicat ea. Americanii cred că lucrurile astea sunt scrise de chinezi.

— Însă noi nu spunem niciodată astfel de lucruri! am zis. N-au nicio noimă. Nu sunt preziceri, sunt sfaturi proaste.

— Nu, domnişoară, a spus, râzând, e ghinionul nostru că suntem aici şi le facem şi ghinionul altora că dau bani pe ele.

Aşa am cunoscut-o pe Anmei Xu. Da, da, mătuşa Anmei, acum atât de învechită. Anmei şi cu mine râdem şi acum aducându-ne aminte de ghinioanele noastre şi cum mai târziu au devenit chiar folositoare, ajutându-mă să-mi găsesc un soț.

— Hei, Lindo, mi-a spus Anmei într-o zi la slujbă. Vino duminică la biserica unde mă duc eu. Soțul meu are un prieten care îşi caută o soție chinezoaică vrednică. Nu are cetățenie, dar sunt sigură că ştie cum să o obțină.

Aşa am auzit prima oară de Ting Yong, tatăl tău. Nu a fost ca la prima mea căsnicie, unde totul fusese aranjat. Acum puteam să aleg. Puteam să aleg să mă mărit cu tatăl tău sau puteam să aleg să nu mă mărit cu el şi să mă întorc în China.

Am ştiut că nu este ceva în regulă când l-am văzut: era din Canton! Cum putea Anmei să-şi închipuie că o să mă mărit cu unul ca el? Însă ea mi-a spus numai atât:

— Acum nu mai suntem în China. Nu trebuie să te măriți cu băiatul de la țară. Aici toată lumea e acum din acelaşi sat chiar dacă vin din diferite părți ale Chinei.

Vezi cât s-a schimbat mătuşa Anmei față de cum era pe atunci.

Aşa că la început am fost timizi, tatăl tău şi cu mine, niciunul dintre noi nefiind în stare să vorbim unul cu celălalt în dialectele noastre chineze. Am mers împreună la cursul de engleză, vorbind între noi cu acele cuvinte abia învățate şi uneori luând o foaie de hârtie ca să scriem un caracter chinez, arătând ce vrem să spunem. Aveam cel puțin asta, o foaie de hârtie să ne țină împreună. Însă e greu să ceri pe cineva în căsătorie când nu poți să spui lucrurilor pe nume. Toate acele

mici indicii – tachinarea, tonul hotărât, dojenitor – aşa îţi dai seama dacă e ceva serios. Însă noi ştiam să vorbim doar în maniera profesorului nostru de engleză. Văd pisică. Văd şobolan. Văd pălărie.

Însă mi-am dat seama destul de curând cât de mult mă plăcea tatăl tău. Se prefăcea că juca într-o piesă de teatru chineză ca să-mi arate ce voia să spună. Fugea înainte şi înapoi, ţopăia de colo-colo, trecându-şi degetele prin păr, aşa că mi-am dat seama – *mangjile*! – ce loc ocupat, palpitant, era acest Pacific Telephone, unde lucra el. N-ai ştiut lucrul acesta despre tatăl tău – că poate fi un actor atât de bun, nu? N-ai ştiut că tatăl tău avea atâta păr, nu?

O, mai târziu am descoperit că slujba lui nu era aşa cum mi-o descrisese. Nu era atât de bună. Chiar şi astăzi, când pot vorbi cantoneza cu tatăl tău, îl întreb de fiecare dată de ce nu îşi caută un loc de muncă mai bun. Însă el se poartă ca pe vremuri când nu înţelegea nimic din ce spuneam.

Uneori mă întreb de ce am ţinut să mă mărit cu tatăl tău. Cred că Anmei mi-a dat ideea. Mi-a spus:

— În filme, întotdeauna băieţii şi fetele îşi trimit bilețele în clasă. Aşa intră în încurcătură. Trebuie să-l pui puţin în încurcătură ca să-l faci să-şi dea seama ce intenţii are. Altminteri, o să fii o doamnă bătrână până îi vine lui ideea.

În seara aceea, Anmei şi cu mine am mers la slujbă şi am căutat prin răvaşele pentru plăcinte, încercând să găsim instrucţiunile potrivite pe care să i le dăm tatălui tău. Anmei le citea cu glas tare, punând deoparte cele care s-ar fi putut potrivi: „Pentru o fată, un diamant e cel mai bun prieten. Să nu plăteşti niciodată pentru un prieten”. „Dacă ai în cap asemenea gânduri, e timpul să joci la nuntă.” „Confucius a spus că o femeie merită o mie de cuvinte. Spune-i soţiei tale că şi le-a irosit pe toate.”

Am râs citindu-le. Însă am ştiut care era cea potrivită când am citit-o. Spunea: „O casă nu e casă când soţul nu-i acasă”. N-am râs. Am împăturit proverbul acesta şi l-am pus într-o plăcintă, pe care am aranjat-o plină de speranţă.

A doua zi după-amiază, după şcoală, mi-am vârât mâna în buzunar şi am luat o înfăţişare uluită, ca şi cum un şoarece m-ar fi muşcat de mână.

— Ce-i asta? am strigat. Pe urmă am scos plăcinţica şi i-am

întins-o tatălui tău. Ah! Atâtea plăcinte, doar să le văd şi mi se face rău. Ia-o tu pe asta.

Ştiam încă de pe atunci că nu-i place să irosească nimic. A desfăcut-o şi a ronțăit-o, apoi a citit bucățica de hârtie.

— Ce spune? am întrebat. Am încercat să mă comport ca şi când nu mi-ar fi păsat. Iar când am văzut că tot nu spune nimic, i-am zis: Te rog, poți să-mi traduci şi mie?

Străbăteam Portsmouth Square şi ceața se lăsase deja şi mi-era foarte frig în paltonul meu subțire. Aşa că am sperat că tatăl tău o să se grăbească şi o să mă ceară în căsătorie. În schimb însă, şi-a păstrat înfățişarea serioasă şi a zis:

— Nu ştiu ce înseamnă cuvântul acesta, „soț". Diseară o să-l caut în dicționar. Şi mâine îți spun ce scrie.

A doua zi m-a întrebat în engleză:

— Lindo, vrei să te însoți cu mine?

Iar eu am râs de el şi i-am zis că nu aşa se spune. Iar el mi-a replicat cu una dintre zicerile lui Confucius, şi anume că dacă vorbele sunt greşite, înseamnă că şi intențiile lui probabil că sunt greşite. Cât a fost ziua de lungă ne-am tot certat şi am glumit unul cu celălalt, şi aşa ne-am hotărât să ne căsătorim.

O lună mai târziu ceremonia a avut loc la Prima Biserică Baptistă Chineză, acolo unde ne-am cunoscut. Şi nouă luni mai târziu, tatăl tău şi cu mine am avut dovada cetățeniei, un băiețel, Winston, fratele tău cel mare. I-am pus numele Winston fiindcă mi-a plăcut înțelesul acelor două cuvinte, „wins ton"[5]. Voiam să cresc un copil care avea să câştige multe lucruri, glorie, bani, o viață bună. Mi-am zis atunci, cel puțin am tot ce mi-am dorit. Eram atât de fericită. Nu vedeam că suntem săraci. Eram mulțumită cu ce aveam. De unde să ştiu că Winston avea să moară mai târziu într-un accident de maşină? Şi era atât de tânăr! Avea numai şaisprezece ani!

La doi ani după ce s-a născut Winston, l-am avut pe celălalt frate al tău, Vincent. I-am pus numele Vincent, care sună ca *win cent*, sunetul banilor, fiindcă începuse să mi se pară că nu aveam destui. Pe urmă m-am lovit la nas mergând cu autobuzul. La puțin timp după aceea, te-ai născut tu.

Nu ştiu ce m-a făcut să mă schimb. Poate că nasul meu strâmb mi-a afectat felul de a gândi. Poate că văzându-te pe tine mică, cât de mult semănai cu mine, şi asta m-a făcut să nu mai fiu mulțumită de viața mea. Voiam ca pentru tine totul

să fie mai bine. Voiam să ai parte de cele mai bune şanse, de cel mai bun caracter. Nu voiam să regreți nimic. Şi de aceea ți-am pus numele Waverly. Era numele străzii pe care locuiam. Şi voiam ca tu să crezi că aparții locului acestuia. Însă ştiam de asemeni că dacă îți pun numele după numele străzii, curând o să te faci mare, o să pleci de aici şi o să iei o parte din mine cu tine.

Domnul Rory îmi periază părul. Totul e moale. Totul e negru.

— Arăți grozav, mamă, spune fiică-mea. La nuntă toți or să creadă că eşti sora mea.

Îmi privesc chipul în oglinda din salonul de coafură. Îmi văd răsfrângerea. Nu pot să-mi văd defectele, însă ştiu că sunt acolo. Fiica mea le-a moştenit de la mine. Aceiaşi ochi, aceiaşi obraji, aceeaşi bărbie. Împrejurările în care am trăit eu i-au influențat caracterul. Îmi privesc fiica şi acum îmi sare în ochi pentru prima oară.

— Ai-ia! Ce-ai pățit la nas?

Se uită în oglindă. Nu vede nimic în neregulă.

— Ce vrei să spui? N-am pățit nimic, zice. E acelaşi nas.

— Dar cum a ajuns coroiat? o întreb.

O parte a nasului ei stă aplecată, trăgând şi obrazul în jos.

— Ce vrei să spui? mă întreabă. E nasul tău. De la tine l-am moştenit.

— Cum se poate? Se lasă în jos. Trebuie să-ți faci operație estetică şi să îl îndrepți.

Însă fiica mea nu mă aude. Îşi apropie fața zâmbitoare de chipul meu îngrijorat.

— Nu fi caraghioasă. Nasul nostru nu e atât de urât, îmi spune. Ne face să părem fățarnice.

Pare mulțumită.

— Ce-i aia, „fățarnice”? o întreb.

— Înseamnă că arătăm într-un fel, dar gândim în altul. Mergem într-o direcție, dar şi în cealaltă. Credem ce spunem, însă intențiile noastre sunt altele.

— Dar oamenii pot să citească asta pe chipul nostru?

Fata mea râde.

— Păi, nu tot ce gândim. Pot să vadă doar că avem două fețe.

— Asta e bine?

— E bine dacă obții ceea ce vrei.

Mă gândesc la cele două fețe ale noastre. Mă gândesc la intențiile mele. Care e cea americană? Care e cea chineză? Care e mai bună? Dacă îți arăți una, întotdeauna trebuie să o sacrifici pe cealaltă.

Aşa s-a întâmplat şi când am fost din nou în China anul trecut, după aproape patruzeci de ani. Mi-am scos bijuteriile elegante. N-am mai purtat culori țipătoare. Am vorbit limba lor. Am folosit banii lor. Cu toate astea, şi-au dat seama. Şi-au dat seama că fața mea nu e sută la sută chinezoaică. Tot îmi cereau prețuri ridicate, ca pentru străini.

Aşa că mă întreb acum, Ce am pierdut? Ce am primit în schimb? O voi întreba pe fiica mea ce crede despre asta.

Jingmei Wu

Două bilete

În clipa în care trenul nostru trece hotarul Hong Kong-ului şi intră în Shenzhen, China, mă simt altfel. Simt cum pielea de pe frunte mă furnică, cum sângele îmi curge prin trup urmând un alt curs, simt în oase o durere veche, cunoscută. Şi îmi spun, mama avea dreptate. Devin chinezoaică.

— N-ai ce să faci, mi-a spus mama când aveam cincisprezece ani şi afirmasem cu înverşunare că nu aveam nimic de chinezoaică în fiinţa mea. Eram studentă în anul doi la Galileo High din San Francisco şi toţi prietenii mei caucazieni erau de acord: aveam tot atâtea rădăcini chineze câte aveau şi ei. Însă mama a studiat la o faimoasă şcoală de asistente medicale din Shanghai şi spunea că ştie totul despre genetică. Aşa că n-avea nicio îndoială, chiar dacă eu eram de acord sau nu: odată ce te-ai născut chinezoaică, n-ai ce face şi simţi şi gândeşti chinezeşte.

— Într-o zi o să-ţi dai seama, mi-a spus mama. O ai în sânge şi-o să iasă la suprafaţă.

Iar când a spus asta, m-am văzut transformându-mă ca un vârcolac, o bucată mutant de ADN pusă brusc în mişcare, multiplicându-se insidios într-un *sindrom*, o sumă de temperamente colerice chineze, toate acele lucruri pe care mama le făcea ca să mă facă să mă simt jenată – ciorovăindu-se cu negustorii, scobindu-se între dinţi în public, suferind de daltonism când e un lucru ştiut că galbenul ca lămâia şi rozul pal nu sunt potrivite pentru hainele de iarnă.

Însă astăzi îmi dau seama că de fapt n-am ştiut niciodată ce înseamnă să fii chinezoaică. Am treizeci şi şase de ani. Mama mea e moartă, iar eu sunt în tren, ducând cu mine visele ei de a reveni acasă. Merg în China.

Mai întâi ne ducem la Guangzhou, tatăl meu în vârstă de şaptezeci şi doi de ani, Canning Wu, şi cu mine, unde o vom vizita pe mătuşa lui, pe care nu a mai văzut-o de când avea zece ani. Şi nu ştiu dacă perspectiva de a-şi revedea mătuşa sau faptul că se află din nou în China îl face să arate ca un

băieţandru, atât de inocent şi de fericit, că îmi vine să îi închei puloverul şi să-l mângâi pe cap. Stăm faţă în faţă, despărţiţi de o măsuţă pe care se află două ceşti reci de ceai. Pentru prima oară de când îl ştiu, tata are lacrimi în ochi şi tot ce vede pe fereastra trenului e o porţiune de câmp colorat în galben, verde şi maro, un canal îngust flancând linia ferată, dealuri mici, şi trei oameni cu veste albastre mânând o căruţă trasă de boi în dimineaţa aceasta de toamnă timpurie. Şi nu mă pot abţine. Şi eu am ochii înceţoşaţi ca şi cum aş fi văzut toate astea cu mult, mult timp în urmă, uitându-le aproape.

În mai puţin de trei ore vom ajunge în Guangzhou, aşa cum i se spune astăzi Cantonului, citesc în ghidul meu. Se pare că toate oraşele de care am auzit, cu excepţia Shanghaiului, şi-au schimbat numele. Cred că vor să spună astfel că şi ţara s-a schimbat în multe privinţe. Chungking e Chongqing. Iar Kweilin e Guilin. Am căutat numele acestea, fiindcă după ce o vizităm pe mătuşa unchiului în Guangzhou, o să luăm avionul spre Shanghai, unde îmi voi întâlni pentru prima oară cele două surori vitrege.

Sunt fiicele gemene ale mamei din prima ei căsnicie, copilaşii pe care a fost silită să-i abandoneze pe un drum, în timp ce fugea din Kweilin spre Chungking în 1944. Asta e tot ce mi-a spus mama despre aceste fiice ale ei, aşa că în mintea mea au rămas nişte copilaşi toţi aceşti ani, stând la marginea drumului, ascultând cum bombele şuieră în depărtare, în timp ce-şi sugeau răbdătoare degetul roşu.

Şi numai anul acesta cineva le-a găsit şi ne-a transmis vestea cu bucurie. A sosit o scrisoare din Shanghai, adresată mamei. La început, când am aflat că sunt în viaţă, mi le-am imaginat pe surorile mele gemene transformându-se din copilaşi în nişte fete de şase ani. În mintea mea, stăteau aşezate una lângă alta la o masă, scriind pe rând cu stiloul. Una scria un rând caligrafic de caractere: *Scumpă mamă. Suntem în viaţă.* Îşi dădea peste cap bretonul stufos, întinzându-i stiloul surorii ei, care scria: *Vino să ne iei. Te rugăm, grăbeşte-te.*

Fireşte că n-aveau de unde să ştie că mama murise cu trei luni înainte, pe neaşteptate, când o venă îi plesnise în cap. În clipa aceea vorbea cu tata, plângându-se de chiriaşii de deasupra, plănuind cum să-i evacueze sub pretextul că rudele

din China se mută acolo. În clipa următoare se ținea cu mâinile de cap, strângând din pleoape, bâjbâind după canapea, apoi prăbuşindu-se uşor pe duşumea, fluturându-şi brațele.

Aşa că tata a fost primul care a deschis scrisoarea, o scrisoare lungă, se pare. Şi într-adevăr îi spuneau mamă. Spuneau că întotdeauna au venerat-o ca pe adevărata lor mamă. Păstrau o fotografie înrămată a ei. Îi povesteau viața lor, din momentul în care mama le-a văzut ultima oară pe drumul care ieşea din Kweilin până când cineva le-a găsit în cele din urmă.

Iar scrisoarea l-a impresionat atât de mult pe tata – fiicele acestea strigând-o pe mama dintr-o altă viață pe care el nu a cunoscut-o niciodată încât i-a dat scrisoarea vechii prietene a mamei, mătuşa Lindo, şi a rugat-o pe ea să le răspundă şi să le spună surorilor mele, cât mai delicat cu putință, că mama murise.

În loc de asta, mătuşa Lindo a arătat scrisoarea la Club şi s-a sfătuit cu mătuşa Ying şi mătuşa Anmei despre ce trebuia făcut, fiindcă ştiuseră de mulți ani despre încercarea mamei de a-şi găsi fiicele gemene, despre speranța ei neclintită. Mătuşa Lindo şi celelalte au deplâns această dublă tragedie, de a o pierde pe mama cu trei luni înainte şi acum din nou. Aşa că nu s-au putut gândi decât la vreun miracol, la vreo posibilă cale de a o reînvia pe mama ca să-şi poată împlini visul.

Aşa că iată ce le-au scris surorilor mele din Shanghai: „Scumpele mele fiice, nici voi n-ați încetat niciodată să existați în mintea şi în sufletul meu. Nu mi-am pierdut niciodată speranța că vom ajunge să sărbătorim bucuria revederii. Îmi pare rău numai că a trecut atât de mult timp. Vreau să vă povestesc totul despre viața mea de când v-am văzut ultima oară. Vreau să vă spun toate astea când voi veni împreună cu familia mea să vă vedem în China…" Au semnat cu numele mamei mele.

Numai după ce toate aceste lucruri s-au întâmplat mi-au spus despre surorile mele, despre scrisoarea pe care au primit-o, despre cea pe care au trimis-o.

— Atunci or să creadă că vine, am murmurat.

Şi mi le-am imaginat pe surorile mele, acum având zece sau unsprezece ani, țopăind, ținându-se de mâini, cu codițele

săltându-le, cuprinse de exaltare că mama lor – *a lor* – venea, în timp ce mama mea murise.

— Cum ai putea să le spui că nu vine într-o scrisoare? a zis mătuşa Lindo. E mama lor. E mama ta. Tu trebuie să le spui. În toți aceşti ani au visat la ea.

Şi mi-am zis că are dreptate.

Însă apoi am început şi eu să visez, la mama şi la surorile mele şi la cum va fi când voi ajunge la Shanghai. În toți aceşti ani, în timp ce ele aşteptau să le găsească, eu am trăit cu mama, iar apoi am pierdut-o. Mi le-am imaginat pe surorile mele aşteptându-ne la aeroport. Se ridicau pe vârfuri, părând nerăbdătoare, cercetând fiecare cap cu părul negru în timp ce coboram din avion. Şi le recunoşteam pe loc, având amândouă acelaşi chip îngrijorat.

— *Jiejie, Jiejie,* Surioară, surioară. Aici suntem, m-am văzut spunând în chineza mea stâlcită.

— Unde e mama? întrebau ele şi se uitau împrejur, tot zâmbind, două chipuri îmbujorate şi nerăbdătoare. Se ascunde?

Asta i s-ar fi potrivit mamei, să rămână doar puțin în urmă, să te necăjească un pic şi să-ți pună răbdarea la încercare. Scuturam din cap şi le spuneam surorilor mele că nu se ascunde.

— O, ea trebuie să fie, nu? şoptea emoționată una din ele, arătând spre o femeie micuță, complet îngropată într-un munte de cadouri.

Şi asta i s-ar fi potrivit mamei, să aducă munți de cadouri, mâncare şi jucării pentru copii – toate cumpărate de la reduceri – evitând mulțumirile, spunând că nu erau nimic, şi mai târziu întorcând etichetele ca să le arate surorilor mele „Calvin Klein, 100% lână".

M-am imaginat începând să le spun:

— Surioarelor, îmi pare rău, am venit singură… şi înainte să termin – mi-o citeau pe chip – se tânguiau, smulgându-şi părul, cu buzele strânse de durere, în timp ce o luau la fugă.

Apoi mă vedeam pe mine urcând înapoi în avion şi venind acasă.

După ce am visat scena asta de multe ori – privind cum disperarea lor se transformă din groază în furie –, am implorat-o pe mătuşa Lindo să scrie încă o scrisoare. La început a

refuzat.

— Cum pot să le spun că e moartă? Nu pot scrie aşa ceva, a spus mătuşa Lindo cu o voce supărată.

— Dar e o cruzime să le lăsăm să creadă că vine cu avionul, am spus. Când or să vadă că sunt numai eu, or să mă urască.

— Să te urască? Asta nu se poate. Mă privea încruntată. Eşti propria lor soră, singura lor familie.

— Nu înțelegi, am protestat.

— Ce nu pot înțeleg? a întrebat.

Şi am şoptit:

— Or să creadă că eu sunt de vină, că a murit fiindcă nu am apreciat-o destul.

Iar mătuşa Lindo a părut mulțumită şi tristă în acelaşi timp, ca şi cum ar fi fost adevărat şi mi-aş fi dat seama în cele din urmă. A stat la masa de scris timp de oră şi când s-a ridicat mi-a întins o scrisoare de două pagini. Avea lacrimi în ochi. Mi-am dat seama că făcuse chiar lucrul de care îmi era cel mai teamă. Chiar dacă ar fi scris despre moartea mamei în engleză, tot n-aş fi avut tăria să citesc.

— Mulțumesc, am şoptit.

Peisajul a devenit cenuşiu şi se ivesc clădiri din beton, joase şi turtite, fabrici vechi şi apoi linii ferate, şi mai multe linii ferate cu trenuri ca al nostru trecând pe lângă noi în direcția opusă. Văd peroane ticsite cu oameni purtând haine occidentale galben-cenuşii, cu pete de culoare: copii purtând roz şi galben, roşu şi piersică. Sunt apoi soldați în verde olive şi roşu şi doamne bătrâne cu pelerine gri şi pantaloni care se opresc la mijlocul gambei. Suntem în Guangzhou.

Înainte ca trenul să oprească, oamenii îşi coboară bagajele. Pentru o clipă, se lasă o ploaie primejdioasă de geamantane grele încărcate cu daruri pentru rude, cutii pe jumătate rupte înfăşurate cu kilometri de sfoară ca să nu se împrăştie conținutul, sacoşe de plastic pline cu ață şi legume şi pachete cu ciuperci uscate şi îmbrăcătoare pentru aparate de fotografiat. Apoi suntem prinşi într-un şuvoi de oameni care ne ia val-vârtej, ne îmbrânceşte, ne împinge, până când ne trezim la una dintre cele douăsprezece cozi aşteptând să trecem pe la vamă. Mă simt ca şi cum aş încerca să mă sui în autobuzul 30, de Stockton, din San Francisco. Sunt în China, îmi spun

iarăşi. Şi într-un fel mulțimea nu mă enervează. Mă simt bine. Încep şi eu să împing.

Îmi scot formularele cu declarațiile şi paşaportul. „Wu”, scrie deasupra, iar dedesubt „June May”, care s-a născut în „California, SUA”, în 1951. Mă întreb dacă vameşii or să mă ia la întrebări dacă sunt aceeaşi persoană cu cea din fotografia de pe paşaport. În fotografie, părul meu lung până la bărbie e pieptănat pe spate şi coafat elegant. Port gene false, fard de ochi şi contur de buze. Obrajii îmi sunt dați cu fond de ten. Însă acum nu m-am aşteptat să fie arşiță în octombrie. Şi părul îmi atârnă, moale şi umed. N-am niciun fel de machiaj; în Hong Kong rimelul mi s-a topit în cercuri întunecate şi simțeam cum totul se transformase în straturi de unsoare. Aşa că astăzi fața mea e simplă, neîncărcată, în afară de un văl uşor de transpirație lucioasă pe frunte şi pe nas.

Chiar şi fără machiaj, n-aş putea niciodată să trec drept chinezoaică adevărată. Sunt înaltă, am peste 1,60 şi capul mi se înalță deasupra mulțimii, de unde pot să-i observ numai pe ceilalți turişti. Mama mi-a spus odată că moştenisem statura înaltă de la bunicul meu, care era nordic şi s-ar putea chiar să fi avut sânge mongol.

— Aşa mi-a spus odată bunica ta, mi-a explicat mama. Dar acum e prea târziu ca să o mai întreb. Sunt toți morți, bunicii tăi, unchii tăi, precum şi soțiile şi copiii lor, toți au fost omorâți în război, când o bombă a căzut pe casa noastră. Atâtea generații secerate într-o singură clipă.

Mi-a spus asta pe un ton atât de neutru, încât am crezut că timpul îi vindecase demult toată suferința. Apoi m-am întrebat de unde ştia că muriseră toți.

— Poate că au părăsit casa înainte să cadă bomba, am sugerat.

— Nu, a zis mama. Toată familia noastră a dispărut. Am rămas numai tu şi cu mine.

— Dar de unde ştii? Poate că unii dintre ei au scăpat.

— Asta nu se poate, a zis mama, de data asta aproape ieşindu-şi din fire.

Apoi privirea i-a devenit goală, buimacă şi a început să vorbească de parcă ar fi încercat să-şi aducă aminte unde pusese ceva.

— M-am dus înapoi acasă. Tot căutam locul unde ar fi

trebuit să fie casa noastră. Dar nu mai era nicio casă, era doar cerul. Iar jos, sub tălpile mele, erau patru etaje de lemn şi cărămizi arse, toată viaţa casei noastre. Apoi, undeva într-o parte, am văzut nişte lucruri aruncate în curte, nimic de valoare. Era un pat în care dormise cineva, de fapt doar o ramă de fier răsucită la un colţ. Şi o carte, nu ştiu ce fel de carte, fiindcă fiecare pagină era înnegrită. Şi am văzut o ceaşcă de ceai, care nu era spartă, ci plină cu cenuşă. Apoi mi-am găsit păpuşa, cu mâinile şi picioarele rupte, cu părul ars... Când eram mică, plânsesem după păpuşa aceea, văzând-o singură în vitrina magazinului şi mama mi-o cumpărase. Era o păpuşă americană cu părul galben. Putea să-şi răsucească mâinile şi picioarele. Ochii i se mişcau în sus şi în jos. Iar când m-am măritat şi am plecat de acasă, i-am dat păpuşa nepoţicii mele, fiindcă îmi semăna. Plângea dacă nu avea păpuşa tot timpul cu ea. Înţelegi? Dacă ea a fost în casă cu păpuşa, înseamnă că şi părinţii ei fuseseră acolo, la fel ca toată lumea, aşteptând împreună, fiindcă aşa era familia noastră.

Femeia de la biroul vamal se uită lung la documentele mele, apoi îmi aruncă în treacăt o privire şi din două mişcări iuţi ştampilează tot şi îmi face înţepată semn cu capul să trec mai departe. Şi curând tata şi cu mine ne trezim pe o platformă întinsă plină cu mii de oameni şi geamantane. Mă simt pierdută şi tata pare neajutorat.

— Scuzaţi-mă, mă adresez unui bărbat care pare american. Ştiţi cumva de unde pot lua un taxi?

Mormăie ceva ce sună a suedeză sau daneză.

— Xiao Yen! Xiao Yen! aud o voce piţigăiată ţipând de undeva din spatele meu.

O femeie bătrână cu o beretă galbenă, tricotată ţine în mână o sacoşă roz de plastic plină cu tot felul de obiecte împachetate în hârtie. Presupun că încearcă să ne vândă ceva. Însă tata se uită mirat la femeia aceasta micuţă ca o vrabie, cercetându-i privirea. Apoi ochii i se deschid larg, faţa i se destinde şi zâmbeşte ca un băieţel încântat.

— *Ayi! Ayi!* – Mătuşă! Mătuşă! spune el cu blândeţe.

— Xiao Yen! îl alintă mătuşa mea.

Mi se pare amuzant că tocmai i-a spus tatei „Gâsculiţă Sălbatică”. Probabil că aşa îi spuneau când era mic, numele

folosit să sperie fantomele care furau copii.

Se prind strâns de mână – nu se îmbrățișează – și se țin așa, spunând pe rând:

— Uită-te la tine! Ce tare ai îmbătrânit! Uite ce bătrân ești!

Amândoi plâng fără să se ascundă, râzând în același timp, iar eu îmi muște buza, încercând să nu plâng. Mi-este teamă să simt și eu bucuria lor. Fiindcă mă gândesc cât de diferită va fi sosirea noastră mâine la Shanghai, cât de încurcată mă voi simți.

Acum *ayi* zâmbește arătând către o fotografie Polaroid a tatei. Tata a procedat cu înțelepciune când a trimis fotografii împreună cu scrisoarea în care îi anunța că venim. Vezi ce isteață sunt, pare să intoneze în timp ce compară înfățișarea tatei cu cea din fotografie. În scrisoare, tata îi spusese că o vom suna de la hotel de îndată ce vom ajunge, așa că asta e o surpriză, că au venit să ne întâmpine. Mă întreb dacă și surorile mele vor veni la aeroport.

Numai atunci îmi aduc aminte de aparatul de fotografiat. Avusesem de gând să le fac o fotografie tatei și mătușii sale în clipa în care se vor întâlni. Încă nu e prea târziu.

— Haide, veniți amândoi aici, le spun, potrivind Polaroidul.

Aparatul se aprinde brusc și le întind fotografia. *Ayi* și tata rămân mai departe lipiți unul de altul, ținând fiecare câte un colț al fotografiei, privind cum imaginea lor începe să se formeze. Păstrează o tăcere aproape reverențioasă. *Ayi* e doar cu cinci ani mai mare decât tata, ceea ce înseamnă că are în jur de șaptezeci și șapte de ani. Însă pare de o sută de ani, zbârcită, o relicvă mumificată. Părul ei rar e în întregime alb, dinții pătați, stricați. Câte povești despre chinezoaicele care par veșnic tinere, îmi spun.

Acum *Ayi* gângurește către mine:

— *Zhang dale.* Ești deja atât de mare.

Se uită în sus la mine, măsurându-mă din cap până-n picioare, apoi caută în sacoșa ei roz de plastic – cadourile pentru noi, presupun – ca și cum s-ar întreba ce să-mi dea, acum că sunt atât de mare și de înaltă. Apoi mă apucă de umăr cu mâna ei cu unghii ascuțite ca un clește și mă răsucește. Un bărbat și o femeie de vreo cincizeci de ani dau mâna cu tatăl meu, zâmbind și făcând: „O! O!” Sunt fiul cel mai mare al lui *ayi* și soția lui, iar lângă ei mai sunt încă patru

persoane, cam de vârstă mea şi o fetiță care are în jur de zece ani. Prezentările se fac atât de repede, şi tot ce reţin e că unul dintre ei este nepotul lui *ayi*, cu soția lui, iar cealaltă e nepoata ei, cu soțul. Iar fetița e Lili, strănepoata lui *ayi.*

Ayi şi tatăl meu vorbesc dialectul mandarin pe care îl vorbeau când erau copii, însă restul familiei vorbeşte numai graiul cantonez din satul lor. Înțeleg numai graiul mandarin, dar nu pot să-l vorbesc prea bine. Aşa că *ayi* şi tata trăncănesc nestingheriți în dialectul mandarin, povestindu-şi unul altuia despre oamenii din vechiul lor sat. Şi se opresc doar din când în când ca să se adreseze celorlalți, uneori în cantoneză, uneori în engleză.

— O, e aşa cum am bănuit, zice tata, întorcându-se către mine. A murit vara trecută.

Deja înțelesesem asta. Doar că nu ştiu despre cine e vorba, nu ştiu cine este acest Li Gong. Mă simt de parcă aş fi în Națiunile Unite, iar translatorii ar fi luat-o razna.

— Bună, îi spun fetiței. Pe mine mă cheamă Jingmei.

Dar fetița se foieşte şi priveşte în altă parte, ceea ce îi face pe părinții ei să râdă încurcați. Încerc să mă gândesc la nişte cuvinte din cantoneză pe care aş putea să i le spun, chestii pe care le-am învățat de la prietenii din Chinatown, dar nu-mi vin în minte decât înjurături, termeni pentru nevoile fiziologice şi expresii scurte ca „are gust bun", „e scârbos" şi „e urâtă ca naiba". Apoi mă gândesc la un alt plan: potrivesc Polaroidul, făcându-i semn lui Lili. Ea sare pe loc în față, îşi pune o mână pe şold ca un top model, îşi împinge bărbia în afară şi îmi aruncă un zâmbet larg. De îndată ce îi fac poza, a şi venit lângă mine, sărind şi chicotind întruna în timp ce se priveşte apărând pe filmul verzui.

Pe când chemăm un taxi ca să mergem la hotel, Lili mă ține strâns de mână, trăgându-mă după ea.

În maşină, *ayi* vorbeşte neîncetat, aşa că n-am nicio şansă să o întreb despre locurile pe lângă care trecem.

— Ai scris că stai doar o zi, îi spune *ayi* tatei cu un glas neliniştit. Doar o zi! Cum să-ți vezi familia într-o singură zi? Taishan e la multe ore de mers cu maşina de Guangzhou. Şi ideea asta să ne suni când ajungi. E o prostie. Nici nu avem telefon.

Inima îmi bate mai repede. Mă întreb dacă mătuşa Lindo le-

a spus surorilor mele că o să sunăm de la hotel din Shanghai.

Ayi continuă să-l certe pe tata:

— Eram atât de agitată, l-am întrebat pe fiul meu, am făcut pe dracu-n patru ca să găsesc o soluție! Aşa că ne-am hotărât că pentru noi cel mai bine ar fi să luăm autobuzul din Taishan şi să venim la Guangzhou – să te întâlnim de cum soseşti.

Iar acum îmi țin răsuflarea în timp ce şoferul se strecoară printre camioane şi autobuze, claxonând întruna. S-ar părea că ne aflăm pe o şosea lungă, liberă, ca un pod peste oraş. Văd şiruri de apartamente, la fiecare etaj îngrămădindu-se rufe atârnate pe balcon la uscat. Depăşim un autobuz, ticsit cu oameni, ale căror fețe aproape că pătrund prin geam. Apoi la orizont văd ceea ce probabil este centrul Guangzhou-ului. De la depărtare, arată ca un mare oraş american, cu clădiri înalte şi construcții peste tot. În timp ce încetinim în partea mai aglomerată a oraşului, văd o mulțime de mici magazine, întunecate înăuntru, în care stau înşirate tejghele şi rafturi. Apoi văd o clădire, cu fațada împodobită cu nişte schele făcute din stâlpi de bambus ținute la un loc cu benzi de plastic. Bărbați şi femei stau pe platforme înguste, răzuind marginile, lucrând fără curele sau căşti de protecție. O, îmi zic, cei de la OSHA s-ar îngrozi.

Vocea pițigăiată a lui *ayi* se aude din nou:

— Aşa că e o ruşine că nu poți să ne vezi satul sau casa. Fiii mei au câştigat destul de bine, vânzând legumele la piață. Am strâns în ultimii ani îndeajuns ca să ne construim o casă mare, cu trei etaje, toate din cărămidă nouă, ca să încapă toată familia şi câțiva în plus. Şi pe an ce trece, câştigăm tot mai mult. Voi, americanii, nu sunteți singurii care ştiți cum să vă îmbogățiți!

Taxiul se opreşte şi presupun că am ajuns, însă apoi cercetez cu privirea ceea ce pare a fi o versiune mai mare a lui Hyatt Regency.

— Asta e China comunistă? întreb cu glas tare.

Apoi scutur din cap spre tata. Probabil că am greşit hotelul. Scot repede itinerarul nostru, biletele de călătorie şi rezervările. L-am instruit special pe agentul meu să aleagă ceva ieftin, cam pe la treizeci-patruzeci de dolari. Sunt convinsă că i-am spus aşa. Iar pe itinerarul nostru scrie: Garden Hotel, Huanshi Dong Lu. Păi, agentul nostru ar face bine să fie pregătit să

plătească diferența, asta e tot ce am de zis.

Hotelul e splendid. Un băiat de serviciu echipat în uniformă şi cu joben ne sare înainte şi începe să ne ducă bagajele în hol. Înăuntru, o gălăgie de magazine cu pasaje între ele şi restaurante, toate îmbrăcate în granit şi sticlă. Şi în loc să fiu impresionată, îmi fac griji în legătură cu prețul, precum şi cu faptul că priveliştea asta probabil că o face pe *ayi* să-şi spună că noi, americanii bogați, nu putem rezista fără luxul nostru nici măcar o noapte.

Însă când ajung la recepție, pregătită să explic că e o greşeală de rezervare, mi se confirmă. Camerele noastre au fost plătite înainte, treizeci şi patru de dolari fiecare. Mă simt ca o proastă, iar *ayi* şi ceilalți par încântați de reşedința noastră temporară. Lili se uită cu gura căscată la un pasaj plin cu jocuri video.

Toată familia noastră se înghesuie într-un singur lift, iar băiatul de serviciu ne face cu mâna, spunându-ne că ne aşteaptă la etajul al optsprezecelea. Cum se închide uşa, toată lumea devine foarte tăcută, iar când uşa se deschide în sfârşit din nou, toată lumea se apucă să vorbească în acelaşi timp, şi vocile le par uşurate. Am senzația că *ayi* şi ceilalți n-au mai fost niciodată într-o călătorie atât de lungă cu liftul.

Camerele noastre sunt una lângă alta şi sunt identice. Carpetele, draperiile, cuverturile de pat sunt toate în nuanțe de castaniu. Avem televizor color cu telecomanda inserată în noptiera dintre paturi. Pereții şi duşumeaua băii sunt din marmură. Descopăr un bar în micul frigider: bere Heineken, Coke Classic şi Seven-Up, sticle mici de Johnnie Walker Red, rom Bacardi şi vodcă Smirnoff, precum şi pachete de M & M's, anacarde prăjite cu miere şi batoane de ciocolată Cadbury. Şi din nou întreb cu glas tare:

— Asta e China comunistă?

Tata intră la mine în cameră.

— Au hotărât să rămânem aici şi să mergem în vizite, îmi spune, ridicând din umeri. Zic ei, mai uşor aşa. Mai mult timp ca să povestim.

— Şi cu cina cum rămâne? îl întreb.

Îmi imaginam deja de multe zile primul meu festin chinezesc adevărat, o masă mare cu una din supele lor aburind dintr-un cantalup tăiat, pui în lut, rață de Peking, şi tot restul.

Tata se duce şi ia meniul pentru room service de lângă o revistă *Travel & Leisure*. Răsfoieşte repede paginile, apoi arată spre meniu.

— Asta vor, spune.

Aşadar e stabilit. Diseară o să cinăm în cameră, cu familia, împărțind hamburgeri, cartofi pai şi plăcintă cu mere *à la mode.*

Ayi şi familia ei cutreieră magazinele, în timp ce noi ne pregătim. După căldura de pe tren, sunt nerăbdătoare să fac un duş şi să-mi iau nişte haine mai lejere.

Hotelul ne-a pus la dispoziție pliculețe cu şampon care, după ce desfac ambalajul, descopăr că are consistența şi culoarea sosului hoisin. Aşa mai merge, îmi spun. Suntem în China. Şi îmi torn puțin în părul umed.

Stând sub duş, îmi dau seama că e prima oară când sunt singură după atâtea zile. Însă în loc să mă simt uşurată, mă simt tristă şi singură. Mă gândesc la ce mi-a spus mama, cum mi se activează genele şi devin chinezoaică. Şi mă întreb ce anume a vrut să spună.

Chiar după ce a murit mama, m-am întrebat o mulțime de lucruri, lucruri care rămâneau fără răspuns, ca să îmi provoc şi mai multă suferință. Era ca şi cum voiam să-mi prelungesc suferința, să mă asigur că îmi pasă îndeajuns de mult.

Însă acum îmi pun aceste întrebări mai ales pentru că vreau să cunosc răspunsurile. Cum era mâncarea aceea din carne de porc pe care obişnuia să o facă şi care avea consistența rumeguşului? Cum se numeau unchii care muriseră la Shanghai? Ce visase în toți aceşti ani despre celelalte fiice ale ei? De fiecare dată când se supăra pe mine, oare se gândea într-adevăr la ele? îşi dorea ca eu să fiu ele? Regreta că nu sunt?

La unu dimineața, mă trezesc nişte bătăi uşoare în fereastră. Probabil că am ațipit şi acum îmi simt trupul înțepenit. Stau pe jos, sprijinindu-mă de unul dintre paturile identice. Lili stă întinsă lângă mine. Ceilalți dorm şi ei, împrăştiați pe paturi şi pe duşumea. *Ayi* stă la o măsuță şi pare foarte somnoroasă. Iar tata priveşte pe fereastră şi bate cu degetele în geam. Ultima oară când i-am auzit, tata îi povestea

lui *ayi* despre viața sa de când nu a mai văzut-o. Cum s-a dus la Universitatea Yenching, iar mai târziu a obținut o slujbă la un ziar din Chungking, acolo a cunoscut-o pe mama, o văduvă tânără. Cum după aceea au zburat împreună la Shanghai ca să încerce să afle casa familiei mamei mele, însă n-au găsit nimic acolo. Şi apoi, în cele din urmă au plecat spre Canton, apoi spre Hong Kong, apoi Haiphong şi în sfârşit spre San Francisco…

— Suyuan nu mi-a spus că în toți aceşti ani a încercat să-şi găsească fiicele, spune el acum cu o voce liniştită. Fireşte, n-am discutat cu ea despre fiicele ei. Am crezut că îi era ruşine că le părăsise.

— Unde le-a lăsat? întreabă *ayi*. Cum au fost găsite?

Acum sunt trează de-a binelea. Deşi am auzit câteva părți din povestea asta de la prietenele mamei.

— S-a întâmplat când japonezii au invadat Kweilin, spune tata.

— Japonezi în Kweilin? zice *ayi*. Nu e adevărat. E imposibil. Japonezii n-au ajuns niciodată în Kweilin.

— Da, aşa au anunțat ziarele. Ştiu asta pentru că la vremea aceea lucram pentru biroul de ştiri. Cei din Guomindang ne spuneau adesea ce avem voie şi ce nu avem voie să spunem. Însă noi ştiam că japonezii veniseră în provincia Kwangsi. Aflasem din sursele noastre cum capturaseră gara Wuchang-Canton. Cum străbăteau ținutul, făcând progrese rapide, îndreptându-se către capitala provinciei.

Ayi pare uluită.

— Dacă oamenii nu ştiau, de unde putea şti Suyuan că vin japonezii?

— Un ofițer din Guomindang a avertizat-o pe ascuns, explică tata. Şi soțul ei era ofițer şi toată lumea ştia că ofițerii şi familiile lor vor fi omorâți primii. Aşa că şi-a strâns câteva lucruri şi, în toiul nopții, şi-a luat fetele şi a fugit pe jos. Fetițele nu împliniseră nici măcar un an.

— Cum a putut să le părăsească? oftează *ayi*. Fete gemene. Noi n-am avut niciodată norocul ăsta în familia noastră. Apoi cască din nou. Cum le chema? întreabă.

Ascult cu atenție. Plănuisem să mă adresez amândurora doar cu familiarul „surioară”. Însă acum vreau să ştiu cum se pronunță numele lor.

— Poartă numele de familie al tatălui lor, Wang, spune tata. Iar numele lor mici sunt Chun Yu şi Chun Hua.

— Ce înseamnă? întreb.

— O. Tata desenează caractere imaginare pe fereastră. Unul înseamnă „Ploaie de primăvară”, celălalt „Floare de primăvară”, explică el în engleză, fiindcă născut primăvara şi fireşte ploaia venit înaintea florilor, în aceeaşi ordine în care s-au născut. Mama ta avut fire de poetă, nu ţi se pare?

Clatin din cap. Văd că şi *ayi* clatină din cap. Însă capul ei cade înainte şi rămâne acolo. Respiră adânc, zgomotos. A adormit.

— Ce înseamnă numele mamei? şoptesc.

— Suyuan, zice tata, scriind şi mai multe caractere invizibile pe fereastră. Aşa cum îl scria ea în chineză, înseamnă „Dorinţă arzătoare”. Nume destul de ciudat, nu atât de obişnuit ca nume de floare. Vezi primul caracter, înseamnă „Nu mă uita” sau aşa ceva. Însă mai există un mod în care poţi scrie Suyuan. Sună exact la fel, dar înseamnă chiar opusul. Pictează cu degetul un alt caracter. Prima parte arată la fel: „Nu mă uita”. Însă ultima parte adăugată la prima parte face ca tot cuvântul să fie „Ură neostoită”. Mama ta se supăra pe mine când îi spuneam că ar trebui să o cheme „Urâcioasa”.

Tata mă priveşte cu ochii umezi.

— Vezi, eu destul de isteţ, nu?

Dau din cap, dorindu-mi să găsesc un mijloc de a-l face să se simtă mai bine.

— Dar numele meu, întreb, ce înseamnă „Jingmei”?

— Numele tău şi el deosebit, spune, iar eu mă întreb dacă nu cumva orice nume chinezesc e deosebit. „Jing” e ca *jing*, excelent. Nu doar bun, ci ceva pur, esenţial, calitatea întâi. *Jing* e ceea ce rămâne după ce îndepărtezi impurităţile din aur, orez sau sare. Aşadar ceea ce rămâne – numai esenţă pură. Iar „mei”, e „mei” cel cunoscut, ca în *meimei* „soră mică”.

Mă gândesc la toate astea. Dorinţa arzătoare a mamei. Eu, sora mai mică, eu, care ar fi trebuit să fiu esenţa celorlalte. Mă hrănesc din vechea suferinţă, întrebându-mă cât de dezamăgită a fost probabil mama. Micuţa *ayi* se mişcă brusc, capul i se răsuceşte şi apoi cade la loc, gura i se deschide ca şi cum s-ar pregăti să-mi răspundă la întrebare. Mormăie în somn, cufundându-se şi mai mult în scaun.

— Aşadar, de ce i-a părăsit pe copilaşii aceia pe drum? Trebuie să aflu, fiindcă acum şi eu mă simt părăsită.

— Şi eu m-am întrebat asta multă vreme, spune tata. Însă apoi am citit scrisoarea pe care au trimis-o fetele ei din Shanghai şi vorbit cu mătuşa Lindo şi cu celelalte. Iar apoi mi-am dat seama. Nicio ruşine în ce a făcut. Niciuna.

— Ce s-a întâmplat?

— Mama ta fugit de… începe tata.

— Nu, spune-mi în chineză, îl întrerup. Serios, înțeleg.

Începe să vorbească, rămânând la fereastră, privind afară în noapte.

După ce a fugit din Kweilin, mama ta a mers câteva zile încercând să găsească o şosea principală. Spera să găsească vreun camion sau o căruță, să ajungă astfel până la Chungking, unde se afla soțul ei.

Ascunsese bani şi bijuterii în căptuşeala rochiei, suficienți, credea ea, ca să îi dea şoferilor pe drum. Dacă am noroc, şi-a zis, nu voi fi nevoită să-mi dau brățara grea de aur şi inelul de jad. Erau lucruri de la mama ei, bunica ta.

Până în a treia zi, nu dăduse nimic. Drumurile erau pline cu oameni, toată lumea alerga, implorându-i pe şoferii camioanelor care treceau să oprească. Şoferii treceau în viteză, fiindu-le teamă să ia pe cineva. Aşa că mama ta n-a găsit nicio maşină, numai începutul durerilor de dizenterie în stomac.

Umerii o dureau din pricina eşarfelor de care erau prinşi copilaşii. În palme îi apăruseră băşici de la cele două valize din piele pe care le căra după ea. Apoi băşicile s-au spart şi au început să sângereze. După o vreme, a lăsat valizele pe drum, păstrând numai mâncarea şi câteva haine. Iar mai târziu, a dat drumul şi sacoşelor cu făină de grâu şi orez şi a continuat să meargă aşa multe mile, cântându-le cântecele celor două fetițe, până când a început să delireze din pricina durerii şi a febrei.

În cele din urmă, a simțit că nu mai poate face niciun pas. Nu mai avea puterea să-şi ducă fetițele mai departe. S-a lăsat grămadă pe pământ. Ştia că o să moară din pricina bolii sau poate de sete, de foame sau că va fi omorâtă de japonezi, care, era sigură, veneau chiar în spatele ei.

A dat jos copilaşii de pe umeri şi i-a aşezat la marginea drumului, apoi s-a aşezat lângă ei. Sunteți atât de buni, le-a

spus, atât de cuminți. Ei i-au zâmbit, întinzându-şi mânuțele grăsuțe spre ea ca să îi ia din nou în brațe. Iar apoi şi-a dat seama că nu putea suporta să-i vadă murind împreună cu ea.

A văzut o familie cu trei copii într-o căruță trecând pe lângă ea.

— Vă implor, luați şi copiii mei, le-a strigat.

Însă ei au privit-o cu ochi goi şi n-au oprit.

A mai văzut un om şi a strigat din nou. De data aceasta, un bărbat s-a întors spre ea şi avea o înfățişare atât de cumplită – mama ta spunea că parcă era însăşi moartea încât s-a cutremurat şi a privit în altă parte.

După ce drumul a rămas pustiu, şi-a rupt căptuşeala rochiei şi a îndesat bijuteriile sub cămăşuța unuia din copilaşi, iar banii sub celălalt. Şi-a căutat în buzunar şi a scos fotografii cu familia ei, poza tatălui şi mamei ei, fotografia ei de nuntă, împreună cu soțul ei. A scris pe spatele fiecăreia numele copilaşilor şi următorul mesaj: „Vă rog să aveți grijă de copilaşii aceştia cu banii şi bijuteriile pe care vi le pun la dispoziție. Când va fi sigur să circulați, dacă îi aduceți la Shanghai, Weichang Lu nr. 9, familia Li vă va fi recunoscătoare să vă ofere o recompensă generoasă. Li Suyuan şi Wang Fuchi."

Apoi i-a atins pe obrăjori şi şi-a spus să nu plângă. Se va duce să caute ceva de mâncare şi apoi va veni înapoi. Şi fără să privească în urmă, a pornit pe drum, mai departe, împleticindu-se şi plângând, având în minte această ultimă speranță, că fiicele ei vor fi găsite de o persoană milostivă care va avea grijă de ele. Nu voia să-şi imagineze altceva.

Nu-şi mai amintea cât de departe a mers, în ce direcție, când a leşinat sau cum a fost găsită. Când s-a trezit, se afla în remorca unui camion care sălta, împreună cu alți câțiva oameni bolnavi, care gemeau. Şi a început să țipe, crezând că era într-o călătorie spre iadul lui Buddha. Însă chipul unei misionare americane s-a aplecat deasupra ei şi a zâmbit, vorbindu-i într-o limbă liniştitoare pe care nu o înțelegea. Şi totuşi a reuşit să înțeleagă într-un fel sau altul. Fusese salvată întâmplător şi acum era prea târziu ca să se întoarcă şi să-şi salveze copilaşii.

Când a ajuns în Chungking, a aflat că soțul ei murise cu trei săptămâni înainte. Mi-a spus mai târziu că a râs când

ofițerii i-au dat vestea, atât de amețită era din pricina nebuniei şi a bolii. Să vină până aici, să piardă atât de mult şi să nu găsească nimic.

Am cunoscut-o într-un spital. Zăcea într-un pat de campanie, de-abia se mişca, iar dizenteria o slăbise îngrozitor. Mă internasem fiindcă îmi pierdusem un deget de la picior, retezat de o bucată de moloz care se prăbuşea. Vorbea singură, murmurând.

— Uită-te la hainele asta, spunea, şi am văzut că purta o rochie destul de neobişnuită pe timp de război.

Era din satin, destul de murdară, însă fără îndoială era o rochie frumoasă.

— Uită-te la fața asta, spunea, şi am văzut fața ei plină de praf şi obrajii scobiți, ochii scânteind. Vezi speranța-mi nesăbuită? Am crezut că am pierdut tot, în afară de aceste două lucruri, murmura. Şi m-am întrebat ce-o să mai pierd. Hainele sau speranța? Speranța sau hainele? Însă acum, fii atentă, uite ce se întâmplă, a spus, râzând, ca şi cum toate rugăciunile îi fuseseră ascultate.

Şi îşi smulgea părul din cap la fel de uşor cum ai smulge grâul nou din pământul umed.

Le-a găsit o țărancă bătrână.

— Nu m-a lăsat inima! le-a spus femeia mai târziu surorilor tale când au mai crescut.

Stăteau liniştite în acelaşi loc în care le lăsase mama ta, arătând ca nişte micuțe zâne, aşteptând să le sosească trăsurica.

Femeia, Mei Qing, şi soțul ei, Mei Han, trăiau într-o grotă de piatră. Erau mii de grote ascunse ca aceasta în Kweilin şi în împrejurimi, atât de adăpostite încât oamenii au rămas ascunşi chiar şi după terminarea războiului. Soții Mei ieşeau din grota lor odată la câteva zile şi căutau provizii de hrană lăsate pe drum şi uneori vedeau câte ceva ce amândurora li se părea un păcat să lase în urmă. Aşa că într-o zi au adus în grota lor un set de castroane pentru orez meşteşugit pictate, în altă zi un scăunel pentru picioare cu o pernă din catifea şi două cuverturi noi dintr-o zestre de nuntă. Şi odată, le-au găsit pe surorile tale.

Erau oameni pioşi, musulmani, care au crezut că gemenele

erau un semn de noroc îndoit şi au fost convinşi de asta când, mai târziu în acea seară, au descoperit cât de preţioşi erau copilaşii. Ea şi soţul ei nu mai văzuseră niciodată inele şi brăţări ca acelea. Şi în timp ce admirau fotografiile, ştiind că bebeluşii veneau dintr-o familie bună, niciunul din ei nu ştia să scrie sau să citească. Doar după câteva luni a găsit Mei Qing pe cineva care le-a citit ce scria pe spatele fotografiilor. Până atunci, a ajuns să le iubească pe aceste fetiţe ca pe propriii ei copii.

În 1952, Mei Han, soţul ei, a murit. Gemenele aveau deja opt ani şi Mei Qing a hotărât că era timpul să le găsească adevărata familie.

Le-a arătat fotografia mamei lor şi le-a spus că s-au născut într-o familie avută, iar ea le va duce înapoi ca să-şi vadă mama adevărată şi bunicii. Mei Qing le-a spus despre recompensă, însă a jurat că o va refuza. Le iubea atât de mult şi nu voia decât să aibă ceea ce li se cuvenea – o viaţă mai bună, o casă frumoasă, o educaţie bună. Poate că familia lor o va lăsa să rămână şi să le fie doică. Da, era sigură că o vor ruga să rămână.

Bineînţeles, când a găsit locul la numărul 9, pe Weichang Lu, în vechiul cartier francez, era cu totul altceva acolo. Era o fabrică, de curând construită şi niciunul dintre muncitori nu ştia ce se alesese de familia a cărei casă arsese din temelii.

Mei Qing nu avea de unde să ştie, desigur, că mama ta şi cu mine, noul ei soţ, ne întorsesem deja în acelaşi loc în 1945, sperând să-i găsim familia şi fiicele.

Mama ta şi cu mine am rămas în China până în 1947. Am mers în multe oraşe – înapoi la Kweilin, la Changsha, în sud până la Kunming. Cu un ochi stătea mereu la pândă, uitându-se după bebeluşii ei gemeni, apoi după fetiţele ei. Mai târziu ne-am dus la Hong Kong, iar când în cele din urmă am plecat în 1949 spre Statele Unite, cred că le căuta chiar şi la bordul vaporului. Însă după ce am ajuns, n-a mai vorbit despre ele. Mi-am zis, în sfârşit, şi-a luat gândul de la ele.

După ce s-a permis schimbul liber de scrisori între China şi Statele Unite, le-a scris neîntârziat vechilor ei prieteni din Shanghai şi Kweilin. N-am ştiut că a făcut asta. Mătuşa Lindo mi-a spus. Însă, fireşte, până atunci, toate numele străzilor se schimbaseră. Unii muriseră, alţii se mutaseră. Aşa că i-a luat

mulți ani ca să găsească un fir. Iar când a găsit într-adevăr adresa unei vechi colege de şcoală şi i-a scris rugând-o să-i caute fiicele, prietena ei i-a răspuns spunându-i că era cu neputință, ca şi cum ai căuta acul în carul cu fân. De unde ştia că fiicele sale erau în Shanghai şi nu în altă parte în China? Prietena, desigur, nu întrebase, de unde ştii că mai sunt încă în viață?

Aşa că prietena ei n-a făcut nicio cercetare. Să găseşti nişte copilaşi pierduți în timpul războiului era o iluzie prostească şi ea nu avea timp pentru aşa ceva.

Însă în fiecare an, mama ta le scria multor oameni. Iar în ultimul an, cred că i-a venit o idee măreață, să se ducă în China şi să le găsească ea însăşi. Îmi aduc aminte că mi-a spus:

— Canning, ar trebui să mergem înainte să fie prea târziu, înainte să fim prea bătrâni. Iar eu i-am spus că eram deja prea bătrâni, că era deja prea târziu.

Am crezut că nu vrea decât să călătorească! N-am ştiut că voia să meargă să-şi găsească fiicele. Aşa că atunci când i-am spus că era prea târziu, probabil că în mintea ei s-a născut un gând cumplit şi anume că fiicele ei ar putea să nu mai fie în viață. Şi cred că posibilitatea asta a devenit tot mai mare în mintea ei, până când a omorât-o.

Poate că sufletul mamei tale a îndrumat-o pe colega ei de şcoală din Shanghai să-i găsească fiicele. Pentru că după ce mama ta a murit, colega de şcoală le-a văzut pe surorile tale, din întâmplare, în timp ce-şi cumpărau pantofi la magazinul universal de pe Nanjing Dong. A spus că a fost ca într-un vis când le-a văzut pe acele două femei care semănau atât de tare, coborând scările împreună. Ceva de pe chipurile lor i-a amintit colegei de şcoală de mama ta.

S-a dus repede spre ele şi le-a strigat pe nume, iar ele, desigur, la început nu au răspuns, fiindcă Mei Qing le schimbase numele. Însă prietena mamei tale era atât de sigură încât a insistat.

— Nu sunteți cumva Wang Chun Yu şi Wang Chun Hua? le-a întrebat.

Iar apoi aceste femei cu înfățişarea identică s-au emoționat foarte tare, fiindcă şi-au adus aminte de numele scrise pe spatele unei vechi fotografii, o fotografie cu un bărbat tânăr şi

o femeie tânără pe care încă îi respectau ca fiind adevărații lor părinți mult iubiți, care muriseră şi deveniseră spirite care cutreierau pământul căutându-le.

Când ajungem la aeroport, sunt epuizată. Azi-noapte n-am putut să dorm. *Ayi* m-a urmat la mine în cameră la trei dimineața şi a adormit instantaneu pe unul dintre paturi, sforăind cu puterea unui tăietor de copaci. Am stat trează, gândindu-mă la povestea mamei, dându-mi seama cât de puțin am cunoscut-o, suferind că surorile mele şi cu mine am pierdut-o toate trei.

Iar acum la aeroport, dând mâna cu toată lumea, luându-ne rămas bun, m-am gândit la toate căile prin care ne despărțim unii de alții în lumea asta. Unora făcându-le vesel cu mâna la aeroport, ştiind că n-o să ne mai vedem niciodată. Lăsându-i pe alții la marginea drumului, sperând că ne vom mai vedea. Aflând-o pe mama din povestea tatei şi luându-mi rămas bun de la ea înainte de a avea prilejul să o cunosc mai bine.

Ayi îmi zâmbeşte în timp ce aşteptăm să se ridice bariera. E atât de bătrână. Îmi pun un braț în jurul ei şi altul în jurul lui Lili. Se pare că sunt de aceeaşi înălțime. Iar apoi vine timpul să plecăm. În timp ce le facem cu mâna încă o dată şi intrăm în zona de aşteptare, am senzația că merg de la o înmormântare la alta. Strâng în mână două bilete spre Shanghai. În două ore, vom fi acolo.

Avionul decolează. Închid ochii. Cum o să le pot povesti în chineza mea stricată despre viața mamei? De unde să încep?

— Trezeşte-te, am ajuns, spune tata.

Şi mă trezesc simțindu-mi inima pulsând în gât. Mă uit pe fereastră şi văd că suntem deja pe pistă. Afară e mohorât.

Iar acum cobor scara avionului, pe pistă şi spre clădirea aeroportului. Cât mi-aş dori, îmi spun, cât mi-aş dori ca mama să mai fi trăit şi să fie ea aceea care să se îndrepte spre ele. Sunt atât de încordată că nu-mi simt picioarele. Doar mă mişc, într-un fel sau altul.

Cineva strigă:

— A venit!

După care o văd. Părul ei scurt. Trupul mic. Şi aceeaşi expresie a feței. Îşi ține dosul mâinii apăsat peste gură. Plânge

de parcă ar fi trecut printr-un calvar cumplit şi acum e fericită că s-a terminat.

Şi îmi dau seama că nu e mama, totuşi are aceeaşi privire pe care a avut-o când aveam cinci ani şi am dispărut o după-amiază întreagă, atât de mult timp, încât a fost convinsă că murisem. Iar când am apărut într-un mod miraculos, somnoroasă, ieşind târâş de sub pat, a plâns şi a râs, muşcându-şi dosul mâinii ca să fie sigură că nu visează.

Iar acum o văd din nou, două imagini ale ei, făcându-mi cu mâna, şi observ că una din ele ține în mână o fotografie, Polaroidul pe care l-am trimis. Cum trec de barieră, alergăm unele spre altele, toate trei îmbrățișându-ne; toate ezitările şi aşteptările au fost date uitării.

— Mama, mama, murmurăm, ca şi când ea ar fi printre noi.

Surorile mele mă privesc, mândre.

— *Meimei zhang dale*, spune una cu mândrie spre cealaltă. „Sora Mică s-a făcut mare."

Mă uit din nou la chipurile lor şi nu văd nicio trăsătură de-a mamei pe ele. Cu toate astea, îmi par cunoscute. Şi acum văd şi eu care parte din mine e chineză. E atât de limpede. E familia mea. E în sângele nostru. După toți aceşti ani, poate fi lăsată să iasă la suprafață.

Surorile mele şi cu mine stăm în picioare, cuprinzându-ne cu brațele, râzând şi ştergându-ne una alteia lacrimile de pe obraji. Polaroidul clipeşte şi tata îmi întinde fotografia. Surorile mele şi cu mine privim tăcute împreună, nerăbdătoare să vedem ce a ieşit.

Pe suprafața gri-verzuie se conturează cele trei imagini luminoase ale noastre, alungindu-se şi îngroşându-se în acelaşi timp. Şi deşi nu spunem nimic, îmi dau seama că fiecare o ştie: împreună semănăm cu mama. Ochii ei, gura ei căscată de uimire să-şi vadă în sfârşit împlinită dorința arzătoare, după atâta amar de vreme.

RF

Cuprinsul

Pene de la o mie de *li* depărtare 9
Clubul Norocoaselor 10
Cicatricea 32
Lumânarea roşie 39
Doamna Lună 56
Cele Douăzeci şi Şase de Porți Rele 72
Regula jocului 73
Vocea din perete 85
Jumate-jumate 98
Două feluri 112
Traducerea americană 124
Soțul din castronul cu orez 125
Four Directions 141
Fără lemn 159
Calitatea întâi 171
Regina Mamă a Cerurilor dinspre Apus 183
Coțofene 184
La pândă între copaci 209
Cu două fețe 219
Două bilete 232

B
Biblioteca Polirom

PROZĂ XXI

Romanul *Clubul Norocoaselor* a rămas nouă luni pe lista de bestselleruri a prestigiosului *New York Times*, a fost tradus în peste douăzeci şi cinci de limbi şi ecranizat cu mare succes de regizorul Wayne Wang.

„Puţine sînt cărţile pe care, o dată ce le-ai terminat, vrei să le iei imediat de la capăt. ***Clubul Norocoaselor*** este un roman complex, misterios, foarte bine închegat, aproape mitic, asemenea poveştilor hipnotice ale Şeherazadei."

Cosmopolitan

„În ***Clubul Norocoaselor***, Amy Tan ne spune ce înseamnă să trăieşti în America, ce înseamnă să fii femeie, mamă, fiică, iubită, soţie, soră şi prietenă, împletind cele şaisprezece poveşti ale personajelor într-un roman remarcabil."

San Francisco Chronicle

„O carte sinceră, emoţionantă şi curajoasă. Amy Tan ne înfăţişează, ca nimeni altcineva, China, viaţa familiilor chinezo-americane, misterul relaţiilor dintre mamă şi fiică."

Alice Walker

„Un roman de care nu te poţi despinde de la început pînă la sfîrşit"

Los Angeles Times Book Review

EDITURA POLIROM

www.polirom.ro

{1} În engleză „credință” *(faith*) şi „soartă”(*fate*) se pronunță aproape la fel, dar se scriu diferit, de aici confuzia (n. tr.).

{2} Joc de cuvinte bazat pe omofonie: *overboard* – „peste bord” şi *overbored* – „superplictisit”(n. tr.).

{3} Joc de cuvinte: „vărsat de vânt” – *chicken pox, chicken* – „pui” (engl.) (n. tr.).

{4} Fukien – regiune din China şi *fucking* – afurisit, pronunție asemănătoare; joc de cuvinte (n. tr.).

{5} Câştigă o tonă (engl.) (n. tr.).